

กลยุทธ์เพื่อความยั่งยืนสำหรับธุรกิจฟาร์มสุกร
ในเขตจังหวัดอุบลราชธานี

ธนาสิทธิ์ คำหอม

การค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต
คณะบริหารศาสตร์
มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
ปีการศึกษา 2564
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

SUSTAINABILITY STRATEGY FOR SWINE FARM BUSINESS
IN UBON RATCHATHANI PROVINCE

THANASIT KHAMHOM

AN INDEPENDENT STUDY SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF THE REQUIREMENTS
FOR THE DEGREE OF MASTER OF BUSINESS ADMINISTRATION
FACULTY OF MANAGEMENT SCIENCE
UBON RATCHATHANI UNIVERSITY
ACADEMIC YEAR 2021
COPYRIGHT OF UBON RATCHATHANI UNIVERSITY

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณในความกรุณาของ ดร.นรา หัตถสิน ที่กรุณาสละเวลาอันมีค่ายิ่งเพื่อให้คำแนะนำและข้อคิดเห็นอันมีคุณค่า ซึ่งเป็นประโยชน์ในการทำการศึกษาค้นคว้าอิสระอย่างยิ่ง พร้อมทั้งให้ความช่วยเหลือในการตรวจสอบและแก้ไขข้อบกพร่องในการจัดทำงานศึกษาชิ้นนี้จนกระทั่งงานศึกษาสำเร็จลุล่วงมาด้วยดี ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างยิ่งในความกรุณารั้งนี้

ขอขอบพระคุณ ดร. ชวรินทร์ เครือโสม และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พรพิพัฒน์ จูฑา ที่ให้ความกรุณาสละเวลาอันมีค่ามาให้คำแนะนำในการแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ของงานวิจัย ให้ข้อคิดและข้อเสนอแนะซึ่งนำมาปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

เหนือสิ่งอื่นใด ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา เป็นอย่างสูงซึ่งท่านได้ให้คำแนะนำ ข้อเสนอแนะ และกำลังใจ เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการทำการศึกษารั้งนี้และยังเป็นกำลังใจสำคัญในการอำนวยความสะดวกในด้านต่าง ๆ ที่ทำให้งานศึกษานี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี และหากมีข้อผิดพลาดประการใดผู้วิจัย ขออภัยมา ณ ที่นี้

ธนาสิทธิ์ คำหอม
ผู้วิจัย

บทคัดย่อ

เรื่อง : กลยุทธ์เพื่อความยั่งยืนสำหรับธุรกิจฟาร์มสุกร ในเขตจังหวัดอุบลราชธานี
 ผู้วิจัย : ธนาสิทธิ์ คำหอม
 ชื่อปริญญา : บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต
 อาจารย์ที่ปรึกษา : ดร.นรา หัตถสิน
 คำสำคัญ : กลยุทธ์เพื่อความยั่งยืน, ธุรกิจฟาร์มสุกร, กลยุทธ์ฟาร์มสุกร

งานวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากลยุทธ์เพื่อความยั่งยืนสำหรับธุรกิจฟาร์มสุกร ของผู้เลี้ยงสุกรในจังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งประกอบด้วยกลยุทธ์ด้านเศรษฐกิจ กลยุทธ์ด้านสังคมและกลยุทธ์ด้านสิ่งแวดล้อม ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ และใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลหลักทั้งหมดจำนวน 14 คน ที่เป็นเจ้าของฟาร์ม ผู้จัดการฟาร์ม หรือผู้มีอำนาจหลักในการควบคุมดูแลฟาร์ม โดยแบ่งเป็นฟาร์มขนาดเล็ก 5 คน ฟาร์มขนาดกลาง 5 คน ฟาร์มขนาดใหญ่ 4 คน ใช้ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล ระหว่างวันที่ 1 – 31 กรกฎาคม พ.ศ.2563 จากนั้นทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาและเขียนสรุปรายงานผลการวิเคราะห์ข้อมูลในลักษณะบรรยาย

จากผลการศึกษา พบว่า กลยุทธ์เพื่อความยั่งยืนด้านเศรษฐกิจ ดำเนินไปตามขอบเขตความรับผิดชอบด้านเศรษฐกิจ ที่ธุรกิจฟาร์มสุกรรับผิดชอบต่อเจ้าของฟาร์ม ผู้ถือหุ้นและพนักงาน โดยที่ฟาร์มขนาดเล็กดำเนินกลยุทธ์เน้นกำไรเพื่อความอยู่รอดของตนเอง เน้นการใช้วัสดุและอาหารที่มีราคาถูก ไม่มีการจ้างแรงงานในการทำงานเพื่อลดต้นทุน ในขณะที่ฟาร์มขนาดกลางและขนาดใหญ่ดำเนินกลยุทธ์ในด้านเศรษฐกิจ ด้วยการเน้นพัฒนาประสิทธิภาพการผลิตให้ดีและคุ้มค่าที่สุด และเน้นการสร้าง ความแตกต่างด้วยการรับรองมาตรฐานสินค้าปศุสัตว์ของตนเอง รวมไปถึงการสร้าง ความแตกต่างด้วยการเพิ่มช่องทางการจัดจำหน่ายขึ้นส่วนสุกรชำแหละ กลยุทธ์เพื่อความยั่งยืนด้านสังคม ฟาร์มทุกขนาดมีการดำเนินการที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมตามกฎหมาย ด้านความปลอดภัยในอาหารจากการงดใช้สารเร่งเนื้อแดง การจ่ายค่าจ้างและสวัสดิการที่เป็นธรรมต่อพนักงาน การขออนุญาตก่อสร้างฟาร์ม การทำระบบมาตรฐานภายในฟาร์ม ทั้งนี้ฟาร์มทุกขนาดมีการดำเนินการที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมด้านจริยธรรม ด้วยการบริจาคเพื่อการกุศลและการอาสาช่วยเหลือชุมชน กลยุทธ์เพื่อความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม ฟาร์มทุกขนาดมีการจัดการน้ำเสียที่เป็นระบบ ซึ่งฟาร์มขนาดเล็กเลือกใช้การกำจัดน้ำเสียทางกายภาพ ในขณะที่ฟาร์มขนาดกลางและขนาดใหญ่จัดการน้ำเสียโดยใช้ระบบผลิตก๊าซชีวภาพในการบำบัดน้ำเสีย ในส่วนของการหมุนเวียนทรัพยากรกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่นั้น ฟาร์มทุกขนาดมีการใช้กระสอบอาหารซ้ำ นำเศษอาหารไปใช้ประโยชน์ในฟาร์ม อีกทั้งในฟาร์มขนาดกลางและขนาดใหญ่ได้หมุนเวียนน้ำเสียที่ผ่านการบำบัดแล้วไปใช้ประโยชน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้ลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมได้เป็นอย่างมาก และการจัดการสุขาภิบาลฟาร์มทุกขนาดมีการนำเอาแนวปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มสุกรมาใช้ในฟาร์ม

ABSTRACT

TITLE : SUSTAINABILITY STRATEGY FOR SWINE FARM BUSINESS
IN UBONRATCHATHANI PROVINCE
AUTHOR : THANASIT KHAMHOM
DEGREE : MASTER OF BUSINESS ADMINISTRATION
ADVISOR : NARA HUTTASIN, Ph.D.
KEYWORDS : SUSTAINABILITY STRATEGY, SWINE FARM BUSINESS,
STRATEGY FOR SWINE FARM

The purpose of this research is to study sustainability strategies for the pig-farming business in Ubon Ratchathani Province including economic, social, and environmental strategies. The study applied a qualitative research methodology, using in-depth interviews with 14 key informants who were farm owners, managers, or supervisors. Five key informants were from the small farms; five were from the medium farms, and four were from large farms and were interviewed between 1 July 2020 and 31 July 2020. A content analysis was employed and descriptive analytical result was reported.

The findings indicate that the economic sustainability strategy operated within the scope of economic responsibility where the pig-farming business is responsible for the farm owner, shareholders, and employees. The small farms implement profit-oriented strategies for their own survival, emphasizing on using cheap materials and food, with no labor employment to reduce costs. The medium and large farms implement economic strategies by focusing on production efficiency and differentiating their products through livestock certification and increasing distribution channels for slaughtered pig parts. Social sustainability strategies for farms of all sizes operate with social responsibility under the law. Those include food safety involved refraining from using red meat accelerators, paying fair wages and benefits to employees, arranging farm construction permits, and establishing a standard system within the farm. Furthermore, farms of all sizes operated with ethical social responsibility in the form of charitable donations and community volunteering. As for the environmental sustainability strategy, farms of all sizes have systematic wastewater management. Small farms opt for physical wastewater disposal and the medium and large farms treat wastewater by using biogas systems. With regard to resource recycling, all farms reuse food sacks and recycle food waste. In addition, the medium and large farms treat wastewater for efficient reuse. Finally, farms of all sizes adopt good agricultural practices which can greatly reduce the impact on the environment and sanitation management.

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ก
บทคัดย่อภาษาไทย	ข
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญตาราง	ฉ
สารบัญภาพ	ช
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 คำถามวิจัย	4
1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย	4
1.4 ขอบเขตของการวิจัย	4
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
1.6 กรอบแนวคิดการวิจัย	5
บทที่ 2 แนวคิด หลักการ ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
2.1 แนวคิด หลักการและทฤษฎีการจัดการกลยุทธ์	8
2.2 แนวคิดและทฤษฎีการสร้างรายได้เปรียบทางการแข่งขัน	16
2.3 แนวคิดและทฤษฎีความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรธุรกิจ	17
2.4 แนวคิดและหลักการผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	20
2.5 แนวคิดและทฤษฎีการพัฒนายั่งยืน	21
2.6 สถานการณ์การผลิตสุกรในประเทศไทยปี 2557-2561	26
2.7 แนวปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีในกระบวนการจัดการสำหรับฟาร์มสุกร	31
2.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	42
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	
3.1 ประเภทของงานวิจัย	48
3.2 ผู้ให้ข้อมูลหลักและการเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก	48
3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	48
3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล	49
3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล	50
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	
4.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลหลัก	51
4.2 กลยุทธ์เพื่อความยั่งยืนสำหรับธุรกิจฟาร์มสุกร	53

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 5 สรุปผลการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	
5.1 สรุปผลการศึกษา	88
5.2 อภิปรายผล	93
5.3 ข้อค้นพบจากงานวิจัย	99
5.4 ข้อเสนอแนะ	99
เอกสารอ้างอิง	103
ภาคผนวก	109
ประวัติผู้วิจัย	115

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1.1 การเปรียบเทียบจำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงสุกรทั้งประเทศไทยปี 2559-2560	1
1.2 การเปรียบเทียบจำนวนสุกรทั้งประเทศไทยปี 2559-2560	2
2.1 จำนวนจังหวัดที่มีการเลี้ยงสุกรมากที่สุด 10 อันดับแรกและจังหวัดอุบลราชธานี	27
4.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลหลัก	52
4.2 กลยุทธ์เพื่อความยั่งยืนสำหรับธุรกิจฟาร์มสุกร ของผู้เลี้ยงสุกรในเขตจังหวัดอุบลราชธานี	53
5.1 สรุปกลยุทธ์ด้านเศรษฐกิจเพื่อความยั่งยืนสำหรับธุรกิจฟาร์มสุกร ของผู้เลี้ยงสุกร ในเขตจังหวัดอุบลราชธานี	89
5.2 สรุปกลยุทธ์ด้านสังคมเพื่อความยั่งยืนสำหรับธุรกิจฟาร์มสุกร ของผู้เลี้ยงสุกร ในเขตจังหวัดอุบลราชธานี	91
5.3 สรุปกลยุทธ์ด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อความยั่งยืนสำหรับธุรกิจฟาร์มสุกร ของผู้เลี้ยงสุกร ในเขตจังหวัดอุบลราชธานี	93

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1.1	กรอบแนวคิดการวิจัย	5
2.1	ขั้นตอนการควบคุมกลยุทธ์	13
2.2	แบบโครงการหรือกิจกรรมด้านความรับผิดชอบต่อสังคม (Phillip Kotler)	20
2.3	ความยั่งยืน The Triple Bottom Line	24
2.4	แนวทางการเลี้ยงสุกรที่ได้จากการสำรวจฟาร์มสุกรเบื้องต้น	29
4.1	ห่วงโซ่อุปทาน (Supply chain) ของกระบวนการจัดการธุรกิจฟาร์มสุกร	54
5.1	กระบวนการจัดการธุรกิจฟาร์มสุกรในเขตจังหวัดอุบลราชธานี	99

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยนับเป็นประเทศที่มีศักยภาพในการขยายตลาดส่งออกสุกร ทั้งในรูปแบบของสุกรมีชีวิต (สุกรพันธุ์ และลูกสุกรขุน) เนื้อสุกร และผลิตภัณฑ์สุกร เนื่องจากมีความพร้อมในการขยายปริมาณการผลิตเพื่อรองรับความต้องการที่ขยายตัวอย่างรวดเร็วของตลาด การเลี้ยงร้อยละ 75 เป็นการเลี้ยงของเกษตรกรรายย่อย ที่เหลืออีกร้อยละ 25 เป็นการเลี้ยงในลักษณะฟาร์มขนาดใหญ่เพื่อการค้า (ศูนย์วิจัยกสิกรไทย, 2555) ธุรกิจการเลี้ยงสุกรนับว่ามีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศเป็นอย่างมาก ซึ่งปัจจุบันผู้เลี้ยงสุกรได้พัฒนาปรับปรุงการเลี้ยงให้สามารถแข่งขัน และตอบสนองต่อความต้องการของตลาด ส่งผลให้มีผลผลิตเพิ่มมากขึ้น พัฒนาระบบและการจัดการต้นทุนการผลิต อีกทั้งพัฒนาฟาร์มให้เข้ากับระบบมาตรฐานฟาร์มของกรมปศุสัตว์ มุ่งสู่มาตรฐานสากลและให้กระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด (นพพร วายุโชติ, 2556) ในปี พ.ศ.2560 จากสรุปข้อมูลและสถิติจำนวนเกษตรกรและจำนวนสุกรนั้นพบว่าผู้เลี้ยงสุกรทั้งหมดจำนวน 180,606 ครัวเรือน โดยมีการเลี้ยงสุกรทั้งหมดจำนวน 10,191,784 ตัว (กลุ่มสารสนเทศและข้อมูลสถิติศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กรมปศุสัตว์, 2563: เว็บไซต์) เมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนผู้เลี้ยงจากปีพ.ศ. 2559 ถึงปีพ.ศ. 2560 จะพบว่าผู้เลี้ยงสุกรเพิ่มขึ้นจำนวนทั้งหมด 33,944 ราย และถ้าเปรียบเทียบกับจำนวนสุกรปี 2559 ถึงปี 2560 จะพบว่าจำนวนสุกรเพิ่มขึ้นจำนวนทั้งหมด 959,936 ตัว

ตารางที่ 1.1 การเปรียบเทียบจำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงสุกรทั้งประเทศไทยปี 2559-2560

	เกษตรกร (คน)		การเปลี่ยนแปลง	
	ปี 2559	ปี 2560	จำนวน	ร้อยละ
เขต 1	3,052	3,901	849	21.76
เขต 2	2,253	2,389	136	5.69
เขต 3	35,585	41,788	6,203	14.84
เขต 4	25,880	33,403	7,523	22.52
เขต 5	38,611	46,159	7,548	16.35
เขต 6	18,348	24,985	6,637	26.56
เขต 7	6,767	7,546	779	10.32
เขต 8	14,228	17,939	3,711	20.69
เขต 9	1,938	2,496	558	22.36
รวม	146,662	180,606	33,944	18.79

ที่มา: กลุ่มสารสนเทศและข้อมูลสถิติศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กรมปศุสัตว์ (2563: เว็บไซต์)

ตารางที่ 1.2 การเปรียบเทียบจำนวนสุกรทั้งประเทศไทยปี 2559-2560

	สุกร (ตัว)		การเปลี่ยนแปลง	
	ปี 2559	ปี 2560	จำนวน	ร้อยละ
รวม	9,231,848	10,191,784	959,936	9.42
เขต 1	739,332	838,795	99,463	11.86
เขต 2	1,459,923	1,500,331	40,408	2.69
เขต 3	954,366	1,075,128	120,762	11.23
เขต 4	674,954	923,516	248,562	26.91
เขต 5	1,087,213	1,104,076	1,686	1.53
เขต 6	1,035,475	1,081,564	4,608	4.26
เขต 7	2,492,971	2,668,245	175,274	5.57
เขต 8	669,377	866,629	197,252	22.76
เขต 9	118,237	133,500	15,263	11.43

ที่มา: กลุ่มสารสนเทศและข้อมูลสถิติศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กรมปศุสัตว์ (2563: เว็บไซต์)

จากตารางที่ 1.1 พบว่าการเปรียบเทียบจำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงสุกรทั้งประเทศไทย พ.ศ. 2559 - 2560 มีจำนวนเพิ่มขึ้นร้อยละ 18.79

จากตารางที่ 1.2 พบว่าการเปรียบเทียบจำนวนสุกรทั้งประเทศไทย พ.ศ. 2559 - 2560 มีจำนวนเพิ่มขึ้น ร้อยละ 9.42 ถ้าดูจากแนวโน้มแล้วก็ถือว่าธุรกิจการเลี้ยงสุกรในประเทศไทยมีทิศทางและแนวโน้มที่จะเติบโตไปได้ในอนาคต

จังหวัดอุบลราชธานีเป็นจังหวัดที่มีจำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงมากเป็นอันดับ 3 ของประเทศไทย โดยมีจำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงสุกรทั้งหมด 7,238 ราย คิดเป็นร้อยละ 4.01 ของเกษตรกรผู้เลี้ยงสุกรทั้งหมดในประเทศไทย และมีจำนวนสุกรทั้งหมด 145,064 ตัว คิดเป็นร้อยละ 1.42 มากเป็นอันดับที่ 24 ของประเทศไทย (กลุ่มสารสนเทศและข้อมูลสถิติศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารกรมปศุสัตว์ (2563: เว็บไซต์)

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2561) รายงานสถานการณ์การเลี้ยงสุกรภายในประเทศไทยและแนวโน้มนั้นได้มีการประเมินไว้ว่า ปี 2557 - 2561 การผลิตสุกรของไทยเพิ่มขึ้นในอัตราร้อยละ 8.90 ต่อปี เนื่องจากตลาดภายในประเทศยังคงมีความต้องการบริโภคอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนผู้ผลิตรายกลางและรายใหญ่มีการบริหารจัดการที่ดี สามารถจัดการฟาร์มและป้องกันโรคระบาดในสุกรได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้อัตราการรอดของสุกรเพิ่มขึ้นส่งผลให้มีปริมาณผลผลิตเพิ่มขึ้น

ซึ่งจากข้อมูลในปัจจุบันการเติบโตของธุรกิจการเลี้ยงสุกรเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ถึงแม้ว่าจะได้รับผลกระทบจากการจากปัญหาโรคระบาด ราคาที่มีความผันผวนสูงและปัญหาด้านความไม่แน่นอนของสถานะเศรษฐกิจโลกในปัจจุบัน แต่ด้วยความต้องการบริโภคเนื้อสุกรและการส่งออกที่ยังเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยบวกทำให้การเลี้ยงสุกรเพิ่มขึ้นและส่งผลดีทางเศรษฐกิจ อีกทั้ง

ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีต่าง ๆ ก็นำมาใช้เพื่อสร้างผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจกับผู้เลี้ยงสุกร ทำให้ธุรกิจการเลี้ยงสุกรเติบโตขึ้นอย่างมากในหลายพื้นที่ ในทางกลับกันการเติบโตขึ้นอย่างรวดเร็วของธุรกิจการเลี้ยงสุกรก็ส่งผลกระทบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมตามไปด้วยจากการใช้ทรัพยากรเพิ่มมากขึ้น ทำให้เกิดปริมาณของเสียที่เป็นพิษต่อสิ่งแวดล้อมเพิ่มมากขึ้น และส่งผลกระทบกับชุมชนและสังคมที่อยู่รอบข้างด้วย

เมื่อสังคมสิ่งแวดล้อมได้รับผลกระทบไปในทางลบ ท่ามกลางกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจของการผลิตสุกร จนเกิดประเด็นปัญหาสังคมและสิ่งแวดล้อมที่กลายเป็นปัญหาใหญ่ที่ส่งผลให้ เกิดการเคลื่อนไหวต่อต้านผู้เลี้ยงสุกรของชุมชนที่ได้รับผลกระทบ ซึ่งส่งผลให้ผู้เลี้ยงในบางรายถึงแม้จะสามารถสร้างผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่ดีได้ แต่ธุรกิจก็ต้องล้มหรือปิดตัวลงจากการที่ไม่ได้คำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดกับสังคมรอบข้าง และสิ่งแวดล้อม ในขณะที่เดียวกันก็มีผู้เลี้ยงสุกรหลายรายเร่งปรับตัวและหันมาให้ความสำคัญและคำนึงถึงเรื่องสังคมและสิ่งแวดล้อมมากขึ้นนอกเหนือจากการทำประโยชน์ทางเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว จนเกิดเป็นกลยุทธ์ที่ความยั่งยืนสำหรับธุรกิจฟาร์มสุกร และเป็นการแสดงให้เห็นว่ายังมีผู้เลี้ยงสุกรอีกหลายรายไม่ได้มุ่งหวังเพียงผลกำไรจากการประกอบธุรกิจฟาร์มสุกรเพียงอย่างเดียว แต่ยังให้ความสำคัญกับการดูแลสิ่งแวดล้อมและมีความรับผิดชอบต่อสังคม โดยปรับปรุงกระบวนการผลิตให้มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด ลดปริมาณของเสียในการเลี้ยงเพื่อหลีกเลี่ยงการที่จะส่งผลกระทบกับชุมชนรอบข้าง

การเข้าถึงมิติด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมอย่างเข้าใจเพื่อสร้างความสมดุลระหว่างความต้องการของธุรกิจกับความต้องการของมนุษย์ ก็เพื่อนำไปสู่ความยั่งยืนในการประกอบธุรกิจฟาร์มสุกร ซึ่งเป็นเครื่องมือของการพัฒนาไปสู่ความยั่งยืนโดยมุ่งเน้นปรับปรุงแก้ไขกระบวนการผลิตที่ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ส่วนการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคม หรือซีเอสอาร์เป็นเครื่องมือหนึ่งที่ผู้เลี้ยงสุกรใช้สื่อสารกับชุมชนและผู้บริโภคเพื่อการสร้างภาพลักษณ์ที่ดี แสดงให้เห็นว่าผู้เลี้ยงสุกรมีความรับผิดชอบต่อในการดำเนินธุรกิจไม่ว่าจะเป็น ความรับผิดชอบต่อด้านเศรษฐกิจ ที่สร้างผลประโยชน์จากการประกอบธุรกิจอย่างมีจริยธรรม ความรับผิดชอบต่อด้านสิ่งแวดล้อม ที่มีการบริหารจัดการกระบวนการผลิตหรือการดำเนินธุรกิจโดยคำนึงถึงการใช้ทรัพยากรการจัดการของเสียและมลพิษการลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ความรับผิดชอบต่อสังคม เป็นการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมภายในฟาร์มและชุมชนที่อยู่รอบข้าง ซึ่งธุรกิจฟาร์มสุกร ก็เป็นธุรกิจประเภทหนึ่งที่มีกระบวนการผลิต หรือการดำเนินกิจกรรมที่ส่งผลกระทบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม เช่น กลิ่น น้ำเสียของเสียจากมูลสุกร

จากข้อมูลข้างต้นทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาถึงกลยุทธ์เพื่อความยั่งยืนสำหรับธุรกิจฟาร์มสุกรของผู้เลี้ยงสุกรในเขตจังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งถือเป็นตัวแทนในการวิจัยที่ดีและเหมาะสม การวิจัยในครั้งนี้จะมุ่งเน้นไปที่การศึกษากลยุทธ์เพื่อความยั่งยืนสำหรับธุรกิจฟาร์มสุกรด้านเศรษฐกิจ ที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาโรคระบาด การไม่แน่นอนของสถานะเศรษฐกิจ กลยุทธ์ด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม ที่เกิดขึ้นจากผลกระทบกับชุมชนรอบข้าง ดังนั้นการที่จะทำให้ธุรกิจฟาร์มสุกรให้เกิดความยั่งยืนได้นอกจากการผลักดันทางด้านเศรษฐกิจที่เน้นผลกำไรเพียงอย่างเดียวแล้ว ยังต้องคำนึงถึงผลกระทบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมด้วย เพื่อให้ส่งผลกระทบเชิงบวกต่อผู้เลี้ยงสุกรและชุมชนที่อยู่รอบข้างในด้านต่าง ๆ รวมทั้งผลักดันให้ธุรกิจฟาร์มสุกรมีผลการดำเนินงานที่ยั่งยืน โดยเป็นผลลัพธ์เชิงบูรณาการที่จะทำให้

ธุรกิจฟาร์มสุกรมีการเติบโต อย่างสมดุล โดยพิจารณาใน 3 มิติ ได้แก่ มิติด้านเศรษฐกิจ มิติด้านสังคม และมิติด้านสิ่งแวดล้อม (Newport, Chesnes and Lidner 2003; Gray and Milne, 2007; Carleton, 2009; Goel, 2010; Cvelbar and Dwyer, 2013)

1.2 คำถามวิจัย

กลยุทธ์เพื่อความยั่งยืนสำหรับธุรกิจฟาร์มสุกร ของผู้เลี้ยงสุกรในเขตจังหวัดอุบลราชธานีควรเป็นอย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษากลยุทธ์เพื่อความยั่งยืนสำหรับธุรกิจฟาร์มสุกร ของผู้เลี้ยงสุกรในเขตจังหวัดอุบลราชธานี

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

1.4.1 ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลหลัก ซึ่งผู้ให้ข้อมูลหลักคือ เจ้าของฟาร์ม ผู้จัดการฟาร์ม หรือผู้มีอำนาจหลักในการควบคุมดูแลฟาร์มเป็นผู้ทำหน้าที่ในการให้ข้อมูลเท่านั้น

1.4.2 ขอบเขตด้านเวลา จะทำการศึกษาเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลตั้งแต่เดือน 1 กรกฎาคม 2563 – 31 กรกฎาคม 2564

1.4.3 ขอบเขตด้านเนื้อหาจะทำการศึกษาเฉพาะกลยุทธ์ด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

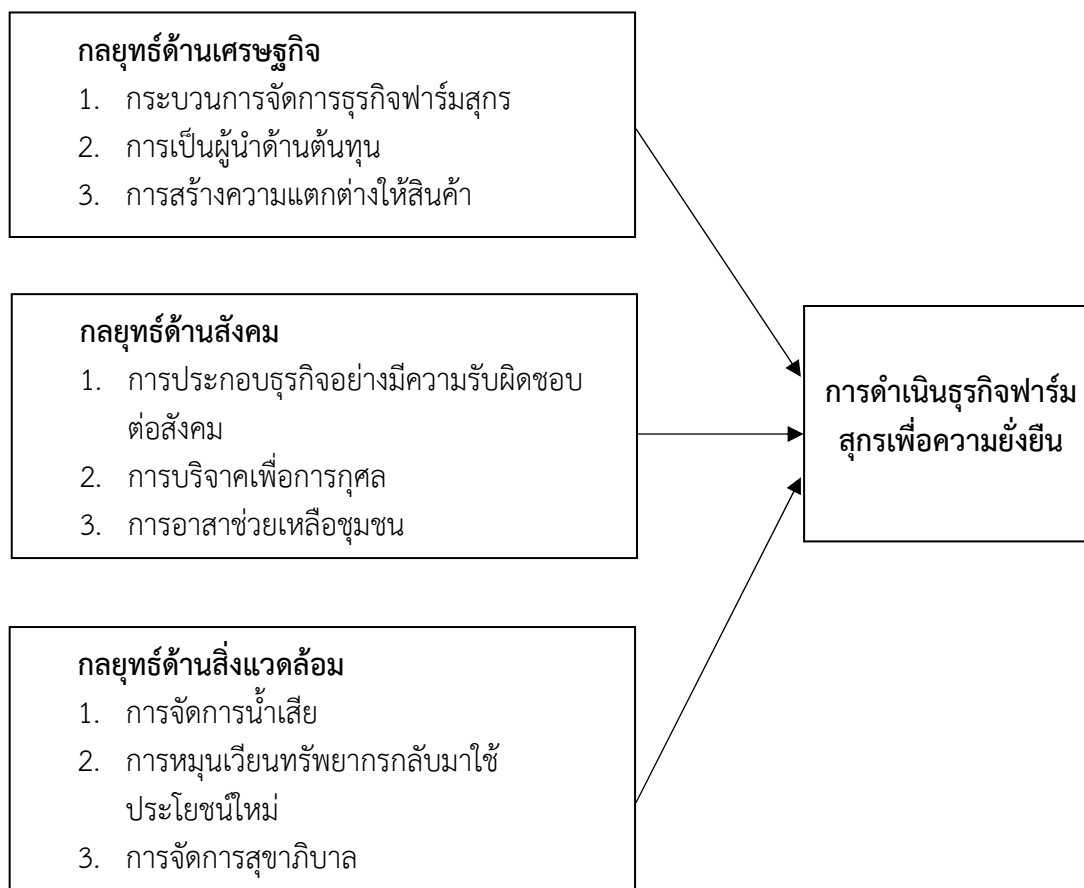
ผลจากการศึกษา เรื่องกลยุทธ์เพื่อความยั่งยืนสำหรับธุรกิจฟาร์มสุกร ในเขตจังหวัดอุบลราชธานี ผู้วิจัยคาดว่าจะเกิดประโยชน์ ดังนี้

1.5.1 สามารถนำกลยุทธ์ที่ได้ไปใช้สำหรับผู้เลี้ยงสุกรเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดสำหรับการตอบสนองต่อลูกค้า ผู้บริโภคและชุมชนที่อยู่รอบด้านทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

1.5.2 สามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลสำหรับผู้เป็นเจ้าของธุรกิจฟาร์มสุกร หน่วยงานของรัฐ หรือเจ้าหน้าที่หน่วยงานของรัฐ เพื่อปรับใช้ให้เหมาะสมกับธุรกิจฟาร์มหรือหน่วยงานของตน ในด้านการพัฒนาความยั่งยืนขององค์กร

1.6 กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษากลยุทธ์เพื่อความยั่งยืนสำหรับธุรกิจฟาร์มสุกร ของผู้เลี้ยงสุกรในเขตจังหวัดอุบลราชธานี โดยผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดดังนี้

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

1.7 คำนิยามศัพท์เฉพาะ

1.7.1 กลยุทธ์ หมายถึง แนวทางที่ทำให้ธุรกิจฟาร์มเลี้ยงสุกรในจังหวัดอุบลราชธานี ประสบความสำเร็จหรือเกิดการได้เปรียบทางการแข่งขันอย่างมีจริยธรรม

1.7.2 ความยั่งยืน หมายถึง การบูรณาการระหว่างธุรกิจกับการบริหารจัดการทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมอย่างเหมาะสมโดยไม่ส่งผลกระทบและทำให้ธุรกิจอยู่ได้ จาก 3 องค์ประกอบ คือ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและด้านสิ่งแวดล้อม

1.7.3 ธุรกิจฟาร์มสุกร หมายถึง การดำเนินธุรกิจผลิตสุกรในจังหวัดอุบลราชธานีเพื่อจำหน่ายของผู้ประกอบการ จำแนกได้เป็น 3 ระดับ ดังต่อไปนี้

- 1.7.3.1 ฟาร์มสุกรขนาดเล็ก หมายถึง ฟาร์มที่มีจำนวนสุกร 50-500 ตัว
- 1.7.3.2 ฟาร์มสุกรขนาดกลาง หมายถึง ฟาร์มที่มีจำนวนสุกร 500-5,000 ตัว
- 1.7.3.3 ฟาร์มสุกรขนาดใหญ่ หมายถึง ฟาร์มที่มีจำนวนสุกรตั้งแต่ 5,000 ตัวขึ้นไป

1.7.4 กลยุทธ์เพื่อความยั่งยืนสำหรับธุรกิจฟาร์มสุกร หมายถึง แนวทางที่ทำให้ธุรกิจการเลี้ยงสุกรเพื่อการค้าในจังหวัดอุบลราชธานีประสบความสำเร็จหรือเกิดการได้เปรียบทางการแข่งขัน โดยมีการบูรณาการระหว่างธุรกิจกับการบริหารจัดการทรัพยากรเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมอย่างเหมาะสม

1.7.5 โรงเรือนระบบเปิด หมายถึง โรงเรือนที่ไม่สามารถควบคุมสภาพแวดล้อมและธรรมชาติได้ เช่น อุณหภูมิและความชื้น ที่จะแปรผันไปตามสภาพอากาศรอบโรงเรือน

1.7.6 โรงเรือนระบบปิด หมายถึง โรงเรือนที่สามารถควบคุมสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสมกับความเป็นอยู่ของสุกร ได้แก่ อุณหภูมิ ความชื้น การระบายอากาศ แสงสว่างและสามารถป้องกันพาหะนำโรคได้

1.7.7 กระบวนการจัดการธุรกิจฟาร์มสุกร หมายถึง การดำเนินการหรือปฏิบัติการใด ๆ ก็ตาม ที่เกี่ยวกับการผลิตสุกรที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ เป็นการระดมความรู้ความชำนาญ ประสบการณ์ และเทคโนโลยีเข้ามาบริหารเพื่อเพิ่มพูนประสิทธิภาพในการผลิต อันจะนำมาซึ่งกำไรให้แก่ฟาร์มสุกร ในอัตราสูงและต่อเนื่อง คำนวณค่าแก่การลงทุนทั้งทรัพย์สินและแรงงาน

1.7.8 การเป็นผู้นำด้านต้นทุน หมายถึง แนวทางในการลดต้นทุนทางการจัดการของฟาร์มสุกร เพื่อสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันให้เกิดขึ้นได้ด้วยการมุ่งเน้นการสร้างการประหยัดจากขอบเขตงาน (Economies of Scope) หรือการจัดการที่มีประสิทธิภาพของฟาร์มสุกร ที่ทำให้เกิดการเพิ่มผลผลิตภายในฟาร์ม และได้ประสิทธิภาพที่ดีเหมาะสมกับต้นทุนที่เสียไปสามารถแข่งขันกับคู่แข่งได้

1.7.9 การสร้างความแตกต่างให้สินค้า หมายถึง การที่ฟาร์มสุกรแสวงหาความแตกต่าง เพื่อสร้างข้อได้เปรียบทางการแข่งขัน โดยพยายามสร้างสินค้าหรือบริการในลักษณะที่ไม่เหมือนคู่แข่ง เพื่อให้เกิดคุณค่า (Value) ที่เพิ่มขึ้นแก่ลูกค้า ไม่ว่าจะเป็นลักษณะของผลิตภัณฑ์ การบริการหลังการขาย ช่องทางการจำหน่าย ภาพลักษณ์ที่พึงประสงค์ของลูกค้า

1.7.10 การประกอบธุรกิจอย่างมีความรับผิดชอบต่อสังคม หมายถึง การประกอบกิจการอย่างมีความรับผิดชอบต่อสังคมของฟาร์มสุกร ที่ต้องประกอบกิจการด้วยความดูแลใส่ใจต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย อย่างมีคุณธรรมจริยธรรม และมีจรรยาบรรณ เช่น การลดการใช้ยาปฏิชีวนะ การงดใช้สารเร่งเนื้อแดง การมีความรับผิดชอบต่อพนักงานภายในฟาร์ม การมีความรับผิดชอบต่อสังคมภายนอก มีความตระหนักถึงผลกระทบทางลบต่อสังคม โดยพร้อมจะแก้ไขเพื่อลดผลกระทบดังกล่าว รวมถึงสร้างภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงใด ๆ ที่จะช่วยให้การดำเนินกิจการเป็นการสร้างความสำเร็จและประโยชน์สุข ซึ่งจะเป็นผลดีต่อความยั่งยืนของกิจการฟาร์ม

1.7.11 การบริจาคเพื่อการกุศล หมายถึง การบริจาคของฟาร์มสุกรให้กับวัด โรงเรียน ชุมชน เพื่อวัตถุประสงค์การกุศล โดยรูปแบบการบริจาคเพื่อการกุศลทำได้หลายรูปแบบ เช่น การเสนอเงินสดให้กับวัด โรงเรียน ชุมชน หรือการบริจาคให้เป็นสิ่งของ เช่น สุกร อาหาร เป็นต้น

1.7.12 การอาสาช่วยเหลือชุมชน หมายถึง การอาสาช่วยเหลือชุมชนของฟาร์มสุกรด้วยการทำประโยชน์ต่อชุมชนด้วยความเต็มใจและทำเพื่อผู้อื่นโดยไม่คำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนตน ไม่ว่าจะเป็นเวลา กำลังใจและกำลังกาย เช่น การสอนหนังสือให้แก่เด็ก การปรับปรุงทัศนียภาพของชุมชน การปลูกป่าต้นไม้นเฉลิมพระเกียรติ การช่วยเหลือกิจกรรมที่วัด การเป็นอาสาสมัครของชุมชนในการ

ช่วยเหลือชุมชน การสร้างบ้านให้คนชราที่ยากจน การช่วยเหลือคนที่ไม่มีโอกาสทางการศึกษาให้มีทุนเรียน เป็นต้น

1.7.13 การจัดการน้ำเสีย หมายถึง การจัดการหรือบำบัดน้ำเสียจากกระบวนการใช้ทรัพยากรน้ำภายในฟาร์มสุกร โดยกำจัดหรือทำลายสิ่งปนเปื้อนในน้ำเสียให้หมดไปหรือเหลือน้อยที่สุดให้ได้ มาตรฐานที่กำหนดและไม่ทำให้เกิดมลพิษต่อสิ่งแวดล้อม

1.7.14 การหมุนเวียนทรัพยากรกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ หมายถึง การนำเอาของเสียที่ผ่านการใช้ภายในฟาร์มสุกร กลับมาใช้ใหม่ที่อาจเหมือนเดิมหรือไม่เหมือนเดิมก็ได้ ของที่ใช้แล้วจากขั้นตอนในการเลี้ยงสุกรหมุนเวียนนำกลับมาใช้ใหม่ ได้แก่ กระสอบอาหาร อาหารที่หกเลอะพื้น และน้ำเสียที่ผ่านการบำบัด เป็นหนึ่งในวิธีการลดขยะ ลดมลพิษให้กับสภาพแวดล้อม

1.7.15 การจัดการสุขภาพ หมายถึง การจัดการฟาร์มสุกรเพื่อให้สุกรอยู่อย่างสบาย ปลอดภัยต่อเชื้อโรคต่าง ๆ การทำให้คอก/โรงเรือนสะอาดและการจัดการที่เป็นประโยชน์ต่อการผลิตสุกร

บทที่ 2

แนวคิด หลักการ ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้มุ่งเน้นศึกษาค้นคว้า แนวคิด หลักการ ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจาก เอกสาร ตำรา และหนังสือต่าง ๆ เพื่อใช้ประกอบการศึกษาค้นคว้ากลยุทธ์เพื่อความยั่งยืนสำหรับ ธุรกิจฟาร์มสุกร ของผู้เลี้ยงสุกรในจังหวัดอุบลราชธานี ดังนี้

- 2.1 แนวคิด หลักการและทฤษฎีการจัดการกลยุทธ์
- 2.2 แนวคิดและทฤษฎีการสร้างรายได้เปรียบทางการแข่งขัน
- 2.3 แนวคิดและทฤษฎีความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรธุรกิจ
- 2.4 แนวคิดและหลักการผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย
- 2.5 แนวคิดและทฤษฎีการพัฒนาย่างยั่งยืน
- 2.6 สถานการณ์การผลิตสุกรในประเทศไทย พ.ศ. 2557-2561
- 2.7 แนวปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีในกระบวนการจัดการสำหรับฟาร์มสุกร
- 2.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิด หลักการและทฤษฎีการจัดการกลยุทธ์

2.1.1 ความหมายของกลยุทธ์

คำว่า “กลยุทธ์” หรือ “Strategy” มีความหมายตามพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ว่าการรบที่มีเล่ห์เหลี่ยมวิธีการที่ต้องใช้กลอุบายต่าง ๆ เล่ห์เหลี่ยมในการต่อสู้ กลยุทธ์เป็น ศัพท์ที่มีกำเนิดในทางทหารใช้เป็นยุทธวิธีรบทางการทหาร ปัจจุบันได้ถูกนำมาปรับใช้ในการสร้างความ หลากหลาย ดังนี้

Certo and Peter (1991) ให้นิยามว่า กลยุทธ์ หมายถึง วิธีการดำเนินงานที่มั่นใจได้ว่าจะนำไปสู่ความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ขององค์กร

Wright and et al. (1992) ให้คำนิยาม กลยุทธ์ หมายถึง แผนของผู้บริหารระดับสูงที่จะนำไปสู่ผลลัพธ์ต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับภารกิจและเป้าประสงค์ขององค์กร

Coulter (2005) กล่าวว่า กลยุทธ์ คือ การตัดสินใจและการกระทำไปสู่เป้าหมายโดยตรงในการใช้ทรัพยากรและศักยภาพเพื่อสร้างโอกาสและป้องกันภัยต่าง ๆ ขององค์กร

Schermerhorn (2002) ให้ความหมายเกี่ยวกับกลยุทธ์ว่า กลยุทธ์เป็นแผนแม่บทหรือแผน ปฏิบัติการที่มีความสำคัญสำหรับองค์กรเพื่อใช้ในการกำหนดทิศทางในการดำเนินงานให้บรรลุ เป้าหมาย และเกิดประโยชน์ในการแข่งขัน

Abraham (2006) กล่าวว่า กลยุทธ์ คือ วิธีการที่ทำให้องค์กรแข่งขันได้อย่างแท้จริง

David (2012) ให้ความหมาย กลยุทธ์ ว่าเป็นวัตถุประสงค์ระยะยาวที่จะทำให้ประสบความสำเร็จ

ซึ่งสรุปได้ว่า กลยุทธ์ (Strategy) หมายถึง รูปแบบ แผนการ หรือแนวทางเพื่อนำทางองค์กรไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้

2.1.2 ความสำคัญของการบริหารเชิงกลยุทธ์

ในการบริหารองค์กรในปัจจุบันเป็นที่ตระหนักดีว่าการดำเนินงานต่าง ๆ มีการแข่งขันค่อนข้างสูง แนวคิดหรือวิธีการในการบริหารแบบเดิม ๆ ไม่สามารถนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จได้เหมือนในอดีต การบริหารองค์กรสมัยใหม่นับว่าการบริหารเชิงกลยุทธ์เป็นหัวใจสำคัญต่อการบริหารงานขององค์กรที่ต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ทั้งสภาพแวดล้อมภายนอกและสภาพแวดล้อมภายในที่ส่งผลกระทบต่อองค์กรทั้งทางตรงและทางอ้อม ผู้บริหารจึงจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่จะต้องปรับกระบวนการตัดสินใจในการบริหารเพื่อให้การดำเนินงานขององค์กรบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ กลยุทธ์การบริหารที่ทรงประสิทธิภาพนี้ จะต้องดีพร้อมสมบูรณ์ตามความหมายของการบริหารทั้งสองอย่าง คือการมีประสิทธิภาพ (Effectiveness) ที่สามารถกำหนดเป้าหมายที่ดี และสามารถบรรลุผลสำเร็จในเป้าหมายนั้น ๆ ได้และการมีประสิทธิภาพ (Efficiency) ที่สามารถทำสำเร็จในเป้าหมายเหล่านั้นโดยมีต้นทุนค่าใช้จ่ายที่ต่ำที่สุด ด้วยการจัดการเชิงกลยุทธ์นั้นช่วยให้ผู้บริหารสามารถประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานขององค์กรที่มีการเปลี่ยนแปลงและได้รับผลกระทบ โดยคำนึงผลที่จะเกิดขึ้นทั้งในระยะสั้นและระยะยาวที่มีต่อองค์กรได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ ดังนั้นการจัดการเชิงกลยุทธ์ จึงมีความสำคัญต่อการจัดการองค์กรเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จ มีนักวิชาการได้กล่าวถึงความสำคัญของการบริหารเชิงกลยุทธ์ ดังนี้

ชุนวู (ปริญญ์ ปริญญา, 2552) กล่าวว่า การบริหารเชิงกลยุทธ์ คือการสร้างชัยชนะที่ยาวมากก็ย่อมมีโอกาสที่จะชนะมาก ถ้าวางน้อยก็ย่อมมีโอกาสน้อย การต่อสู้ที่ปราศจากการวางแผน คือ ความหายนะ

พิริยะ ผลพิรุฬห์ (2552) กล่าวว่าความสำคัญของการบริหารเชิงกลยุทธ์ มีดังนี้

- (1) ช่วยให้ผู้บริหารตื่นตัวต่อการเปลี่ยนแปลงเห็นโอกาสใหม่ ๆ เห็นข้อจำกัดที่อาจเกิดขึ้นทำให้องค์กรสามารถปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมได้ดีกว่าองค์กรอื่น
- (2) ทำให้มีทิศทางในการดำเนินงานองค์กรที่ชัดเจน เห็นถึงแนวทางที่องค์กรต้องปฏิบัติ
- (3) ทำให้องค์กรสามารถสร้างผลตอบแทน (Returns) ที่เหนือกว่าคู่แข่งได้ด้วยการสร้างข้อได้เปรียบในการแข่งขัน (Competitive Advantage) และสามารถรักษาข้อได้เปรียบนี้ไว้
- (4) ยกระดับองค์กรให้สามารถบรรลุประสิทธิภาพ (Efficiency) การมีต้นทุนการดำเนินการที่ต่ำลงและการมีประสิทธิภาพ (Effectiveness) คือ การบริหารงานบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้
- (5) ช่วยให้ผู้บริหารมีทำงานในลักษณะ Proactive คือ สามารถคาดการณ์เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น หรือเป็นฝ่ายรุกมากกว่าที่จะเป็นฝ่ายรับ (Reactive and Defensive)

พระมหาศิริชัย สิริธนาโณ (ศรีรัมย์) (2556) การจัดการเชิงกลยุทธ์ มีความสำคัญต่อการบริหารงานในปัจจุบัน เนื่องจากการที่องค์กรต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทั้งสภาพแวดล้อมภายนอกและสภาพแวดล้อมภายใน ผู้บริหารที่มีประสิทธิภาพจะต้องมีวิธีการที่ทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ รู้ถึงการเปลี่ยนแปลงที่จะมีขึ้นในอนาคต ส่งผลให้ผู้บริหารปรับวิธีการบริหารงานให้ทันกับสถานการณ์ สามารถกำหนดทิศทางขององค์กรในอนาคตได้อย่างชัดเจน เพื่อให้องค์กรได้บรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายที่กำหนด

แก้วตา เข้มแข็ง (2555) กล่าวว่า ความสำคัญของการบริหารเชิงกลยุทธ์ มีดังนี้

(1) ช่วยให้หน่วยงานพัฒนาตนเองได้ทันกับสภาพการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม เพราะการวางแผนกลยุทธ์ให้ความสำคัญกับการศึกษาวิเคราะห์บริบทและสภาพแวดล้อมภายนอก หน่วยงานเป็นประเด็นสำคัญ

(2) ช่วยให้หน่วยงานภาครัฐในทุกระดับมีความเป็นตัวเองมากขึ้น รับผิดชอบต่อความสำเร็จและความล้มเหลวของตนเองมากขึ้น ทั้งนี้เพราะการวางแผนกลยุทธ์เป็นการวางแผนขององค์กร โดยองค์การและเพื่อองค์การไม่ใช่เป็นการวางแผนที่ต้องกระทำตามที่หน่วยเหนือสั่งการช่วยเหลือให้องค์การเตรียมความพร้อมเพื่อรับการประเมินจากหน่วยงานต้นสังกัด

(3) เป็นเงื่อนไขหนึ่งของการจัดหาระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน (Performance Base Budgeting) ซึ่งสำนักงบประมาณกำหนดให้ส่วนราชการและหน่วยงานในสังกัดจัดทำก่อนที่จะกระจายอำนาจด้านงบประมาณโดยการจัดสรรงบประมาณเป็นเงินก้อนลงไปให้หน่วยงาน

(4) ช่วยให้เกิดการริเริ่มสร้างสรรค์ทางเลือกใหม่ได้ด้วยตนเองจึงเป็นการวางแผนพัฒนาที่ยั่งยืน

จากแนวคิดข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า ความสำคัญในการบริหารเชิงกลยุทธ์นั้นมีประโยชน์มากต่อองค์การก็คือ ทำให้องค์การสามารถบรรลุเป้าหมายตามที่ได้วางไว้เพราะการบริหารเชิงกลยุทธ์จะกำหนดทิศทาง การดำเนินงานที่ชัดเจนทำให้ลูกค้าย ผู้ถือหุ้น ทราบถึงแนวทางหรือนโยบายการบริหารงาน และสามารถช่วยผู้บริหารระดับผลการปฏิบัติงานขึ้นมาได้คือองค์การจะสามารถบรรลุทั้งประสิทธิภาพคือการมีต้นทุนในการดำเนินงานที่ต่ำกว่าและมีประสิทธิผลคือบริหารงานบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ได้ และช่วยให้ผู้บริหารมีการทำงานในลักษณะเชิงรุก (Proactive) มากกว่าเชิงรับและป้องกันตัว (Reactive and defensive) ซึ่งทำให้องค์การปรับตัวได้ดีกว่า

2.1.3 หลักการบริหารเชิงกลยุทธ์

การบริหารเชิงกลยุทธ์ เป็นการบริหารที่เป็นระบบที่จะช่วยให้การบริหารองค์การบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ซึ่งนักวิชาการกล่าวถึงหลักการบริหารเชิงกลยุทธ์ ไว้ดังนี้

กาญจนา คັນวงศ์ (2552) กล่าวว่า หลักการของการบริหารเชิงกลยุทธ์ เป็นการจัดการภายใต้สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงและมีทิศทางที่ไม่แน่นอน ผู้บริหารต้องเข้าใจพลวัต (Dynamic) ของการเปลี่ยนแปลง ทั้งสามารถคาดเดาและกำหนดทิศทางขององค์กรไปสู่จุดหมายตามที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

ณัฐยา สันตะการผล (2553) ให้ความเห็นว่าหลักการบริหารเชิงกลยุทธ์ต้องอาศัยระบบที่ช่วยผลักดันให้องค์กรทำสิ่งที่เหมาะสมและถูกต้องตลอดเวลา ซึ่งช่วยในการระบุงวางแผนงาน และจัดลำดับความสำคัญของการลงทุนแต่ละโครงการ เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องเข้าใจบทบาทและหน้าที่ของตนเองก่อนนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ ตลอดจนสร้างความแน่ใจว่าการดำเนินงานตามแผนบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้

จากหลักการบริหารเชิงกลยุทธ์ที่นักวิชาการได้กล่าวไว้ สามารถสรุปได้ว่า

(1) เป็นการกำหนดแนวทาง หรือทิศทางในการดำเนินงานขององค์การเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

(2) ต้องวิเคราะห์และประเมินสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกองค์กร เพื่อเป็นข้อมูลในการจัดทำแผนงานดำเนินการที่เหมาะสมที่สุด เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

(3) เป็นการบริหารที่มีกำหนดผลการปฏิบัติขององค์กรในระยะที่แน่นอน

2.1.4 กระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์

ภายใต้สภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ทำให้องค์กรสมัยใหม่เป็นองค์กรเชิงกลยุทธ์ซึ่งจะต้องมีการนำแนวคิดของการจัดการเชิงกลยุทธ์ (Strategic Management) มาใช้ เพราะการบริหารเชิงกลยุทธ์เป็นรูปแบบการบริหารที่มีกระบวนการเป็นขั้นตอนต่าง ๆ ที่จะทำให้การบริหารบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ การที่องค์กรสามารถกำหนดวิสัยทัศน์ในระยะยาวไว้ล่วงหน้าได้อย่างชัดเจน การกำหนดพันธกิจให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ และกำหนดกลยุทธ์เพื่อผลักดันองค์กรให้บรรลุตามพันธกิจ และวิสัยทัศน์ที่กำหนดไว้จึงมีความสำคัญอย่างมากที่จะต้องอาศัยกระบวนการจัดการเชิงกลยุทธ์มีนักวิชาการหลายท่านได้แสดงแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการ จัดการเชิงกลยุทธ์ ซึ่ง Gordon and associates (1990) ได้เสนอว่าในการจัดการเชิงกลยุทธ์ มีขั้นตอนสำคัญ 5 ขั้นตอน ดังนี้

2.1.4.1 การกำหนดพันธกิจขององค์กร (Mission determination) เป็นการกำหนดว่าองค์กร จะมีภารกิจใดเป็นการตอบคำถามว่าองค์กรนั้นตั้งขึ้นมาเพื่ออะไร หรือแสดงเหตุผลความจำเป็นในการมีองค์กรดังกล่าว การกำหนดพันธกิจขององค์กรจะเป็นการกำหนดสภาพแวดล้อมขององค์กรแสดงถึงความพยายามขององค์กรในภาพรวมว่าต้องการให้เกิดผลใดขึ้น พันธกิจขององค์กรสามารถพิจารณาได้จากพระราชบัญญัติจัดตั้งหน่วยงานในองค์การราชการ และวัตถุประสงค์ขององค์กรในหนังสือบริหารสนธิในหน่วยงานเอกชนพันธกิจขององค์กรเอกชนสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามช่วงเวลาขึ้นอยู่กับความต้องการของผู้บริหาร ซึ่งสามารถกำหนดพันธกิจใหม่หรือเปลี่ยนหน้าที่ได้ แต่ต้องการภาครัฐหรือหน่วยงานราชการเปลี่ยนแปลงพันธกิจได้ยากเพราะต้องเกี่ยวข้องกับกฎหมาย นอกจากนี้หน่วยงานราชการยังเป็นงานบริการสังคม ที่ลักษณะเป็นสินค้าสาธารณะบ้างเป็นการบังคับใช้กฎหมายบ้าง ทำให้ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงพันธกิจได้ การกำหนดพันธกิจในหน่วยงานภาครัฐจะเป็นการทบทวนอำนาจหน้าที่ของหน่วยงาน

2.1.4.2 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมขององค์กร การวางแผนกลยุทธ์ให้ความสำคัญกับการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา และในด้านการปรับตัวขององค์กร การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมในการวางแผนกลยุทธ์เป็นการวิเคราะห์เพื่อนำมากำหนดกลยุทธ์ขององค์กรให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม โดยในการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม 2 ส่วน คือ

1) สภาพแวดล้อมภายนอก เป็นการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั่วไป

2) การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในองค์กร เป็นขั้นตอนสำคัญของการวางแผนกลยุทธ์ เพราะจะเป็นฐานในการกำหนดกลยุทธ์และทิศทางตลอดจนวิธีการดำเนินงานให้บรรลุทิศทางที่กำหนดไว้ขององค์กร

2.1.4.3 การกำหนดวัตถุประสงค์ของแผนกลยุทธ์ หลังจากศึกษาพันธกิจและวิเคราะห์สภาพแวดล้อมขององค์กรแล้ว องค์กรจะกำหนดวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานขององค์กรที่สอดคล้อง กับภารกิจขององค์กร ซึ่งวัตถุประสงค์ที่กำหนดขึ้นจะต้องมีลักษณะสำคัญ คือ

- 1) มีความเฉพาะเจาะจงและมีความชัดเจน (Specific)
- 2) สามารถวัดได้ (Measurable)
- 3) เป็นที่ยอมรับและเห็นพ้องต้องกันในหมู่ผู้ที่เกี่ยวข้อง (Agreeable)
- 4) สามารถปฏิบัติได้หรือเป็นจริงได้ (Realistic)
- 5) ระยะเวลาที่กำหนดไว้ (Time - frame) ลักษณะของวัตถุประสงค์ดังกล่าวนี้

อาจเรียกว่า SMART – GOAL

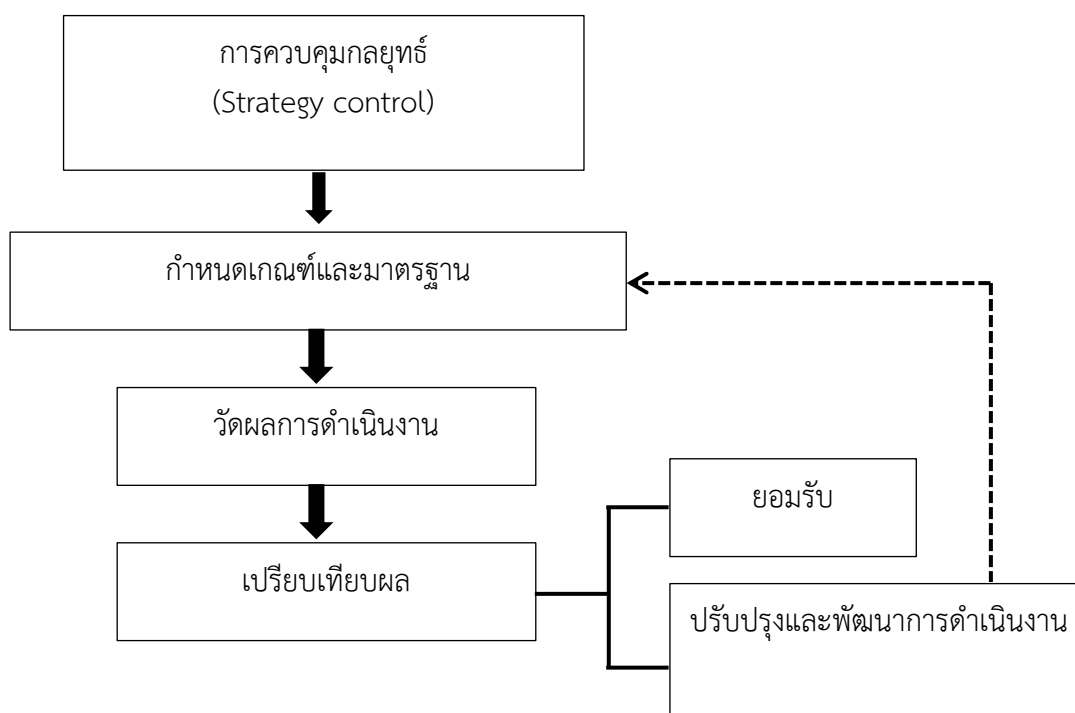
- 6) มีความท้าทาย แต่สามารถบรรลุได้ไม่ยากหรือง่ายจนเกินไป (Challenging, but attainable)
- 7) วัตถุประสงค์ควรมีการบันทึกหรือเขียนไว้เป็นลายลักษณ์อักษร (Documented, written)

2.1.4.4 การกำหนดกลยุทธ์ขององค์การ เป็นการกำหนดกลยุทธ์จากการวิเคราะห์สถานการณ์ต่าง ๆ ประกอบด้วยแผน 3 ระดับ คือยุทธศาสตร์ในระดับองค์การโดยรวมซึ่งเรียกว่า Corporate level กลยุทธ์ในระดับหน่วยงานย่อย หรือระดับหน่วยธุรกิจ หรือระดับ Business level และแผนระดับปฏิบัติการหรือ Operational level โดยแผนกลยุทธ์แต่ละระดับจะต้องมีความสัมพันธ์สอดคล้อง และเป็นไปในทิศทางเดียวกันในลักษณะความเชื่อมโยงของเป้าหมายและวิธีการปฏิบัติ ดังนั้นหากการกำหนดมีความชัดเจนและเชื่อมโยงกันดีก็จะทำให้การปฏิบัติงานขององค์การเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุตามที่ต้องการวางไว้

2.1.4.5 การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ เป็นขั้นตอนที่มีผลต่อความสำเร็จขององค์การเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นกระบวนการในการทำงานขององค์การ และเกี่ยวข้องกับการบริหารงานในมิติต่าง ๆ เช่น โครงสร้างขององค์การระบบการนำในองค์การ ระบบการติดต่อสื่อสารและการควบคุมในองค์การ ซึ่งตัวแปรเหล่านี้ถือเป็นปัจจัยในการปฏิบัติงานขององค์การทั้งสิ้น

2.1.5 การประเมินและควบคุมกลยุทธ์

ใช้หลักการสร้างการตรวจสอบเชิงกลยุทธ์ เพื่อวิเคราะห์สถานการณ์การแข่งขัน ควรมีการปรับกลยุทธ์ การใช้ขั้นตอนและกฎระเบียบ การจัดอุปสรรคที่มีต่อการดำเนินงานและการสร้างกลไกโดยอาศัยเครื่องมือทางธุรกิจเป็นมาตรการในการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน แสดงตาม (ภาพที่ 2.1) ขั้นตอนการควบคุมกลยุทธ์ ดังนี้ (ภาณุ สิมมานนท์, 2549)

ภาพที่ 2.1 ขั้นตอนการควบคุมกลยุทธ์

2.1.6 วัตถุประสงค์ของการควบคุมกำกับกลยุทธ์

ในการการควบคุมและกำกับกลยุทธ์ มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ 5 ประการ คือ

2.1.6.1 ติดตามการดำเนินงานขององค์การว่าได้มีการดำเนินงานตามแผนกลยุทธ์ที่วางไว้หรือไม่

2.1.6.2 ประเมินความเหมาะสมของแผนกลยุทธ์ว่ามีความสอดคล้องกับโครงสร้างองค์การและกลไกในการควบคุมต่าง ๆ หรือไม่

2.1.6.3 ประเมินสภาพแวดล้อมที่สำคัญ และมีความสัมพันธ์กับองค์การว่าได้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างไรและองค์การได้มีการปรับกลยุทธ์การดำเนินงานให้เข้ากับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้หรือไม่

2.1.6.4 ให้สามารถทราบผลการดำเนินงานขององค์การว่าได้บรรลุเป้าหมาย หรือมีความเบี่ยงเบนไปจากแผนเพียงใด

2.1.6.5 ประโยชน์ในการตอบแทนหรือควบคุมผู้ปฏิบัติงานให้ได้ผลตอบแทนอย่างเหมาะสมตามผลงานที่ได้กระทำอันเป็นการจูงใจให้ผู้ปฏิบัติงานได้ทำงานตามเป้าหมายขององค์การ

2.1.7 หลักการควบคุมกำกับกลยุทธ์

ระบบการควบคุมองค์การไม่ว่าจะเป็นการควบคุมการปฏิบัติงานหรือการควบคุมกลยุทธ์จะมีองค์ประกอบพื้นฐานอยู่ 2-3 ส่วน องค์ประกอบเหล่านี้ประกอบด้วย การกำหนดวัตถุประสงค์ หรือการกำหนดมาตรฐาน การวัดผลการปฏิบัติงาน การเปรียบเทียบวัตถุประสงค์ หรือมาตรฐานกับผลการปฏิบัติงานจริง การประเมินเหตุผลของความเบี่ยงเบน และการแก้ไขถ้ามีความจำเป็น ระบบการควบคุมจะกำหนดปฏิกริยาย้อนกลับหรือการแก้ไขในตัวเองเพื่อให้องค์การอยู่ในสภาพที่มั่นคง

ปฏิกริยาย้อนกลับนี้จะช่วยให้ข้อมูลเพื่อให้เกิดความแน่ใจว่าความก้าวหน้าเป็นไปตามแนวทาง ที่มุ่งจะบรรลุวัตถุประสงค์ ระบบการควบคุมทั้งหมดจะประกอบไปด้วยการควบคุมมาตรฐานการวัดความก้าวหน้าเป็นระยะการเปรียบเทียบกับวัตถุประสงค์ การชี้ประเด็นปัญหาและการแก้ไขนำไปสู่การปรับหรือกำหนดเกณฑ์และมาตรฐานการดำเนินงานให้ดียิ่งขึ้น

2.1.8 คุณลักษณะที่ควรจะเป็นของการควบคุม

การที่ผู้บริหารจะควบคุมทุกสิ่งทุกอย่างภายในองค์การย่อมเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ เพราะการควบคุมที่มากจนเกินความพอดีจะขัดขวางโอกาสใหม่ ๆ ที่จะเกิดขึ้นรวมทั้งยังเป็นการลดนวัตกรรมขององค์การอีกด้วย ดังนั้นการควบคุมองค์การควรต้องมีลักษณะเฉพาะที่ ที่ช่วยสนับสนุนให้การควบคุมได้ผล ซึ่งประกอบด้วยลักษณะที่สำคัญ 7 ประการ คือ 1) การควบคุมควรตั้งบนพื้นฐานของ ข้อมูลที่ถูกต้องเป็นข้อมูลที่เกี่ยวกับการควบคุมอย่างแท้จริงและมีความสอดคล้องกับเวลา 2) เป็นการควบคุมเฉพาะส่วนที่สำคัญ 3) มีความยืดหยุ่น 4) มีความประหยัด 5) ไม่ซับซ้อนและง่ายต่อการเข้าใจ 6) กระทำได้ในเวลาที่เหมาะสม 7) เน้นในเรื่องที่เป็นกรณีพิเศษ

2.1.9 การควบคุมกำกับเชิงกลยุทธ์

2.1.9.1 การควบคุมการปฏิบัติงานขององค์การสามารถจัดแบ่งเป็นประเภทต่าง ๆ ได้ 3 ประเภท คือการควบคุมเบื้องต้นหรือการควบคุมการปฏิบัติงานล่วงหน้า การควบคุมในขณะปฏิบัติงาน และการควบคุมโดยอาศัยข้อมูลย้อนกลับ

2.1.9.2 การควบคุมจะแตกต่างกันในแต่ละระดับของผู้บริหารในองค์การ องค์การโดยทั่วไปจะแบ่งออกเป็น 3 ระดับ ซึ่งถูกควบคุมโดยผู้บริหารระดับสูง ระดับกลางและระดับต้น ในแต่ละระดับขององค์การจะมีกลยุทธ์ที่ได้รับการออกแบบให้สอดคล้องกัน 3 ระดับ คือ กลยุทธ์ระดับองค์การ กลยุทธ์ระดับหน่วยธุรกิจ และกลยุทธ์ระดับหน้าที่กลยุทธ์แต่ละระดับจะถูกควบคุมโดยผู้บริหารในระดับต่าง ๆ ขององค์การ

2.1.9.3 การควบคุมกำกับกลยุทธ์ เป็นกระบวนการสุดท้ายของการบริหารเป็นกระบวนการที่ผู้บริหารใช้เป็นเครื่องมือในการผลักดันองค์การไปสู่ความสำเร็จในการควบคุมกลยุทธ์ให้มีความสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ พันธกิจและสภาพแวดล้อมขององค์การผู้บริหารจะอาศัยเครื่องมือและเทคนิคบางอย่างในการดำเนินงาน

2.1.10 กระบวนการควบคุมกลยุทธ์

ระบบการควบคุมกลยุทธ์ที่ดีและมีประสิทธิภาพจะมีลักษณะสำคัญ 2 ประการ คือ

(1) มีความยืดหยุ่น (Flexible) เพื่อให้ผู้บริหารสามารถตอบสนองต่อระบบการควบคุมได้ใน ทุกสถานการณ์

(2) ระบบการตรวจสอบและประเมินผล ควรให้ข้อมูลที่ถูกต้องชัดเจนเพื่อช่วยให้เห็นภาพการปฏิบัติงานขององค์การได้อย่างแท้จริง การค้นหาข้อมูลเพื่อการประเมินของผู้บริหารควรจะเป็น วิธีการที่ไม่ยุ่งยาก สามารถจัดหาข้อมูลได้อย่างเหมาะสมและทันเวลา เพื่อให้สามารถตัดสินใจได้อย่างถูกต้องบนพื้นฐานของข้อมูลที่เป็นปัจจุบัน

กระบวนการในการควบคุมกำกับกลยุทธ์ในลักษณะของ Feed forward control และ Con- current control จะเป็นกระบวนการที่ไม่ยุ่งยากหรือไม่ซับซ้อนจะมีลักษณะเป็นเพียงการตรวจสอบ และประเมินความสอดคล้องของกลยุทธ์เท่านั้น แต่สำหรับการควบคุมกำกับกลยุทธ์ใน

ลักษณะของ Feedback control จะมีขั้นตอนที่ยืดยาวมากกว่า ซึ่งประกอบไปด้วยขั้นตอนสำคัญ 5 ขั้นตอน ดังนี้

(1) การกำหนดสิ่งที่จะวัดหรือประเมิน (Determine what to measure) ผู้บริหารจะต้องกำหนดผลลัพธ์ที่ต้องการประเมิน ซึ่งสิ่งที่กำหนดขึ้นมานี้จะต้องสามารถประเมินหรือวัดอย่างชัดเจนจากที่มีการกล่าวไว้ในข้างต้นว่ากระบวนการจัดการเชิงกลยุทธ์จะต้องมีการวิเคราะห์สถานการณ์ทั้งภายในและภายนอกการทำให้ผู้บริหารสามารถกำหนดทิศทางขององค์กรและสามารถกำหนดสถานะความสำเร็จขององค์กรในอนาคตได้รวมทั้งยังสามารถกำหนดกลยุทธ์เพื่อผลักดันองค์กรให้บรรลุ ความสำเร็จตามที่ได้กำหนดไว้ในกระบวนการเหล่านี้จะก่อให้เกิดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และวัตถุประสงค์ขององค์กร ซึ่งสิ่งที่กล่าวมานี้วัตถุประสงค์ขององค์กรจะเป็นส่วนที่มีความเฉพาะเจาะจงมีความชัดเจน สามารถเปรียบเทียบและสามารถวัดได้

นอกจากนี้วัตถุประสงค์ที่ได้จากกระบวนการวางแผนกลยุทธ์ที่ถูกต้องจะสามารถสะท้อนถึงกลยุทธ์และทิศทางที่แท้จริงขององค์กรได้ ผู้บริหารสามารถกำหนดผลลัพธ์ที่สำคัญ ๆ ขององค์กรเพื่อนำมากำหนดเป็นสิ่งที่วัดหรือประเมินได้

(2) การกำหนดมาตรฐานหรือผลการปฏิบัติงาน (Establish standard or targets of performance) มาตรฐานที่ใช้ในการประเมินผลส่วนใหญ่จะได้จากรายละเอียดของวัตถุประสงค์ที่ได้มีการกำหนด ไว้ในกระบวนการวางแผนกลยุทธ์ ถ้าองค์กรมีกระบวนการและขั้นตอนของการกำหนดเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ที่มีลักษณะเหมาะสมแล้ว มักจะมีการนำวัตถุประสงค์นั้นกลับมาใช้เป็นตัวชี้วัด และมาตรฐานอีกครั้งหนึ่ง หรืออาจได้จากการตั้งมาตรฐาน จากกลยุทธ์ที่องค์กรเลือกใช้ เช่น การกำหนดกลยุทธ์เป็นผู้นำด้านต้นทุน (Cost-leadership strategy) อาจกำหนดมาตรฐานเป็นการลดต้นทุนลงร้อยละเท่าไรเมื่อเทียบกับปีก่อนหรือเมื่อเทียบกับมาตรฐานกลาง เป็นต้น หรืออาจกำหนดจากมาตรฐานกลางที่กำหนดโดยองค์กรวิชาชีพต่าง ๆ

(3) การวัดหรือการประเมิน (Measure actual performance) ในการประเมินผลการปฏิบัติงาน ขององค์กรจะเป็นการสร้างระบบ หรือกำหนดวิธีการเพื่อวัดผลการบรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายขององค์กรในการประเมินควรกำหนดเวลาในการประเมินให้สอดคล้องต่อความจำเป็นในการควบคุมนอกจากนี้การประเมินควรกำหนดรูปแบบให้การวัดหรือการประเมินนั้นมาจากกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียที่แตกต่างกันเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบทุกด้าน เช่น ผู้ให้บริการ ผู้ปฏิบัติงาน ประชาชน ทั่วไป เป็นต้น

(4) การเปรียบผลลัพธ์ที่วัดได้กับมาตรฐานที่กำหนด (Compare actual performance with the standard) หากผลการดำเนินงานขององค์กรที่วัดได้สูงกว่าหรือเท่ากับมาตรฐานที่กำหนดก็จะถือว่า เป็นการสิ้นสุดกระบวนการควบคุมและกำกับกลยุทธ์ แต่หากว่าผลการดำเนินงานขององค์กรสูงกว่ามาตรฐานที่ตั้งไว้มาก ผู้บริหารควรพิจารณาว่ามาตรฐานที่ตั้งไว้มีความถูกต้องเพียงใด และหากผลการดำเนินการต่ำกว่ามาตรฐานที่กำหนดไว้ผู้บริหารจะตรวจสอบว่ามาจากสาเหตุใด ซึ่งอาจกระทำได้โดยการทบทวนแผน ทบทวนกลยุทธ์ ทบทวนพันธกิจ วิสัยทัศน์ รวมทั้งการตรวจสอบสภาพแวดล้อม ทั้งภายในและภายนอกการ เพื่อหาสาเหตุและดำเนินการแก้ไข

(5) การตรวจสอบเพื่อหาแนวทางการแก้ไข (Take corrective action) ในการที่ผลลัพธ์ของการดำเนินการขององค์กรต่ำกว่ามาตรฐานที่กำหนดองค์การจำเป็นต้องดำเนินการตรวจสอบเพื่อหาแนวทางแก้ไข ซึ่งอาจพิจารณาปัจจัยต่อไปนี้

(5.1) พิจารณาสภาพแวดล้อมภายนอก เพื่อประเมินว่าเป็นความผิดพลาดที่ไม่อาจควบคุมได้ ซึ่งจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ใหม่ให้เหมาะสม

(5.2) พิจารณากระบวนการต่าง ๆ ในการจัดการเชิงกลยุทธ์เพื่อประเมินความผิดพลาดที่เกิดขึ้น

(5.3) พิจารณาความเหมาะสมของมาตรฐานที่ใช้วัด

จากแนวคิดทฤษฎีการจัดการกลยุทธ์ จะนำไปใช้ในการวิจัยเพื่อหาข้อสรุปจากกระบวนการ การประเมิน และควบคุมกลยุทธ์ ที่เกิดขึ้นภายในธุรกิจของธุรกิจฟาร์มสุกรในเขตจังหวัดอุบลราชธานี ว่ามีการจัดการกลยุทธ์ที่เกิดขึ้นอย่างไรบ้างทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ สังเคราะห์ แล้วนำไปใช้รวบรวมเพื่อสรุปผลต่อไป

2.2 แนวคิดและทฤษฎีการสร้างความสามารถได้เปรียบทางการแข่งขัน

Porter (1985) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับกลยุทธ์การแข่งขันเพื่อสร้างความสามารถได้เปรียบทางการแข่งขันให้กับองค์กรโดยแบ่งแนวคิดกลยุทธ์การแข่งขันเป็น 3 กลยุทธ์ คือ 1) กลยุทธ์การสร้างความแตกต่าง 2) กลยุทธ์การเป็นผู้นำทางด้านต้นทุน และ 3) กลยุทธ์การมุ่งเน้นเฉพาะ รายละเอียดดังนี้

2.2.1 กลยุทธ์การสร้างความแตกต่าง (Differentiation) คือ การที่องค์กรแสวงหาความแตกต่างเพื่อสร้างข้อได้เปรียบทางการแข่งขันโดยพยายามสร้างสินค้าหรือบริการในลักษณะที่ไม่เหมือนคู่แข่งกัน เพื่อให้เกิด คุณค่า (Value) ที่เพิ่มขึ้นแก่ลูกค้า ไม่ว่าจะเป็นรูปร่างลักษณะของผลิตภัณฑ์ การบริการหลังการขาย ภาพลักษณ์ที่พึงประสงค์ของลูกค้า นวัตกรรมทางด้านเทคโนโลยี ความมีชื่อเสียงของธุรกิจ การผลิตอย่างสม่ำเสมอ หรือการสร้างเครื่องหมายที่แสดงสถานภาพซึ่งจะเป็นการเพิ่มรายได้ในรูปของยอดขาย โดยหลักที่สำคัญของกลยุทธ์นี้ จะต้องคิดหาความแตกต่างในตัวสินค้าหรือบริการไม่ให้ซ้ำกับผลิตภัณฑ์อื่นในตลาดหรือต้องมียุทธวิธีใหม่มาแนะนำเสนอ ทำให้สินค้าหรือบริการโดดเด่นกว่าสินค้าหรือบริการของคู่แข่งในตลาด

2.2.2 กลยุทธ์การเป็นผู้นำทางด้านต้นทุน (Cost Leadership) เป็นแนวทางในการลดต้นทุนทางการจัดการขององค์กร กล่าวคือองค์กรสามารถสร้างความสามารถได้เปรียบทางการแข่งขันให้เกิดขึ้นได้ด้วยการมุ่งเน้นการสร้างการประหยัดจากขอบเขต (Economies of Scope) นั่นคือ ความสามารถในการลดต้นทุนโดยใช้ทรัพยากร ร่วมกันของหน่วยธุรกิจต่าง ๆ ซึ่งจะสังเกตได้ว่าโรงงานขนาดใหญ่มักจะมีต้นทุนการผลิตต่อหน่วยต่ำ เนื่องจาก การผลิตสินค้าหลายประเภทเป็นจำนวนมากจึงสามารถใช้ทรัพยากรผลิตร่วมกันได้ก่อให้เกิดการประหยัดต้นทุนในการผลิต ส่วนหลักของการประหยัดจากขนาด (Economies of Scale) จะเน้นไปในเรื่องของการผลิตในปริมาณที่มากเพื่อให้ต้นทุนต่อหน่วยต่ำลง หรือหลักของการประหยัดจากความเร็ว (Economies of Speed) คือ การผลิตด้วยอัตราที่เร็วขึ้นจากทรัพยากรที่มีอยู่สามารถระยะเวลาในการผลิตและลดต้นทุนในการผลิตสินค้าหรือบริการโดยอาจใช้เทคโนโลยีเข้าช่วยคือความเร็วจะทำให้ต้นทุนลดต่ำได้ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่าการเป็นผู้นำทางด้านต้นทุนเป็นการบูรณาการดำเนินการในการผลิตสินค้าหรือบริการที่มีคุณสมบัติที่เป็นเอกลักษณ์ที่มีการ

ขายให้กับลูกค้าในราคาที่ต่ำเมื่อเทียบกับคู่แข่งหรือค่าใช้จ่ายที่ลดลงเพื่อให้บรรลุการทำกำไรที่ดีกว่า การลดต้นทุนที่เกิดจากการจัดการแบบมีประสิทธิภาพในการลดของเสีย (Zero Defect) จากการดำเนินงานโดยมีการวางแผนการจัดการที่เหมาะสมหรือเรียกว่าการจัดการที่มีประสิทธิผล การจัดการให้เกิดการเพิ่มผลผลิตในองค์กรจะมีการปรับปรุงต่อเนื่องเมื่อการทำงานทุกฝ่ายมีประสิทธิภาพ ขนาดทรัพยากรบุคคลเล็กลงแต่ขนาดธุรกิจขยายออก เกิดการประหยัดและลดค่าใช้จ่ายการทำงานที่สามารถย่นเวลาให้สั้นลง ซึ่งจะส่งผลให้ลูกค้าเกิดความพึงพอใจเพราะคุณภาพที่ดีของสินค้าหรือบริการและส่งผลกระทบต่อองค์กรมีผลกำไรมากขึ้น

2.2.3 กลยุทธ์การมุ่งตลาดเฉพาะส่วน (Focus on Niche) คือ ความสามารถทางการแข่งขัน ถูกนำมาใช้ ในมุมมองของธุรกิจซึ่งมีการเชื่อมโยงกับแนวคิดทางการตลาด ดังนั้นการกำหนดกลุ่มเป้าหมาย (Target Group) ให้เล็กลงเพื่อที่จะได้เข้าถึงพฤติกรรมของลูกค้าและสามารถคาดคะเนความต้องการในอนาคตของลูกค้าได้ (Porter, 1985)

การสร้างรายได้เปรียบทางการแข่งขันเกิดจากการธุรกิจสามารถสร้างความแตกต่างของสินค้าและบริการ หรือเป็นการนำเสนอความโดดเด่นและคุณค่าของธุรกิจหรือผลิตภัณฑ์นั้น ๆ การสร้างความแตกต่าง ภายใต้นวัตกรรมใหม่ สามารถสร้างตลาดใหม่ภายใต้การแข่งขันใหม่โดยไม่ต้องเข้าไปแข่งขันในตลาดที่มีการ แข่งขันสูง องค์กรที่สามารถปรับตัวเองเข้าได้กับสภาพแวดล้อมได้ดีนั้นจะนำมาซึ่งความยั่งยืนมากกว่าองค์กรที่ไม่สามารถปรับตัวเองได้ตามสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป

2.3 แนวคิดและทฤษฎีความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรธุรกิจ

ความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรธุรกิจ (Corporate Social Responsibility: CSR) เป็นประเด็นสำคัญที่ทั่วโลกกำลังให้ความสนใจโดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคธุรกิจ ด้วยเล็งเห็นว่าการดำเนินกิจการขององค์กรธุรกิจส่งผลกระทบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ CSR จึงกลายเป็นเรื่องจำเป็นที่ทุกฝ่ายให้ความสำคัญ ไม่ใช่เพียงเพื่อสร้างภาพลักษณ์ที่ดีขององค์กรเพื่อหวังผลทางการตลาดหรือเพื่อใช้แก้ไขปัญหาทางธุรกิจให้ได้รับการยอมรับจากสังคม แต่ CSR ในปัจจุบันกำลังทวีความสำคัญและกลายเป็นแนวคิดและวิธีการบริหารจัดการธุรกิจ เพื่อพัฒนาการดำเนินธุรกิจให้มีประสิทธิภาพลดความเสี่ยงและเพิ่มความสามารถในการแข่งขันรวมถึงพัฒนาห่วงโซ่คุณค่าซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาธุรกิจอย่างยั่งยืน

2.3.1 ความหมายของความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรธุรกิจ (CSR)

นักวิชาการและองค์กรต่าง ๆ ได้ให้นิยามเกี่ยวกับ CSR ซึ่งแสดงถึงความเข้าใจและการให้ความสำคัญในกิจกรรมเกี่ยวกับ CSR ต่างกันออกไป การนิยามเกี่ยวกับ CSR มีความแตกต่างกันออกไปอาจขึ้นอยู่กับความเคร่งครัดในการตีความเรื่องผลกระทบต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder impacts) ซึ่งแม้จะมีการให้นิยามที่แตกต่างกันออกไป แต่ CSR ก็อยู่บนพื้นฐานของแนวคิดเรื่องทรัพยากรมนุษย์การจัดการธุรกิจและความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรธุรกิจและสาธารณะ

องค์กรระดับนานาชาติให้นิยามเกี่ยวกับ CSR ว่าเป็นเรื่องการพัฒนาเศรษฐกิจที่ยั่งยืน โดยองค์กรธุรกิจต้องมีจิตอาสาในการคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมและสังคมโดยรวมในทุกขั้นตอนของการดำเนินธุรกิจ เช่น

The European Commission กล่าวว่า CSR คือแนวคิดที่บริษัทสถานความห่วงใยต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมไว้ในกระบวนการดำเนินธุรกิจ และการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายใต้พื้นฐานการกระทำด้วยความสมัครใจ (สุภาวดี จันทน์โณม, 2553)

ซึ่งสอดคล้องกับ World Business Council on Sustainable Development ที่กล่าวว่า CSR คือคำมั่นของบริษัทที่จะส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน โดยทำงานร่วมกับลูกค้าและครอบครัวของลูกค้า ชุมชนและสังคมโดยกว้าง เพื่อจะพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของสังคมโดยรวม เช่นเดียวกับ ISO ที่เชื่อว่า CSR เป็นเรื่องของการที่องค์กรตอบสนองต่อประเด็น เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยมุ่งให้การให้ประโยชน์กับคน ชุมชนและสังคม นอกจากนั้นยังเป็นเรื่องของบทบาทขององค์กรธุรกิจในการสังคมและความคาดหวังของสังคมที่มีต่อองค์กรธุรกิจ โดยจะต้องทำด้วยความสมัครใจ และผู้บริหารจะต้องมีบทบาทเกี่ยวข้องกับกิจกรรมต่าง ๆ โดยสามารถวัดผลได้ใน 3 มิติ คือ การวัดผลทางเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม อันจะนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน (European Commission, 2010; สถาบันธุรกิจเพื่อสังคม, 2553)

นิยามจากองค์กรระดับนานาชาติข้างต้นได้ ส่งผลให้นักวิชาการและองค์กรในประเทศไทยรับหลักการและพยายามสร้างนิยามเกี่ยวกับ CSR ซึ่งหากพิจารณาแล้ว พบว่า นิยามจากนักวิชาการและองค์กรต่าง ๆ ในประเทศไทยเป็นแนวทางเดียวกับนิยามขององค์กรระดับนานาชาติ โดยได้เพิ่มเติมรายละเอียดแตกต่างกันออกไป เช่น

คณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (กลต.) กล่าวว่า ความรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจนั้น หมายถึงการดำเนินธุรกิจภายใต้หลักจริยธรรมและการกำกับที่ดีควบคู่ไปกับการใส่ใจดูแลรักษาสังคมและสิ่งแวดล้อม เพื่อนำไปสู่การพัฒนาธุรกิจอย่างยั่งยืน (สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์, 2552)

สถาบันไทยพัฒน์ ภายใต้มูลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ ได้อธิบายถึงความเกี่ยวข้องกับบุคคลกลุ่มต่าง ๆ ประกอบด้วยลูกค้า คู่ค้า ชุมชนและสภาพแวดล้อม ประชาสังคมและคู่แข่งธุรกิจ ซึ่งกล่าวว่า CSR คือ การดำเนินกิจกรรมภายในและภายนอกองค์กรที่คำนึงถึงผลกระทบต่อสังคม ทั้งในระดับใกล้ (ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับองค์กร เช่น ลูกค้า คู่ค้า ครอบครัว พนักงาน ชุมชนท้องถิ่นที่องค์กรตั้งอยู่) และระดับไกล (ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับองค์กรทางอ้อม เช่น คู่แข่งขันทางธุรกิจ ประชาชนโดยทั่วไป) ด้วยการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในองค์กรหรือทรัพยากรจากภายนอกองค์กร ในอันที่จะทำให้อยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างเป็นปกติสุข (สถาบันไทยพัฒน์, 2553)

การอธิบาย CSR ที่เชื่อมโยงถึงบุคคลกลุ่มต่าง ๆ ในสังคมนี้เป็นการอธิบายที่สอดคล้องกับนักวิชาการไทยอีกหลายท่าน เช่น

สุทธิศักดิ์ ไกรสรสุธาสินี (2553) ซึ่งกล่าวว่า ความรับผิดชอบต่อสังคมที่แท้จริงขององค์กรอยู่ที่การแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมด้วยความสมัครใจ ต่อผลกระทบทั้งด้านสิ่งแวดล้อม และสังคมที่อาจเกิดขึ้นได้ในทุกขั้นตอนของกระบวนการดำเนินธุรกิจต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) โดยผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียนี้สามารถเป็นได้ตั้งแต่ผู้ถือหุ้น พนักงาน ชุมชน ลูกค้า คู่ค้า ไปจนถึงสังคมส่วนรวม

ดังนั้น จากนิยามเกี่ยวกับ CSR ข้างต้น พบว่า นิยามของนักวิชาการไทยส่วนใหญ่อ้างอิงจาก นิยามขององค์กรระดับนานาชาติ โดยขยายความในรายละเอียดมากขึ้นซึ่งสรุปองค์ประกอบของ CSR จากนิยามทั้งหลายได้ 3 องค์ประกอบ คือ

- (1) เป็นเรื่องของความสมัครใจที่จะรับผิดชอบต่อสาธารณะ
- (2) เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับทุกขั้นตอนของการดำเนินธุรกิจ
- (3) เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในวงกว้าง

2.3.2 ทฤษฎีเกี่ยวกับ CSR

ทฤษฎีที่มีพื้นฐานมาจากแนวคิดทางสังคมวิทยาซึ่งเชื่อว่าองค์กรธุรกิจเป็นส่วนหนึ่งของสังคม องค์กรธุรกิจจึงมีหน้าที่สำคัญในการดำเนินธุรกิจควบคู่กับการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคม ทฤษฎีนี้ยังคงยอมรับว่าบทบาทของธุรกิจมีส่วนสำคัญในการสร้างความมั่งคั่งให้แก่สังคม แต่องค์กรธุรกิจก็จำเป็นต้องรับผิดชอบต่อปัญหาสังคมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นอันเนื่องมาจากการผลิตหรืออาจจะมาจากสาเหตุอื่นก็ตาม ความรับผิดชอบต่อสังคมนี้ยังรวมถึงความรับผิดชอบต่อด้านจริยธรรม และความรับผิดชอบต่อกิจกรรมการเสียสละเพื่อสังคมด้วย

ทฤษฎีนี้เริ่มต้นจากการบุกเบิกแนวคิด CSR สมัยใหม่ของโฮเวิร์ด โบเวน (Bowen, 1953) ในหนังสือชื่อความรับผิดชอบต่อสังคมของนักธุรกิจ (Social Responsibility of the Business) ซึ่งเขาอธิบายว่าความรับผิดชอบต่อสังคมของนักธุรกิจคือข้อบังคับที่นักธุรกิจต้องปฏิบัติตามในการกำหนดนโยบาย กระบวนการตัดสินใจ ตลอดจนการดำเนินงานใด ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับความพอใจและคุณค่าของสังคม ในขณะที่คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศสหรัฐอเมริกา (Committee for Economic Development: USA) ให้นิยามว่า CSR คือสิ่งที่เกี่ยวข้องกับ 1) ผลผลิต การกิจ และการเติบโตทางเศรษฐกิจ 2) ความคาดหวังของสังคม และ 3) เป้าหมายของการดำเนินกิจกรรมเพื่อพัฒนาสังคมสิ่งแวดล้อมขององค์กร

Carroll (1979) เป็นบุคคลแรกที่เสนอแนวคิดการดำเนินธุรกิจเพื่อสังคม (Corporate social performance) ด้วยการสังเคราะห์หลักพื้นฐานของความรับผิดชอบต่อสังคม (Social responsibility) เขาเสนอระดับของความรับผิดชอบต่อสังคม 4 ชั้น ในรูปของปิรามิดความรับผิดชอบต่อสังคม (Pyramid of corporate social responsibility) ซึ่งประกอบด้วยความรับผิดชอบด้านเศรษฐกิจ (Economic responsibility) ความรับผิดชอบด้านกฎหมาย (Legal responsibility) ความรับผิดชอบต่อสังคม (Ethical responsibility) และความรับผิดชอบต่อสังคม (Discretionary responsibility) ซึ่งต่อมาภายหลังเขาใช้คำว่าความรับผิดชอบต่อสังคม (Philanthropic responsibility) แทนคำว่าความรับผิดชอบต่อสังคม

Kotler and Lee (2005) ได้กล่าวว่า ความรับผิดชอบต่อสังคม คือคำมั่นสัญญาที่จะพัฒนาชุมชนให้มีความเป็นอยู่ที่ดีด้วยการดำเนินธุรกิจระมัดระวังและบริจาคทรัพยากรต่าง ๆ ที่องค์กรมีในการพัฒนาให้ชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ดี แนวคิดนี้มุ่งให้องค์กรธุรกิจมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นด้วยการประกอบธุรกิจอย่างรอบคอบและช่วยเหลือด้วยทรัพยากรที่องค์กรธุรกิจมีอยู่

การทำกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมตามแนวทางของ Phillip Kotler and Nancy Lee แบ่ง ออกเป็น 6 รูปแบบ ดังนี้ 1) การส่งเสริมการรับรู้ประเด็นปัญหาทางสังคม (Cause Promotion) 2) การตลาดที่เกี่ยวข้องกับประเด็นทางสังคม (Cause-Related Marketing) 3) การตลาดเพื่อมุ่งแก้ไขปัญหาด้านสังคม (Corporate Social Marketing) 4) การบริจาคเพื่อการกุศล (Corporate

Philanthropy) 5) การอาสาช่วยเหลือชุมชน (Community Volunteering) 6) การประกอบธุรกิจอย่างรับผิดชอบต่อสังคม (Socially Responsible Business Practices)

ทั้งนี้ ธุรกิจสามารถเลือกดำเนินโครงการหรือกิจกรรมด้านความรับผิดชอบต่อสังคมในรูปแบบที่แตกต่างกันไปโดยขึ้นอยู่กับลักษณะของธุรกิจและวัตถุประสงค์ของกิจกรรมที่ธุรกิจดำเนินการ (ภาพที่ 2.2)

ภาพที่ 2.2 แบบโครงการหรือกิจกรรมด้านความรับผิดชอบต่อสังคม (Phillip Kotler)

ที่มา: ศูนย์พัฒนาความรับผิดชอบต่อสังคมตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย และสถาบันพัฒนาธุรกิจอย่างยั่งยืน (2563: เว็บไซต์)

ดังนั้นจากทฤษฎีดังกล่าวของ Phillip Kotler and Nancy Lee มีจุดเด่นที่น่าสนใจในและมีความครอบคลุมกับธุรกิจฟาร์มสุกร ทำให้ผู้วิจัยได้เห็นความสำคัญของรูปแบบการทำกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมว่าเป็นประโยชน์ในการศึกษากลยุทธ์เพื่อความยั่งยืนสำหรับธุรกิจฟาร์มสุกรในเขตจังหวัดอุบลราชธานี

2.4 แนวคิดและหลักการผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย คือ บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่สามารถสร้างผลกระทบหรือได้รับผลกระทบจากการดำเนินธุรกิจในด้านต่าง ๆ การแบ่งกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยทั่วไปมักแบ่งตามระดับความสัมพันธ์ในเชิงผลกระทบระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับธุรกิจ ดังนี้

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางตรง (Primary stakeholders) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางตรงคือบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่สร้างผลกระทบโดยตรงต่อการดำเนินงานของธุรกิจ อีกทั้งยังเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากธุรกิจด้วยเช่นกัน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกลุ่มนี้จึงมีอิทธิพลสำคัญต่อการดำเนินธุรกิจ เช่น พนักงาน ผู้ถือหุ้น ผู้ลงทุน ลูกค้า ผู้บริโภค คู่ค้า คู่ธุรกิจ ชุมชน และสังคมที่ธุรกิจตั้งอยู่ รวมถึงรัฐบาลและหน่วยงานกำกับดูแลที่เป็นผู้กำหนดนโยบายและกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องตลอดจนโครงสร้างพื้นฐาน

ที่จำเป็นต่อการดำเนินธุรกิจของบริษัท ดังนั้นการหาจุดสมดุลในการตอบสนองความต้องการและความคาดหวังที่หลากหลายของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกลุ่มนี้จึงเป็นสิ่งที่ธุรกิจต้องให้ความสำคัญในการกำหนดและวางแผนเชิงกลยุทธ์ในการดำเนินธุรกิจอย่างมีความรับผิดชอบต่อสังคม

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางอ้อม (Secondary stakeholders) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางอ้อม คือ บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่สร้างผลกระทบและได้รับผลกระทบโดยอ้อมต่อทั้งความสำเร็จและความล้มเหลวของธุรกิจ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกลุ่มนี้อาจไม่ได้เชื่อมโยงโดยตรงกับการดำเนินงานของธุรกิจและไม่ได้เป็นปัจจัยสำคัญในความอยู่รอดของธุรกิจ ตัวอย่างของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกลุ่มนี้ เช่น สมาคมธุรกิจองค์กรการกุศล NGOs สื่อมวลชน นักวิชาการ นักวิจารณ์ กลุ่มกดดันหรือองค์กรที่เรียกร้องสิทธิในเรื่องต่าง ๆ เป็นต้น

อย่างไรก็ดีกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางอ้อม ถือว่ามีความสำคัญเช่นกันเนื่องจากอาจมีผลกระทบต่อการดำเนินงานและชื่อเสียงของธุรกิจ ด้วยการเคลื่อนไหวเพื่อสนับสนุนหรือต่อต้านกิจกรรมหรือการดำเนินงานของธุรกิจได้

สถาบัน Accountability (2011) จัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมซึ่งเป็นมาตรฐานที่องค์กรทั่วไปให้การยอมรับในการเชื่อมโยงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกำหนดมาตรฐานว่าด้วยกระบวนการสร้างความผูกพันกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (AA1000Stakeholder Engagement Standard) ประกอบด้วยขั้นตอนที่สำคัญ 9 ขั้นตอนได้แก่

- (1) การระบุผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย
- (2) การระบุประเด็นระหว่างธุรกิจกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย
- (3) การจัดลำดับความสำคัญของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย
- (4) การจัดทำแผนที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและประเด็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย
- (5) การกำหนดวัตถุประสงค์ของการสร้างความผูกพันกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย
- (6) การวางแผนการตอบสนองต่อประเด็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย
- (7) การเสริมสร้างความสามารถในการตอบสนองต่อประเด็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย
- (8) การนำแผนการสร้างความผูกพันกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียไปสู่การปฏิบัติ
- (9) การประเมินผลการสร้างความผูกพันกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

2.5 แนวคิดและทฤษฎีการพัฒนาที่ยั่งยืน

2.5.1 ความหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainability)

การพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable development) เป็นคำที่ใช้กันมากในการพัฒนาประเทศ มีการให้คำนิยามแตกต่างกันไปตามการแปลความของประเทศต่าง ๆ และได้มีผู้ให้ความหมายไว้หลากหลายทัศนะ ดังนี้

คณะกรรมการโลกว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (World Commission on Environment and Development: WCED) หรือที่เรียกในอีกนามหนึ่งว่าคณะกรรมการแบรนต์แลนด์ (Brundtland Commission) กล่าวไว้ว่า การพัฒนาที่ยั่งยืน คือ การพัฒนาที่สนองความต้องการของคนรุ่นปัจจุบัน โดยไม่ลดทอนความสามารถของคนรุ่นต่อมาที่จะตอบสนองความต้องการของพวกเขา (Sustainable development is development which meets the needs current generations

without compromising the ability of future generations to meet their own needs) ทั้งนี้ การพัฒนาที่ยั่งยืนจะต้องทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีระบบสังคมที่เป็นสังคมธรรมรัฐ มีระบบการพัฒนาเศรษฐกิจที่มั่นคง ไม่จำเป็นต้องพึ่งพาความช่วยเหลือจากภายนอก มีคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดี รู้จักใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างรู้คุณค่า โดยเฉพาะการใช้ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อเป็นฐานในการผลิตเพื่อนำไปสู่การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ (Brundtland Commission, 1987) นอกจากนี้ องค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization: UNESCO) ยังเสนอเพิ่มเติมว่า การพัฒนาที่ยั่งยืนควรตั้งอยู่บนรากฐานทางวัฒนธรรมที่ยึดถือคุณค่าของความเป็นมนุษย์ด้วย

Brown (Yomi, 1991; อ้างอิงจาก Brown, 1984) กล่าวถึง ความยั่งยืนว่าเป็นความคิดเชิงนิเวศวิทยาพร้อมกับนัยทางเศรษฐกิจ นั่นคือความเจริญเติบโตและการกินดีอยู่ดีของมนุษย์ขึ้นอยู่กับพื้นฐานด้านทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งส่งเสริมสนับสนุนระบบการดำรงชีวิตของมนุษย์และสังคมที่ยั่งยืน (Sustainable society) ก็จะเป็นส่วนหนึ่งที่กำหนดระบบเศรษฐกิจและระบบสังคมที่ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติและระบบการส่งเสริมสนับสนุนชีวิตได้รับการดูแลธำรงรักษาไว้

ชัยยศ อิมสุวรรณ์ (2543) กล่าวว่าแนวความคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นยุทธศาสตร์ของการพัฒนาที่ต้องการการจัดการทรัพยากรทั้งธรรมชาติและมนุษย์ รวมทั้งทรัพยากรการเงินและวัสดุทั้งปวงให้เป็นไปในทิศทางที่ก่อให้เกิดความมั่นคงและอยู่ดีกินดี โดยไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติเพื่อสงวนไว้สำหรับคนรุ่นหลัง และการที่จะบรรลุเป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งจะเกิดการสมดุลของการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมและสิ่งแวดล้อมได้นั้นจะต้องพัฒนาคนให้มี ความรู้ความสามารถมีศักยภาพในการจัดการการพัฒนา

ประพัฒน์ ปัญญาชาติรักษ์ (2546) กล่าวไว้ว่า การพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นการพัฒนาในลักษณะบูรณาการเป็นองค์รวมที่ตัวแปรทั้งหลายต้องมาประสานกันครบองค์อย่างมีคุณภาพ แม้ว่าจะอยู่ในบริบทที่มีความหลากหลายบนความแตกต่างทางด้านเศรษฐกิจ ที่ต้องคำนึงถึงการพัฒนาตามขีดความสามารถในการแข่งขันบนพื้นฐานทรัพยากรของตนเอง ด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมที่ต้องให้ความสำคัญกับการตอบสนองความต้องการของผู้เกี่ยวข้องอย่างสอดคล้องกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรม การพัฒนาที่ยั่งยืนจึงเป็นความพยายามในการทำให้ดีขึ้นอย่างมั่นคงถาวรบนพื้นฐานของศักยภาพและทรัพยากรที่มีจำกัด โดยคำนึงถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ให้เกิดความสมดุลทุกมิติ เน้นการพัฒนาบนฐานทรัพยากรจุดแข็งและศักยภาพของตนเอง รวมทั้งการสร้างการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง อย่างจริงจังและต่อเนื่อง ตลอดจนสามารถอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขและยั่งยืนตลอดไป

วสุธร ตันวัฒนกุล (2549) กล่าวถึงลักษณะที่แสดงถึงการพัฒนาที่ยั่งยืนว่าเป็นการผสมผสานระหว่างการรักษาอนุรักษ์และการพัฒนาที่สนองความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ เปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมอย่างเสมอภาคและยุติธรรม มีการผสมผสานกิจกรรมเพื่อทำให้สังคมเกิดความผูกพันและอนุรักษ์ไว้ซึ่งความหลากหลายทางวัฒนธรรม คำนึงถึงการรักษาสีเขียวสิ่งแวดล้อม ตลอดจนการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาใช้อย่างสอดคล้องกับชุมชน

ประเทศไทยได้รับแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนมาปรับใช้ตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ระยะที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) รัฐได้เน้นการพัฒนาคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนาเน้นการ

พัฒนาอย่างองค์รวม โดยใช้เศรษฐกิจเป็นเครื่องมือพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนให้ดีขึ้น จนกระทั่ง แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 -2549) ซึ่งเป็นกรอบทิศทางการพัฒนา ประเทศที่ได้ัญเชิญและยึดแนวคิด “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ตามพระราชดำรัสของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เป็นปณิธานนำทางในการบริหารประเทศโดยยึดหลักทางสายกลาง มุ่ง การพัฒนาที่มีดุลยภาพระหว่างมิติทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างเกื้อกูลกันสู่การพัฒนา อย่างมีคุณภาพ มั่นคงและยั่งยืน นับเป็นการพัฒนาประเทศอย่างองค์รวม โดยประชาชนที่ส่วนร่วมมุ่ง สู่เป้าหมายเดียวกัน คือ การพัฒนาที่ยั่งยืนและความอยู่ดีมีสุขของประชาชนอย่างถาวร

จากนิยามที่กล่าวมาข้างต้นอาจกล่าวได้ว่า การพัฒนาที่ยั่งยืน หมายถึง การพัฒนาที่ ดำเนินไปโดยคำนึงถึงขีดจำกัดของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และการตอบสนองความ ต้องการในปัจจุบันโดยไม่ส่งผลเสียต่อความต้องการในอนาคต เป็นการดำเนินการบนพื้นฐานของการ พัฒนาอย่างองค์รวมให้มีความสมดุลอย่างรอบด้าน โดยคำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับสิ่งอื่น ๆ ทุก มิติรอบด้านทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งเป็นการพัฒนาที่ไม่ปฏิเสธระบบเทคโนโลยี เพียงแต่ต้องคำนึงว่าเทคโนโลยีที่นำมาใช้นั้นเป็นไปในทางสร้างสรรค์หรือทำลาย เปิดโอกาสให้ทุกฝ่าย ที่เกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการพัฒนา คำนึงถึงความเป็นองค์รวมในเชิงบูรณาการ โดยพิจารณาผล เชื่อมโยงที่เกิดขึ้นอย่างหลากหลายบนความแตกต่างทางด้านเศรษฐกิจ ที่ต้องคำนึงถึงการพัฒนาตาม ขีดความสามารถในการแข่งขันบนพื้นฐานทรัพยากรของตนเอง ด้านสังคม และสิ่งแวดล้อม ที่ต้องให้ ความสำคัญกับการตอบสนองความต้องการของผู้เกี่ยวข้องอย่างสอดคล้อง กับบริบททางสังคมและ วัฒนธรรม

เมื่อนำมาใช้ในบริบทของความยั่งยืนสำหรับธุรกิจฟาร์มสุกร จะมีความหมายว่าการทำ ธุรกิจหรือพัฒนาฟาร์มสุกรให้เกิดผลทางเศรษฐกิจ โดยคำนึงถึงขีดจำกัดของทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม และการตอบสนองความต้องการในปัจจุบันโดยไม่ส่งผลเสียต่อความต้องการในอนาคต เป็นการดำเนินการบนพื้นฐานของการพัฒนาอย่างองค์รวมให้มีความสมดุลอย่างรอบด้าน โดยคำนึงถึง ผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับสิ่งอื่น ๆ ทุกมิติรอบด้านทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม

2.5.2 องค์ประกอบการพัฒนาที่ยั่งยืน

ในการศึกษาแนวคิดและองค์ประกอบการพัฒนาที่ยั่งยืน มีนักวิชาการในหลากหลาย สาขาและสถาบันต่าง ๆ ได้ให้ความหมายและองค์ประกอบการพัฒนาที่ยั่งยืนไว้ในลักษณะที่คล้ายคลึง กัน เช่น กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (2556) กล่าวว่า การพัฒนาที่ยั่งยืนคือการ พัฒนาที่เน้นให้มนุษย์คำนึงถึงขีดจำกัดของทรัพยากรธรรมชาติบนโลก และให้มีการดำเนินการพัฒนา ควบคู่ไปกับการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยให้เป็นการพัฒนาที่ ตอบสนองความต้องการของคนทั้งในยุคปัจจุบันและยุคต่อ ๆ ไปอย่างเท่าเทียมกัน

หลักการสำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืน คือ การสร้างสมดุลระหว่าง 3 มิติ ของการพัฒนา อันได้แก่

- (1) มิติการพัฒนาเศรษฐกิจที่ยั่งยืน ซึ่งเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจให้เจริญเติบโตอย่างมี คุณภาพ กระจายรายได้ให้เอื้อประโยชน์ต่อคนส่วนใหญ่ในสังคมโดยเฉพาะคนที่มีรายได้น้อย

(2) มิติการพัฒนาสังคมที่ยั่งยืนซึ่งเป็นการพัฒนาคนให้มีความรู้มีสมรรถนะและมีผลิตภาพสูงขึ้น ส่งเสริมให้เกิดสังคมที่มีคุณภาพ ไม่ไปทำให้สังคมหรือชุมชนที่อยู่ร่วมกันได้รับผลกระทบ และเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้

(3) มิติการพัฒนาสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน ซึ่งเป็นการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในปริมาณที่ระบบนิเวศสามารถฟื้นตัวกลับสู่สภาพเดิมได้ การปล่อยมลพิษออกสู่สิ่งแวดล้อมในระดับที่ระบบนิเวศสามารถดูดซับและทำลายมลพิษนั้นได้ โดยให้สามารถผลิตมาทดแทนทรัพยากร ประเภทที่ใช้แล้วหมดไปได้

แนวคิดและองค์ประกอบการพัฒนาที่ยั่งยืนข้างต้นสอดคล้องกับแนวคิดของ Elkington (1997) มาจากแนวทางการดำเนินการในระดับสากล ซึ่งครอบคลุมทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกิดการดำเนินงานที่สอดคล้องกันในทุกธุรกิจ โดยกำหนดเป้าหมายและแนวทางการดำเนินงานให้ทุกธุรกิจนำไปปฏิบัติ เพื่อจัดทำแนวทางปฏิบัติการพัฒนาอย่างยั่งยืนให้เป็นคู่มือการดำเนินการในเรื่องต่าง ๆ อันจะส่งผลสู่การนำไปปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดความเชื่อมโยงของการดำเนินงานในแต่ละเรื่องที่อาจมีหลายหน่วยงานรับผิดชอบร่วมกัน (ภาพที่ 2.3)

ภาพที่ 2.3 ความยั่งยืน The Triple Bottom Line
ที่มา: Elkington (1997)

Elkington (1997) กล่าวถึง แนวคิด Triple bottom line ซึ่ง หมายถึง การดำเนินงานของกิจการเพื่อสังคมที่อาจมุ่งเน้นเป้าหมายทางสังคม สิ่งแวดล้อมและการเงินไปพร้อม ๆ กัน โดยพิจารณาถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นใน 3 มิติร่วมกัน คือ มิติทางด้านเศรษฐกิจ หรือมิติทางด้านธุรกิจ มิติทางด้านสังคมและมิติทางด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นการดำเนินธุรกิจที่คำนึงถึงผลกำไรหรือผลตอบแทนในทางธุรกิจ แต่ในขณะเดียวกันก็พิจารณาความรับผิดชอบต่อที่มีต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมเข้าไว้ด้วยกัน เพื่อให้เกิดความยั่งยืนทางด้านธุรกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมในระยะยาว

ผู้ประกอบการธุรกิจฟาร์มสุกร ก็เป็นธุรกิจประเภทหนึ่งที่มีกระบวนการผลิตหรือการดำเนินกิจกรรมที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เช่น กลิ่น น้ำเสีย ของเสียจากมูลสุกร ปริมาณการผลิต

และจำนวนผู้ผลิตสุกรก็เพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องเกือบทุกปี (กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์., 2554) นั้นหมายความว่า การทำกิจกรรมของธุรกิจฟาร์มสุกรต้องดำเนินธุรกิจให้สอดคล้องกับกฎเกณฑ์ของธรรมชาติ ต้องบูรณาการทั้งเศรษฐกิจและธรรมชาติเข้าด้วยกัน เพื่อจะพิทักษ์รักษาทรัพยากรธรรมชาติ และไม่ให้เกิดผลกระทบกับสังคม ชุมชนที่อยู่รอบข้าง ดังนั้นการพัฒนาที่ยั่งยืนจึงมี แนวทางสรุปได้ดังนี้

(1) ต้องมีการวางนโยบายการดำเนินธุรกิจฟาร์มสุกรให้เหมาะสม เช่น ควบคุมจำนวนสุกรภายในฟาร์มให้มีความพอเหมาะ กับพื้นที่การเลี้ยง วางแผนที่ตั้งฟาร์มให้ห่างไกลจากชุมชน ป้องกันปัญหาทางด้านกฎหมายโดยดำเนินการขอใบอนุญาตทุกประเภทที่เกี่ยวข้องก่อนที่จะทำการก่อสร้างฟาร์ม รวมไปถึงการวางแผนด้านนโยบายการจัดการสุขาภิบาลและสิ่งแวดล้อมภายในฟาร์มให้ดี เพื่อไม่ให้ส่งผลกระทบต่อภายนอก

(2) ต้องใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด เหมาะสมและอย่างมีประสิทธิภาพซึ่งสามารถดำเนินการได้หลายวิธี เช่น การจัดบ่อบำบัดน้ำเสีย การจัดบ่อไบโอแก๊ส การจัดทำระบบความอุปรณ์ใช้งานภายในฟาร์มเพื่อลดการใช้พลังงานที่สิ้นเปลือง

กล่าวโดยสรุป การพัฒนาที่ยั่งยืนสำหรับธุรกิจฟาร์มสุกรประกอบไปด้วยองค์ประกอบต่าง ๆ ดังนี้

(1) เศรษฐกิจ เป็นการพัฒนาที่ตอบสนองความต้องการของคนทั้งในยุคปัจจุบัน และยุคต่อ ๆ ไปอย่างเท่าเทียมกันโดยไม่ส่งผลเสียต่อความต้องการในอนาคต มีการผลิตที่เหมาะสมกับทรัพยากรและความต้องการของผู้บริโภค โดยที่การผลิตต้องไม่ก่อให้เกิดมลภาวะรวมถึงเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจให้เจริญเติบโตอย่างมีคุณภาพ มีมาตรฐานการผลิตที่สูงขึ้นและมีการดำเนินธุรกิจที่สร้างผลประโยชน์อย่างมีจริยธรรม

(2) สังคม เป็นการพัฒนาสังคมที่ยั่งยืนพัฒนาคนให้มีความรู้ มีสมรรถนะและมีผลิตภาพสูงขึ้น ส่งเสริมให้เกิดสังคมที่มีคุณภาพไม่ไปทำให้สังคมหรือชุมชนที่อยู่ร่วมกันได้รับผลกระทบและเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้

รวมถึงการจัดระบบสังคมตลอดจนกิจการต่าง ๆ ให้ผสมกลมกลืนสอดคล้องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันบนพื้นฐานแห่งความรู้ความเป็นจริง สร้างบรรยากาศแห่งความไม่เบียดเบียน บรรยากาศแห่งความช่วยเหลือเกื้อกูล พิทักษ์ ปกป้องคนที่อยู่ในสถานะต่าง ๆ ซึ่งมีโอกาสและมีความสามารถต่างกัน คนในสังคมมีคุณภาพดี กินดี อยู่ดี เป็นสังคมปลอดภัยสงบสุข

(3) ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นการพัฒนาสีงแวดล้อมที่ยั่งยืน คือ การพัฒนาที่ดำเนินไปโดยคำนึงถึงขีดจำกัดของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและสนองความต้องการในปัจจุบันโดยไม่ส่งผลเสียต่อความต้องการในอนาคต อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและธรรมชาติให้เหมือนเดิมที่สุด ไม่ควรให้ธรรมชาติเปลี่ยนแปลงไปมากนัก หรือถ้าจำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลงต้องชดเชยหรือทดแทนธรรมชาติที่เสียไป ต้องอนุรักษ์หรือสงวนทรัพยากรสิ่งแวดล้อม ใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในปริมาณที่ระบบนิเวศสามารถฟื้นตัวกลับสู่สภาพเดิมได้ การปล่อยมลพิษออกสู่สิ่งแวดล้อมในระดับที่ระบบนิเวศสามารถดูดซับและทำลายมลพิษนั้นได้ โดยให้สามารถผลิตมาทดแทนทรัพยากรประเภทที่ใช้แล้วหมดไปได้

2.6 สถานการณ์การผลิตสุกรในประเทศไทยปี 2557-2561

การเลี้ยงสุกรในประเทศไทยขณะนี้กำลังพัฒนาจากอาชีพการเลี้ยงสุกรในลักษณะเสริมรายได้ ครอบคลุมไปเป็นการเลี้ยงสุกรในลักษณะธุรกิจและอุตสาหกรรมเต็มรูปแบบ ซึ่งการเลี้ยงสุกรในประเทศไทย ปัจจุบันสามารถกระทำได้ 3 ลักษณะด้วยกัน อันได้แก่ การเลี้ยงสุกรพันธุ์ การเลี้ยงสุกรขุน และการเลี้ยงสุกรแบบสมบูรณ์แบบ (ไซยา อัยสูงเนิน, 2548) การพัฒนาการเลี้ยงสุกรในระยะ 4-5 ปีที่ผ่านมาจึงมุ่งเน้นไปที่การเลี้ยงในลักษณะฟาร์มขนาดใหญ่เพื่อการค้าหรือระบบลูกฟาร์ม โดยเน้นระบบการจัดการฟาร์มที่ทันสมัย ปลอดภัย ถูกสุขลักษณะและปลอดภัยจากสารเคมีตกค้างในเนื้อสุกร ซึ่งนอกจากจะเป็นการสร้างเชื่อมั่น

ให้กับผู้บริโภคในประเทศแล้วยังเป็นการสร้างตลาดส่งออกในอนาคต เนื่องจากประเทศในภูมิภาคอาเซียนยังคงไม่ได้รับการรับรองจากองค์การโรคระบาดสัตว์ระหว่างประเทศ (World Organization for Animal Health: OIE) เป็นเขตปลอดโรคปากและเท้าเปื่อย ซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญในการขยายการส่งออกเนื้อสุกรสดแช่เย็นแช่แข็ง โดยการส่งออกส่วนใหญ่ยังเป็นสุกรแปรรูป โดยเฉพาะเนื้อสุกรต้มสุกและผลิตภัณฑ์สุกรเท่านั้น และในการเลี้ยงสุกรจะบรรลุผลและมีประสิทธิภาพจำเป็นที่ผู้เลี้ยงจะต้องจัดการวางแผนการดำเนินงานในการเลี้ยงให้ถูกต้องเหมาะสมและสอดคล้องกับสถานะความต้องการของตลาดในปัจจุบัน ควบคู่ไปกับการเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

ปี 2557- 2561 การผลิตสุกรของไทยเพิ่มขึ้นในอัตราร้อยละ 8.90 ต่อปี เนื่องจากตลาดภายในประเทศยังมีความต้องการบริโภคอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนผู้ผลิตรายกลางและรายใหญ่มีการบริหารจัดการที่ดี สามารถจัดการฟาร์มและป้องกันโรคระบาดในสุกรได้อย่างมีประสิทธิภาพทำให้อัตราการรอดของสุกรเพิ่มขึ้นส่งผลให้มีปริมาณผลผลิตเพิ่มขึ้น จังหวัดที่มีจำนวนมากที่สุด 10 อันดับแรกคือ จังหวัดราชบุรี มีจำนวนสุกรทั้งหมด 1,698,656 ตัว คิดเป็นร้อยละ 16.67 ของจำนวนสุกรทั้งประเทศ รองลงมาคือ ชลบุรี ลพบุรี กำแพงเพชร พัทลุง นครราชสีมา เชียงใหม่ กาญจนบุรี สุพรรณบุรี ชัยภูมิ โดยที่จังหวัดอุบลราชธานี เป็นจังหวัดที่มีการเลี้ยงสุกรมากเป็นอันดับที่ 23 ของประเทศ มีจำนวนสุกรทั้งหมดจำนวน 145,064 ตัว (ตารางที่ 2.1) (กลุ่มสารสนเทศและข้อมูลสถิติ ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารกรมปศุสัตว์, 2563: เว็บไซต์)

ความต้องการบริโภคเนื้อสุกรของไทยเพิ่มขึ้นในอัตราร้อยละ 9.73 ต่อปี ซึ่งสุกรที่ผลิตได้ใช้บริโภคภายในประเทศเป็นหลักประมาณร้อยละ 97 ของปริมาณการผลิตทั้งหมด โดยในปี 2561 มีปริมาณการบริโภคสุกร 19.34 ล้านตัว หรือ 1.45 ล้านตัน เพิ่มขึ้นจากปี 2560 ร้อยละ 3.57 การส่งออกสุกรมีปริมาณเพียงร้อยละ 4.58 ของปริมาณการผลิตทั้งหมด โดยเป็นการส่งออกเนื้อสุกรและเนื้อสุกรแปรรูปร้อยละ 0.72 และสุกรมีชีวิตร้อยละ 3.86 เนื้อสุกรส่งออกไปยังฮ่องกง สปป.ลาว เมียนมาร์และมาเลเซีย ส่วนเนื้อสุกรแปรรูปส่งออกไปยังญี่ปุ่น เมียนมาร์ ฮ่องกงและกัมพูชา สำหรับสุกรมีชีวิตส่งออกไปยังประเทศเพื่อนบ้าน ได้แก่ กัมพูชา เมียนมาร์และสปป.ลาว (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2561)

ปี 2557 - 2561 ราคาที่เกษตรกรขายได้ลดลงในอัตราร้อยละ 6.90 ต่อปี โดยราคาสุกรที่เกษตรกรขายได้ปี 2561 เฉลี่ยกิโลกรัมละ 55.57 บาท ลดลงจากเฉลี่ยกิโลกรัมละ 59.01 บาทของปี 2560 ร้อยละ 5.83 เนื่องจากในช่วงปลายปี 2560 ต่อเนื่องถึงต้นปี 2561 ที่ผ่านมามีผลผลิตสุกรออกสู่ตลาดปริมาณมากรวมทั้งการส่งออกสุกรมีชีวิตลดลง ส่งผลให้ราคาสุกรมีชีวิตปรับตัวลดลง

ทั้งนี้ ราคาขายปลีกสุกรชำแหละไม่ได้ปรับลดลงตามราคาสุกรมีชีวิต โดยเนื้อสุกรชำแหละ (เนื้อสันในสันนอก) ณ ตลาดกรุงเทพมหานครมีราคาเฉลี่ยกิโลกรัมละ 135.17 บาท เพิ่มขึ้นร้อยละ 3.25 จากปีที่ผ่านมา ทำให้ไม่สามารถกระตุ้นการบริโภคเนื้อสุกรเพิ่มขึ้นได้ ส่งผลให้จำนวนสุกรมีชีวิตในประเทศคงเหลือเป็นจำนวนมากรัฐบาลจึงมีมาตรการลดปริมาณผลผลิตสุกรในช่วงเวลาดังกล่าว เช่น การทำสุกรหัน การปลดระวางแม่พันธุ์สุกร การนำสุกรชำแหละเข้าห้องเย็น เป็นต้น ตลอดจนเกษตรกรบางส่วนลดการผลิตลงส่งผลให้ผลผลิตสุกรลดลง ทำให้ราคาสุกรมีชีวิตเริ่มปรับตัวสูงขึ้นจากต้นปี 2561 แต่ราคาเฉลี่ยทั้งปียังคงต่ำกว่าปีที่ผ่านมาซึ่งยังคงต่ำกว่าต้นทุนการผลิตสุกร (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2561)

ตารางที่ 2.1 จำนวนจังหวัดที่มีการเลี้ยงสุกรมากที่สุด 10 อันดับแรกและจังหวัดอุบลราชธานี

ลำดับที่	จังหวัด	สุกร (ตัว)		เกษตรกร (คน)	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1	ราชบุรี	1,698,656	16.67	877	0.49
2	ชลบุรี	561,625	5.51	189	0.10
3	ลพบุรี	497,489	4.88	2,015	1.12
4	กำแพงเพชร	375,280	3.68	3,286	1.82
5	พัทลุง	369,469	3.63	4,943	2.74
6	นครราชสีมา	345,299	3.39	7,004	3.88
7	เชียงใหม่	327,262	3.21	15,746	8.72
8	กาญจนบุรี	305,708	3.00	2,357	1.31
9	สุพรรณบุรี	279,390	2.74	1,204	0.67
10	ชัยภูมิ	247,101	2.42	5,715	3.16
23	อุบลราชธานี	145,064	1.42	7,238	4.01

ที่มา: กลุ่มสารสนเทศและข้อมูลสถิติศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กรมปศุสัตว์ (2563: เว็บไซต์)

2.6.1 ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการผลิตหรือการส่งออก

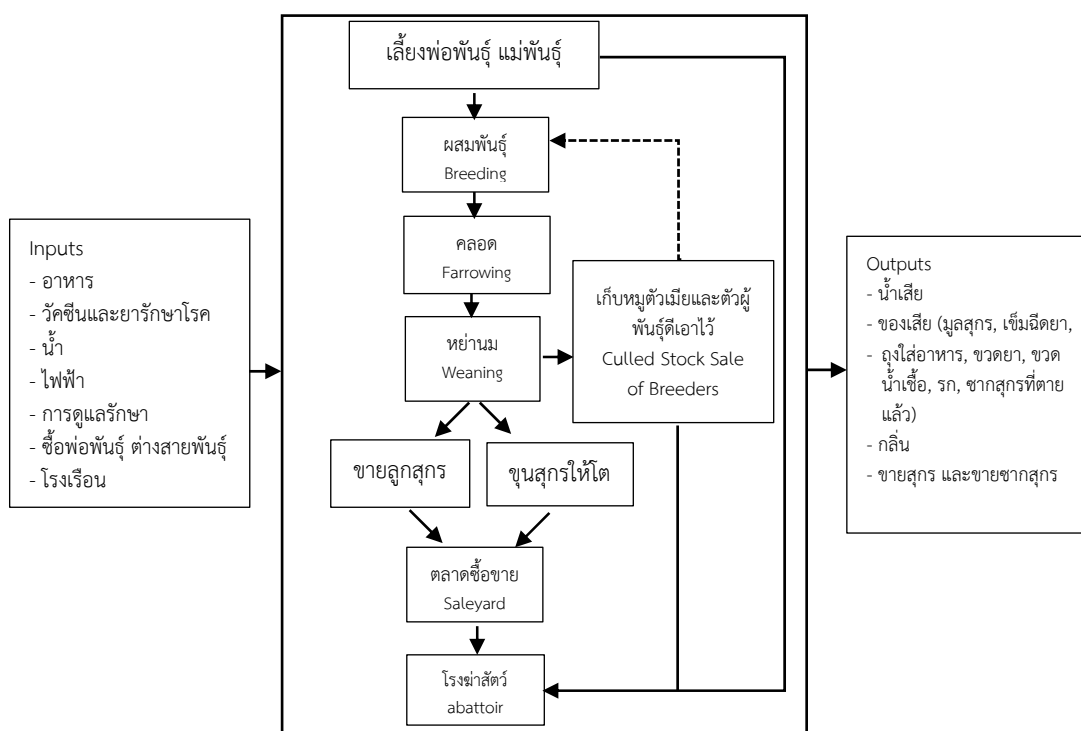
โรคระบาด แม้ว่าการจัดการฟาร์มสุกรในปัจจุบันจะมีประสิทธิภาพและควบคุมโรคระบาดได้ดีขึ้นแต่ยังคงมีปัจจัยเสี่ยงที่จะเกิดโรคระบาดในสุกร เช่น โรคท้องร่วงติดต่อในสุกร (Porcine Epidemic Diarrhea: PED) และโรคระบบทางเดินหายใจและระบบสืบพันธุ์ (Porcine Reproductive and Respiratory Syndrome: PRRS) เป็นต้น ซึ่งทำให้การผลิตสุกรเสียหายเป็นอย่างมาก ส่งผลให้ต้นทุนการผลิตสูงขึ้น โดยฟาร์มสุกรของเกษตรกรรายย่อยและฟาร์มขนาดเล็กที่มีการจัดการฟาร์มที่ยังไม่ได้มาตรฐานมีความเสี่ยงสูงที่จะได้รับผลกระทบจากโรคระบาด นอกจากนี้ จีนซึ่งเป็นผู้ผลิตและผู้บริโภคเนื้อสุกรรายใหญ่ของโลก ยังคงประสบปัญหาการระบาดของโรคไข่อหิวหวัดแอฟริกันในสุกร

(African Swine Fever: ASF) อย่างรุนแรง ทำให้ไทยต้องเฝ้าระวังการระบาดของโรคดังกล่าวอย่างเข้มงวด

ภาวะเศรษฐกิจ เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อปริมาณการบริโภคและการส่งออกสุกรโดยคาดว่าปี 2562 อัตราการขยายตัวของเศรษฐกิจไทยยังคงชะลอตัวสอดคล้องกับภาวะเศรษฐกิจโลกซึ่งส่งผลกระทบต่อกำลังซื้อของผู้บริโภคในประเทศที่เป็นตลาดหลักของเนื้อสุกร รวมทั้งส่งผลกระทบต่อปริมาณการส่งออกสุกรมีชีวิตที่ขายแดนของไทย นอกจากนี้ยังมีปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อต้นทุนการผลิตสุกร คือราคาวัตถุดิบอาหารสัตว์ยังคงมีความผันผวนตลอดเวลา ซึ่งต้นทุนอาหารสุกรเป็นสัดส่วนประมาณร้อยละ 60-70 ของต้นทุนการผลิตสุกรหากวัตถุดิบอาหารสัตว์มีราคาสูงขึ้นจะส่งผลกระทบต่อต้นทุนการผลิตของสุกร โดยเฉพาะฟาร์มขนาดเล็ก เนื่องจากมีต้นทุนเฉลี่ยสูงกว่าฟาร์มขนาดใหญ่ (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2561)

2.6.2 ลักษณะการเลี้ยงสุกร

ธุรกิจฟาร์มสุกรนับเป็นอีกหนึ่งธุรกิจที่สามารถสร้างรายได้และเป็นอาชีพที่มีความสำคัญ of เกษตรกรไทย สำหรับประเทศไทยมีศักยภาพในการผลิตและการส่งออกผลิตภัณฑ์สุกรดีกว่าเมื่อเทียบกับประเทศอื่น ๆ ในอาเซียน เนื่องจากผลิตภัณฑ์สุกรของไทยได้รับการยอมรับจากประเทศในอาเซียนถึงมาตรฐานการผลิตตั้งแต่ในระดับฟาร์มไปจนถึงระดับโรงงานแปรรูปผลิตภัณฑ์ ฉะนั้นการเลี้ยงสุกรนับว่ามีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศเป็นอย่างมาก ซึ่งปัจจุบันผู้เลี้ยงสุกรได้พัฒนาปรับปรุงการผลิตให้สามารถแข่งขันและตอบสนองความต้องการของตลาดส่งผลให้มีผลผลิตเพิ่มมากขึ้น การเลี้ยงสุกรของไทยโดยรูปแบบการเลี้ยงสุกรของไทยในปัจจุบันได้พัฒนาเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมอย่างชัดเจน กล่าวคือจากระบบการเลี้ยงแบบพื้นบ้านปรับเปลี่ยนมาเป็นการเลี้ยงแบบการค้าหรืออุตสาหกรรมมากขึ้น อันเป็นผลจากความก้าวหน้าทางวิชาการและด้านเทคโนโลยี ส่งผลให้สุกรมีอัตราการรอดมากขึ้น หากพิจารณาโครงสร้างการผลิตสุกรในปัจจุบัน พบว่า เป็นระบบการผลิตแบบเสรีมีการเปลี่ยนแปลงตามตลาด การเลี้ยงสุกรแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ แบบรายย่อยคือ ฟาร์มที่เลี้ยงสุกรไม่เกินรายละ 50 ตัว และแบบการค้า คือ ฟาร์มที่เลี้ยงสุกรตั้งแต่ 50 ตัวขึ้นไป ทั้งนี้ขนาดของฟาร์มสุกรนั้นมี 3 ขนาดด้วยกันคือ ฟาร์มสุกรขนาดเล็กเทียบเท่าสุกรขุนตั้งแต่ 50-500 ตัว ฟาร์มสุกรขนาดกลางเทียบเท่าสุกรขุนตั้งแต่ 500-5,000 ตัว ฟาร์มสุกรขนาดใหญ่เทียบเท่าสุกรขุนตั้งแต่ 5,000 ตัวขึ้นไป (กรมควบคุมมลพิษ, 2556) ซึ่งในการเลี้ยงสุกรนั้น สามารถแสดงเป็นภาพรวมของกระบวนการได้ดังภาพที่ 2.4

ภาพที่ 2.4 แนวทางการเลี้ยงสุกรที่ได้จากการสำรวจฟาร์มสุกรเบื้องต้น
ที่มา: ภัณฑิลา จันทพัฒน์ (2559)

2.6.2.1 วัตถุดิบที่นำมาใช้ (Inputs)

1) อาหาร: ในการเลี้ยงสุกรจะต้องมีการให้ปริมาณอาหารแก่สุกรแต่ละช่วงของการเจริญเติบโตแตกต่างกันคือ สุกรขนาดหย่านม - 35 กิโลกรัม กินอาหารเฉลี่ยประมาณวันละ 1 - 1.5 กิโลกรัม/ตัว สุกรขนาด 35 - 60 กิโลกรัม กินอาหารเฉลี่ยประมาณวันละ 1.5 - 2.5 กิโลกรัมต่อ/ตัว สุกรขนาด 60-100 กิโลกรัม กินอาหารเฉลี่ยประมาณวันละ 2.5 - 3.5 กิโลกรัม/ตัว (สุวิทย์ เทียรทอง, 2530)

2) วัคซีนและยารักษาโรค: ซึ่งโรคที่ทำอันตรายต่อสุขภาพของสุกรคือโรคอหิวาต์สุกรและโรคปากและเท้าเปื่อย จึงมีการฉีดวัคซีนป้องกันโรคอหิวาต์สุกรและโรคปากและเท้าเปื่อย โดยต้องฉีดวัคซีนห่างกันอย่างน้อย 1 สัปดาห์และทำภายหลังการถ่ายพยาธิ การฉีดวัคซีนนั้นอาจทำได้ก่อนหรือหลังหย่านมก็ได้ อีกทั้งสุกรแรกเกิดจะมีการฉีดธาตุเหล็กเพื่อป้องกันโรคโลหิตจาง โดยทำครั้งแรกเมื่อสุกรคลอด 1 - 3 วันและทำซ้ำเมื่อสุกรอายุครบ 1 สัปดาห์ แต่หากมีการเลี้ยงดูพร้อมทั้งมีสภาพแวดล้อมของโรงเรือนที่สะอาดดีแล้ว การใช้วัคซีนและยารักษาโรคก็ไม่มีมีความจำเป็นสำหรับการเลี้ยงสุกรแต่อย่างใด

3) น้ำ: น้ำที่ต้องใช้ภายในฟาร์มสุกรเพื่อให้สุกรบริโภคและชำระล้างให้สะอาดในแต่ละวันมีปริมาณสูง ควรให้น้ำสะอาดแก่สุกรตลอดเวลา ปกติสุกรจะกินน้ำประมาณ 5 - 20 ลิตร/วันตามขนาดของสุกร (กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2548)

4) ไฟฟ้า: ฟาร์มสุกรจำเป็นต้องใช้ไฟฟ้าในเครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เช่น ไฟกกลูกสุกร การปั้มน้ำ ใช้ในเครื่องผสมอาหาร หลอดไฟฟ้าให้แสงสว่างในโรงเรือน รวมถึงพัดลมระบายอากาศสำหรับโรงเรือน เป็นต้น

5) โรงเรือนสุกร: เป็นผลมาจากเงินทุนและมีผลต่อความต้องการแรงงาน ความต้องการในการจัดการฟาร์มสุกร ดังนั้นก่อนที่จะมีการก่อสร้างและการจัดการระบบโรงเรือนเป็นอย่างดีโดยคำนึงถึงประโยชน์การใช้เป็นหลัก เพื่อใช้ประโยชน์ได้ดีที่สุดและคุ้มค่าที่สุด การใช้ประโยชน์ได้ดีนั้นคือสุกรอยู่สบายผู้ปฏิบัติงานในโรงเรือนสามารถปฏิบัติงานได้อย่างสะดวกและประหยัดแรงงาน อีกทั้งสามารถป้องกันและควบคุมโรคได้ดีโดยมีพื้นที่ที่เหมาะสมในการเลี้ยง (กรมควบคุมมลพิษ, 2554)

2.6.2.2 กระบวนการเลี้ยงสุกรนั้นประกอบไปด้วยขั้นตอนต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1) การเลี้ยงสุกรพ่อแม่พันธุ์: โดยที่มีสุกรพ่อ-แม่พันธุ์เลี้ยงในฟาร์ม หากต้องการพันธุ์สุกรชนิดอื่นที่แตกต่างจะมีการซื้อน้ำเชื้อพ่อพันธุ์สุกรอื่นนั้นมาทำการผสมพันธุ์เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการตามท้องตลาด ซึ่งสุกรพ่อพันธุ์ควรจะเริ่มฝึกใช้งานที่อายุไม่ต่ำกว่า 7 เดือนครึ่ง โดยอาจจะย้ายสุกรพ่อพันธุ์หนุ่มมาใกล้คอกผสมหรือคอกรีดน้ำเชื้อ เพื่อให้สุกรพ่อพันธุ์หนุ่มได้เรียนรู้ (บริษัท ซีพีเอฟ (ประเทศไทย) จำกัด (มหาชน), 2563: เว็บไซต์)

2) การผสมพันธุ์: เป็นขั้นตอนสำคัญในการผลิตสุกร ซึ่งการผสมพันธุ์มี 2 วิธีคือ 1) การผสมพันธุ์โดยวิธีธรรมชาติ มีวิธีการโดยการจูงพ่อพันธุ์สุกรไปผสมพันธุ์กับสุกรแม่พันธุ์ ซึ่งสุกรแม่พันธุ์นั้นเป็นสุกรที่เพิ่งอย่านมหรือมีการทิ้งช่วงให้สุกรแม่พันธุ์อ่อนคลายประมาณ 1 เดือนก็จะเกิดการเป็นสัดขึ้น ในขณะที่สัดเป็นสัดที่กักขังไว้ในกรงเหล็ก แล้วดำเนินการผสมพันธุ์ใหม่เมื่อประสิทธิภาพการเป็นพันธุ์แม่หมดลง ก็จะเลี้ยงเป็นสุกรขุนต่อไป 2) การผสมพันธุ์แบบผสมเทียม โดยการฉีดน้ำเชื้อสุกรตัวผู้เข้าในอวัยวะเพศเมียในขณะที่ตัวเมียเป็นสัดเต็มที่

3) การคลอด: ในการอุมท้องใช้เวลาประมาณ 3 เดือน 21 วัน และถึงเวลาคลอดแม่สุกรจะคลอดลูกครั้งละประมาณ 10-12 ตัว ซึ่งถ้าแม่สุกรคลอดลูกเกินกว่า 12 ตัว จะทำให้ลูกสุกรออกมามีขนาดตัวที่เล็กโดยให้คลอดในช่องขังเดี่ยวของแม่สุกร

4) การหย่านม: ลูกสุกรจะทำการหย่านมเมื่ออายุครบ 1 เดือน น้ำหนักประมาณ 6 กิโลกรัมหลังจากนั้นจึงทำการย้ายเข้ามาคอกสุกรหย่านม และต้องมีการเปลี่ยนอาหารเป็นอาหารสำหรับลูกสุกรหย่านม

5) การจำหน่ายลูกสุกร: ลูกสุกรที่หย่านมแล้วสามารถนำไปจำหน่ายเพื่อนำไปเลี้ยง หรือนำไปเลี้ยงเป็นพ่อพันธุ์สุกร

6) การขุนจนโต: เมื่อลูกสุกรหย่านมหากไม่มีการจำหน่ายลูกสุกรก็จะเลี้ยงสุกรขุนต่อไป การที่สุกรเจริญเติบโตได้เร็วจะช่วยให้สุกรมีน้ำหนักส่งตลาดได้เร็วหรือใช้ระยะเวลาในการขุนสั้น

7) ตลาดซื้อ-ขาย: รับซื้อทั้งลูกสุกรและสุกรขุนขึ้นอยู่กับการนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป

8) โรงฆ่าสัตว์: นำสุกรไปโรงฆ่าสัตว์เพื่อไปชำแหละให้ได้มาเป็นเนื้อสุกร แล้วจึงนำเนื้อสุกรมาบริโภค

9) การดูแลรักษา: ต้องหมั่นดูแลในเรื่องความสะอาดและสุขาภิบาลในการดูแลสุกรภายในคอกความสกปรกของคอกเป็นบ่อเกิดของเชื้อโรค ผู้เลี้ยงจะต้องรักษาและทำความสะอาดคอกอยู่เป็นประจำและหมั่นตรวจสุขภาพของสุกรอย่างใกล้ชิด และที่สำคัญจำเป็นต้องมีสัตวแพทย์ควบคุมกำกับดูแลสุขภาพสัตว์ภายในฟาร์ม

2.6.2.3 ผลผลิตที่ได้ (Outputs)

1) ของเสีย: ที่เกิดขึ้นภายในฟาร์มสุกรคือ จำพวกขี้มิดียาที่มาจากการฉีดวัคซีนและรักษาโรค ฝูงใส่อาหาร ขวดยา ขวดน้ำเชื้อ รก ซากสุกรที่ตายแล้ว ซึ่งในการจัดการของเสียเหล่านี้ต้องเก็บรวบรวมในภาชนะที่มิดชิดและนำไปกำจัดในที่กำจัดมูลฝอยของเทศบาลหรือแยกออกจากบริเวณที่เลี้ยงสุกร สำหรับฝูงใส่อาหารสามารถนำกลับไปใช้ใหม่ได้หรือใช้เป็นถุขบรรจุมูลสุกรขายเป็นปุ๋ย เป็นต้น ซากสุกรควรกำจัดโดยใช้ไฟเผาซากจนหมด หรือโดยการฝังถ้าในระดับผิวดินไม่น้อยกว่า 50 เซนติเมตรใช้น้ำยาฆ่าเชื้อราดซากสุกรและกลบหลุมให้มิดชิด และการเลี้ยงสุกรทำให้เกิดมูลสุกรเป็นจำนวนมากหากไม่มีการจัดการที่ดีโดยเฉพาะด้านความสะอาด จะเป็นแหล่งที่ก่อให้เกิดกลิ่นเหม็น จากพื้นคอกที่มีการหมักหมมของมูลสุกร ปัสสาวะสุกรและน้ำจากการล้างคอก นอกจากนี้มูลสุกรที่เก็บกวาดออกจากพื้นเมื่อนำมาตากแห้งต้องมีการดูแลโดยไม่ควรกองทิ้งมูลสุกรไว้เป็นเวลานาน เพราะความชื้นในอากาศและอุณหภูมิจะทำให้เกิดปฏิกิริยาเกิดก๊าซที่มีกลิ่นได้

2) น้ำเสีย: น้ำเสียที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่เกิดจากการล้างทำความสะอาดคอกและโรงเรือน และจากการระบายความร้อนให้กับสุกรโดยใช้ระบบน้ำหยดหรือส้วมน้ำ

3) กลิ่น: กลิ่นเหม็นจากฟาร์มสุกรเกิดจากโรงเรือนและคอกสุกร กลิ่นมาจากกลิ่นเหม็นของตัวสุกรเอง จากมูลและปัสสาวะและก่อให้เกิดการหมักหมมของมูลและปัสสาวะที่พื้นคอก ส้วมน้ำ รางระบายน้ำรวมทั้งอาหารที่บูดเน่า โรงเรือนระบายอากาศไม่ดีก่อให้เกิดกลิ่นรุนแรงสะสม ลานตากและโรงเก็บมูล การตากมูลปล่อยให้มูลที่ตากมีความชื้นโดนฝนเกิดกลิ่นเหม็นรุนแรงขาดเอาใจใส่ในการเก็บมูล โรงเรือนเก็บมูลไม่สามารถป้องกันความชื้นได้ดี ระบบรวบรวมน้ำและบำบัดน้ำเสียที่มีการดูแลรักษาไม่ดี มีการอุดตันหรือรับน้ำเสียเกินค่าการออกแบบ และจุดปล่อยน้ำเสียเข้าออกจากระบบบำบัดที่มีการปนเปื้อนจากการไหลของน้ำเสียที่ปลายท่อขาดการจัดการที่ดีจะทำให้เกิดกลิ่นเหม็นและการแพร่กระจาย

2.7 แนวปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีในกระบวนการจัดการสำหรับฟาร์มสุกร

แนวปฏิบัตินี้ให้คำอธิบายเพื่อสร้างความเข้าใจในการนำมาตรฐานสินค้าเกษตร เรื่องแนวปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีในกระบวนการจัดการสำหรับฟาร์มสุกร ไปใช้ในการตรวจสอบการออกใบรับรอง และการให้เครื่องหมายรับรองสำหรับผู้ผลิตสุกร ให้ถือตามมาตรฐานสินค้าเกษตร เรื่องแนวปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีในกระบวนการจัดการสำหรับฟาร์มสุกรเพื่อใช้เป็นเอกสารสำหรับผู้ที่น่ามาตรฐานดังกล่าวไปใช้ ทำความเข้าใจ ทั้งนี้เนื้อหาในกรอบเป็นข้อกำหนดตามมาตรฐาน โดยมีคำอธิบาย ดังนี้

2.7.1 องค์ประกอบฟาร์ม

2.7.1.1 ต้องได้รับการยินยอมจากราชการส่วนท้องถิ่น

ประกาศกระทรวงสาธารณสุขที่ 5/2538 เรื่อง กิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ ออกตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ.2535 มาตรา 31 กำหนดให้ฟาร์มเลี้ยงสัตว์เป็นกิจการที่

เป็นอันตรายต่อสุขภาพอาจก่อให้เกิดผลกระทบด้านต่าง ๆ เนื่องจากเป็นแหล่งแพร่พันธุ์สัตว์และแมลงนำโรค อีกทั้งยังก่อเหตุ รั่วจากก้นเหม็น เสีย น้ำเสียและของเสียที่ออกจากฟาร์ม นอกจากนี้ อาจส่งผลกระทบต่อผู้ปฏิบัติงานในสถานที่เลี้ยงสุกรและชุมชนอีกด้วย เพื่อประโยชน์ในการกำกับดูแลการประกอบกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพให้ราชการส่วนท้องถิ่นมีอำนาจตามมาตรา 32 กำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขทั่วไปให้ผู้ดำเนินกิจการปฏิบัติเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพหรือสุขลักษณะของสถานที่ที่ใช้ดำเนินกิจการและมาตรการป้องกันอันตรายต่อสุขภาพเกษตรกรผู้ดำเนินงานกิจการฟาร์มสุกรต้องมีหลักฐานใด ๆ ที่แสดงว่าได้รับการยินยอมจากหน่วยงานราชการส่วนท้องถิ่น

2.7.1.2 ตั้งอยู่ในพื้นที่เหมาะสมกับการเลี้ยงสุกร และมีแหล่งน้ำสะอาดเพียงพอต่อการเลี้ยงสุกร

การเลือกทำเลที่ตั้งฟาร์มควรคำนึงถึงความสะดวกในด้านการจัดการการเลี้ยง แหล่งน้ำที่เหมาะสมและเพียงพอสำหรับการเลี้ยง การป้องกันควบคุมและกำจัดโรค รวมทั้งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ชุมชนและกฎหมายข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับการตั้งกิจการฟาร์มเลี้ยงสัตว์ สะดวกต่อการจัดการด้านสุขลักษณะและให้สุกรมีสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี ฟาร์มควรตั้งอยู่ในพื้นที่ที่เหมาะสมสามารถขนส่งสุกร อาหารสัตว์ เวชภัณฑ์ และอุปกรณ์ต่าง ๆ และมีแหล่งน้ำสะอาดเพียงพอ นอกจากนี้สถานที่ตั้งฟาร์มไม่ควรตั้งอยู่ในพื้นที่เสี่ยงต่อการเกิดน้ำท่วมขังหรือมีการปนเปื้อนวัตถุหรือสิ่งที่เป็นอันตรายต่อระบบการเลี้ยงสุกร

2.7.1.3 อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไม่เสี่ยงต่อการปนเปื้อนจากอันตรายทางกายภาพ เคมี และชีวภาพ

อันตรายทางกายภาพ เคมี และชีวภาพ อาจทำให้สุกรป่วยและตายได้ หรือทำให้เกิดการปนเปื้อน หรือสะสมในเนื้อสุกรเป็นอันตรายต่อผู้บริโภค ที่ตั้งฟาร์มควรอยู่ห่างจากแหล่งมลพิษที่อาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพและสุขอนามัยของคนและสุกร ฟาร์มควรอยู่ห่างจากโรงฆ่าสัตว์และตลาดค้าสัตว์ไม่น้อยกว่า 5 กิโลเมตร หรือมีมาตรการในการป้องกันโรคก่อนเข้าฟาร์มที่เหมาะสมในกรณีที่มีความสงสัยว่ามีความเสี่ยงต่ออันตรายทางเคมีควรมีการสู่มเก็บตัวอย่างดินและน้ำตามความเสี่ยงของการปนเปื้อนที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพสัตว์และผู้บริโภค เพื่อวิเคราะห์การปนเปื้อนจากวัตถุหรือสิ่งที่เป็นอันตรายและเก็บใบแจ้งผลการวิเคราะห์ไว้เป็นหลักฐาน และมีมาตรการป้องกันการปนเปื้อน เช่น มีบ่อบำบัดน้ำก่อนนำมาใช้หรือจัดทำแนวกันชนรอบพื้นที่ฟาร์ม

2.7.1.4 มีพื้นที่ขนาดเพียงพอเหมาะสมในการเลี้ยงสุกร ไม่ก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมและสุขภาพสุกร มีรั้วหรือแนวกันธรรมชาติที่สามารถควบคุมการเข้าออกของคนและสัตว์ต่าง ๆ จากภายนอกได้

ฟาร์มที่มีพื้นที่ขนาดเพียงพอเป็นประโยชน์ต่อการกำหนดตำแหน่งระยะห่างระหว่างโรงเรือนและจัดแบ่งพื้นที่ปฏิบัติงาน ตามจำนวนโรงเรือนและพื้นที่ปฏิบัติงานต่าง ๆ ให้มีความเหมาะสม มีการถ่ายเทอากาศที่ดีและป้องกันการแพร่กระจายของโรคระหว่างโรงเรือนและพื้นที่ส่วนต่าง ๆ ได้ เพื่อส่งเสริมสุขภาพฟาร์ม การป้องกัน ควบคุม และกำจัดโรคภายในฟาร์มและสะดวกต่อการปฏิบัติงาน ฟาร์มมีรั้วรอบบริเวณซึ่งอาจเป็นสิ่งก่อสร้างหรือเป็นแนวกันธรรมชาติและมีมาตรการที่สามารถควบคุมการเข้าของคนและสัตว์ต่าง ๆ เช่น โค กระบือ สุนัข จากภายนอกสู่บริเวณฟาร์มหรือพื้นที่เลี้ยงสุกรได้ เพื่อลดความเสี่ยงในการนำโรคเข้าสู่ฟาร์ม

2.7.1.5 แยกพื้นที่ปฏิบัติงานเป็นส่วน ส่วน เช่น พื้นที่เลี้ยงสัตว์ ที่เก็บอาหารสัตว์ พื้นที่สำหรับสุกรป่วย พื้นที่ทำลายซาก และพื้นที่จำหน่ายสุกร

การวางแผนฟาร์มและแยกพื้นที่ปฏิบัติงานเป็นส่วนชัดเจน และมีเส้นทางสำหรับขนส่งลำเลียง อุปกรณ์ อาหารสัตว์และผลผลิตภายในฟาร์มที่มีความกว้างพอเหมาะสมอาจไม่มีสิ่งกีดขวางทำให้การปฏิบัติงานภายในฟาร์มสะดวกเป็นประโยชน์ต่อการจัดการการเลี้ยง การขนส่ง การจำหน่ายสุกรได้อย่างมีประสิทธิภาพ และป้องกันการปนเปื้อนระหว่างพื้นที่กำหนดตำแหน่ง และจัดพื้นที่ปฏิบัติงานให้แยกจากพื้นที่พักอาศัยและพื้นที่ใช้ประโยชน์อื่น ๆ อย่างชัดเจน ได้แก่

- 1) อาคารสำนักงาน ที่จอดรถและที่พักอาศัย
- 2) แหล่งน้ำใช้
- 3) พื้นที่เลี้ยงสัตว์
- 4) โรงเก็บอาหารสัตว์ โรงผสมอาหารสัตว์
- 5) พื้นที่กักกันสัตว์ (Quarantine)
- 6) พื้นที่สำหรับสุกรป่วย
- 7) พื้นที่ทำลายซาก
- 8) พื้นที่รวบรวมขยะและสิ่งปฏิกูล
- 9) พื้นที่บำบัดน้ำเสียและสิ่งปฏิกูล
- 10) พื้นที่จำหน่ายสุกร

2.7.1.6 โรงเรือนมีโครงสร้างแข็งแรงถูกสุขลักษณะ มีการระบายอากาศที่ดียังต่อการบำรุงรักษาและทำความสะอาด

โรงเรือนมีโครงสร้างที่แข็งแรง ระบายอากาศได้ดีและออกแบบให้ยังต่อการบำรุงรักษาและทำความสะอาด ไม่ทำให้เกิดการสะสมของมูลสัตว์และสิ่งปฏิกูล และไม่เป็นแหล่งสะสมของเชื้อโรคเพื่อให้สุกรมีความเป็นอยู่ที่สบายและปลอดภัยต่อตัวสุกรและผู้ปฏิบัติงานเอง

2.7.1.7 มีพื้นที่เพียงพอในการเลี้ยงสุกร และมีสภาพแวดล้อมภายในโรงเรือนที่เหมาะสมกับสายพันธุ์ ขนาดและอายุของสุกร

โรงเรือนเลี้ยงสุกรที่มีพื้นที่เพียงพอในการเลี้ยงสุกร และควบคุมสภาพแวดล้อมภายในโรงเรือนให้ เหมาะสมกับจำนวน ขนาดและอายุของสุกร เป็นไปตามระเบียบกรมปศุสัตว์ว่าด้วยการคุ้มครองและดูแล สวัสดิภาพสุกร ณ สถานที่เลี้ยง พ.ศ. 2544 และฉบับที่แก้ไขเพิ่มเติม

2.7.1.8 กรณีโรงเรือนปิดมีมาตรการดำเนินการในกรณีไฟฟ้าในโรงเรือนดับหรือขัดข้องหรืออุปกรณ์อัตโนมัติไม่ทำงาน

กรณีที่โรงเรือนปิดมีผนังรอบโรงเรือนปิดมิดชิด ควบคุมการระบายอากาศจากพัดลมอย่างเดียว ต้องมีมาตรการดำเนินการในกรณีไฟฟ้าดับหรือขัดข้องภายในฟาร์ม เช่น มีระบบเตือนภัยแจ้งให้ผู้ที่เกี่ยวข้องดำเนินการแก้ไขได้อย่างรวดเร็ว มีเครื่องกำเนิดไฟฟ้าสำรองหรือออกแบบโรงเรือนให้ผนังบางส่วนเปิด-ปิดได้สะดวกเพื่อให้อากาศถ่ายเทได้สะดวก

2.7.2 อาหารสำหรับสุกร

2.7.2.1 มีคุณภาพและมาตรฐานตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ มีการตรวจสอบคุณภาพอาหารสัตว์ทางกายภาพเบื้องต้นและห้ามใช้สารต้องห้ามตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์

อาหารที่ให้สุกรมีคุณภาพและเป็นไปตามพระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ พ.ศ. 2558 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม เกษตรกรเลือกซื้อวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตอาหารสัตว์มาจากแหล่งที่เชื่อถือได้และสะอาด ไม่มีสิ่งปนเปื้อนที่อาจเป็นอันตรายต่อสุกรและผู้บริโภค หากใช้อาหารสำเร็จรูปต้องใช้อาหารสัตว์สำเร็จรูปที่ขึ้นทะเบียนกับกรมปศุสัตว์และทำการตรวจสอบคุณภาพอาหารสัตว์ทางกายภาพเบื้องต้น อาหารสัตว์ต้องตรงตามชนิดและระยะของสัตว์ที่ระบุไว้ในฉลากหรือภาชนะบรรจุไม่ใช้สารต้องห้ามตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์และสารเคมีกลุ่มเบต้าอะโกนิสต์ (B-Agonist) และเกลือของสารกลุ่มนี้ ตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข (ฉบับที่ 269) พ.ศ. 2546 เรื่องมาตรฐานอาหารที่มีการปนเปื้อนสารเคมีกลุ่มเบต้าอะโกนิสต์ กรณีที่ใช้หัวอาหารสัตว์หรือสารผสมล่วงหน้าผสมอาหารสัตว์ให้ใช้ตามอัตราส่วนที่ระบุไว้ในฉลากสำหรับวัตถุดิบที่เติมในอาหารสัตว์ หากมีระยะดื้อใช้ให้ปฏิบัติตามที่ระบุที่ฉลากหรือภาชนะบรรจุเพื่อป้องกันการตกค้างของวัตถุที่เติมในอาหารสัตว์ในสัตว์ที่ส่งโรงฆ่าซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อสุขภาพของผู้บริโภค

2.7.2.2 การผสมยาลงในอาหารสัตว์ให้อยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของสัตวแพทย์ ผู้ควบคุมฟาร์มสุกร มีการเก็บอาหารสัตว์ผสมแยกออกจากการเก็บอาหารทั่วไปและมีป้ายบ่งชี้

การผสมยาลงในอาหารสัตว์ให้อยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของสัตวแพทย์ ผู้ควบคุมฟาร์ม โดยปฏิบัติตามมาตรฐานสินค้าเกษตร มกษ. 90 32 เรื่องข้อปฏิบัติการควบคุมการใช้ยาสัตว์และแยกเก็บอาหารสัตว์ที่ผสมยาแล้วออกจากอาหารสัตว์ทั่วไป และมีป้ายบ่งชี้อย่างชัดเจนเพื่อป้องกันความผิดพลาดของผู้ปฏิบัติงานที่อาจนำอาหารสัตว์ผสมยาไปใช้แทนอาหารทั่วไป ไม่ให้เกิดการตกค้างของยาสัตว์ในเนื้อสัตว์และลดความเสี่ยงของผู้บริโภคจากการเกิดเชื้อดื้อยาต้านจุลชีพ

2.7.2.3 เก็บรักษาอาหารสัตว์และวัตถุดิบอาหารสัตว์ในสภาพที่สามารถป้องกันการปนเปื้อนและการเสื่อมสภาพ

การเก็บรักษาอาหารสัตว์และวัตถุดิบอาหารสัตว์ในสถานที่ที่สามารถป้องกันการปนเปื้อนและการเสื่อมสภาพ ทำให้เก็บรักษาอาหารสัตว์และวัตถุดิบอาหารสัตว์ได้เป็นระยะเวลานานขึ้นและไม่ทำให้คุณภาพเปลี่ยนแปลงไป

มีสถานที่เฉพาะสำหรับเก็บรักษาอาหารสัตว์และวัตถุดิบอาหารสัตว์ที่สะอาด แห้ง ปราศจากสัตว์พาหะต่าง ๆ มีหลังคากันแดดและฝนมีการระบายอากาศที่ดี สามารถป้องกันการปนเปื้อนและรักษาคุณภาพของอาหารไม่ให้เสื่อมคุณภาพ

ภาชนะบรรจุอาหารสัตว์ต้องแห้ง สะอาด สามารถกันความชื้นได้และทำจากวัสดุที่ไม่เป็นอันตรายต่อสุกร อาหารสัตว์ที่บรรจุในถุงหรือกระสอบควรมีวัสดุรองด้านล่างไม่ให้สัมผัสพื้นเพื่อป้องกันความชื้นรวมถึงทำการตรวจสอบคุณภาพอาหารสัตว์อย่างสม่ำเสมอ

2.7.2.4 จัดภาชนะและอุปกรณ์ให้อาหารเหมาะสมกับอายุ จำนวนและขนาดของสุกร และจัดวางในตำแหน่งที่สุกรทุกตัวเข้าถึงอาหารได้

ภาชนะและอุปกรณ์ให้อาหารควรมีความคงทน สะอาด แข็งแรง อยู่ในสภาพที่ใช้งานได้มีจำนวนเพียงพอต่อจำนวนสุกรแต่ละคอก ให้สุกรทุกตัวสามารถกินอาหารได้ตามความต้องการเหมาะสมกับอายุ ไม่แย่งกันกินและมีการทำความสะอาดอย่างสม่ำเสมอ

2.7.3 น้ำสำหรับสุกร

2.7.3.1 แหล่งน้ำที่ใช้ในฟาร์มต้องอยู่ในบริเวณที่ป้องกันการปนเปื้อนจากสิ่งที่เป็นอันตรายน้ำที่ใช้ในฟาร์มต้องสะอาด ปลอดภัยและมีปริมาณเพียงพอนำมาใช้ในฟาร์มได้ตลอดเวลา

น้ำที่ใช้เลี้ยงสัตว์และใช้ในฟาร์มควรเป็นน้ำสะอาดมีปริมาณเพียงพอ ฟาร์มควรมีระบบจัดการคุณภาพน้ำซึ่งอาจเป็นระบบเครื่องสูบน้ำ มีบ่อบักน้ำที่สามารถบำบัดน้ำก่อนนำไปใช้เลี้ยงหรือระบบน้ำหมุนเวียนแบบปิดที่มีการบำบัดน้ำก่อนเพื่อลดการปนเปื้อนจากสิ่งที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพสัตว์และผู้บริโภค น้ำมีคุณภาพตามมาตรฐานน้ำบาดาลที่จะใช้บริโภคได้ของประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่อง กำหนดหลักเกณฑ์และมาตรการในทางวิชาการสำหรับการป้องกันด้านสาธารณสุขและการป้องกันในเรื่องสิ่งแวดล้อมเป็นพิษ พ.ศ. 2551 ควรมีผลตรวจตัวอย่างคุณภาพน้ำหรือสุ่มเก็บตัวอย่างน้ำอย่างน้อย 1 ครั้ง ในระยะเริ่มจัดระบบการผลิตและในช่วงเวลาที่มีสภาพแวดล้อมเสี่ยงต่อการนำไปใช้ในการผลิต หรือมีความสงสัยในคุณภาพน้ำควรมีการตรวจคุณภาพน้ำบางรายการตามความเสี่ยงของการปนเปื้อนของอันตรายที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพสัตว์และผู้บริโภค เพื่อวิเคราะห์การปนเปื้อนจากวัตถุหรือสิ่งที่เป็นอันตรายและเก็บใบแจ้งผลการวิเคราะห์น้ำใช้เป็นหลักฐาน

2.7.3.2 มีน้ำให้สุกรกินได้อย่างทั่วถึง

มีภาชนะหรืออุปกรณ์ให้น้ำเพียงพอต่อจำนวนสุกรภายในแต่ละคอก ตรวจสอบประสิทธิภาพของ อุปกรณ์ให้น้ำให้มีแรงดันน้ำพอเหมาะ ไม่มีตะกอนทำให้เกิดการอุดตันและติดตั้งในตำแหน่งที่สุกรทุกตัว สามารถเข้าถึงได้หากอุปกรณ์ชำรุดต้องทำการซ่อมแซมให้มีสภาพดีเพื่อให้สุกรแต่ละตัวได้รับน้ำตามความต้องการ

2.7.4 การจัดการฟาร์ม

2.7.4.1 มีคู่มือการจัดการฟาร์มที่แสดงรายละเอียดการปฏิบัติงานที่สำคัญภายในฟาร์ม เช่น การจัดการฟาร์ม ระบบการเลี้ยง อาหารและน้ำสำหรับสุกร สุขภาพสัตว์ การจัดการด้านสวัสดิภาพสัตว์ สิ่งแวดล้อมและระบบการบันทึกข้อมูล

มีคู่มือการจัดการฟาร์มที่แสดงให้เห็นรายละเอียดการปฏิบัติงานที่สำคัญที่มีผลกระทบกับสุขภาพและการควบคุมโรคภายในฟาร์ม เช่น วิธีเลี้ยง การให้อาหารและน้ำ วิธีทำความสะอาดโรงเรือนและอุปกรณ์ วิธีป้องกันและควบคุมโรค เช่น การกักกันสัตว์การป้องกันโรคก่อนเข้าฟาร์ม รวมถึงการจัดการในกรณีที่เกิดโรคระบาด วิธีกำจัดซากและสิ่งปฏิกูลเพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานของฟาร์ม

2.7.4.2 มีจำนวนบุคลากรเหมาะสมกับจำนวนสุกรที่เลี้ยง จัดแบ่งหน้าที่และความรับผิดชอบอย่างชัดเจน

มีจำนวนบุคลากรเพียงพอเหมาะสมกับจำนวนสุกรที่เลี้ยงตลอดจนความรู้ความสามารถของบุคลากร หรือผู้ปฏิบัติงานเหมาะสมกับหน้าที่และความรับผิดชอบของการปฏิบัติงานภายในฟาร์ม สามารถดูแลสุกรได้อย่างทั่วถึงและแก้ไขปัญหาเมื่อเกิดเหตุการณ์ผิดปกติได้

รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ โดยปฏิบัติตามระเบียบกรมปศุสัตว์ว่าด้วยการคุ้มครองและดูแลสวัสดิภาพสุกร ณ สถานที่เลี้ยง พ.ศ. 2544 คู่มือปฏิบัติงานมีการจัดแบ่งหน้าที่และความรับผิดชอบของบุคลากรผู้ดูแลฟาร์มสุกรในแต่ละตำแหน่งอย่างชัดเจน ดังนี้

1) สัตวแพทย์ คือ ที่รับผิดชอบในการดูแลสวัสดิภาพสุกรซึ่งจบการศึกษาสัตวแพทยศาสตรบัณฑิต และมีใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบวิชาชีพการสัตวแพทย์ชั้นหนึ่ง

สัตวแพทย์ 1 คน ดูแล พ่อ – แม่พันธุ์ ไม่เกิน 10,000 ตัว

และสุกรอนุบาล – รุ่น ไม่เกิน 100,000 ตัว

สัตวแพทย์ 1 คน ดูแล พ่อ – แม่พันธุ์ ไม่เกิน 20,000 ตัว

หรือสุกรอนุบาล – รุ่น ไม่เกิน 200,000 ตัว

2) สัตวบาล คือ ผู้ที่ควบคุมดูแลการเลี้ยงสุกรซึ่งจบการศึกษาทางสัตวบาล

สัตวบาล 1 คน ดูแลสุกรผสม – อุ้มท้อง – คลอด ไม่เกิน 3,000 แม่

สัตวบาล 1 คน ดูแลสุกรอนุบาล ไม่เกิน 25,000 ตัว

สัตวบาล 1 คน ดูแลสุกรรุ่น ไม่เกิน 10,000 ตัว

3) ผู้เลี้ยงสุกร คือ ผู้ดูแลเลี้ยงสุกรที่ได้รับการฝึกอบรมด้านการเลี้ยงสุกร

ผู้เลี้ยงสุกร 1 คน ดูแลสุกรพันธุ์ ไม่เกิน 200 แม่

ผู้เลี้ยงสุกร 1 คน ดูแลสุกรรุ่น – ขุน ไม่เกิน 2,000 ตัว

2.7.4.3 บุคลากรที่ดูแลสุกรต้องมีความรู้ และได้รับการฝึกอบรมในการเลี้ยงสุกรหรือปฏิบัติงานในฟาร์มได้

การพัฒนาบุคลากรโดยการฝึกอบรมให้มีความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีใหม่ ๆ ในการปฏิบัติงานฟาร์มอย่างต่อเนื่องทำให้สามารถจัดการสุขภาพสุกรและระบบการผลิตได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นไปอย่างทั่วถึงเป็นประโยชน์ต่อการจัดการฟาร์ม บุคลากรต้องผ่านการฝึกอบรมหลักสูตรที่เหมาะสมกับหน้าที่และความรับผิดชอบของการปฏิบัติงานภายในฟาร์ม เช่น การจัดการฟาร์ม การจัดการด้านอาหารและสุขาภิบาลฟาร์ม และทำการบันทึกข้อมูลการฝึกอบรมในประวัติบุคลากร

2.7.4.4 มีสัตวแพทย์ที่มีใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบวิชาชีพการสัตวแพทย์ชั้นหนึ่ง และใบรับรองเป็นสัตวแพทย์ผู้ควบคุมฟาร์มสุกร

สัตวแพทย์ผู้ควบคุมฟาร์มเป็นผู้ที่มีความเข้าใจเรื่องการจัดการฟาร์มทั่วไป การจัดการด้านสุขภาพสุกร โรคระบาดที่สำคัญและโรคอุบัติใหม่ การใช้ยาภายในฟาร์มและความปลอดภัยของสุกรและผลิตภัณฑ์ ทั้งนี้ระเบียบกรมปศุสัตว์ว่าด้วยการขอรับและออกใบรับรองสัตวแพทย์ผู้ควบคุมฟาร์มเลี้ยงสัตว์ พ.ศ. 2558 กำหนดให้ “สัตวแพทย์ผู้ควบคุมฟาร์มเลี้ยงสัตว์” หมายความว่าสัตวแพทย์ที่มีใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบวิชาชีพการสัตวแพทย์ชั้นหนึ่งตามพระราชบัญญัติวิชาชีพการสัตวแพทย์ พ.ศ. 2545 และมีใบรับรองสัตวแพทย์ผู้ควบคุมฟาร์มสุกรซึ่งออกโดยกรมปศุสัตว์

2.7.4.5 ผู้ปฏิบัติงานในฟาร์มมีสุขภาพลักษณะส่วนบุคคลที่ดีเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการปนเปื้อน บุคลากรต้องได้รับการกำกับดูแลสุขภาพลักษณะส่วนบุคคล เพื่อให้มีอาชีวอนามัยและความปลอดภัยในการทำงาน สัตวแพทย์ผู้ควบคุมฟาร์มและบุคลากรที่ทำงานในฟาร์มควรได้รับการตรวจสุขภาพตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องเป็นประจำทุกปีอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง และเก็บบันทึกข้อมูล

การตรวจสุขภาพประจำปี ในกรณีที่สงสัยว่าป่วยเป็นพาหะนำโรคสู่สุกรให้ตรวจเพิ่มเติมบางรายการตามความเสี่ยง เช่น โรคซัลโมเนลลา โรคบลูเซลลา วัณโรค หากแสดงอาการเจ็บป่วยหรือบาดเจ็บ ท้องร่วง อาเจียน เจ็บคอ และมีไข้ต้องแจ้งหัวหน้างานให้ทราบเพื่อให้หยุดพักจนกระทั่งหายดีจึงให้กลับเข้าปฏิบัติงานภายในส่วนโรงเรือนเลี้ยงสุกรได้

2.7.4.6 โรงเรือนและอุปกรณ์ สะอาด ถูกสุขลักษณะ บำรุงรักษาให้อยู่ในสภาพดีมีความปลอดภัยต่อสุกรและผู้ปฏิบัติงาน

สุขลักษณะของโรงเรือนและอุปกรณ์มีความสำคัญในการป้องกัน ควบคุมและกำจัดโรคภายในฟาร์ม ควรทำความสะอาดโรงเรือนและอุปกรณ์ด้วยวิธีที่เหมาะสม ตรวจสอบความสะอาดและตรวจสอบสภาพอุปกรณ์ ให้อยู่ในสภาพดีและพร้อมใช้งาน กรณีที่โรงเรือนและอุปกรณ์ชำรุดเสียหายต้องทำการซ่อมแซมอยู่เสมอ เพื่อให้ปลอดภัยต่อสุกรและผู้ปฏิบัติงาน

2.7.4.7 นำมูลสุกรออก และทำความสะอาดไม่ให้หมักหมมภายในและบริเวณรอบ ๆ โรงเรือน

รวบรวมมูลสุกรและนำออกจากคอกเลี้ยงทุกวัน ไม่ให้ปนเปื้อนไปยังระบบการเลี้ยงสุกร เช่น การทำบ่อเก็บมูล ทำความสะอาดอุปกรณ์หลังการปฏิบัติงานและทำความสะอาดคอกเลี้ยงสัตว์

2.7.4.8 ภายหลังจากย้ายสุกรออกให้ทำความสะอาดฆ่าเชื้อคอกและอุปกรณ์และปิดพักก่อนนำสุกรใหม่เข้าเลี้ยงตามเวลาที่กรมปศุสัตว์กำหนด

ภายหลังจากย้ายสุกรออกให้ฉีดล้างคอกเพื่อชะล้างมูลสัตว์และสิ่งสกปรกที่สะสมอยู่ตามซอกพื้นและกำจัดด้วยวิธีที่เหมาะสมไม่ให้เกิดเป็นแหล่งเพาะโรค เช่น การทำบ่อเกรอะหรือบ่อไบโอแก๊สสำหรับสิ่งปฏุนองของ สัตว์ป่วยหรือสัตว์ตายให้ทำลายทิ้งทำความสะอาดและฆ่าเชื้อโรงเรือนและอุปกรณ์ก่อนนำสุกรใหม่เข้ามาเลี้ยง กรณีที่เกิดโรคระบาดให้ปฏิบัติตามประกาศและระเบียบของกรมปศุสัตว์เลือกใช้สารทำความสะอาดและน้ำยาฆ่าเชื้อที่อยู่ในรายชื่อสารเคมี/ผลิตภัณฑ์วัตถุอันตรายที่ใช้ในฟาร์มเลี้ยงสัตว์ที่ได้รับการขึ้นทะเบียนจากกรมปศุสัตว์ ตามดุลพินิจของสัตวแพทย์ ผู้ควบคุมฟาร์มและควรมีคู่มือปฏิบัติงานเกี่ยวกับการเตรียมน้ำยาฆ่าเชื้อหรือปฏิบัติตามคำแนะนำบนฉลาก

2.7.5 สุขภาพสัตว์

2.7.5.1 อยู่ภายใต้การดูแลของสัตวแพทย์ผู้ควบคุมฟาร์มสุกร หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายจากสัตวแพทย์ผู้ควบคุมฟาร์มสุกร

การควบคุมและป้องกันโรคอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของสัตวแพทย์ผู้ควบคุมฟาร์มสุกร หรือผู้ที่ได้รับ มอบหมาย ซึ่งมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการสุขภาพสุกร การสร้างภูมิคุ้มกันโรค การบำบัดโรค ตลอดจนการเฝ้าระวังและตรวจติดตามโรคโดยเฉพาะกรณีของโรคระบาด มีการบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับการควบคุมและป้องกันโรค เช่น โปรแกรมวัคซีนและการกำจัดพยาธิ การรักษาและวินิจฉัยโรค การดำเนินการด้านความปลอดภัยทางชีวภาพและการตรวจติดตามระดับภูมิคุ้มกันต่อโรคของสุกรเพื่อสามารถนำมาประกอบการจัดการสุขภาพสุกรในแต่ละฝูงและเป็นประโยชน์ต่อการควบคุมโรค

2.7.5.2 มีการป้องกันและควบคุมโรคที่ติดมากับยานพาหนะ อุปกรณ์ และบุคคลก่อนเข้า-ออกฟาร์มรวมถึงมีการจัดบันทึกการผ่านเข้า-ออกจากฟาร์มที่สามารถตรวจสอบได้

มีมาตรการป้องกันและทำลายเชื้อโรคก่อนเข้าฟาร์ม สามารถป้องกันไม่ให้เชื้อโรคจากภายนอกฟาร์มที่อาจติดมากับคน สัตว์ และอุปกรณ์ต่าง ๆ เข้าสู่ภายในฟาร์มได้ มีมาตรการควบคุมก่อนเข้าและออกจากฟาร์ม มีประตูเข้าและออกสำหรับบุคคลและยานพาหนะ บันทึกการผ่านเข้าและออกจากฟาร์มของบุคคลและยานพาหนะและมีวิธีการทำลายเชื้อโรคอย่างเหมาะสมโดยใช้น้ำยาฆ่าเชื้อโรคที่มีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ต้องแสดงให้เห็นว่ามาตรการที่ใช้มีความเหมาะสมกับสภาพฟาร์ม ตัวอย่างเช่น

1) มีบ่อน้ำยาฆ่าเชื้อ ที่ใช้วัสดุแข็งแรงบดต้องกว้างยาว ลึก และลาดชันเพียงพอสำหรับยานพาหนะ ทุกชนิดที่แล่นผ่านได้ บ่อน้ำยาฆ่าเชื้อโรคอาจสร้างแยกหรือเป็นส่วนประกอบในโรงพ่นน้ำยาฆ่าเชื้อโรคใส่น้ำยาฆ่าเชื้อโรคในบ่อตามที่ระบุในเอกสารกำกับและเปลี่ยนน้ำยาฆ่าเชื้ออย่างสม่ำเสมอมีการป้องกัน การเสื่อมประสิทธิภาพของน้ำยาฆ่าเชื้อจากแสงแดดและฝน เพื่อรักษาคุณสมบัติในการฆ่าเชื้อยานพาหนะที่จะเข้า-ออกต้องแล่นผ่านบ่อน้ำยาฆ่าเชื้อทุกคัน

2) มีโรงพ่นหรืออุปกรณ์พ่นน้ำยาฆ่าเชื้อ ยานพาหนะที่ผ่านเข้า-ออกฟาร์มต้องผ่านการพ่นน้ำยาฆ่าเชื้อซึ่งควรอยู่บริเวณหน้าประตูทางเข้าฟาร์ม อุปกรณ์ฉีดพ่นน้ำยาฆ่าเชื้อสามารถพ่นเป็นละอองให้ครอบคลุม ทั่วยานพาหนะที่แล่นผ่านภายในฟาร์มด้วยน้ำยาฆ่าเชื้อที่มีความเข้มข้นเหมาะสม

3) มีบริเวณเปลี่ยนรองเท้า หมวกคลุมผมและเครื่องแต่งกายสำหรับใช้เฉพาะในฟาร์ม หรือมีห้องอาบน้ำเพื่อลดความเสี่ยงของการนำเชื้อโรคที่ติดมากับบุคคลที่เข้าฟาร์ม อุปกรณ์ทุกอย่างอยู่ในสภาพพร้อมใช้งานมีการรักษาความสะอาดตลอดเวลา เสื้อผ้าและรองเท้าที่ใช้ในฟาร์มต้องทำความสะอาดทุกครั้งหลังใช้งาน

2.7.5.3 มีโปรแกรมการสร้างภูมิคุ้มกันโรค รวมถึงการกำจัดพยาธิภายในและภายนอกภายใต้การดูแลของสัตวแพทย์ผู้ควบคุมฟาร์มสุกร

ฟาร์มควรส่งเสริมสุขภาพของสุกรให้มีภูมิคุ้มกันโรคโดยมีโปรแกรมวัคซีนเช่น โรคปากและเท้าเปื่อย โรคอหิวาต์สุกร และโรคอื่น ๆ รวมถึงมีโปรแกรมการควบคุมและกำจัดพยาธิภายในและภายนอกสุกร ตามการกำหนดของสัตวแพทย์ผู้ควบคุมฟาร์มสุกร

2.7.5.4 มีมาตรการป้องกันสัตว์พาหะ

การหมักหมมของมูลสัตว์และเศษอาหารเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ของแมลงและสัตว์พาหะ เพิ่มความเสี่ยงต่อการแพร่กระจายโรคภายในฟาร์มสุกรจึงต้องควบคุมแมลงและสัตว์พาหะ โดยรักษาความสะอาดรอบ โรงเรือนในรัศมีอย่างน้อย 3 เมตร กำจัดมูลสัตว์และเศษอาหารไม่ให้สะสมในโรงเรือนเก็บอาหารสัตว์อย่างถูกสุขลักษณะ ทำการล้างทำความสะอาดอุปกรณ์และรางอาหารอย่างสม่ำเสมอ มีการกำจัดขยะและของเสียอย่างเป็นระบบไม่ให้แหล่งเพาะพันธุ์ของสัตว์พาหะ วิธีกำจัดสัตว์พาหะให้เป็นไปตามคำแนะนำของสัตวแพทย์ผู้ควบคุมฟาร์มสุกร

2.7.5.5 มีวิธีการจัดการทางสุขลักษณะที่ตีภายในโรงเรือนเพื่อไม่ให้แหล่งสะสมเชื้อโรค

มีอ่างน้ำยาฆ่าเชื้อสำหรับจุ่มรองเท้าบริเวณด้านหน้าโรงเรือน หรือมีการเปลี่ยนรองเท้าเพื่อลดการนำ เชื้อโรคที่อาจปนเปื้อนมากับบุคคลผู้เข้า-ออกโรงเรือน กรณีที่มีมูลสัตว์เปื้อน

รองทำให้ทำความสะอาดก่อนพ่นยาฆ่าเชื้อหรือจุ่มเท้า ควรเปลี่ยนน้ำยาเชื้อตามคำแนะนำบนฉลาก
ดูแลโรงเรือนให้แห้งและสะอาด กำจัดของเสียไม่ให้เกิดการหมักหมม ล้างทำความสะอาดและฆ่าเชื้อ
อุปกรณ์ทุกครั้งหลังการใช้งาน

2.7.5.6 กรณีที่เกิดโรคระบาดหรือสงสัยว่าเกิดโรคระบาดต้องปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วย
โรคระบาดสัตว์และคำแนะนำของกรมปศุสัตว์

หากพบสุกรในฟาร์มมีอาการป่วยหรือมีอาการตายผิดปกติให้ตรวจ
วินิจฉัยโรคภายใต้การกำกับดูแลของสัตวแพทย์ผู้ควบคุมฟาร์มและทำลายซากสุกรตามวิธีการที่กรม
ปศุสัตว์กำหนด หากเกิดโรคระบาด หรือสงสัยว่าเกิดโรคระบาดให้ปฏิบัติตามพระราชบัญญัติโรค
ระบาดสัตว์ พ.ศ. 2558 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติมและคำแนะนำของกรมปศุสัตว์ การทำลายซากสุกรต้อง
มีพื้นที่โดยเฉพาะซึ่งสามารถป้องกันการแพร่กระจายของเชื้อ

2.7.5.7 อยู่ภายใต้การดูแลของสัตวแพทย์ผู้ควบคุมฟาร์มสุกร โดยปฏิบัติตาม
พระราชบัญญัติ วิชาชีพการสัตวแพทย์และตามมาตรฐานสินค้าเกษตร มกษ. 9032 เรื่อง ข้อปฏิบัติการ
ควบคุมการใช้อยาสัตว์

การบำบัดโรคสัตว์ต้องอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของสัตวแพทย์ผู้ควบคุมฟาร์ม
สุกรหรือผู้ที่ได้รับ มอบหมายจากสัตวแพทย์ผู้ควบคุมฟาร์ม โดยต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติวิชาชีพ
การสัตวแพทย์ พ.ศ. 2545 และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบำบัดโรคสัตว์และมาตรฐานสินค้าเกษตร
มกษ. 9032 เรื่องข้อปฏิบัติการควบคุมการใช้อยาสัตว์ พร้อมบันทึกข้อมูลการวินิจฉัยและรักษาโรคเพื่อ
สามารถนำมาเป็นข้อมูลประกอบการตรวจสอบการใช้อยาสัตว์ในฟาร์ม นอกจากนี้ต้องควบคุมและ
จำกัดการใช้อยาเท่าที่จำเป็นเพื่อลดอันตรายจากยาสัตว์ตกค้างที่ส่งผลต่อผู้บริโภคและสิ่งแวดล้อม และ
ลดความเสี่ยงของการเกิดเชื้อดื้อยาต้านจุลชีพ

กรณีการใช้วัคซีน ยาต้านจุลชีพและสารเคมีอื่น ๆ ที่ก่อให้เกิดการตกค้างใน
ผลิตภัณฑ์ต้องมีใบสั่งยา จากสัตวแพทย์เท่านั้น สำหรับผู้ที่ได้รับมอบหมายจากสัตวแพทย์ผู้ควบคุม
ฟาร์มควรได้รับคำแนะนำที่ชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษรจากสัตวแพทย์ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบและปฏิบัติ
ตามคำแนะนำอย่างเคร่งครัดให้เก็บรักษาบันทึกข้อมูลการให้อยาอย่างน้อย 3 ปี

กรณีที่พบสุกรป่วย ให้แยกสุกรป่วยออกจากฝูงเพื่อทำการรักษา โดยแยกไว้ใน
พื้นที่เฉพาะเพื่อป้องกัน การติดต่อของโรคสู่สุกรตัวอื่นในฝูง

2.7.5.8 การใช้เข็มฉีดยาสุกรมมีวิธีปฏิบัติงานเพื่อป้องกันไม่ให้เข็มฉีดยาค้างในตัวสัตว์และ
มีมาตรการแก้ไขในกรณีดังกล่าว

การใช้เข็มฉีดยา ควรวิธีปฏิบัติงานในการควบคุมเข็มฉีดยาที่อาจค้างอยู่ในตัว
สัตว์ เช่น ควบคุมการเบิกจ่ายเข็มฉีดยา ตรวจสอบจำนวนเข็มก่อนใช้และหลังใช้ให้สอดคล้องกัน มีการ
บ่งชี้สุกรที่มีเข็มฉีดยาค้าง และมีมาตรการในการแก้ไขที่เหมาะสม

2.7.6 สวัสดิภาพสัตว์

2.7.6.1 เลี้ยงหรือดูแลให้สุกรมีความเป็นอยู่ในสภาวะที่เหมาะสม มีสุขอนามัยที่ดี มีที่อยู่
อาหาร และน้ำอย่างเพียงพอ กรณีที่สุกรป่วย บาดเจ็บ หรือพิการให้ปฏิบัติอย่างเหมาะสมเพื่อไม่ให้
เกิดความทุกข์ทรมาน

ผู้ประกอบการฟาร์มต้องมีการจัดการสวัสดิภาพสัตว์ ให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 คือมีการเลี้ยงดูหรือดูแลให้สุกรมีความเป็นอยู่ในสภาวะที่เหมาะสม มีสุขอนามัยที่ดีมีที่อยู่ อาหาร และน้ำอย่างเพียงพอและตามระเบียบกรมปศุสัตว์ว่าด้วยการคุ้มครองและดูแลสวัสดิภาพสุกร ณ สถานที่เลี้ยง พ.ศ. 2544

สุกรต้องได้รับสารอาหารครบถ้วนเหมาะสมกับอายุน้ำหนักและชนิดของสุกรในปริมาณเพียงพอ อย่างน้อย วันละ 1 ครั้ง อาหารที่ใช้เลี้ยงสุกรต้องมีคุณภาพตามที่กฎหมายว่าด้วยการควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์

มีน้ำสะอาดกินเพียงพอทุกวัน ภาชนะที่ใช้ให้อาหารและน้ำต้องมีรูปทรงเหมาะสม จำนวนเพียงพอ และติดตั้งไว้ในตำแหน่งที่เหมาะสมเพื่อป้องกันการปนเปื้อนและการแก่งแย่งซึ่งอาจเป็นอันตรายต่อสุกรได้

พื้นที่เลี้ยงต้องมีเพียงพอให้สุกรมีความเป็นอยู่อย่างสบาย มีอิสระในการเคลื่อนไหวและสามารถแสดง พฤติกรรมตามธรรมชาติได้ มีแสงสว่างพอให้สุกรทุกตัวมองเห็นกันได้ หากแสงธรรมชาติไม่เพียงพอให้ใช้แสงสว่างจากไฟฟ้าช่วย

กรณีที่สุกรป่วย บาดเจ็บ หรือพิการ ควรได้รับการรักษาอย่างรีบด่วนด้วยวิธีการที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ เพื่อให้สุกรหายป่วยจากโรค ความเจ็บปวด และการบาดเจ็บ หากพิจารณาแล้วเห็นว่าไม่สมควรรักษาให้ทำการุณยฆาตเพื่อไม่ให้เจ็บปวดและทรมานตามหลักสวัสดิภาพสัตว์

2.7.7 สิ่งแวดล้อม

2.7.7.1 ควรจัดเก็บขยะมูลฝอยในภาชนะซึ่งมีฝาปิดมิดชิด และนำไปกำจัดอย่างเหมาะสม และถูกสุขลักษณะ

ขยะมูลฝอยเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ของแมลงและสัตว์พาหะเพิ่มความเสี่ยงในการแพร่กระจายของโรค ทำให้เกิดการปนเปื้อนในระบบการผลิตสุกรและส่งผลกระทบต่อความปลอดภัยอาหาร ฟาร์มควรรวบรวมขยะมูลฝอยไว้ในภาชนะที่มีฝาปิดมิดชิดและกำจัดโดยวิธีที่เหมาะสมตามชนิดของขยะมูลฝอย เพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม แยกขยะติดเชื้อและขยะอันตรายออกจากขยะทั่วไปและทำลายเพื่อไม่ให้เกิดการปนเปื้อนไปยังระบบการผลิตสุกร

2.7.7.2 มีวิธีการจัดการขยะติดเชื้อและขยะอันตราย

ขยะติดเชื้อและขยะอันตราย เช่น วัสดุมีคมหรือวัสดุสัมผัสเลือดหรือสารน้ำจากร่างกายสัตว์ เช่น เข็มฉีดยา มีด ยาเสื่อมสภาพและสารเคมีอันตราย ซึ่งเป็นอันตรายต่อสัตว์ ผู้ปฏิบัติงานภายในฟาร์ม ชุมชนและสิ่งแวดล้อม จำเป็นต้องมีการจัดการที่ถูกวิธีตามชนิดของขยะ เช่น การฆ่าเชื้อด้วยน้ำยาฆ่าเชื้อหรือผ่านความร้อน

2.7.7.3 การกำจัดและทำลายซากสุกรให้อยู่ในดุลยพินิจของสัตวแพทย์แพทย์ผู้ควบคุมฟาร์มสุกร ด้วยวิธีที่เหมาะสม

รวบรวมและทำลายซากสุกร เพื่อลดการแพร่กระจายของเชื้อก่อโรค ไม่เป็นแหล่งเพาะพันธุ์ของแมลง พาหะและไม่ให้เกิดปัญหามลพิษต่อแหล่งชุมชนและสิ่งแวดล้อม การจัดการซากสุกรให้อยู่ในดุลยพินิจของสัตวแพทย์ผู้ควบคุมฟาร์ม กรณีที่ใช้การฝังต้องมีพื้นที่เพียงพอ อยู่ในบริเวณน้ำท่วมไม่ถึงและห่างจากแหล่งน้ำ ให้ฝังไว้ใต้ระดับผิวดินไม่น้อยกว่า 50 เซนติเมตร โรยปูนขาวหรือราดด้วยน้ำยาฆ่าเชื้อแล้วกลบหลุมและคลุมดินให้แน่นเหนือระดับผิวดินไม่น้อยกว่า 50 เซนติเมตร

เพื่อป้องกันไม่ให้สัตว์ไปคู้ยเซีย การเผาซากให้เผาในที่ที่เหมาะสมและเผาซากจนหมด การทิ้งซากในบ่อทิ้งซากของฟาร์มต้องมีสุขลักษณะ สำหรับวิธีอื่น ๆ ควรดำเนินการตามแนวปฏิบัติของกรมปศุสัตว์

กรณีที่เกิดโรคตามพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2558 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม การปฏิบัติงาน เกี่ยวกับการทำลายสัตว์ที่เป็นโรคระบาดและการทำลายสัตว์หรือซากสัตว์ที่เป็นพาหะของโรคระบาด ต้องปฏิบัติตามระเบียบกรมปศุสัตว์ว่าด้วยการทำลายสัตว์ที่เป็นโรคระบาด หรือการทำลายสัตว์ หรือซากสัตว์ที่เป็นพาหะของโรคระบาด พ.ศ. 2547 โดยอยู่ภายใต้เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจหน้าที่เพื่อให้การทำลายซากสัตว์เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลในการควบคุมโรคระบาด

2.7.7.4 มีระบบบำบัดน้ำเสียเพื่อปรับปรุงคุณภาพของน้ำทิ้งโดยมาตรฐานน้ำทิ้งจากฟาร์มสุกรต้องเป็นไปตามประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

ฟาร์มต้องมีการบำบัดน้ำเสียเพื่อปรับปรุงคุณภาพของน้ำทิ้งให้ได้ตามมาตรฐานประกาศกระทรวง ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่อง กำหนดมาตรฐานควบคุมการระบายน้ำทิ้งจากแหล่งกำเนิดมลพิษ ประเภทการเลี้ยงสุกร พ.ศ. 2548 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติมและเรื่อง กำหนดให้การเลี้ยงสุกรเป็นแหล่งกำเนิดมลพิษที่จะต้องถูกควบคุมการปล่อยน้ำเสียลงสู่แหล่งน้ำสาธารณะหรือออกสู่สิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2555

2.7.7.5 มีการจัดการมูลสุกร ไม่ให้เกิดกลิ่นรบกวน

เก็บกวาดมูลสุกร ไม่ให้หมักหมมภายในโรงเรือน ไม่ให้เกิดกลิ่นรบกวนผู้อยู่อาศัยข้างเคียง โดยอาจนำไปทำปุ๋ยหรือผลิตก๊าซชีวภาพ

2.7.8 การบันทึกข้อมูล

2.7.8.1 ให้บันทึกข้อมูลผลการปฏิบัติงานในขั้นตอนที่สำคัญในการจัดการฟาร์ม ที่มีผลกระทบต่อสุขภาพและการควบคุมโรค เช่น การบริหารฟาร์ม การจัดการด้านการผลิต การควบคุมป้องกันและบำบัดโรครวมถึงบันทึกการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม

เพื่อให้สอดคล้องกับมาตรฐานอาหารปลอดภัยในด้านการตามสอบของกระบวนการผลิต ฟาร์มสุกรจึง ต้องมีการบันทึกข้อมูล เพื่อเป็นหลักฐานในการทำงานแต่ละขั้นตอนว่าถูกต้องตามวิธีปฏิบัติที่กำหนดไว้หรือไม่ นอกจากนี้ยังเป็นประโยชน์ในการใช้เป็นข้อมูล เพื่อวิเคราะห์หาสาเหตุที่มาของปัญหาหรือข้อผิดพลาดในกระบวนการผลิตได้

ผู้เลี้ยงสุกรต้องบันทึกข้อมูลให้เป็นปัจจุบัน เพื่อนำมาทบทวนและวิเคราะห์ใช้ในการปรับปรุงระบบการเลี้ยงให้มีประสิทธิภาพทั้งในปัจจุบันและอนาคตและช่วยในการแก้ปัญหาการเลี้ยง เช่น ปัญหาการเกิดโรค และการวางแผนการผลิตสุกร นอกจากนี้ควรวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปการเลี้ยงสุกรแต่ละรุ่นมีระบบบันทึก ข้อมูลที่สืบค้นได้ โดยบันทึกข้อมูล ดังนี้

- 1) ทะเบียนประวัติสุกร เช่น เพศ พันธุ์ วัน/เดือน/ปีเกิด หมายเลขประจำตัว น้ำหนักแรกเกิด น้ำหนัก หย่านม หมายเลขประจำตัวพ่อ-แม่พันธุ์
- 2) กรณีของพ่อพันธุ์แม่พันธุ์ ให้บันทึกข้อมูลด้านการผสมพันธุ์ เช่น อายุ น้ำหนักเมื่อเริ่มผสมพันธุ์ การตรวจสัด การผสม การเข้าคลอด การหย่านม
- 3) ข้อมูลการนำสุกรเข้าและออกจากฟาร์ม

- 4) ข้อมูลการเข้าและออกของยานพาหนะและการเข้าเยี่ยมชม
- 5) ข้อมูลการตรวจสอบสุขภาพสัตว์ การรักษาโรค และการดูแลสุขภาพสัตว์ เช่น ใบสั่งยาสัตว์ ใบสั่งผสม ยาในอาหารสัตว์ ใบมอบหมายการใช้ยา รายละเอียดการใช้ยา เวชภัณฑ์วัคซีน การถ่ายพยาธิ และการใช้ สารเคมีอื่น ๆ
- 6) ข้อมูลการจัดการด้านอาหารสัตว์ เช่น การตรวจรับอาหารสัตว์และวัตถุดิบอาหารสัตว์ การผสมอาหาร และการให้อาหาร
- 7) ข้อมูลการตรวจสอบสุขภาพและการฝึกอบรมของบุคลากรในฟาร์ม

2.7.8.2 เก็บรักษาบันทึกไว้ให้ตรวจสอบอย่างน้อย 3 ปี

เก็บบันทึกข้อมูลเพื่อการตรวจสอบไว้อย่างน้อย 3 ปี

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ประกาศมาตรฐานสินค้าเกษตร เรื่อง แนวปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีในกระบวนการจัดการสำหรับฟาร์มสุกร สำหรับใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาฟาร์มสุกรของไทยให้เป็นที่ยอมรับ ยิ่งขึ้นในระดับประเทศและระดับระหว่างประเทศ คณะกรรมการมาตรฐานสินค้าเกษตรจึงกำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตร เรื่อง แนวปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีในกระบวนการจัดการสำหรับฟาร์มสุกร เพื่อใช้เป็นแนวทางในการนำมาตรฐานดังกล่าวไปปฏิบัติ

เมื่อผู้ประกอบการธุรกิจฟาร์มสุกรได้ปฏิบัติตามข้อกำหนดที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้วางมาตรฐานไว้ ก็ย่อมส่งผลให้ผู้ประกอบการธุรกิจฟาร์มสุกรสามารถที่จะดำเนินการไปได้อย่างมีความน่าเชื่อถือ ต่อลูกค้าและผู้บริโภค เพราะมีการปฏิบัติถูกต้องตามมาตรฐานที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ประกาศไว้

2.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กัญทิลา จันทพัฒน์ (2559) ได้ศึกษา แนวทางต้นแบบเชิงนิเวศเศรษฐกิจในการพัฒนาฟาร์มสุกร อย่างยั่งยืนด้วยการเทียบเคียงสมรรถนะ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาแนวทางต้นแบบเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพเชิงนิเวศเศรษฐกิจของการดำเนินงานฟาร์มสุกร ผลที่ได้จากการศึกษาวิจัยนี้สามารถแสดงให้เห็นถึง สถานภาพ แนวโน้มและระดับประสิทธิภาพเชิงนิเวศเศรษฐกิจของฟาร์มสุกรซึ่งสามารถใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้น ในการวางแผนเพื่อจัดการการดำเนินงานและเพื่อจัดการกับปัญหาสิ่งแวดล้อม จะเห็นได้ว่า ฟาร์มสุกรขนาดเล็กและกลางมีค่าประสิทธิภาพเชิงนิเวศเศรษฐกิจที่แตกต่างกับฟาร์มสุกรขนาดใหญ่ที่เห็นได้ชัดคือ ปริมาณการใช้น้ำอันเนื่องมาจากฟาร์มขนาดใหญ่ที่ให้ความสำคัญในเรื่องของการระบายความร้อนให้แก่สุกร ไม่ว่าจะเป็นการฉีดน้ำให้สุกรโดยตรง การมีระบบน้ำฝอยระบายความร้อนให้แก่สุกรแล้วยังมีเยื่อกระดาษหน้าโรงเรือนเพื่อระบายความร้อนแต่เนื่องจากทางฟาร์มได้ตระหนักถึงการใช้น้ำในปริมาณมาก จึงมีการใช้พลังงานทดแทนเข้ามาใช้ในการเข้าถึงแหล่งน้ำและมีการหมุนเวียนน้ำกลับมาใช้ใหม่ในส่วนของการล้างทำความสะอาดโรงเรือน และยังสามารถบ่งบอกสถานการณ์ได้ว่า ณ ปัจจุบันประสิทธิภาพในเชิงการจัดการสิ่งแวดล้อมของฟาร์มสุกรยังคงให้ผลได้ไม่มากนัก ยังคงสามารถจัดการได้อีกมากเพราะขณะที่ทำการศึกษการอยู่รอดหรือสถานะที่ดีของแนวโน้มนิเวศเศรษฐกิจยังคงขึ้นอยู่กับอิทธิพลของราคาตลาดของสุกร ดังนั้นเครื่องมือประสิทธิภาพเชิงนิเวศเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียวไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้จึงประยุกต์ใช้เทคนิคการเทียบเคียงสมรรถนะเพื่อเปรียบเทียบหาผู้ที่มีแนวทางปฏิบัติที่ดีเพื่อให้ฟาร์มอื่น ๆ นำไป

ประยุกต์ใช้ในกระบวนการดำเนินงานของฟาร์มตนเองออกมาในรูปแบบแนวทางต้นแบบการเพิ่มประสิทธิภาพเชิงนิเวศเศรษฐกิจของการดำเนินงานในฟาร์มสุกร จากผลการศึกษาสรุปได้ว่าแต่ละฟาร์มมีการดำเนินงานภายในฟาร์มที่คล้ายคลึงกัน แตกต่างกันในระบบการจัดการภายในฟาร์ม รวมถึงความใส่ใจในการดำเนินงานและความตระหนักถึงความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมอันเป็นพื้นฐานการปฏิบัติและการดำเนินการซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน และยังพบว่าในฟาร์มหนึ่งหนึ่งนั้นไม่ได้มีการดำเนินงานที่เป็นแนวปฏิบัติที่ดีทุกขั้นตอน แต่หากมีทั้งการปฏิบัติที่ดีและเป็นการปฏิบัติที่เกินความจำเป็นของฟาร์ม จึงสามารถนำแนวปฏิบัติที่ดีมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านทางผู้วิจัยและเกิดเป็นข้อเสนอแนะส่งกลับไปยังทางฟาร์มเพื่อลดการลองผิดลองถูกของทางฟาร์มเองและเพื่อนำไปปรับปรุงหรือปรับใช้นำแนวทางปฏิบัติที่ดีเหล่านั้นประยุกต์ใช้กับฟาร์มของตน จนนำไปสู่การพัฒนาทางเศรษฐกิจควบคู่กับการใช้วัตถุดิบและทรัพยากรได้อย่างยั่งยืน

สุนีย์ สุทธิธรรม และพิทักษ์ ศิริวงศ์ (2556) ได้ศึกษา เส้นทางสู่ฟาร์มสีเขียว : รูปแบบกระบวนการจัดการสิ่งแวดล้อมและความรับผิดชอบต่อสังคม ภายในฟาร์มสุกรกาญจนบุรีในเครือบริษัทเจริญโภคภัณฑ์อาหารโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบและกระบวนการจัดการสิ่งแวดล้อมภายในฟาร์มสุกรและการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมต่อชุมชนของฟาร์มสุกรกาญจนบุรี บริษัทเจริญโภคภัณฑ์จำกัด (มหาชน) ผลที่ได้จากการศึกษาคือ ฟาร์มสุกรกาญจนบุรีมีรูปแบบและกระบวนการจัดการสิ่งแวดล้อมภายในฟาร์มสุกรและความรับผิดชอบต่อสังคม ที่มุ่งเน้นการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ลดการใช้พลังงาน ลดของเสียจากกระบวนการผลิตนำทรัพยากรกลับมาใช้ใหม่ เป็นไปตามยุทธวิธีสู่ความเป็นธุรกิจสีเขียว ในด้านการสร้างความน่าเชื่อถือและภาพลักษณ์ ด้วยการสื่อสารถึงสิ่งท้องคกรปฏิบัติและพยายามปฏิบัติเพื่อสังคม รวมถึงการดำเนินงานอย่างโปร่งใส ตรวจสอบได้ และคิดแบบองค์รวมโดยเน้นการทำงานร่วมกับชุมชนและมองให้ครอบคลุมทุกหน่วยงานที่ได้รับผลกระทบจากการดำเนินงานของบริษัท รวมถึงพัฒนาผลิตภัณฑ์อย่างต่อเนื่องเพื่อสร้างผลกระทบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมน้อยลงจนกลายเป็นศูนย์นโยบายและมาตรฐานที่องค์กรกำหนดไว้ ที่มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพงานเพื่อความได้เปรียบทางการแข่งขันและการสร้างคนในระดับบริหารและปฏิบัติการ ฟาร์มสุกรกาญจนบุรีมีนโยบายดำเนินธุรกิจฟาร์มสุกรอย่างยั่งยืนที่ชัดเจนคือการอยู่ร่วมกัน ระหว่างองค์กรธุรกิจกับสิ่งแวดล้อมและสังคมภายใต้ความสมดุลและไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน มีมาตรฐานคุณภาพ ISO14000 มาตรฐานความปลอดภัยและอาชีวอนามัยในการทำงานในการตรวจสอบติดตามระดับปฏิบัติการให้มีความต่อเนื่องเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนและมีการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบ การแบ่งปันทรัพยากรเหลือใช้ให้กับชุมชนใช้ในการทำเกษตรกรรมไร้อ้อย ช่วยลดต้นทุนการผลิต การสนับสนุนด้านงบประมาณและแรงงานสำหรับกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนหรือหน่วยงานราชการที่อาศัยอยู่ใกล้ฟาร์ม ส่งผลให้ชุมชนมีทัศนคติที่ดีต่อฟาร์มสุกรกาญจนบุรีและอยู่ร่วมกันแบบพึ่งพาอาศัยกัน ได้แก่ การดำเนินธุรกิจอย่างรับผิดชอบต่อสังคมและการอาสาช่วยเหลือชุมชน ธุรกิจสีเขียวเป็นเครื่องมือของการพัฒนาอย่างยั่งยืนและการแข่งขันทางธุรกิจ นอกจากความได้เปรียบทางต้นทุนผลิตแล้ว ยังเป็นการส่งเสริมภาพลักษณ์ของบริษัท การเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมช่วยให้องค์กรมีชื่อเสียงที่ดี และได้เปรียบทางการแข่งขัน ตลอดจนสร้างความมั่นคงให้กับธุรกิจและอยู่ร่วมกับชุมชนได้อย่างยั่งยืน แนวทางสู่การเป็นธุรกิจสีเขียวไม่ได้จำกัดเฉพาะธุรกิจอุตสาหกรรม ธุรกิจเกษตรกรรมหรือเกษตรอุตสาหกรรมสามารถปรับตัวหรือดำเนินแนวทางของธุรกิจสีเขียวได้ องค์กรหรือผู้ประกอบการต้องมี

ความมุ่งมั่นตั้งใจจริง มีนโยบายชัดเจนกำหนดแนวทางหรือวิธีดำเนินการให้เหมาะสมกับขนาดขององค์กร

สุภาธิณี สุขเกษม (2559) ได้ศึกษา การศึกษาแนวทางการพัฒนาเกษตรแบบยั่งยืนกรณีศึกษา โครงการเมืองเกษตรสีเขียวของกลุ่มเกษตรกร ตำบลบ้านสิงห์ จังหวัดราชบุรี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนารูปแบบของธุรกิจการเกษตรแบบยั่งยืนของโครงการเมืองเกษตรสีเขียว ตำบลบ้านสิงห์ จังหวัดราชบุรี ผลที่ได้จากการศึกษาคือ เกษตรกรจะสามารถพัฒนาไปสู่การเกษตรแบบยั่งยืนได้โดยสามารถปรับเปลี่ยนการผลิตจากเกษตรแบบเคมีเป็นการผลิตแบบเกษตรปลอดภัย คือ สามารถช่วยลดต้นทุนในการผลิต เกษตรกรมีสุขภาพที่ดีและผลผลิตปลอดภัยจากสารพิษตกค้างทำให้การผลิตเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม การเปลี่ยนแปลงกระบวนการผลิตของเกษตรกรสิ่งสำคัญคือเกษตรกรต้องมีทัศนคติและความเชื่อมั่นที่ต้องการปรับเปลี่ยนกระบวนการผลิตมาสู่การเกษตรแบบปลอดภัย สารพิษและมีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการผลิต สามารถประยุกต์ความรู้ที่มีรวมถึงประสบการณ์ในการปรับปรุงและสร้างองค์ความรู้ใหม่ ๆ เพื่อการพัฒนาคุณภาพผลผลิตและช่วยสร้างมูลค่าเพิ่ม การพัฒนาสู่การแปรรูปผลผลิตตอบสนองความต้องการของตลาดผู้บริโภค รวมถึงมีความสามารถถ่ายทอดความรู้ให้กับชุมชนและผู้เข้ามาศึกษาได้แลกเปลี่ยนข้อมูลที่เป็นประโยชน์ การกำหนดแบบแผนและทิศทางการพัฒนาชุมชนให้ชัดเจนสร้างชุมชนที่เข้มแข็งส่งผลให้เกษตรกรมีคุณภาพชีวิตที่ดีและรายได้ที่มั่นคง

บุญยง สรวงท่าไม้ (2554) ได้ศึกษา โครงสร้างอุตสาหกรรมการผลิตสุกรและแนวโน้มความเป็นไปได้ในการพัฒนาโครงการกลไกที่สะอาดสำหรับผู้เลี้ยงสุกรรายเล็กและรายกลาง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาโครงสร้างอุตสาหกรรมการผลิตของประเทศไทยปัจจัยเศรษฐกิจที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอุตสาหกรรมการผลิตสุกรที่เอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาโครงการกลไกพัฒนาที่สะอาด ได้ผลการวิจัยคือ

การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการผลิตสุกรมีขนาดใหญ่ขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์ เพื่อให้เกิดการประหยัดต่อขนาดการลดต้นทุนการผลิตสุกร ทั้งปัจจัยการผลิตด้านที่ดิน แรงงานและการขนส่ง จากการศึกษาพบว่าผู้เลี้ยงสุกรส่วนใหญ่อยู่ในภาคกลางคิดเป็นสัดส่วน ร้อยละ 65 ของการผลิตสุกรทั้งหมดเนื่องจากประเทศไทยภาคกลางเป็นศูนย์รวมของธุรกิจ ภาคกลางจึงเป็นแหล่งผลิตสุกรที่มีความสำคัญของประเทศ การย้ายฐานการผลิตสุกรไปยังแหล่งผลิตที่มีความสมบูรณ์ของปัจจัยการผลิตจึงมีเพียงบางพื้นที่และเป็นการเคลื่อนย้ายระหว่างจังหวัดภายในภูมิภาคเดียวกันที่อยู่ในภาคกลาง ทำให้แหล่งผลิตสุกรที่สำคัญเปลี่ยนแปลงไปจากอดีตในจังหวัดนครปฐมเป็นแหล่งผลิตสุกรที่สำคัญแห่งใหม่จังหวัดราชบุรี ซึ่งเป็นแหล่งผลิตพืชไร่วัตถุดิบอาหารสัตว์และสามารถจัดการมลภาวะจากฟาร์มสุกรไปใช้ประโยชน์อื่นได้ อย่างไรก็ตามการจัดการสิ่งแวดล้อมจากฟาร์มสุกรเป็นปัญหาสำคัญของรัฐบาลต้องเร่งดำเนินการ เนื่องจากผลการศึกษาพบว่าโครงสร้างการผลิตสุกรของประเทศ เกษตรกรผู้เลี้ยงสุกรรายกลางและรายเล็กมีจำนวนมากกว่าร้อยละ 90 ของสัดส่วนผู้เลี้ยงสุกรทั้งหมด ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรผู้เลี้ยงสุกรอิสระไม่ได้ทำพันธะสัญญาผูกพันกับบริษัท จึงเป็นหน้าที่ภาครัฐกำกับดูแล นอกจากนี้ข้อมูลการสำรวจฟาร์มสุกรในกลุ่มน้ำท่าเงินและบางปะกงของกรมปศุสัตว์พบว่า ฟาร์มสุกรรายเล็กส่วนใหญ่เลี้ยงสุกรในระบบโรงเรือนเปิดเกือบทั้งหมด ส่วนรายกลางเลี้ยงสุกรในโรงเรือนระบบเปิดคิดเป็น ร้อยละ 87.75 ของข้อมูลสำรวจ เทคโนโลยีการเลี้ยงเป็นระบบส้วมน้ำ

การจัดการของเสียของฟาร์มสุกรรายกลางและรายเล็กประมาณร้อยละ 80 เก็บมูลสุกรออกไปจำหน่ายและใช้ประโยชน์ในแปลงเพาะปลูก ส่วนน้ำเสียส่งลงระบบบำบัดน้ำเสียมี 2 รูปแบบ คือ ระบบบ่อบำบัด (Pounding system) และระบบบำบัดน้ำเสียแบบถังกรองไร้อากาศ (Anaerobic fiter) เนื่องจากระบบดังกล่าวใช้พื้นที่ไม่มากต้นทุนการผลิตต่ำเหมาะสำหรับการเลี้ยงสุกรจำนวนน้อย

รวีโรจน์ พิสิทธิ์อัศร (2558) ได้ศึกษา ความพึงพอใจของประชาชนรอบฟาร์มสุกรมาตรฐานต่อการจัดการมลพิษทางกลิ่นของฟาร์มสุกรมาตรฐานในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ผลที่ได้จากการศึกษาคือ การทำฟาร์มสุกรให้ถูกต้องตามมาตรฐานฟาร์มและทำให้ชุมชนเกิดความพึงพอใจควรเริ่มจากการเลือกพื้นที่และทำเลที่ตั้งจะต้องมีระยะห่างจากชุมชนมากเพียงพอ เพื่อลดมลภาวะทางกลิ่นและมีพื้นที่มากเพียงพอที่จะป้องกันการแพร่ระบาดของโรคที่ออกจากฟาร์มและควรมีการปลูกไม้ยืนต้นบริเวณรอบ ๆ ฟาร์มเพื่อดูดซับกลิ่นที่เกิดจากฟาร์มและเป็นการเพิ่มพื้นที่สีเขียวให้แก่ฟาร์ม โดยฟาร์มส่วนใหญ่ควรมีการจัดบริเวณเลี้ยงสัตว์และที่พักอาศัยอย่างชัดเจนและเป็นสัดส่วน โดยฟาร์มจะต้องมีที่ตั้งให้ห่างจากแหล่งน้ำสาธารณะเพื่อลดปัญหาการปล่อยน้ำเสียลงสู่ชุมชน

วาทีตต์ ทรวดทรง (2557) ได้ศึกษาความเป็นไปได้ในการลงทุนธุรกิจฟาร์มสุกรแบบเบ็ดเสร็จครบวงจร ผลที่ได้จากการศึกษาคือ สภาพการเลี้ยงสุกรมีความสัมพันธ์ต่อประสิทธิภาพ เพราะการที่ผู้ประกอบการการสร้างโรงเรือนในระบบปิด สามารถควบคุมอุณหภูมิและความชื้นให้คงที่ตามที่ตั้งไว้ให้เหมาะสมกับสิ่งต่าง ๆ ได้ อีกทั้งยังป้องกันโรคระบาดจากภายนอกได้อีกด้วย จึงทำให้ผลผลิตในฟาร์มเสียหายน้อย ซึ่งการดำเนินการเหล่านี้นำมาซึ่งประสิทธิภาพการผลิตที่ดีนั่นเอง

ปรเมศร์ อัครเรืองพิภพ และคณะ (2563) ได้ศึกษา การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการชิ้นส่วนสุกรในโซ่อุปทานธุรกิจสุกรปลายน้ำ เพื่อนำเสนอแนวทางปฏิบัติของแต่ละหน่วยในโซ่อุปทานอย่างมีประสิทธิภาพ โดยทำการศึกษาด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ที่เกี่ยวข้องในโซ่อุปทานสุกร ที่ประกอบไปด้วยประชากร 2 กลุ่ม คือ กลุ่มโครงสร้างการผลิต และกลุ่มโครงสร้างการตลาด โดยศึกษาเปรียบเทียบการบริหารจัดการชิ้นส่วนสุกร ผลที่ได้จากการศึกษาคือ ผู้ประกอบการที่ดำเนินการอย่างครบวงจรจะมีกิจกรรมการดำเนินงานที่มากกว่า แต่สามารถใช้ประโยชน์จากชิ้นส่วนได้มากกว่า โซ่อุปทานของโรงฆ่าชำแหละที่ไม่ได้มาตรฐานและเลี้ยงรายย่อยที่บริหารชิ้นส่วนได้ไม่ดีพอจนเกิดความสูญเสียระหว่างกระบวนการ ต้นทุนโดยรวมไม่แตกต่างกันมากนัก นอกจากนี้ยังพบว่าผลทางด้านประสิทธิภาพในการเพิ่มมูลค่าชิ้นส่วนสุกรของผู้ประกอบการที่ดำเนินการอย่างครบวงจรยังมีมูลค่าสูงกว่าเช่นเดียวกัน

นวลจันทร์ พารักษา (2551) ได้ศึกษา ระบบตลาดข้อตกลงสินค้าปศุสัตว์ (สุกร) ในประเทศไทย โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งประกอบด้วย 3 ภาคส่วนที่ทำธุรกิจในการผลิตและการตลาดสุกรคือ บริษัทเอกชน จำนวน 11 แห่ง สหกรณ์ผู้เลี้ยงสุกรจำนวน 6 แห่ง และฟาร์มผู้เลี้ยงสุกรอิสระที่เป็นผู้เลี้ยงสุกรรายใหญ่จำนวน 9 แห่ง รวมทั้งสิ้น 26 แห่งครอบคลุมทุกภูมิภาคคือภาคเหนือกลาง ตะวันออก ตะวันตก ตะวันออกเฉียงเหนือและใต้ ผลที่ได้จากการศึกษาคือ ฟาร์มสุกรเพิ่มมูลค่าสุกรโดยการจำหน่ายเองบางส่วนและแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ เพื่อเพิ่มช่องทางการจำหน่าย

ปาริชาติ มณีมัย และคณะ (2558) ได้ศึกษา ต้นทุนและผลตอบแทนการเลี้ยงสุกรขุนของฟาร์มขนาดกลางและขนาดย่อม กรณีการเลี้ยงสุกรแบบอิสระและแบบรับจ้างในจังหวัดพัทลุง โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างจำนวน 34 ราย แบ่งเป็นฟาร์มสุกรขุนแบบอิสระจำนวน 18 ราย และฟาร์มสุกรขุน

แบบรับจ้างจำนวน 16 ราย ผลที่ได้จากการศึกษาคือ ต้นทุนของการเลี้ยงสุกรขุนของฟาร์มขนาดกลาง และขนาดเล็ก มีต้นทุนที่ตามการจัดการภายในฟาร์ม ที่ผู้เลี้ยงสุกรพยายามหาแนวทางในการลดต้นทุน อาทิ การหาสายพันธุ์ที่มีคุณภาพ อาหารที่ได้มาตรฐานต้นทุนต่ำและลดต้นทุนด้านพลังงาน

นันทพร ไม้ทองดี และนาตยา แฝงศรีสาร (2562) ได้ศึกษา พฤติกรรมการบริจาคเงินเพื่อการกุศลของผู้สูงอายุ ในอำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ลักษณะทางประชากร เศรษฐกิจ สังคม ลักษณะจิตใจภายในของผู้สูงอายุที่บริจาคเงิน ซึ่งได้แก่ ความมีน้ำใจเอื้อเฟื้อ ความมั่นคงทางการเงิน และความเคร่งทางศาสนา 2) พฤติกรรมการบริจาคเงิน ให้กับวัดและมูลนิธิการกุศล 3) ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะดังกล่าวกับพฤติกรรมการบริจาคเงิน ซึ่งพิจารณาจากความถี่ในการบริจาคเงิน (โดยไม่คำนึงถึงจำนวนเงินที่บริจาค) ของผู้สูงอายุ โดยขอบเขตพื้นที่การวิจัยคืออำเภอเมืองนครสวรรค์ กลุ่มตัวอย่างคือผู้สูงอายุที่บริจาคเพื่อการกุศลจำนวน 390 คน จากวิธีสุ่มแบบตามสะดวก ผลที่ได้จากการศึกษาคือ การบริจาคเงินให้วัด ให้มูลนิธิเพื่อการกุศลและมูลนิธิของโรงพยาบาล เป็นความสุขใจอันเกิดจากอานิสงส์บุญจากการให้และการช่วยเหลือผู้อื่นให้มีชีวิตที่ดีขึ้น

ไชยวัฒน์ เผือกคง และคณะ (2561) ได้ศึกษา แนวทางการจัดการสิ่งปฏิกูลจากฟาร์มสุกรของเทศบาลตำบลช้างขวา อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาและผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากสิ่งปฏิกูลจากฟาร์มสุกรและศึกษาหาแนวทางในการจัดการแก้ไขปัญหาสิ่งปฏิกูลจาก

ฟาร์มสุกรที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เพื่อให้สามารถนำสิ่งปฏิกูลกลับมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ ตลอดจนเป็นการสร้างรูปแบบในการบริหารจัดการฟาร์มสุกรและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งประกอบด้วย การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดการฟาร์มสุกร การศึกษาภาคสนามลงพื้นที่ศึกษาฟาร์มสุกรตัวอย่างที่ได้มาตรฐาน ศึกษาฟาร์มสุกรในพื้นที่เทศบาลตำบลช้างขวา อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี รวบรวมข้อมูลปัญหาและผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมจากการทำฟาร์มสุกรและการวิจัยแบบมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาและผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม ตลอดจนการถ่ายทอดองค์ความรู้สู่ชุมชน ผลที่ได้จากการศึกษาคือ ผู้เลี้ยงสุกรควรแยกมูลสุกรและนำไปใช้ในการบำรุงดิน ส่วนสิ่งปฏิกูลและน้ำเสียจากฟาร์มสุกร อาศัยการใช้เทคโนโลยีที่ช่วยในการบำบัดน้ำเสียประยุกต์เข้ากับความรู้ทางด้านปฏิกิริยาชีวเคมีสู่การสร้างระบบบำบัดน้ำเสียที่สามารถผลิตก๊าซชีวภาพสำหรับใช้เป็นพลังงานทดแทนพลังงานไฟฟ้าและพลังงานเชื้อเพลิงใช้ประโยชน์ภายในโรงเรือนเลี้ยงสุกร

วินัย แก้วละมุน และคณะ (2561) ได้ศึกษา การพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่ายเนื้อสุกรของกลุ่มเกษตรกร บ้านทุ่งขาม จังหวัดน่าน เพื่อเพิ่มช่องทางการจัดจำหน่ายเนื้อสุกรสดให้แก่กลุ่มเกษตรกร ศึกษารวบรวมข้อมูลร่วมกันโดยวิธีพูดคุย ประชุมกลุ่มสมาชิก เยี่ยมสถานที่เลี้ยงสุกร การปรับปรุงเชิงและสถานที่จำหน่ายเนื้อสุกรสดให้ถูกสุขลักษณะ จัดซื้ออุปกรณ์ที่จำเป็น จัดอบรมเพื่อเพิ่มองค์ความรู้ และฝึกทักษะด้านการตัดแต่งเนื้อสุกร การวางแผนการเสนอขายเนื้อสุกรให้กับแหล่งต่างๆ ดำเนินการจัดทะเบียนก่อตั้งเป็นวิสาหกิจชุมชนและออกแบบตราสินค้า “หมูยืมทุ่งขาม” ผลที่ได้จากการศึกษา คือ การตลาดเป็นอุปสรรคที่สำคัญของเกษตรกรผู้เลี้ยงสุกร ทั้งนี้เมื่อเกษตรกรสามารถผลิตได้แล้วไม่สามารถหาตลาดหรือไม่มีช่องทางในการจัดจำหน่ายได้

จารุวรรณ วงศ์ทะเนตร และลักขณา มุ่งวัฒนา (2557) ได้ศึกษา เทคโนโลยีสะอาดของการจัดการของเสียในฟาร์มโคนม จังหวัดราชบุรี การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสิทธิภาพ เทคโนโลยีสะอาดโดยการสัมภาษณ์และการรวบรวมข้อมูลการวิเคราะห์คุณภาพน้ำของการจัดการของเสียในฟาร์มโคนม ซึ่งเป็นฟาร์มโคนมขนาดกลาง (แบบผูกยืนโรง) จำนวน 1 ฟาร์ม และขึ้นทะเบียนกับกรมปศุสัตว์ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยเก็บข้อมูลเชิงปริมาณของน้ำใช้ในการล้างทำความสะอาดคอก/โรงเรือน จากการตรวจวัดอัตราการไหลของน้ำและระยะเวลาการล้างทำความสะอาด ปริมาณการใช้ไฟฟ้าในการเดินเครื่องสูบน้ำเพื่อการล้างทำความสะอาด ปริมาณน้ำเสียและคุณภาพน้ำทิ้งจากระบบบำบัดน้ำ รวมทั้งการจัดการมูลโค เป็นระยะเวลา 6 เดือน ผลที่ได้จากการศึกษาคือการดำเนินการเก็บกวาดมูลโคบนพื้นคอกในช่วงเช้าและนำมูลโคไปเทตากบนลานตากทั้งหมดไม่ให้เหลือค้างภายในคอกซึ่งไม่นับรวมกับมูลโคที่เกิดขึ้นหลังจากการเก็บมูลช่วงเช้า ส่งผลให้พื้นคอก/โรงเรือนมีมูลโคตกค้างน้อยและลดปริมาณมูลโคที่ปนเปื้อนกับน้ำเสียที่ลงสู่ระบบบำบัดน้ำเสีย สามารถลดการสะสมตะกอนดินในบ่อบำบัดน้ำเสียด้วย เพื่อแก้ไขปัญหาการกองมูลโคสะสมบนพื้นคอกในแต่ละวันเกิดคราบความสกปรกติดแน่นบนพื้นและทำความสะอาดได้ยาก นอกจากนี้ยังเพิ่มความถี่ในการทำความสะอาดรางระบายน้ำเป็นสัปดาห์ละครั้งแทนการดำเนินการแบบเดิมซึ่งเป็นเดือนละครั้งเพื่อช่วยให้การไหลของน้ำเสียบนรางระบายน้ำลงสู่ระบบบำบัดน้ำเสียได้อย่างสม่ำเสมอ และช่วยลดความสกปรกของน้ำเสียลงด้วย

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องข้างต้น พบว่า ในการดำเนินธุรกิจเชิงเกษตรกรรมหรืออุตสาหกรรม เกษตรนอกเหนือจากที่จะคำนึงผลกำไรเพียงอย่างเดียวแล้ว ผู้ประกอบต่างให้ความสำคัญกับสังคมและสิ่งแวดล้อม เนื่องจากเป็นสิ่งที่ต้องอยู่ร่วมกันอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ถ้าบริหารงานร่วมกันได้ไม่ดีจะส่งผลกระทบต่อธุรกิจ แต่ถ้าสามารถบริหารได้ดีครบ 3 ด้าน ทั้งในด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและด้านสิ่งแวดล้อม จะทำให้ส่งผลดีกับธุรกิจและก่อให้เกิดความยั่งยืนของธุรกิจ

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อศึกษากลยุทธ์เพื่อความยั่งยืนสำหรับธุรกิจฟาร์มสุกร ในเขตจังหวัดอุบลราชธานี ผู้วิจัยจึงได้กำหนดวิธีการดำเนินการวิจัยซึ่งมีรายละเอียดในการดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

- 3.1 ประเภทของงานวิจัย
- 3.2 ผู้ให้ข้อมูลหลักและการเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก
- 3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- 3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 ประเภทของงานวิจัย

การศึกษาถึงกลยุทธ์เพื่อความยั่งยืนสำหรับธุรกิจฟาร์มสุกร ในเขตจังหวัดอุบลราชธานี ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Method) เพื่อมาศึกษาหาคำตอบและสรุปผลของงานวิจัย

3.2 ผู้ให้ข้อมูลหลักและการเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก

ผู้ให้ข้อมูลหลักที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้แนวคิดของ Boddy (2016) ซึ่งระบุว่า การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักในการวิจัยเชิงคุณภาพจนได้ข้อมูลที่อิ่มตัว ควรมีขนาดตัวอย่าง 12 คน โดยงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้เลี้ยงสุกรขนาดเล็ก ขนาดกลางและขนาดใหญ่ ในจังหวัดอุบลราชธานี โดยการเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักในการทำวิจัยในครั้งนี้ เป็นการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งนอกจากจะเจาะจงฟาร์มที่มีที่ตั้งในจังหวัดอุบลราชธานีแล้ว ยังเจาะจงเลือกฟาร์มที่มีการเลี้ยงสุกรมาไม่ต่ำกว่า 3 ปี นับจากวันที่สัมภาษณ์ และต้องมีการสัมภาษณ์ให้ครอบคลุมฟาร์มทุกขนาดให้ใกล้เคียงกัน โดยผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ผู้เลี้ยงสุกรในจังหวัดอุบลราชธานี จำนวนทั้งสิ้น 14 ราย แบ่งเป็นฟาร์มขนาดเล็ก 5 ราย ฟาร์มขนาดกลาง 5 ราย และฟาร์มขนาดใหญ่ 4 ราย ซึ่งผู้ให้ข้อมูลหลักคือ เจ้าของฟาร์ม ผู้จัดการฟาร์ม หรือผู้มีอำนาจหลักในการควบคุมดูแลฟาร์ม เป็นผู้ทำหน้าที่ในการให้ข้อมูล

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In Depth interview) แบบตัวต่อตัว พร้อมกับการบันทึกเสียงสนทนาและจดบันทึกข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างและพัฒนาขึ้นเองโดยอาศัยแนวคิดจาก ตำรา เอกสาร รายงาน ทฤษฎีและผลงานการวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ร่างข้อคำถามเกี่ยวกับกลยุทธ์เพื่อความยั่งยืนสำหรับธุรกิจฟาร์มสุกรอย่างครอบคลุม โดยผู้วิจัยได้กำหนดโครงสร้างและคำถามแบบปลายเปิด ซึ่งไม่ได้กำหนดแนวคำตอบ โดยเปิดช่องว่างให้กับผู้ให้ข้อมูลหลักตอบ

ได้อย่างอิสระ ทำให้ได้คำตอบที่ละเอียดในทุกแง่มุม (ชาย โพธิ์สิตา, 2554) แล้วจึงประมวลผลเป็นข้อคำถาม โดยมีลักษณะให้ผู้ตอบได้แสดงความคิดเห็นในประเด็นเกี่ยวกับกลยุทธ์เพื่อความยั่งยืนสำหรับธุรกิจฟาร์มสุกร และนำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญเพื่อพิจารณาความเหมาะสม พร้อมทั้งตรวจสอบความถูกต้องให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ และสามารถตอบคำถามงานวิจัยได้จริง ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นข้อคำถาม ดังนี้

3.3.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

3.3.1.1 เพศ

3.3.1.2 อายุ

3.3.1.3 ระดับการศึกษาสูงสุด

3.3.1.4 ข้อมูลทั่วไปภายในฟาร์ม ที่ตั้งฟาร์ม ระยะเวลาในการดำเนินงานในการทำธุรกิจฟาร์มสุกร จำนวนสุกรที่เลี้ยงภายในฟาร์ม ลักษณะโรงเรือน

3.3.2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับเศรษฐกิจที่ส่งผลต่อกลยุทธ์เพื่อความยั่งยืนสำหรับธุรกิจฟาร์มสุกร โดยจะแยกประเด็นย่อย

3.3.2.1 กระบวนการจัดการธุรกิจฟาร์มสุกร

3.3.2.2 การเป็นผู้นำด้านต้นทุน

3.3.2.3 การสร้างแตกต่างให้สินค้า

3.3.3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับสังคมที่ส่งผลต่อกลยุทธ์เพื่อความยั่งยืนสำหรับธุรกิจฟาร์มสุกร โดยจะแยกประเด็นย่อย

3.3.3.1 การประกอบธุรกิจอย่างมีความรับผิดชอบต่อสังคม

3.3.3.2 การบริจาคเพื่อการกุศล

3.3.3.3 การอาสาช่วยเหลือชุมชน

3.3.4 ความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลต่อกลยุทธ์เพื่อความยั่งยืนสำหรับธุรกิจฟาร์มสุกร โดยจะแยกประเด็นย่อย

3.3.4.1 การจัดการน้ำเสีย

3.3.4.2 การหมุนเวียนทรัพยากรกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่

3.3.4.3 การจัดการสุขาภิบาล

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ ในการเก็บข้อมูลเพื่อนำมาวิเคราะห์นั้น ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลดังนี้

3.4.1 ผู้วิจัยขอให้ทางคณะบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ออกหนังสือเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลักคือ ผู้เลี้ยงสุกรในจังหวัดอุบลราชธานี จำนวนทั้งสิ้น 14 ราย ซึ่งแบ่งเป็นฟาร์มขนาดเล็ก 5 ราย ฟาร์มขนาดกลาง 5 ราย และฟาร์มขนาดใหญ่ 4 ราย

3.4.2 ทำการสัมภาษณ์เชิงลึกพร้อมทำการบันทึกเสียงผู้ให้สัมภาษณ์ ซึ่งใช้เวลาสัมภาษณ์ประมาณ 30 นาทีถึง 1 ชั่วโมง โดยใช้วิธีการบันทึกเสียงสนทนาและจดบันทึกข้อมูล เพื่อนำมาถอดความ

สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งในการบันทึกเสียงทุกครั้งผู้วิจัยจะมีการขออนุญาตในการบันทึกเสียงสนทนาและจดบันทึกข้อมูลของผู้ให้ข้อมูลหลัก

3.4.3 ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้เวลาตั้งแต่วันที่ 1 – 31 กรกฎาคม พ.ศ. 2563

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับจาก วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In Depth interview) แบบตัวต่อตัว พร้อมกับมีการบันทึกเสียงสนทนาและจดบันทึกข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ความหมายจากเอกสาร สิ่งพิมพ์ คำพูด และรูปภาพ โดยมีขั้นตอนดังนี้

3.5.1 ดำเนินการถอดเทปที่บันทึกข้อมูลการสัมภาษณ์ และนำข้อมูลที่บันทึกได้มาถอดเป็นหมวดหมู่ของข้อมูล

3.5.2 พิจารณาข้อมูลในแต่ละประเด็นว่าผู้ถูกสัมภาษณ์มีความคิดเห็นอย่างไร

3.5.3 ทำความเข้าใจข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์ในแต่ละประเด็น ทำการวิเคราะห์ และสรุปประเด็นที่ได้รับจากการสัมภาษณ์

3.5.4 หลังจากได้วิเคราะห์แล้ว นำข้อมูลที่สรุปประเด็นกลับไปให้ผู้ให้ข้อมูลหลักอ่าน เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลหลักยืนยันความถูกต้องของเนื้อหา

3.5.5 ตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation Technique) เมื่อได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ที่มีการยืนยัน จากผู้ให้ข้อมูลหลักแล้วผู้วิจัยได้ตรวจสอบความถูกต้องเพียงพอและความเชื่อถือได้ของข้อมูลว่าจะสามารถตอบปัญหาของการศึกษาได้อย่างครบถ้วน ดังนั้นผู้วิจัยจึงใช้วิธีการตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) ซึ่งจะทำให้การพิสูจน์ว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยได้มานั้นถูกต้องหรือไม่ โดยให้ผู้ตรวจสอบที่มีความเชี่ยวชาญ ด้านปศุสัตว์มาร่วมตรวจสอบข้อมูลเพื่อเป็นการยืนยันในความถูกต้องของข้อมูล

3.5.6 เขียนสรุปรายงานผลการวิเคราะห์ข้อมูลในลักษณะบรรยาย

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาถึงกลยุทธ์เพื่อความยั่งยืนสำหรับธุรกิจฟาร์มสุกรของผู้เลี้ยงสุกร ในเขตจังหวัดอุบลราชธานี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากลยุทธ์เพื่อความยั่งยืนสำหรับธุรกิจฟาร์มสุกรของผู้เลี้ยงสุกรในเขตจังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งงานวิจัยฉบับนี้ได้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Method) ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In Depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลหลักที่เป็นเจ้าของฟาร์ม ผู้จัดการฟาร์ม หรือผู้มีอำนาจหลักในการควบคุมดูแลฟาร์มทั้งหมดจำนวน 14 คน โดยแบ่งเป็นฟาร์มขนาดเล็ก 5 คน ฟาร์มขนาดกลาง 5 คน ฟาร์มขนาดใหญ่ 4 คน พร้อมกับการบันทึกเสียงสนทนา และดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ออกเป็น 2 ส่วนดังนี้

4.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลหลัก

4.2 กลยุทธ์เพื่อความยั่งยืนสำหรับธุรกิจฟาร์มสุกร

4.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลหลัก

จากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลหลักที่เป็นเจ้าของฟาร์ม ผู้จัดการฟาร์ม หรือผู้มีอำนาจหลักในการควบคุมดูแลฟาร์ม ในจังหวัดอุบลราชธานี ทั้งหมดจำนวน 14 คน พบว่าผู้ให้ข้อมูลหลักเป็นเพศชายทั้งหมด 14 คน โดยมีช่วงอายุระหว่าง 31-40 ปี มากที่สุดจำนวน 5 คน รองลงมาคือช่วงอายุระหว่าง 41-50 ปี และช่วงอายุ 50 ปีขึ้นไป จำนวน 4 คน เท่ากัน ส่วนช่วงอายุที่น้อยที่สุดคือช่วงอายุต่ำกว่า 30 ปี ซึ่งมีเพียง 1 คน ในส่วนข้อมูลด้านการศึกษาของผู้ให้ข้อมูลหลักพบว่าผู้ให้ข้อมูลหลักสำเร็จการศึกษามากกว่าระดับปริญญาตรี และสำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรีมากที่สุดเท่ากันคือ จำนวน 6 คน ส่วนสำเร็จการศึกษาในระดับสูงกว่าปริญญาตรี มีสัดส่วนที่น้อยที่สุด จำนวน 2 คน โดยผู้ให้ข้อมูลหลักทั้งหมด 14 คน ใช้ระยะเวลาในการดำเนินธุรกิจฟาร์มสุกรมากกว่า 3 ปี โดยมีที่ตั้งฟาร์มอยู่ในเขตพื้นที่อำเภอรวมทั้งสิ้น 10 อำเภอ แบ่งเป็นเขตที่มีฟาร์ม 2 แห่ง (ในอำเภอน้ำยืน อำเภอสว่างวีระวงศ์ อำเภอพิบูลมังสาหาร และอำเภอดอนมดแดง) และเขตที่มีฟาร์ม 1 แห่ง (ในอำเภวารินชำราบ อำเภอตาลสุม อำเภอตระการพืชผล อำเภอสำโรง อำเภอน้ำขุ่น และอำเภอเมือง) ทั้งนี้ผู้ให้ข้อมูลหลักได้เลี้ยงสุกรจำนวนอย่างน้อย 90 ตัวถึง 22,400 ตัว โดยเป็นการเลี้ยงในระบบปิด จำนวน 8 ฟาร์ม เลี้ยงในระบบเปิด จำนวน 5 ฟาร์ม และเลี้ยงทั้งระบบเปิดและระบบปิดจำนวน 1 ฟาร์ม ดังตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลหลัก

ลำดับ ที่	ชื่อ	เพศ	ช่วงอายุ	ระดับการศึกษา	ระยะเวลา ในการดำเนิน ธุรกิจฟาร์มสุกร	ที่ตั้งฟาร์ม (อำเภอ)	ประเภท จำนวนสุกรที่ เลี้ยงทั้งหมด (ตัว)	ลักษณะโรงเรือน
1	S1	ชาย	50 ปีขึ้นไป	ต่ำกว่าปริญญาตรี	มากกว่า 3 ปี	น้ำยืน	สุกรขุน 100	โรงเรือนระบบเปิด
2	S2	ชาย	50 ปีขึ้นไป	ปริญญาตรี	มากกว่า 3 ปี	วารินชำราบ	สุกรขุน 400	โรงเรือนระบบเปิด
3	S3	ชาย	31-40 ปี	ปริญญาตรี	มากกว่า 3 ปี	น้ำขุ่น	แม่พันธุ์ 90	โรงเรือนระบบเปิด
4	S4	ชาย	41-50 ปี	ต่ำกว่าปริญญาตรี	มากกว่า 3 ปี	ตาลชุม	สุกรขุน 100	โรงเรือนระบบเปิด
5	S5	ชาย	50 ปีขึ้นไป	ต่ำกว่าปริญญาตรี	มากกว่า 3 ปี	พิบูลมังสาหาร	สุกรขุน 200	โรงเรือนระบบเปิด
6	M1	ชาย	31-40 ปี	ปริญญาตรี	มากกว่า 3 ปี	ดอนมดแดง	สุกรขุน 1,500	โรงเรือนระบบปิด
7	M2	ชาย	41-50 ปี	ต่ำกว่าปริญญาตรี	มากกว่า 3 ปี	พิบูลมังสาหาร	สุกรขุน 750	โรงเรือนระบบปิด
8	M3	ชาย	31-40 ปี	ปริญญาตรี	มากกว่า 3 ปี	น้ำยืน	สุกรขุน 1,400	โรงเรือนระบบปิด
9	M4	ชาย	41-50 ปี	ต่ำกว่าปริญญาตรี	มากกว่า 3 ปี	สำโรง	สุกรขุน 1,400	โรงเรือนระบบปิด
10	M5	ชาย	ต่ำกว่า 30 ปี	ปริญญาตรี	มากกว่า 3 ปี	ดอนมดแดง	สุกรขุน 750	โรงเรือนระบบปิด
11	L1	ชาย	50 ปีขึ้นไป	ต่ำกว่าปริญญาตรี	มากกว่า 3 ปี	ตระการพืชผล	แม่พันธุ์ 1,000 สุกรขุน 6,000	โรงเรือนระบบปิด และระบบเปิด
12	L2	ชาย	31-40 ปี	ปริญญาตรี	มากกว่า 3 ปี	สว่างวีระวงศ์	สุกรขุน 6,000	โรงเรือนระบบปิด
13	L3	ชาย	41-50 ปี	สูงกว่าปริญญาตรี	มากกว่า 3 ปี	เมือง	แม่พันธุ์ 2,400 สุกรขุน 20,000	โรงเรือนระบบปิด
14	L4	ชาย	31-40 ปี	สูงกว่าปริญญาตรี	มากกว่า 3 ปี	สว่างวีระวงศ์	สุกรขุน 5,200	โรงเรือนระบบปิด

4.2 กลยุทธ์เพื่อความยั่งยืนสำหรับธุรกิจฟาร์มสุกร

กลยุทธ์เพื่อความยั่งยืนสำหรับธุรกิจฟาร์มสุกรในที่นี้ถูกกำหนดขึ้นจากผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับเจ้าของฟาร์ม ผู้จัดการฟาร์ม หรือผู้มีอำนาจหลักในการควบคุมดูแลฟาร์มที่เป็นผู้ให้ข้อมูลหลักบนพื้นฐานของแนวคิดและทฤษฎีหลักคือ การจัดการเชิงกลยุทธ์ การพัฒนาอย่างยั่งยืน และความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรธุรกิจพบว่า กลยุทธ์ที่ใช้ในการสร้างความยั่งยืนสำหรับธุรกิจฟาร์มสุกรของผู้เลี้ยงสุกรในเขตจังหวัดอุบลราชธานีแบ่งเป็น 3 กลยุทธ์ตามแนวคิดของการพัฒนาอย่างยั่งยืนคือ 1) กลยุทธ์ด้านเศรษฐกิจ 2) กลยุทธ์ด้านสังคมและ 3) กลยุทธ์ด้านสิ่งแวดล้อม

ซึ่งผู้เลี้ยงสุกรดำเนินกลยุทธ์ในแต่ละด้านผ่านกิจกรรมหลัก 3 ประเด็น (ตารางที่ 4.2) ดังปรากฏผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรายละเอียดของการดำเนินกลยุทธ์ในแต่ละด้านแบ่งตามขนาดของฟาร์มดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.2 กลยุทธ์เพื่อความยั่งยืนสำหรับธุรกิจฟาร์มสุกร ของผู้เลี้ยงสุกรในเขตจังหวัดอุบลราชธานี

กลยุทธ์เพื่อความยั่งยืน	ประเด็นกิจกรรมหลัก
กลยุทธ์ด้านเศรษฐกิจ	1. กระบวนการจัดการธุรกิจฟาร์มสุกร 2. การเป็นผู้นำด้านต้นทุน 3. การสร้างความแตกต่างให้สินค้า
กลยุทธ์ด้านสังคม	1. การประกอบธุรกิจอย่างมีความรับผิดชอบต่อสังคม 2. การบริจาคเพื่อการกุศล 3. การอาสาช่วยเหลือชุมชน
กลยุทธ์ด้านสิ่งแวดล้อม	1. การจัดการน้ำเสีย 2. การหมุนเวียนทรัพยากรกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ 3. การจัดการสุขาภิบาล

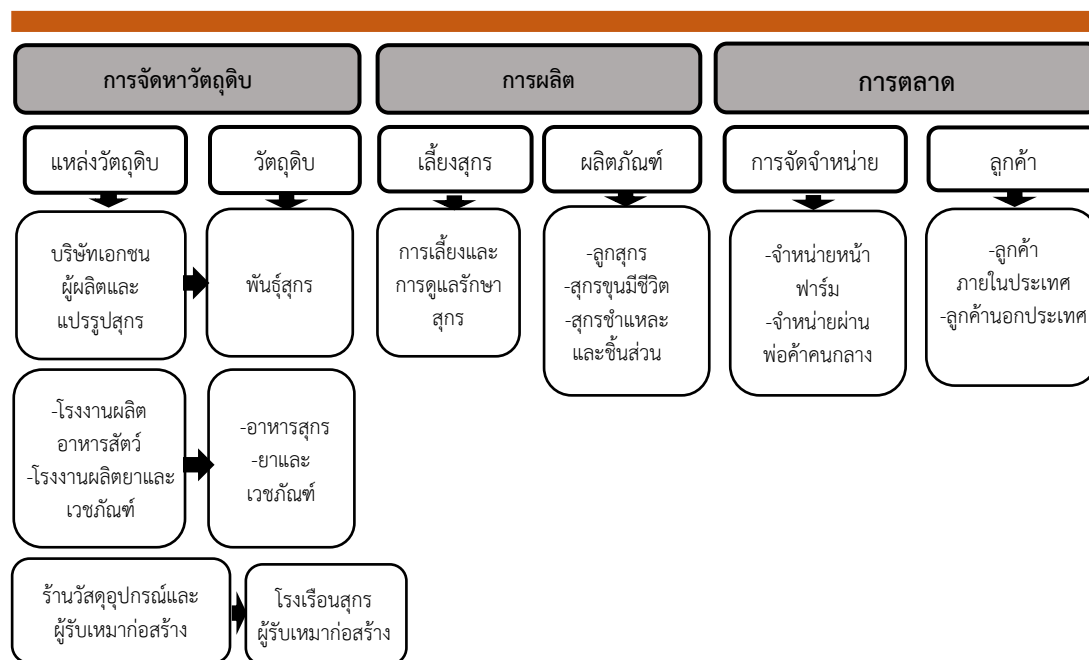
4.2.1 กลยุทธ์ด้านเศรษฐกิจ

ในกลยุทธ์ด้านเศรษฐกิจนั้นสามารถแบ่งกิจกรรมหลักออกเป็น 3 กิจกรรมได้แก่ 1) กระบวนการจัดการธุรกิจฟาร์มสุกร 2) การเป็นผู้นำด้านต้นทุน และ 3) การสร้างความแตกต่างให้สินค้า ซึ่งแต่ละกิจกรรมมีรายละเอียดดังนี้

4.2.1.1 กระบวนการจัดการธุรกิจฟาร์มสุกร

จากมุมมองห่วงโซ่อุปทาน (Supply chain) นั้นพบว่า กระบวนการจัดการธุรกิจฟาร์มสุกรแบ่งกิจกรรมตั้งแต่ต้นน้ำไปถึงปลายน้ำออกเป็น 3 กิจกรรม (ภาพที่ 4.1) คือ

- 1) การจัดหาวัตถุดิบ
- 2) กิจกรรมการผลิต
- 3) กิจกรรมการตลาด

ภาพที่ 4.1 ห่วงโซ่อุปทาน (Supply chain) ของกระบวนการจัดการธุรกิจฟาร์มสุกร

โดยในแต่ละกิจกรรมย่อย ปรากฏรายละเอียดต่อไปนี้

1) การจัดการหัวที่ดิน มีกระบวนการต่าง ๆ ที่แบ่งได้คือ การสรรหาที่ดิน การเตรียมโรงเรือนและก่อสร้างโรงเรือน และการจัดการหัวที่ดินเพื่อการเลี้ยงสุกร

จากผลการศึกษาระบบการดำเนินงานในแต่ละกิจกรรมย่อยพบรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.1) การสรรหาที่ดิน

การสรรหาเป็นการเสาะหาพื้นที่เพื่อใช้เป็นที่ตั้งฟาร์มโดยมีข้อพิจารณาต่าง ๆ เช่น การมีแหล่งน้ำสะอาดหรือน้ำบาดาลเพียงพอ น้ำท่วมไม่ถึงและอยู่ในพื้นที่ที่มีโอกาสติดโรคต่ำ เป็นต้น ซึ่งผลการศึกษาพบกระบวนการสรรหาที่ดินของฟาร์มแต่ละขนาดที่แตกต่างกันออกไปคือ

ในฟาร์มขนาดเล็ก พบว่า ผู้ประกอบการเน้นการสรรหาพื้นที่ ที่มีแหล่งน้ำที่เพียงพอเป็นหลัก ทั้งแหล่งน้ำใต้ดินและ/หรือแหล่งน้ำบนดิน เพราะน้ำเป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญต่อประสิทธิภาพการเลี้ยงสุกร ดังรายละเอียดคำให้สัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

“สิ่งที่ผมจะนึกถึงถ้าจะต้องทำฟาร์มแล้ว จะสามารถจัดการได้ดี สิ่งแรกที่ขาดไม่ได้เลยคือ แหล่งน้ำต้องเพียงพอ ไม่ว่าจะเป็นน้ำบาดาล หรือน้ำที่ได้จากการเก็บไว้ในช่วงฤดูฝน เพราะถ้าไม่มีน้ำหรือน้ำไม่ดี ฟาร์มหมูก็รวนเจ๊งได้เลย” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ S2, 2563: สัมภาษณ์)

ในฟาร์มขนาดกลาง พบว่า นอกเหนือจากแหล่งน้ำที่มีความจำเป็นสำหรับการเลี้ยงสุกรเหมือนดังเช่นในฟาร์มสุกรขนาดเล็กแล้ว ผู้ประกอบการฟาร์มสุกรขนาดกลางยังคำนึงถึงรายละเอียดของที่ดินที่จะต้องมีความใหญ่เพียงพอสำหรับการเจาะบาดาลอย่างน้อย 1 บ่อไว้สำหรับรองรับการขาดแคลนน้ำ และมักทำการเลือกที่ดินที่เหมาะสมกับการทำฟาร์มระบบปิดอัน

เนื่องจากข้อกำหนดทางกฎหมายและการขยายตัวของชุมชนที่ขยายเข้ามาใกล้กับฟาร์ม ดังนั้นผู้ประกอบการจึงต้องใช้ความรู้ด้านกฎหมายเพื่อป้องกันการถูกร้องเรียนเนื่องจากการกระทำผิดกฎหมายการก่อสร้างฟาร์ม (พ.ร.บ.ควบคุมการก่อสร้างอาคาร, 2522) ประกอบด้วย ดังรายละเอียดคำให้สัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

“ในส่วนของการก่อสร้างโรงเรือนต้องเป็นโรงเรือนระบบปิดและก่อสร้างตามแบบฟาร์มที่ได้มาตรฐาน ต้องมีการรับรองแบบและรับรองการก่อสร้างฟาร์มจากทางท้องถิ่นในพื้นที่ทั้งก่อนและภายหลังการก่อสร้าง” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ M2, 2563: สัมภาษณ์)

“น้ำที่ใช้ในฟาร์มต้องมีเพียงพอ ถ้าน้ำผิวดินที่เราขุดบ่อไว้รองรับไม่เพียงพอ ก็ต้องทำการเจาะบ่อบาดาลเพิ่ม ซึ่งทางฟาร์มก็ได้เจาะบาดาลไว้ทั้งหมด 2 บ่อ ทั้งนี้ทั้งนั้นก่อนก่อสร้างฟาร์มต้องมีการสำรวจน้ำให้ดีกว่าก่อนที่จะเลือกทำฟาร์มในพื้นที่นั้น ๆ” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ M1, 2563: สัมภาษณ์)

“ทางฟาร์มของเราได้มีการเจาะบาดาล จำนวน 3 บ่อ เพื่อใช้ในการกินของสุกรและใช้ในการจัดการภายในโรงเรือนสุกรทั้งหมด พร้อมกันนี้ยังมีการเติมสารคลอรีนในน้ำกิน เพื่อเป็นการป้องกันการท้องเสียของสุกร” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ M2, 2563: สัมภาษณ์)

สำหรับฟาร์มขนาดใหญ่ นั้น การศึกษาพบว่า ผู้ประกอบการมีการสรรหาพื้นที่ที่มีความซับซ้อนมากกว่าผู้ประกอบการในฟาร์มขนาดกลางและขนาดเล็ก เพราะที่ดินที่เลือกนั้นมักมีขนาดกว้างเพื่อการวางระบบการบริหารจัดการน้ำที่มีประสิทธิภาพคือ การวางระบบน้ำดีและระบบน้ำเสีย โดยในส่วนของระบบน้ำดีนั้นเป็นการคำนึงถึงการมีน้ำใช้ต่อการเลี้ยงสุกรที่เพียงพอทั้งจากน้ำใต้ดินและบนผิวดิน โดยน้ำเหล่านั้นจะมีการใช้คลอรีนเพื่อฆ่าเชื้อก่อนให้สุกรกิน ทั้งนี้ก็เพื่อป้องกันเชื้อโรคปะปนซึ่งเป็นสาเหตุให้สุกรเกิดโรคหรือป่วยง่าย สำหรับระบบน้ำเสียนั้นถือว่ามีความจำเป็นอย่างมากเพราะมีความเสี่ยงต่อการถูกร้องเรียนจากผลกระทบด้านกลิ่นไม่พึงประสงค์จากชุมชนรอบข้าง ซึ่งผู้ประกอบการได้ใช้วิธีการจัดให้มีบ่อไบโอแก๊สเพื่อเป็นลดกลิ่นที่จะส่งผลกระทบต่อชุมชนและบ่อกักน้ำที่เพียงพอไม่ให้น้ำล้นไปสร้างความเดือดร้อนให้กับชุมชน ดังปรากฏคำให้สัมภาษณ์ ดังรายละเอียดคำให้สัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

“...ต้องวางแผนไว้แต่เริ่มเลยเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาในอนาคต... มันต้องเริ่มตั้งแต่ขั้นตอนการเลือกพื้นที่ที่จะทำฟาร์มว่าต้องห่างไกลจากชุมชนเพื่อไม่ให้กระทบกับชุมชน” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ L1, 2563: สัมภาษณ์)

“น้ำเป็นปัจจัยสำคัญในการเลี้ยงสัตว์เป็นอย่างมาก เนื่องจากสภาพภูมิอากาศในประเทศเราช่วงนี้ 3-4 ปีที่ผ่านมาแล้งทำให้น้ำบาดาลใต้ดินลดน้อยลง เราก็เลยต้องแก้ปัญหาโดยการใช้น้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติมาร่วมด้วยโดยที่เราจะมีระบบการฆ่าเชื้อที่ดี เพื่อให้หมูได้ดื่มน้ำที่ปราศจากเชื้อเพื่อไม่ให้เกิดโรคระบาด” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ L2, 2563: สัมภาษณ์)

นอกจากนี้ผู้ประกอบการฟาร์มขนาดใหญ่ยังเลือกพื้นที่ที่ตั้งอยู่ห่างไกลชุมชนเพื่อลดผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับชุมชนรอบข้างใกล้เคียง และเพื่อให้สามารถวางแผนฟาร์มและวางระบบการเลี้ยงที่ชัดเจนที่จะสามารถนำมาซึ่งการป้องกันโรคระบาดภายในฟาร์ม โดยจัดให้มีการแบ่งแยกพื้นที่ต่าง ๆ เพื่อความสะดวกในการบริหารจัดการฟาร์ม เช่น เขตการเลี้ยงสุกร เขตกักกันโรคสุกรก่อนเข้าฟาร์ม เขตจุดขายสุกร เขตบ้านพักของบุคลากร และเขตสำนักงาน เป็นต้น ดังรายละเอียดคำให้สัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

“การทำฟาร์มที่ดีต้องมีการพัฒนาและปรับปรุง จัดการส่วนต่าง ๆ ภายในฟาร์มให้เป็นระเบียบและเป็นระบบให้ชัดเจนดังนี้ 1) แยกการเลี้ยง 2) แยกเขตกักกันโรคสัตว์ก่อนเข้าฟาร์ม 3) แยกเขตการขาย 4) แยกเขตบ้านพัก 5) จัดระบบการเข้าออกฟาร์ม ที่ขาดไม่ได้ต้องให้สวัสดิการที่ดีแก่พนักงาน” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ L3, 2563: สัมภาษณ์)

จึงสรุปได้ว่า ในการสรรหาที่ดินเพื่อทำฟาร์มสุกรนั้นผู้ประกอบการฟาร์มขนาดเล็กจะพิจารณาถึงความเพียงพอของแหล่งน้ำเป็นหลัก ส่วนผู้ประกอบการฟาร์มขนาดกลางจะพิจารณาด้านความเพียงพอของแหล่งน้ำและความเหมาะสมสำหรับการทำฟาร์มระบบปิด ในขณะที่ผู้ประกอบการฟาร์มขนาดใหญ่จะคำนึงถึงความเพียงพอของน้ำและความสามารถในการบริหารจัดการน้ำที่มีประสิทธิภาพ การลดผลกระทบด้านน้ำเสียต่อชุมชนรอบข้าง และขนาดของที่ดินเพื่อการจัดสรรพื้นที่เป็นเขตต่าง ๆ ที่มีการแบ่งชัดเจนเพื่อป้องกันการระบาดของโรคไปสู่สุกร

1.2) การเตรียมโรงเรือนและก่อสร้างโรงเรือน

โรงเรือนสุกรที่ดีจะสะดวกในการจัดการฟาร์ม สุกรจะอยู่ในคอกอย่างสบาย จึงต้องมีการวางระบบต่าง ๆ เช่น การจัดหาวัสดุสำหรับการก่อสร้าง การจัดการระบบ EVAP (Evaporative Cooling System) คือ ระบบการลดอุณหภูมิภายในโรงเรือนเลี้ยงสัตว์ โดยอาศัยกระบวนการดูดความร้อนภายนอกโรงเรือนผ่านอนุเล็ก ๆ ของน้ำทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงนำความร้อนออกไปเปลี่ยนเป็นความชื้นและอุณหภูมิที่ลดลงผ่านเข้าไปในโรงเรือน และระบายออกอีกด้านหนึ่งของโรงเรือน ระบบน้ำบาดาล ระบบไบโอแก๊สและระบบไฟฟ้า แล้วจึงมีการก่อสร้างโรงเรือน ซึ่งผลการศึกษาพบการเตรียมโรงเรือนและการก่อสร้างโรงเรือนของฟาร์มแต่ละขนาดที่แตกต่างกันออกไปคือ

ในฟาร์มขนาดเล็ก พบว่า การก่อสร้างโรงเรือนจะเน้นให้เหมาะสมกับประเภทของสุกรที่จะเลี้ยง เช่น ถ้าต้องการเลี้ยงสุกรขุนก็ต้องมีการออกแบบการก่อสร้างให้มีความแข็งแรง อากาศปลอดโปร่ง สถานที่ก่อสร้างต้องไม่อยู่ใกล้ชุมชนจนเกินไป สามารถจัดการด้านการเลี้ยง การให้น้ำ การให้อาหารได้อย่างสะดวก วัสดุที่เลือกใช้ต้องเป็นวัสดุที่มีราคาถูกเพราะต้นทุนทางการเงินของเกษตรกรผู้เลี้ยงสุกรขนาดเล็กนั้นไม่ได้มีต้นทุนทางการเงินที่ดี ดังนั้นฟาร์มขนาดเล็กจึงเลือกการใช้โรงเรือนระบบเปิดในการเลี้ยงแต่เน้นการจัดการภายในโรงเรือนให้สามารถจัดการได้ง่ายและสุกรอยู่สบาย ดังรายละเอียดคำให้สัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

“โครงสร้างโรงเรือนเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดในการจัดการฟาร์ม ถ้าเราทำโรงเรือนได้ถูกต้องตามแบบที่เหมาะสม ถูกสุขลักษณะในการเลี้ยง พนักงานเลี้ยงสุกรก็จะบริหารจัดการภายในฟาร์มได้ง่าย ถ้าเราสร้างโรงเรือนได้ดีทำงานได้คล่องแคล่ว สะดวกสบาย ก็ทำให้พนักงานเลี้ยงสุกรมีความเอาใจใส่และอยากเลี้ยงสุกรทำให้ประสิทธิภาพในการเลี้ยงออกมาดี ที่สำคัญ

เราทำฟาร์มเล็กใช้วัสดุแพงไม่ได้ ต้นทุนเราไม่ได้มีสูง ต้องเลือกให้เหมาะสม” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ S1, 2563: สัมภาษณ์)

“ที่ฟาร์มทำระบบเปิดเพราะทุนเราไม่เยอะ เน้นการจัดการภายในให้หมูได้อยู่สบาย และวัสดุส่วนใหญ่ก็ต้องดูให้สัมพันธ์กับหมูที่เลี้ยง” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ S2, 2563: สัมภาษณ์)

ในฟาร์มขนาดกลางและขนาดใหญ่พบว่า การก่อสร้างที่ดีต้องมีการวางผังฟาร์มให้เหมาะสมกับการเลี้ยงในรูปแบบที่ฟาร์มตนเองได้เลี้ยง เช่น ถ้าเป็นฟาร์มสุกรขุนก็ต้องมีการวางผัง แยกเขตการเลี้ยงและเขตที่อยู่อาศัยให้ชัดเจน การวางแผนโรงเรือนต้องไม่ขวางตะวัน เพราะจะทำให้การควบคุมและระบายอากาศภายในโรงเรือนเกิดปัญหาได้ง่ายเนื่องจากความร้อนของแสงสว่างจากดวงอาทิตย์ในช่วงกลางวัน การก่อสร้างโรงเรือนนอกจากต้องมีการขออนุญาตให้ถูกต้องตามกฎหมายแล้ว ยังต้องให้ความสำคัญกับการใช้วัสดุที่จะนำมาก่อสร้างโรงเรือนด้วย เพราะถ้าโรงเรือนมีการก่อสร้างไม่เหมาะสม เช่น ใช้วัสดุที่ไม่ทนทาน การวางระบบในการก่อสร้างไม่ดี ก็จะทำให้ส่งผลเสียกับการเลี้ยงและการจัดการกับตัวสุกรที่ยากขึ้นในระยะยาว ดังรายละเอียดคำให้สัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

“ส่วนของผังฟาร์มและสร้างเล้าหมู ผมเองก็ได้มีการจัดวางโรงเรือนขึ้นไม่ขวางตะวัน เพราะการวางฟาร์มให้ขวางตะวันจะทำให้ฟาร์มของเรานั้นร้อนทั้งวันและจะส่งผลต่อการกินอาหารของสุกร จะทำให้สุกรโตช้า อีกอย่างคือในฟาร์มของเราจะมีการแยกเขตของการเลี้ยงและเขตที่อยู่อาศัย ไม่ให้มาอยู่ปะปนกันซึ่งจะเป็นการป้องกันโรคไปในตัวด้วย” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ M2, 2563: สัมภาษณ์)

“หลัก ๆ เลยก็คือการวางผังฟาร์มเราต้องวางแผนตั้งแต่แรก ๆ เลยว่า ระบบน้ำ ระบบการให้อาหาร แล้วก็การเคลื่อนที่ของน้ำเสียจะไปไหน ฟาร์มสุกรส่วนใหญ่ก็จะมีปัญหาเรื่องน้ำกิน น้ำเสียแล้วก็กลิ่น...วัสดุที่ใช้ก็ต้องทนทานเน้นใช้ยาว ถูกแต่แยก็ไม่เอา” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ L1, 2563: สัมภาษณ์)

“โรงเรือน Evap สำคัญ ยุคนี้ต้องใช้ระบบปิด ถ้าจะทำหมูเยอะ ทำระบบเปิดไม่ได้ น้ำ ไฟ ต้องพร้อม เล้าหมูต้องใช้ได้นาน ผมจะเน้นวัสดุที่คุ้มค่าในการสร้างเล้าหมู” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ L3, 2563: สัมภาษณ์)

จึงสรุปได้ว่า การเตรียมโรงเรือนและก่อสร้างโรงเรือนนั้นผู้ประกอบการฟาร์มขนาดเล็กจะพิจารณาถึงประเภทของสุกรที่จะเลี้ยงและใช้วัสดุราคาถูกและเป็นโรงเรือนเปิด ส่วนผู้ประกอบการฟาร์มขนาดกลางและขนาดใหญ่จะเตรียมโรงเรือนโดยอิงกฎหมายและความคุ้มค่าในการประกอบธุรกิจ โดยมองถึงการใช้งานระยะยาวและส่วนใหญ่จะทำโรงเรือนระบบปิด (Evaporative Cooling System) โดยต้องมีระบบน้ำบาดาล ระบบไปโอแก๊สและระบบไฟฟ้าที่พร้อมและเพียงพอในการก่อสร้าง

1.3) การจัดหาวัตถุดิบเพื่อการเลี้ยงสุกร

การเลี้ยงสุกรเป็นธุรกิจ จะเริ่มต้นจากรับลูกสุกรมาเลี้ยงเอง หรือทำพ่อ-แม่พันธุ์สุกร สำหรับไว้ผลิต ลูกสุกรเอง สายพันธุ์สุกรที่ใช้เป็นลูกสุกรผสม 2 หรือ 3 สายเลือด หรือเป็นสุกรพันธุ์แท้ 100% โดยผู้ประกอบการฟาร์มจะคำนึงถึงสายพันธุ์ที่เลี้ยงง่าย โตเร็ว และทนต่อสภาพดินฟ้าอากาศของประเทศไทย อาหารสำหรับสุกรอาจใช้อาหารสำเร็จรูปจากบริษัท หรือซื้อหัวอาหารเข้มข้นมาผสมเอง หรือจะซื้อวัตถุดิบต่าง ๆ มาแล้วผสมเองทั้งหมด อุปกรณ์และเคมีภัณฑ์อื่น ๆ สำหรับการเลี้ยงสุกรได้แก่เข็มฉีดยา กรรไกรหรือมีดตัดสายสะดือ คีมตัดเชิ้วยูสุกร คีมตัดใบหูเพื่อทำเบอร์สุกร ยารักษาและป้องกันโรค วัคซีน น้ำยาฆ่าเชื้อ สิ่งเหล่านี้เป็นวัตถุดิบที่ล้วนแล้วต้องจัดเตรียมเพื่อใช้ในฟาร์ม โดยที่ฟาร์มแต่ละขนาดมีการจัดหาวัตถุดิบที่ต่างกันดังต่อไปนี้

ในฟาร์มขนาดเล็ก พบว่า สายพันธุ์ที่ใช้ส่วนมากจะซื้อสายพันธุ์สุกรที่หาได้ในพื้นที่ใกล้เคียง หรือถ้าในกรณีเป็นฟาร์มแม่พันธุ์ก็จะนำเข้าแม่พันธุ์จากฟาร์มขนาดใหญ่ในพื้นที่ใกล้เคียงกันเพราะจะทำให้ต้นทุนลดลงกว่าการซื้อแม่พันธุ์ในพื้นที่ห่างไกลเนื่องจากมีค่าขนส่งที่แพงกว่า อาหารส่วนใหญ่แล้วเกษตรกรผู้เลี้ยงสุกรขนาดเล็กใช้ จะเป็นอาหารสำเร็จรูปพร้อมให้สุกรกินได้เลยที่ซื้อจากตัวแทนจำหน่ายอาหารสัตว์ในพื้นที่นั้น ๆ เพราะไม่มีความยุ่งยากในการจัดหาวัตถุดิบอาหารสัตว์มาผสมเอง ถึงแม้ว่าอาหารที่ซื้อจากตัวแทนจำหน่ายอาหารสัตว์จะมีต้นทุนที่แพงกว่าการใช้รำ รำละเอียด ข้าวโพดป่น กากถั่วเหลืองหรือวัตถุดิบอาหารสัตว์ประเภทอื่น แต่อย่างไรก็ตามเกษตรกรบางรายยังใช้การนำเอาวัตถุดิบอาหารสัตว์มาผสมเองอยู่ซึ่ง ถือว่าเป็นส่วนน้อย ดังรายละเอียดคำให้สัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

“สายพันธุ์ที่ใช้จะเป็นการซื้อลูกหมูมาเลี้ยงเอาครับ ไม่ได้ผลิตเอง เป็นลูกหมูในพื้นที่ใกล้เคียงโซนอุบลราชธานี หรือศรีสะเกษ เพราะจะมีค่าขนส่งที่ถูกกว่าพื้นที่ห่างไกลเนื่องจากเราสั่งหมูเข้าครั้งละไม่เยอะ ครั้งละ 40-50 ตัวเอง” (สัมภาษณ์คนที่ S3, 2563: สัมภาษณ์)

“อาหารหมูที่เลี้ยงผมซื้อผ่านเอเยนต์อาหารสัตว์ในพื้นที่ เพราะไม่ต้องมีความยุ่งยากในการผสมอาหาร และประหยัดเวลาในการทำงาน” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ S5, 2563: สัมภาษณ์)

ในฟาร์มขนาดกลาง พบว่า สายพันธุ์สุกรที่ใช้ส่วนใหญ่จะเป็นการนำเข้าสุกรสามสายพันธุ์จากฟาร์มขนาดใหญ่ไม่ว่าจะใกล้หรือไกล ขอให้เป็นฟาร์มที่มีความน่าเชื่อถือก็ซื้อได้จากแหล่งนั้นเพราะสุกรสามสายพันธุ์ให้อัตราการแลกเนื้อที่ดี เกษตรกรผู้เลี้ยงสุกรขนาดกลางไม่นิยมที่จะนำพ่อพันธุ์และแม่พันธุ์ มาทำสายพันธุ์เองเนื่องจากในการทำฟาร์มพ่อพันธุ์ แม่พันธุ์นั้นต้องมีระบบการป้องกันโรคที่ดี การจัดการด้านอาหารเกษตรกรผู้เลี้ยงสุกรขนาดกลางส่วนใหญ่จะใช้อาหารสำเร็จรูปในการเลี้ยงเนื่องจากเป็นการไม่เสียเวลาในการจัดการ และลดความยุ่งยากในการจัดหาวัตถุดิบแต่ก็มีเกษตรกรผู้เลี้ยงสุกรขนาดกลางส่วนหนึ่งที่ผสมอาหารใช้เองในฟาร์ม โดยวัตถุดิบหลักมาจากกากถั่วเหลือง รำละเอียด รำหยาบ ปลาป่น ข้าวโพด วิตามินและแร่ธาตุในรูปแบบของพรีมิกซ์ (Premix) ซึ่งมีข้อดีคือจะลดต้นทุนค่าอาหารลง แต่การจัดการจะยุ่งยาก และถ้าบริหารวัตถุดิบให้มีเปอร์เซ็นต์ของโปรตีนและพลังงานไม่ดี จะเกิดปัญหากับประสิทธิภาพการผลิตได้ ดังนั้นถ้าจะเลือกใช้

การผสมอาหารใช้เองในฟาร์มต้องมีการจัดการแหล่งวัตถุดิบอาหารสัตว์ที่ดีถึงจะประสบความสำเร็จได้ ดังรายละเอียดคำให้สัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

“ผมใช้หมูสามสายพันธุ์ทั้งหมดภายในฟาร์ม เพราะให้การแลกเนื้อดีที่สุด โดยจะซื้อมาจากฟาร์มอื่นที่สายพันธุ์เขานิ่งและหุ่นหมูสวย ผมไม่แนะนำให้เลี้ยงพ่อแม่พันธุ์เอง เพราะมันเป็นงานละเอียด และยากต่อการป้องกันโรค” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ M5, 2563: สัมภาษณ์)

“ทางฟาร์มจะใช้อาหารสำเร็จรูปเนื่องจากไม่ต้องมาเสียเวลา หาของมาผสมกันให้เป็นอาหาร และเป็นการประหยัดเวลา และลดความยุ่งยากในการทำงานด้วย” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ M3, 2563: สัมภาษณ์)

“อาหารที่ใช้ในฟาร์มจะเป็นอาหารที่ผสมเอง โดยจะหาแหล่งวัตถุดิบมาจากตัวแทนจำหน่ายวัตถุดิบอาหารสัตว์ในพื้นที่ อาหารผสมเองจะลดต้นทุนการผลิตค่าอาหารได้เยอะมาก” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ M4, 2563: สัมภาษณ์)

ในฟาร์มขนาดใหญ่ พบว่า สายพันธุ์สุกรที่ใช้ส่วนใหญ่จะเป็นการนำเข้าสุกรสามสายพันธุ์จากฟาร์มขนาดใหญ่ซึ่งเป็นฟาร์มที่มีการจัดทำพ่อพันธุ์ แม่พันธุ์โดยเฉพาะซึ่งโดยส่วนมากจะนำเข้ามาจากบริษัทที่มีความน่าเชื่อถือในด้านของสายพันธุ์สุกร เช่น บริษัท ซีพีเอฟ (ประเทศไทย) เป็นต้น อาหารที่นำมาใช้จะเป็นอาหารสำเร็จรูป โดยจะเน้นอาหารที่มีความสดใหม่ คุณภาพเหมาะสมกับราคาและส่วนใหญ่จะใช้อาหารสำเร็จแบบอัดเม็ดแทนการใช้อาหารในรูปแบบผง เพราะจะทำให้อัตราการกินได้ของสุกรดีขึ้น ด้วยขนาดฟาร์มที่ใหญ่ การจัดการยา วัคซีนและเวชภัณฑ์ จึงมีความจำเป็นต้องมีการจัดโปรแกรมการให้วัคซีนเพื่อป้องกันโรคระบาด อีกทั้งในกรณีที่หมูในฟาร์มมีอาการป่วยต้องรักษาตามอาการทางฟาร์มจึงได้มีการสั่งยาสั่งซื้อจากร้านขายยาสัตว์ หรือตัวแทนจำหน่ายยาโดยตรงในกรณีที่ซื้อยาที่มีการใช้ประจำเป็นจำนวนมาก ดังรายละเอียดคำให้สัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

“ที่ฟาร์มใช้อาหารสำเร็จรูป เน้นอาหารที่มีคุณภาพเหมาะสมกับราคา ใช้อาหารเม็ดไม่ใช้อาหารผง เพื่ออัตราการการเติบโตที่ดีของหมู” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ L1, 2563: สัมภาษณ์)

“สายพันธุ์ของหมูต้องน่าเชื่อถือ ดังนั้นที่ฟาร์มจะใช้สายพันธุ์หมูสามสาย จากบริษัทใหญ่ ๆ ในพื้นที่ เช่น ซีพี เพราะความนิ่งของสายพันธุ์ จะทำให้การเติบโตของหมูดี” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ L1, 2563: สัมภาษณ์)

“ฟาร์มเราใหญ่ เราต้องมีการใช้ยาและวัคซีนในการป้องกันและรักษาหมู จึงมีความจำเป็นต้องมีการจัดโปรแกรมให้วัคซีนเพื่อป้องกันโรคระบาด และเวลาหมูป่วยในฟาร์มก็ต้องรักษาตามอาการจึงได้มีการสั่งยาสั่งซื้อจากร้านขายยาสัตว์ หรือ ตัวแทนจำหน่ายยาโดยตรงในกรณีที่ซื้อยาที่มีการใช้ประจำเป็นจำนวนมาก” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ L2, 2563: สัมภาษณ์)

จึงสรุปได้ว่า การจัดหาวัตถุดิบเพื่อการเลี้ยงสุกรนั้น ผู้ประกอบการฟาร์มขนาดเล็กจะซื้อสายพันธุ์สุกรที่หาได้ในพื้นที่ใกล้เคียง หรือถ้าในกรณีเป็นฟาร์มแม่พันธุ์ก็นำเข้าแม่พันธุ์จากฟาร์มขนาดใหญ่ในพื้นที่ใกล้เคียงกันเพราะจะทำให้ต้นทุนลดลง อาหารจะเป็นอาหารสำเร็จรูปพร้อมให้สุกรกินได้เลยที่ซื้อจากตัวแทนจำหน่ายอาหารสัตว์ในพื้นที่นั้น ๆ เพราะไม่มีความยุ่งยากในการจัดหาวัตถุดิบอาหารสัตว์มาผสมเอง ส่วนฟาร์มขนาดกลาง จะใช้อาหารสำเร็จรูปในการเลี้ยงเนื่องจากเป็นการไม่เสียเวลาในการจัดการ และลดความยุ่งยากในการจัดหาวัตถุดิบ สายพันธุ์สุกรที่ใช้ส่วนใหญ่จะเป็นการนำเข้าสุกรสามสายพันธุ์จากฟาร์มขนาดใหญ่ไม่ว่าจะใกล้หรือไกล ขอให้เป็นฟาร์มที่มีความน่าเชื่อถือ ส่วนฟาร์มขนาดใหญ่อาหารที่นำมาใช้จะเป็นอาหารสำเร็จรูปเช่นเดียวกันกับฟาร์มขนาดเล็กและขนาดกลาง สายพันธุ์สุกรที่ใช้ต้องมีความน่าเชื่อถือ ดังนั้นจึงใช้สายพันธุ์หมูสามสาย จากบริษัทใหญ่ ๆ ในพื้นที่ เช่น บริษัท ซีพีเอฟ และด้วยขนาดฟาร์มที่ใหญ่การจัดการยา วัคซีน และเวชภัณฑ์ จึงมีความจำเป็นต้องมีการจัดโปรแกรมการให้วัคซีนเพื่อป้องกันโรคระบาด อีกทั้งในกรณีที่หมูในฟาร์มมีอาการป่วยต้องรักษาตามอาการ จึงใช้วิธีการส่งยาสั่งซื้อจากร้านขายยาสัตว์หรือตัวแทนจำหน่ายยาโดยตรงจำนวนมากในกรณีที่ใช้นั้นเป็นประจำ

2) กิจกรรมการผลิต

การผลิตสุกรเป็นระยะการจัดการการเลี้ยงสุกรซึ่งในฟาร์มแม่พันธุ์นั้นใช้เวลาในการเลี้ยงประมาณ 5 เดือนและผลิตภัณฑ์ที่ได้จากการผลิต คือ ลูกสุกร ส่วนในฟาร์มสุกรขุนนั้นใช้เวลาในการเลี้ยงโดยเฉลี่ย 3-5 เดือน (เลี้ยงได้ 2.5 รอบใน 1 ปี) และผลิตภัณฑ์ที่ได้จากการผลิต คือ สุกรขุน สุกรพ่อแม่พันธุ์และชิ้นส่วนสุกรชำแหละ ทั้งนี้ในกระบวนการผลิตนั้นมีการใช้ทั้งแรงงานและเทคโนโลยีในการผลิตด้วย โดยผลการศึกษาระบบการดำเนินงานในกิจกรรมการผลิตพบรายละเอียดดังต่อไปนี้

ในฟาร์มขนาดเล็ก พบว่า การจัดการผลิตของฟาร์มสุกรขนาดเล็กทั้งหมดยังใช้แรงงานคนในการทำงาน มีการใช้เทคโนโลยีมาช่วยในการทุนแรงน้อยมาก เพราะปริมาณสุกรที่เลี้ยงไม่เยอะทำให้การเอาเทคโนโลยีมาใช้จะทำให้เพิ่มต้นทุนการผลิตขึ้นไปอีก และส่วนใหญ่ฟาร์มขนาดเล็กจะเลี้ยงสุกรขุนทั้งหมด โดยใช้ระยะเวลาการเลี้ยง 3-5 เดือน จะได้ผลิตภัณฑ์เป็นสุกรขุนน้ำหนักเฉลี่ยประมาณ 90-120 กิโลกรัม ดังรายละเอียดคำให้สัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

“ส่วนใหญ่แรงงานที่ใช้ก็เป็นคนในครอบครัวช่วยกันเลี้ยง เลยไม่ได้มีการนำเทคโนโลยีมาใช้ ถ้าเอามันก็แพง ไม่คุ้ม” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ S4, 2563: สัมภาษณ์)

“เลี้ยงกันเอง รุ่นหนึ่งก็ 3-4 เดือน น้ำหนักเฉลี่ย 90-120 กิโลกรัมก็ขายแล้ว ไม่ได้ให้ใครมาช่วยดูแลกันเอง” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ S5, 2563: สัมภาษณ์)

ในฟาร์มขนาดกลาง พบว่า การจัดการกระบวนการผลิตที่มีความละเอียดสูงทำให้ต้องใช้แรงงานเพิ่มเติมในการดูแลซึ่งจะเป็นการเพิ่มต้นทุน ทำให้ไม่คุ้มในการที่จะทำฟาร์มพ่อแม่พันธุ์เอง ในเรื่องของแรงงานภายในฟาร์มนั้นเกษตรกรผู้เลี้ยงสุกรขนาดกลางส่วนใหญ่จะมีการจ้างพนักงานเลี้ยงสุกรเพิ่มเติมจากคนในครอบครัวเพื่อมาช่วยในการเลี้ยงอย่างน้อย 1-2 คน เพื่อให้มีประสิทธิภาพการผลิตที่ดีขึ้นเพราะด้วยปริมาณสุกรจำนวนสุกรตั้งแต่ 500 ตัวขึ้นไปหากมีการดูแลเอาใจใส่ด้านการให้อาหาร ด้านการจัดการมูลสุกร และด้านการดูแลสุขภาพสุกรที่ไม่ดีแล้วจะทำให้เกิด

ความเสียหายกับตัวสุกรได้ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องจ้างพนักงานเลี้ยงสุกรเพื่อช่วยดูแลและจัดการ กระบวนการต่าง ๆ ในฟาร์ม รวมทั้งต้องมีการสอนพนักงานเลี้ยงสุกรให้มีความรู้เข้าใจในงาน ไม่ว่าจะเป็น การสอนโดยการส่งพนักงานไปอบรมหรือมีการสอนและมอบหมายงานในช่วงเช้าของทุกวันก่อน เข้าทำงานภายในฟาร์มเพื่อสร้างประสิทธิภาพการผลิตให้ดีที่สุด โดยแรงงานส่วนใหญ่นั้นก็เป็นการจ้าง ญาติพี่น้องหรือคนที่อยู่ใกล้เคียงกับฟาร์มที่ตั้งอยู่เพื่อเป็นการช่วยเหลือจ้างงานคนในพื้นที่ไปในตัวด้วย โดยผลิตภัณฑ์ที่ได้ทั้งหมดจะเป็นสุกรขุนเพื่อจัดจำหน่ายให้ลูกค้า ดังรายละเอียดคำให้สัมภาษณ์ ดังต่อไปนี้

“เมื่อก่อนก็เลี้ยงหมู 100 – 200 ตัว แต่พอมาเลี้ยงหมูหลักพันตัวขึ้น มันทำ ไม่ไหวต้องอาศัยคนมาช่วย 2 คน ก็เป็นญาติพี่น้องและชาวบ้านที่อยู่ใกล้ฟาร์มนี้แหละ เป็นการ ช่วยเหลือเค้าไปในตัวด้วย” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ M5, 2563: สัมภาษณ์)

“ในการผลิตต้องเอาใจใส่ให้ดี ถามว่าหมูเยอะไหม ก็เยอะนะ เราใช้คนมา ช่วยเลี้ยง เน้นประสิทธิภาพการเลี้ยง ดังนั้นในขั้นตอนการเลี้ยง 4-5 เดือนต้องคุยกับพนักงานให้เข้าใจ ในขั้นตอนการเลี้ยง เลี้ยงเสร็จฟาร์มเราขายเป็นหมูขุนอย่างเดียว” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ M2563: สัมภาษณ์)

ในฟาร์มขนาดใหญ่ พบว่า การจัดการการผลิตจะพยายามลดคน โดยมีการ นำเทคโนโลยีต่าง ๆ เช่น เครื่องให้อาหารอัตโนมัติ (Auto feed) ระบบควบคุมสภาพแวดล้อมอัตโนมัติ (Inverter) มาใช้ฟาร์มเพื่อเป็นการลดการใช้คนในการทำงาน แต่ก็จะมีการใช้แรงงานที่มีคุณภาพใน การทำงานมาช่วยดูแลในเรื่องสุขภาพสัตว์ และการจัดการที่ต้องใช้ความละเอียดในการทำงานเช่น การกระตุ้นการกินอาหารของสุกร การเช็คสุขภาพสุกร การจัดการการป้องกันโรคภายในฟาร์ม สิ่ง เหล่านี้ต้องใช้แรงงานที่มีความรู้ความเข้าใจที่ดีในกระบวนการจัดฟาร์ม ฉะนั้นแล้วการที่จะรักษา แรงงานที่มีคุณภาพไว้ได้ต้องมาพร้อมกับการให้ผลตอบแทนและสวัสดิการที่ดีต่อพนักงานด้วย โดย ผลิตภัณฑ์ที่ได้จะเป็นลูกสุกร สุกรขุน สุกรพ่อแม่พันธุ์และชิ้นส่วนสุกรจากการชำแหละดังรายละเอียด คำให้สัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

“ผมติดเครื่องให้อาหารอัตโนมัติในฟาร์ม เพื่อให้ลูกน้องทำงานได้ง่ายและ ช่วยให้ประหยัดเวลาในการทำงาน ตลอดระยะเวลาการผลิตผมได้เน้นย้ำด้านการจัดการ ไม่ว่าจะเป็น การกระตุ้นการกิน การดูแลสุขภาพ การจัดการทุกอย่างต้องชัดเจน เพื่อให้ได้หมูขุนที่น้ำหนักเหมาะสม ตามอายุที่เลี้ยง ” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ L1, 2563: สัมภาษณ์)

“ตอนนี้ทางฟาร์มจะพยายามลดแรงงานคนให้น้อยลง ใช้ Auto feed และ Inverter เข้ามาช่วย จากเคยใช้คนเลี้ยง 6 คนก็เหลือ คนเลี้ยง 4 คน เราจะคัดคนที่มีคุณภาพไว้เพราะ ลูกน้องพวกนี้จะช่วยงานที่สำคัญ ๆ แทนเราได้มาก เช่น การดูแลสุขภาพหมู ซึ่งจำเป็นมาก สุดท้ายตอนนี้ เรามองไปถึงการผลิตที่แข่งขันในอนาคต หมูเรานอกจากจะได้แม่พันธุ์และหมูขุนแล้ว ในวันนี้เรายัง สามารถทำหมูชำแหละได้แล้ว” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ L4, 2563: สัมภาษณ์)

จึงสรุปได้ว่า การจัดการผลิตของฟาร์มสุกรขนาดเล็ก ขนาดกลางและขนาดใหญ่ใช้ระยะเวลาในการผลิตสุกรขุน 3-5 เดือน โดยฟาร์มขนาดเล็กใช้แรงงานคนในการทำงาน แต่ฟาร์มขนาดกลางและขนาดใหญ่จะการใช้การจ้างแรงงานและเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการผลิต โดยผลิตภัณฑ์ที่ได้สำหรับฟาร์มขนาดเล็ก ขนาดกลางและขนาดใหญ่ที่เหมือนกันคือ สุกรขุน ส่วนฟาร์มขนาดใหญ่จะเพิ่มผลิตภัณฑ์เป็นสุกรพ่อแม่พันธุ์ และขึ้นส่วนสุกรจากการชำแหละ

3) กิจกรรมการตลาด

กิจกรรมการตลาดในที่นี้เป็นกิจกรรมการจัดจำหน่าย ทั้งจำหน่ายเองหน้าฟาร์ม จำหน่ายผ่านผู้จำหน่ายเนื้อสุกรตามตลาดทั่วไปหรือร้านจำหน่ายเนื้อสุกรไปจำหน่ายต่อทั้งปลีกและส่ง จำหน่ายผ่านพ่อค้าคนกลางที่มาจับถึงฟาร์มที่สามารถจำหน่ายได้ทั้งในและต่างประเทศ รวมไปถึงมีการจัดจำหน่ายเนื้อสุกรชำแหละ ผ่านร้านจัดจำหน่ายของฟาร์มเพื่อให้ผู้บริโภคมาซื้อได้เองโดยตรงจากผลการศึกษากระบวนการดำเนินงานในกิจกรรมการตลาด พบรายละเอียดดังต่อไปนี้

ในฟาร์มขนาดเล็ก พบว่า จัดจำหน่ายขายสุกรขุนหน้าฟาร์มโดยลูกค้าจะเป็นพ่อค้าคนกลางหรือเจ้าของเชียงใหม่ออกพื้นที่มาจับสุกรขุนเอง ดังรายละเอียดคำให้สัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

“หนูเรามีแค่นี้เวลาขายก็จัดให้พ่อค้าหมูมาจับเอง บางครั้งเจ้าของเชียงใหม่ที่ไม่ใหญ่มากก็มาซื้อบ้างแต่ไม่บ่อย” (สัมภาษณ์คนที่ S3, 2563: สัมภาษณ์)

ในฟาร์มขนาดกลาง พบว่า จัดจำหน่ายสุกรขุนหน้าฟาร์ม โดยลูกค้าจะเป็นพ่อค้าคนกลางหรือเจ้าของเชียงใหม่ออกพื้นที่มาจับสุกรขุนเอง และจำหน่ายให้ลูกค้าที่จับสุกรส่งออกต่างจังหวัดหรือต่างประเทศได้เพราะฟาร์มขนาดกลางสามารถทำใบอนุญาตเคลื่อนย้ายสุกรไปยังพื้นที่ต่างจังหวัดได้ ดังรายละเอียดคำให้สัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

“ในการขายสุกร เราจะขายในพื้นที่เป็นส่วนใหญ่โดยให้พ่อค้ามาจับที่ฟาร์ม แต่ก็มีบางครั้งที่เคยกับลูกค้าต่างจังหวัดมาจับตลอดใหญ่ เพื่อขายต่างพื้นที่หรือเห็นบางเจ้าก็ส่งออกต่างประเทศกัน” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ M5, 2563: สัมภาษณ์)

ในฟาร์มขนาดใหญ่ พบว่า จัดจำหน่ายสุกรขุนหน้าฟาร์มโดยลูกค้าจะเป็นพ่อค้าคนกลางมาจับหน้าฟาร์ม ลูกค้าที่จับสุกรส่งออกต่างจังหวัดหรือประเทศเพราะฟาร์มขนาดใหญ่สามารถทำใบอนุญาตเคลื่อนย้ายสุกรไปยังพื้นที่ต่างจังหวัดได้และมีการจัดจำหน่ายขึ้นส่วนสุกรจากการชำแหละให้กับผู้บริโภคโดยตรงผ่านร้านจำหน่ายเนื้อสดที่สร้างขึ้น รวมไปถึงจัดส่งขึ้นส่วนสุกรจากการชำแหละให้กับร้านสะดวกซื้อและโมเดิร์นเทรดในพื้นที่อีกด้วย ดังรายละเอียดคำให้สัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

“ด้วยขนาดฟาร์มที่มันใหญ่ ทำให้เราเลือกการขายให้พ่อค้าคนเดียวไม่ได้เลยต้องมีช่องทางเพิ่มเติม ทั้งติดต่อโบรคเกอร์ขายหมูส่งออก หรือปัจจุบันเราก็มีshopขายหมูเป็นของตนเอง รวมไปถึงเราส่งหมูไปขายที่แม็คโครด้วย” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ L32563: สัมภาษณ์)

จึงสรุปได้ว่า ฟาร์มขนาดเล็กและขนาดกลางไม่ได้มีช่องทางการจัดจำหน่ายที่หลากหลาย ยังเน้นการเป็นผลิตภัณฑ์ที่ได้จากการผลิตคือ สุกรขุนและจำหน่ายให้กับเจ้าของเชียงใหม่สุกร พ่อค้าคนกลาง หรือลูกค้ารายใหญ่ที่มาจับหน้าฟาร์ม ในขณะที่ฟาร์มขนาดใหญ่จะมีกิจกรรมการตลาดและช่องทางการจัดจำหน่ายที่เพิ่มขึ้นมาคือ การทำเนื้อสุกรชำแหละที่จำหน่ายร้านค้าของตนเอง

4.2.1.2 การเป็นผู้นำด้านต้นทุน

ต้นทุนในการเลี้ยงสุกรมียังประกอบของต้นทุนที่เป็นค่าใช้จ่ายในการลงทุนและดำเนินการ สามารถจำแนกออกได้เป็น 2 ประเภทตามหลักการจัดประเภทต้นทุน คือ 1) ต้นทุนคงที่ (Fixed Cost) คือ ค่าเสื่อมราคาอาคารโรงเรือน ที่ดินและอุปกรณ์การเลี้ยงสุกร หรืออุปกรณ์ที่ใช้ในการเลี้ยงที่เป็นสิ่งคงทนที่มีอายุการใช้งานนานที่เกิดจากการลงทุนเริ่มแรก ซึ่งในที่นี้จำกัดไว้เฉพาะค่าใช้จ่ายเพื่อการลงทุนซื้อหรือสร้างอุปกรณ์ที่ใช้ในการเลี้ยงเท่านั้น อันประกอบด้วย โรงเรือนสุกร โรงเก็บอาหาร โรงผสมอาหาร เครื่องสูบน้ำและระบบการให้น้ำ รถเข็นอาหาร ถังไซโล ถังอาหาร เครื่องพ่นยาฆ่าเชื้อ บ่อไบโอแก๊สและระบบไบโอแก๊ส เป็นต้น และ 2) ต้นทุนผันแปร (Variable Cost) คือ ค่าพันธุ์สุกร ค่าอาหาร ค่าไฟฟ้า ค่าแรงและต้นทุนอื่น ๆ เช่น ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง ค่าซ่อมแซม ค่าดอกเบี้ยย เป็นต้น (Raiborn, Kinney, and Prather-Kinsey, 2006)

จากผลการศึกษาการเป็นผู้นำด้านการลดต้นทุนของฟาร์มสุกรในเขตจังหวัดอุบลราชธานี ผู้ให้ข้อมูลหลักได้ให้ข้อมูลโดยแยกเป็นตามหัวข้อดังรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) การลดค่าอาหารสุกร

ในฟาร์มขนาดเล็ก พบว่า การลดค่าอาหารสุกรโดยอาหารที่นำมาใช้ในการเลี้ยงของเกษตรกรนั้นจะเป็นอาหารที่ซื้อผ่านตัวแทนอาหารสัตว์ในพื้นที่เลี้ยง ทั้งที่อยู่ในรูปแบบอาหารสำเร็จรูปแบบเม็ดบรรจุกระสอบ หรืออาหารสำเร็จรูปแบบผงบรรจุกระสอบ แต่ส่วนใหญ่ที่จะลดต้นทุนคือการที่เกษตรกรใช้อาหารสำเร็จรูปแบบผงบรรจุกระสอบ มาใช้ในการเลี้ยงเนื่องจากมีราคาถูกกว่าเมื่อเทียบกับอาหารสำเร็จรูปแบบเม็ดบรรจุกระสอบ โดยการที่ใช้อาหารสำเร็จรูปแบบผงบรรจุกระสอบมาใช้นั้นจะมีข้อจำกัดคือ จะมีอายุการจัดเก็บได้น้อยวันกว่าและอาหารมีโอกาสเสียหรือขึ้นราได้ง่ายกว่าอาหารสำเร็จรูปแบบผงบรรจุกระสอบ ซึ่งเกษตรกรในฟาร์มขนาดเล็กก็ทำลายข้อจำกัดนี้ได้เพราะปริมาณสุกรในฟาร์มมีจำนวนไม่เยอะทำให้สามารถสั่งมาได้ทีละน้อยแต่บ่อยครั้ง ดังรายละเอียดคำให้สัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

“ที่ผมอยู่ได้ ผมว่าจุดที่ลดต้นทุนได้มากที่สุดคืออาหาร อาหารที่ผมใช้ อาหารผสมสำเร็จรูปแบบผง ผมสามารถลดต้นทุนต่อตัวได้จากการใช้อาหารได้ตัวหนึ่งไม่ต่ำกว่า 400-500 บาท โดยที่การเจริญเติบโตของหมูผม ไม่แตกต่างจากการใช้อาหารสำเร็จรูปแบบเม็ดเลย” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ S1, 2563: สัมภาษณ์)

“อาหารแบบผงมันถูกกว่าแบบเม็ดแต่มันมีข้อเสีย คือ มันจะเสียง่าย แต่มันก็ไม่ยากเพราะฟาร์มผมอยู่ใกล้จากจุดซื้ออาหารสัตว์ อาหารใกล้หมดผมก็ขับรถไปเอา ได้ใช้อาหารใหม่ ไม่ต้องค้างไว้นาน ราคามันต่างกันเยอะ ผมลดค่าอาหารได้ต้นทุนผมก็ลดลง” (สัมภาษณ์คนที่ S3, 2563: สัมภาษณ์)

ในฟาร์มขนาดกลางและขนาดใหญ่ พบว่า อาหารที่ให้ต้องให้ในปริมาณที่เหมาะสม เพราะถ้าให้อาหารในปริมาณที่มากเกินไปเกินความต้องการด้วยพฤติกรรมของสุกรที่จะชอบใช้จมูกในการดมอาหารจะทำให้อาหารเสียหาย หกเลอะพื้น ทำให้เป็นการสูญเสียอาหารทั้งโดยเปล่าประโยชน์ อีกทั้งในการให้อาหารในสุกรเล็กนั้นจำเป็นต้องมีการกระตุ้นการให้อาหารอยู่ตลอดเวลาเพื่อให้สุกรเล็กหัดกินอาหารให้เป็น เพราะถ้ากินอาหารเป็นเร็วมากเท่าไรประสิทธิภาพการเปลี่ยนจากอาหารมาเป็นเนื้อก็จะยิ่งดีขึ้นเท่านั้น ดังนั้นถ้ามีการจัดการประสิทธิภาพการให้อาหารที่ดีก็จะส่งผลทำให้ต้นทุนค่าอาหารต่อตัวสุกรลดลงด้วย ดังรายละเอียดคำให้สัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

“การจัดการการให้อาหาร อย่าให้อาหารหกโดยพลการ เพราะว่าที่ใส่อาหารเป็นเราถึงอาหารอัตโนมัติแบบมีกระบะรอง ต้องปรับตัวถึงอาหารไม่ให้อ่อนจนเกินไป เพราะจะทำให้อาหารลงมาเยอะ พออาหารลงมาเยอะหมูก่จะคุนทั้ง ก็จะเป็นอาหารสูญเสีย ต้องคุมตรงนี้ให้ดี เพราะสำคัญกับต้นทุนผลิตมาก” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ M4, 2563: สัมภาษณ์)

“ผมจะมองในเรื่องของอาหาร เราต้องมีการจัดการอาหารให้ถูกเช่น มีกระตุ้นอาหาร ก็คือผมจะบอกให้ลูกน้องกระตุ้นอาหาร เพื่อให้หมูได้กินอาหารและโตตามมาตรฐานของการเลี้ยง อีกอย่างคือการให้อาหารถ้าเราไม่กำชับลูกน้องไว้ เขาก็จะให้อาหารแบบล้นถาด และเป็นผลทำให้อาหารหก ส่งผลให้อัตราการเจริญเติบโตของการใช้อาหารไม่ดี ทั้งนี้ทั้งนั้น ในการจัดการเรื่องอาหารเราต้องบอกลูกน้องว่า ให้น้อย แต่บ่อยครั้ง” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ M1, 2563: สัมภาษณ์)

“อาหารเป็นต้นทุนที่สูงที่สุดสำหรับการเลี้ยงหมู ถ้าไม่รวมการก่อสร้างสร้างโรงเรือน การจัดการให้อาหารและหมูได้กินอาหารได้อย่างเต็มที่ ไม่หก จะช่วยลดต้นทุนภายในฟาร์มได้เป็นอย่างมาก” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ L1, 2563: สัมภาษณ์)

จึงสรุปได้ว่า การลดต้นทุนค่าอาหารในฟาร์มขนาดเล็กทำได้โดยใช้อาหารสำเร็จรูปแบบผงบรรจุกระสอบ มาใช้ในการเลี้ยงเนื่องจากมีราคาถูกกว่าเมื่อเทียบกับอาหารสำเร็จรูปแบบเม็ดบรรจุกระสอบ ในขณะที่ฟาร์มขนาดกลางและขนาดใหญ่ จะเน้นการควบคุมการให้อาหารและวิธีการให้อาหารที่ต้องใช้ในปริมาณที่เหมาะสมไม่มากหรือน้อยจนเกินไป เพราะถ้าให้อาหารในปริมาณที่มากเกินไปเกินความต้องการด้วยพฤติกรรมของสุกรที่ชอบใช้จมูกในการดมอาหารจะทำให้อาหารเสียหาย หกเลอะพื้น ทำให้เป็นการสูญเสียอาหารทั้งโดยเปล่าประโยชน์ ต้องมีการกระตุ้นการกินอาหารอยู่ตลอดเวลาเพื่อให้สุกรเล็กหัดกินอาหารให้เป็น เพราะถ้ากินอาหารเป็นเร็วมากเท่าไรประสิทธิภาพการเปลี่ยนจากอาหารมาเป็นเนื้อก็จะยิ่งดีขึ้นเท่านั้น

2) การลดค่าไฟฟ้า

ในฟาร์มขนาดเล็ก พบว่า เนื่องด้วยการก่อสร้างโรงเรือนของเกษตรกรฟาร์มขนาดเล็กทั้งหมดเป็นโรงเรือนเปิด ซึ่งทำให้ไม่จำเป็นต้องมีการใช้ไฟฟ้าจากการต้องเปิดพัดลมระบายอากาศหรือเปิดน้ำใส่รังผึ้งระบายความร้อน (Cooling pad) เพื่อระบายความร้อนออกจากโรงเรือน ดังนั้นไฟฟ้าที่จะใช้จะมีแค่ไฟฟ้าจากการใช้เพื่อให้เกิดแสงสว่างภายในโรงเรือนในช่วงเวลากลางคืน ด้วยเหตุนี้เองทำให้ต้นทุนในการใช้ไฟฟ้าของเกษตรกรฟาร์มขนาดเล็กจะน้อยมาก ดังรายละเอียดคำให้สัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

“เรามันรายเล็กเราต้องทำตัวให้เล็ก ผมว่าสิ่งที่มันทำให้ต้นทุนไม่สูงคือ ไฟฟ้า ฟาร์มผมอยู่ไกล เป็นฟาร์มเปิดไม่จำเป็นต้องใช้ไฟฟ้า จะใช้แค่เปิดไฟให้แสงสว่างตอนกลางคืน อีกอย่างหมูเราน้อยไม่จำเป็นต้องใช้พัดลม แค่นี้ก็ลดค่าไฟได้เยอะแล้ว” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ S2, 2563: สัมภาษณ์)

ในฟาร์มขนาดกลางและขนาดใหญ่ พบว่า ไฟฟ้าเป็นปัจจัยหลักในการเลี้ยงสุกรสำหรับฟาร์มขนาดกลางและฟาร์มขนาดใหญ่ ซึ่งส่วนใหญ่ลักษณะการเลี้ยงจะเลี้ยงในโรงเรือนปิด การใช้ไฟฟ้าจะเป็นต้นทุนที่ทำให้การหมุนเวียนของกระแสเงินสดในแต่ละเดือนมีปัญหาอันเนื่องมาจาก ค่าไฟฟ้าที่สูงนั่นเอง ดังนั้นทุกฟาร์มจะมีการทำระบบไบโอแก๊สภายในฟาร์ม ทำให้สามารถนำแก๊สที่เกิดขึ้นจากการหมักของมูลสุกรภายในบ่อไบโอแก๊ส นำมาใช้ปั่นไฟใช้ในฟาร์มก็จะช่วยลดภาระการใช้ไฟฟ้าของฟาร์มได้โดยตรง ซึ่งจะทำให้ต้นทุนค่าไฟฟ้าต่ำลงตามไปประมาณ 80% ต่อเดือน นั้นหมายความว่าใน 1 รอบเดือนทางฟาร์มจะจ่ายค่าไฟฟ้าให้กับการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค 20% ของความต้องการใช้ไฟฟ้าภายในฟาร์ม โดยทางฟาร์มสามารถผลิตไฟฟ้าได้เองจากบ่อไบโอแก๊ส 80% ของความต้องการใช้ไฟฟ้าภายในฟาร์ม ดังรายละเอียดค่าให้สัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

“ค่าไฟเป็นปัจจัยที่ทำให้ต้นทุนเราสูงเมื่อเราเลี้ยงหมูในปริมาณมาก การที่ผมได้ทำบ่อไบโอแก๊สพร้อมติดตั้งเครื่องแปลงไฟฟ้ามาใช้ในฟาร์มทำให้ต้นทุนค่าไฟฟ้าผมลดต่ำลงมาก จากเคยจ่ายเดือนละ 10,000-20,000 บาท ก็ลดเหลือเดือนละไม่ถึง 10,000 บาท ตรงนี้ผมมองว่า สำคัญมากถ้าลดไม่ได้ต้นทุนการเลี้ยงหมูฟาร์มผมคงสูงมาก” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ M2, 2563: สัมภาษณ์)

“ค่าไฟฟ้าเป็นต้นทุนที่เราสามารถควบคุมได้ ในฟาร์มจะมีการทำไบโอแก๊ส มาใช้ให้เต็มประสิทธิภาพเพื่อลดค่าไฟ นำอินเวอร์เตอร์และระบบการให้อาหารอัตโนมัติมาใช้เพื่อลด ต้นทุนการใช้คนในการทำงานสามารถลดต้นทุนค่าไฟได้ถึง 80% ถ้ารันเครื่องได้เต็มที่” (ผู้ให้สัมภาษณ์ คนที่ L2, 2563: สัมภาษณ์)

จึงสรุปได้ว่า การลดต้นทุนค่าไฟฟ้าในฟาร์มขนาดเล็กเน้นใช้ไฟฟ้าเฉพาะในส่วนที่จำเป็น เช่น ใช้เพื่อให้เกิดแสงสว่างภายในโรงเรือนในช่วงเวลากลางคืน ในขณะที่ฟาร์มขนาดกลางและขนาดใหญ่ ไฟฟ้าเป็นปัจจัยหลักในการเลี้ยงสุกร ซึ่งส่วนใหญ่ลักษณะการเลี้ยงจะเลี้ยงในโรงเรือนปิดดังนั้นทุกฟาร์มจึงมีการทำระบบไบโอแก๊สภายในฟาร์ม ทำให้สามารถนำแก๊สที่เกิดขึ้นจากการหมักของมูลสุกรภายในบ่อไบโอแก๊ส นำมาใช้ปั่นไฟใช้ในฟาร์มจะช่วยลดภาระการใช้ไฟฟ้าของฟาร์มได้โดยตรง ซึ่งจะทำให้ต้นทุนค่าไฟฟ้าต่ำลงตามไปด้วย

3) การจัดการประสิทธิภาพการผลิต

ในฟาร์มขนาดเล็กไม่ได้มีผลการดำเนินงานที่เด่นชัด

ในฟาร์มขนาดกลางและฟาร์มขนาดใหญ่ พบว่า ประสิทธิภาพการผลิตที่ดี จะทำให้ต้นทุนต่ำ ในการเลี้ยงสุกรต้นทุนการผลิตจะมีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกันกับ ประสิทธิภาพการผลิตเสมอ กล่าวคือถ้าประสิทธิภาพการผลิตต้นทุนในการเลี้ยงก็จะต่ำ แต่ถ้า ประสิทธิภาพการผลิตออกมาไม่ดีต้นทุนในการเลี้ยงก็จะสูง ประสิทธิภาพการผลิตที่ดีในที่กล่าวมานี้

หมายถึง อัตราการเลี้ยงสุกรให้มีชีวิตรอดให้ได้ตามมาตรฐานหรือเกินกว่ามาตรฐานการเลี้ยงที่ฟาร์มตนเองเป็นผู้กำหนด รวมไปถึงความสามารถในการใช้อาหารให้เปลี่ยนเป็นเนื้อสุกรให้ได้ตามมาตรฐานหรือดีกว่ามาตรฐานที่กำหนด ซึ่งการที่จะได้ประสิทธิภาพการผลิตที่ดีนั้นต้องอาศัยปัจจัยหลายส่วนร่วมกันให้เป็นระบบการผลิตที่ดี ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการก่อสร้างและวางผังโรงเรือน บางครั้งถ้าคำนึงถึงแต่การใช้วัสดุราคาถูกอาจเป็นปัจจัยที่ทำให้มีค่าซ่อมแซมตามมาในระยะยาว การเลือกใช้อาหารต้องเลือกใช้อาหารสัตว์ที่เหมาะสมกับลักษณะสุกรที่เลี้ยง ไม่ใช่เลือกแต่อาหารที่ถูกแต่สุกรกินแล้วโตช้ากว่ามาตรฐาน สายพันธุ์ที่ใช้ต้องเลือกสายพันธุ์ที่ดีที่สุดเพื่อให้ได้ลูกสุกรที่มีความทนทานต่อโรคระบาดเลี้ยงง่าย โตเร็ว การใช้สายพันธุ์ที่มีราคาถูกในการเลี้ยงสุกรอาจทำให้ต้นทุนค่าเสียหายลูกสุกรสูงกว่าเมื่อเลี้ยงจนถึงระยะเวลาการจำหน่าย นอกจากนั้นแล้วการจะบริหารให้ฟาร์มสุกรมีประสิทธิภาพการผลิตที่ดี ต้องอาศัยปัจจัยในด้านการบริหารค่าแรง ค่าไฟ บริหารต้นทุนการจำหน่าย ค่าเสื่อมโรงเรือน ค่าเสื่อมอุปกรณ์ รวมไปถึงการจัดการระบบป้องกันโรคที่ดี จะเห็นได้ว่าทุกระบบมีส่วนสำคัญเท่ากันในกระบวนการผลิตสุกร สมดุลในการผลิตเป็นสิ่งจำเป็นที่ผู้บริหารฟาร์มต้องทำ ถ้าบริหารสมดุลเกี่ยวกับประสิทธิภาพการผลิตได้ ต้นทุนที่เกิดขึ้นในฟาร์มสุกรจะต่ำลง ดังรายละเอียดคำให้สัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

“การจัดการภายในฟาร์มที่ดี จะช่วยลดต้นทุนได้ ต้องเน้นให้คนเลี้ยงเข้าใจกระบวนการเลี้ยงให้ได้มากที่สุด ต้องทำให้เขารู้อะไรต้องทำอะไรก่อน ทำหลัง อะไรสำคัญมาก สำคัญน้อย เมื่อเขารู้ก็จะจัดการได้ถูกจุด ประสิทธิภาพของหมูจะดี ต้นทุนก็จะต่ำลง” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ M4, 2563: สัมภาษณ์)

“ประสิทธิภาพการผลิตต้องทำให้ดีที่สุด ทุกระบบมีส่วนสำคัญเท่ากัน ทุกส่วนต้องสัมพันธ์กันบางอย่างถูกแต่ไม่ได้คุณภาพ ก็ไม่ทำให้ต้นทุนต่ำ บางอย่างราคาแพงแต่ใช้แล้วเปล่าประโยชน์ก็มี ทั้งในเรื่องการก่อสร้างฟาร์ม การทำพันธุ์ หรือการแยกเขตการเลี้ยง พวกนี้ต้องสมดุลกัน เมื่อสมดุลแล้วประสิทธิภาพการผลิตก็จะดี ต้นทุนมันจะต่ำลงมาเอง” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ L1, 2563: สัมภาษณ์)

จึงสรุปได้ว่า การจัดการประสิทธิภาพการผลิตในฟาร์มขนาดเล็กไม่ได้มีผล การดำเนินงานที่เด่นชัด แต่ในฟาร์มขนาดกลางและฟาร์มขนาดใหญ่ประสิทธิภาพการผลิตที่ดีจะทำให้ต้นทุนต่ำ ในการเลี้ยงสุกรต้นทุนการผลิตจะมีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกันกับประสิทธิภาพการผลิตเสมอ กล่าวคือถ้าประสิทธิภาพการผลิตดีต้นทุนในการเลี้ยงจะต่ำ แต่ถ้าประสิทธิภาพการผลิตออกมาไม่ดีต้นทุนในการเลี้ยงจะสูง ถ้าในการเลี้ยงสามารถที่จะทำให้ประสิทธิภาพการผลิตออกมาดี ต้นทุนก็จะออกมาต่ำเสมอ

4) การใช้เทคโนโลยีเข้ามาทดแทนแรงงาน

ในฟาร์มขนาดเล็กไม่ได้มีผลการดำเนินงานที่เด่นชัด

ในฟาร์มขนาดกลางและฟาร์มขนาดใหญ่ พบว่า การลดค่าแรงโดยใช้เทคโนโลยีเข้ามาทดแทน แรงงานในฟาร์มขนาดกลางและขนาดใหญ่ที่มีอัตราการเข้า-ออกของแรงงานค่อนข้างสูง เนื่องจากในการทำฟาร์มนั้นจำเป็นต้องมีความเข้มงวดในเรื่องของระบบการทำงานเพื่อเป็นการป้องกันโรคระบาด ซึ่งการเข้มงวดจะทำให้มีระเบียบวิธีในการปฏิบัติงานที่ยุ่งยาก ทำให้แรงงานหลายคนที่ไม่สามารถทำงานอยู่ในระยะยาวได้ ดังนั้นเมื่อทำงานในระยะยาวไม่ได้

จะทำให้ประสิทธิภาพการผลิตมีปัญหา เพราะการเลี้ยงสุกรนั้นจำเป็นต้องใช้ทักษะในการทำงานหลายอย่าง ทั้งในเรื่องวิธีการให้อาหาร ปริมาณการให้อาหาร การควบคุมระบบระบายอากาศภายในโรงเรือน การดูแลสุขภาพสุกร และที่สำคัญคือทักษะในการดูแลป้องกันฟาร์มจากโรคระบาด ดังนั้นเพื่อเป็นการลดต้นทุนในการใช้แรงงานและเพื่อป้องกันการเกิดการผิดพลาดจากการทำงานในวิธีการปฏิบัติงานที่สำคัญ จึงได้มีการนำเอาระบบอินเวอร์เตอร์ (Inverter) ระบบการให้อาหารอัตโนมัติ (Auto feed) มาประยุกต์ใช้ภายในฟาร์มเพื่อทำให้ลดความผิดพลาดที่จะเกิดการวิธีการปฏิบัติงานในเรื่องวิธีการให้อาหาร ปริมาณการให้อาหาร การควบคุมระบบระบายอากาศภายในโรงเรือน ดังรายละเอียดคำให้สัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

“ค่าแรง ผมคิดว่ามันลดได้จากการใช้เทคโนโลยี ผมนำอินเวอร์เตอร์และระบบการให้อาหารอัตโนมัติมาใช้เพื่อลดต้นทุนการใช้คนในการทำงาน” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ M2, 2563: สัมภาษณ์)

“ปัจจุบันแรงงานที่ดีสามารถหาได้ยาก ในฟาร์มเมื่อก่อนการหมุนเวียนของคนงานจะสูงเพราะฟาร์มหมูมันมีกฎระเบียบเยอะ เพราะเรากลัวโรคระบาด ดังนั้นเพื่อไม่ให้มีปัญหาในการทำงานและลดต้นทุนค่าคนงาน เราจึงใช้ Auto feed ในฟาร์ม ตอนนี้ลดค่าแรงได้ 40% เลยถ้าเทียบจากเมื่อก่อน” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ L4, 2563: สัมภาษณ์)

จึงสรุปได้ว่า การจัดการใช้เทคโนโลยีเข้ามาทดแทนแรงงาน ฟาร์มขนาดเล็กไม่ได้มีการกล่าวถึง แต่ในฟาร์มขนาดกลางและฟาร์มขนาดใหญ่ ลดค่าแรงโดยใช้เทคโนโลยีเข้ามาทดแทนแรงงานที่มีอัตราการเข้า-ออกของแรงงานค่อนข้างสูง ดังนั้นเพื่อเป็นการลดต้นทุนในการใช้แรงงานและเพื่อป้องกันการเกิดการผิดพลาดจากการทำงานในวิธีการปฏิบัติงานที่สำคัญ จึงได้มีการนำเอา ระบบอินเวอร์เตอร์ (Inverter) ระบบการให้อาหารอัตโนมัติ (Auto feed) มาประยุกต์ใช้ภายในฟาร์มเพื่อทำให้ลดความผิดพลาดที่จะเกิดการวิธีการปฏิบัติงานในเรื่องวิธีการให้อาหาร ปริมาณการให้อาหาร การควบคุมระบบระบายอากาศภายในโรงเรือน

4.2.1.3 การสร้างความแตกต่างให้สินค้า

ฟาร์มสุกรแสวงหาความแตกต่างเพื่อสร้างข้อได้เปรียบทางการแข่งขัน โดยพยายามสร้างสินค้าหรือบริการในลักษณะที่ไม่เหมือนคู่แข่งขึ้นเพื่อให้เกิดคุณค่า (Value) ที่เพิ่มขึ้นแก่ลูกค้า ความแตกต่างของกระบวนการผลิต ความแตกต่างด้านการบริการหลังการขาย ความแตกต่างด้านคุณภาพมาตรฐานหรือภาพลักษณ์ ความแตกต่างด้านช่องทางการจำหน่าย ความแตกต่างด้านนวัตกรรมทางด้านเทคโนโลยี โดยหลักที่สำคัญของกลยุทธ์นี้จะต้องคิดหาความแตกต่างในตัวสินค้าหรือบริการไม่ให้ซ้ำกับผลิตภัณฑ์อื่นในตลาด หรือต้องมีนวัตกรรมใหม่มานำเสนอ ทำให้สินค้าหรือบริการดูโดดเด่นกว่าสินค้าหรือบริการของคู่แข่งในตลาด ซึ่งผู้ให้ข้อมูลหลักได้ให้ข้อมูลไว้ดังต่อไปนี้

จากผลการศึกษา การสร้างความแตกต่างให้สินค้าของฟาร์มสุกรในเขตจังหวัดอุบลราชธานี ผู้ให้ข้อมูลหลักได้ให้ข้อมูลโดยแยกเป็นรายละเอียดตามหัวข้อดังต่อไปนี้

1) ความแตกต่างด้านกระบวนการผลิต

ในฟาร์มขนาดเล็ก พบว่า ในฟาร์มสุกรขนาดเล็กจำนวนสุกรที่เลี้ยงก็จะน้อยไปด้วยตามขนาดของฟาร์ม จากข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์นั้นมีประชากรสุกร 90 – 400 ตัว ดังนั้นด้วย

จำนวนของสุกรที่น้อยทำให้ในกระบวนการผลิตนั้น สุกรแต่ละตัวจะได้รับการเลี้ยงและการดูแลได้ทั่วถึงดีกว่าฟาร์มขนาดกลางและฟาร์มขนาดใหญ่ ทำให้คุณภาพของสุกรที่จำหน่ายออกไปมีคุณภาพที่ดี ขนาดของสุกรเวลาจำหน่ายมีความสม่ำเสมอสามารถจำหน่ายให้หมดภายในครั้งเดียวได้ ดังรายละเอียดคำให้สัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

“ฟาร์มของผมมีขนาดเล็กนิดเดียว ถ้าจะต่างก็คงต่างที่ผมสามารถดูแลและเห็นหมูทุกตัว ถ้าเห็นทุกตัวหมูนั่นก็จะออกมาสวยเพราะผมดูแลมันเองกับมือได้ทุกตัว” (สัมภาษณ์คนที่ S3, 2563: สัมภาษณ์)

“ในการเลี้ยง เราเลี้ยงหมูด้วยตัวเองไม่ได้จ้างคนเลี้ยง หมูจะเสมอกัน ตอนขายมันก็ขายได้หมดทีเดียวเลย” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ S5, 2563: สัมภาษณ์)

ในฟาร์มขนาดกลางและขนาดใหญ่ไม่ได้มีความแตกต่างด้านกระบวนการผลิต จึงสรุปได้ว่า ในฟาร์มสุกรขนาดเล็กจะมีการสร้างความแตกต่างด้านกระบวนการผลิตคือ สุกรแต่ละตัวจะได้รับการเลี้ยงและการดูแลได้ทั่วถึงดี ทำให้คุณภาพของสุกรที่ขายออกไปมีคุณภาพที่ดี ขนาดของสุกรเวลาขายมีความสม่ำเสมอสามารถขายให้หมดภายในครั้งเดียวได้ ซึ่งในขณะที่ฟาร์มขนาดกลางและขนาดใหญ่ไม่ได้มีผลการดำเนินงานที่เด่นชัดในเรื่องความแตกต่างด้านกระบวนการผลิต

2) ความแตกต่างด้านการบริการ

ในฟาร์มขนาดเล็กไม่ได้มีผลการดำเนินงานที่เด่นชัด

ในฟาร์มขนาดกลางและฟาร์มขนาดใหญ่พบว่า เมื่อเลี้ยงสุกรจนโตเต็มที่พร้อมจำหน่ายทางฟาร์มจะมีบริการขายและส่งสุกรไปจนถึงโรงเชือดของลูกค้าโดยที่ลูกค้าไม่ต้องนำรถมารับสุกรเองที่ฟาร์มสุกร การบริการในเรื่องขนส่งนี้จะช่วยอำนวยความสะดวกให้กับลูกค้าไม่ต้องเสียเวลาในการมาซื้อและขนส่งสุกรเอง ทำให้ลูกค้ามีเวลาพักผ่อนจากการขายในช่วงเวลากลางคืนหรือมีเวลาไปทำอย่างอื่นได้ และนอกเหนือจากนั้นการบริการของฟาร์มสุกรขนาดใหญ่ที่แตกต่างอีกคือการมีโรงเชือดเป็นของตนเองทำให้นอกจากจะมีการบริการส่งในรูปแบบสุกรมีชีวิตแล้วยังมีบริการเชือดสุกรและส่งสุกรในรูปแบบสุกรชำแหละให้กับลูกค้าที่ต้องการสุกรชำแหละพร้อมจำหน่ายอีกด้วย ดังรายละเอียดคำให้สัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

“ผมมองในเรื่องของการขาย ฟาร์มผมมีบริการขายหมูให้ลูกค้า โดยการส่งถึงที่โรงเชือด ลูกค้าไม่ต้องเสียเวลามาจับหมูที่ฟาร์มเรา เอาเวลาไปทำอย่างอื่นได้เลย” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ M2, 2563: สัมภาษณ์)

“การแข่งขันปัจจุบันถ้าเราไม่ทำตัวให้ต่าง เราก็ขายไม่ได้ ผมขายหมูให้ลูกค้าโดยการบริการส่งให้ถึงโรงเชือด ถ้าลูกค้าต้องการหมูชำแหละหรือหมูชิ้นส่วนผมมีโรงเชือดและร้านจำหน่ายเนื้อหมูเอง ทำให้ผมมีทางเลือกให้กับลูกค้าในการเลือกซื้อได้หลายแบบ สามารถเข้าถึงลูกค้าได้หลายกลุ่ม ผมว่ามันต้องทำให้ต่างนะถึงจะได้เปรียบคนอื่น” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ L3, 2563: สัมภาษณ์)

“บริการในการขายและหลังการขายที่ส่งถึงที่แล้วยังรับประกันคุณภาพเนื้อ ถ้าเนื้อเชือดออกมาแล้วมีปัญหา เราจะทำการเคลมเป็นส่วนลดให้ในบิลถัดไป” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ L1, 2563: สัมภาษณ์)

จึงสรุปได้ว่า ความแตกต่างด้านการบริการในฟาร์มขนาดเล็กไม่ได้มีผลการดำเนินงานที่เด่นชัด แต่ในฟาร์มขนาดกลางและฟาร์มขนาดใหญ่พบว่า ทางฟาร์มจะมีบริการขายและส่งสุกรไปจนถึงโรงเชือดของลูกค้า ทำให้ลูกค้ามีเวลาพักผ่อนจากการขายในช่วงเวลากลางคืนหรือมีเวลาไปทำอย่างอื่นได้ และการมีโรงเชือดเป็นของตนเองทำให้นอกจากจะมีการบริการส่งในรูปแบบสุกรมีชีวิตแล้วยังมีบริการเชือดสุกรและส่งสุกรในรูปแบบสุกรชำแหละให้กับลูกค้าที่ต้องการสุกรชำแหละพร้อมจำหน่าย

3) ความแตกต่างด้านคุณภาพมาตรฐาน

ในฟาร์มขนาดเล็กไม่ได้มีผลการดำเนินงานที่เด่นชัด

ในฟาร์มขนาดกลาง พบว่า การทำฟาร์มเพื่อเลี้ยงสุกรในอดีตที่ผ่านมาไม่ได้มีข้อกำหนดที่มากมายนักในการที่จะสร้างฟาร์มสุกรขึ้นมาสักแห่ง แต่ในปัจจุบันมีข้อบังคับในการสร้างฟาร์มสุกร คือต้องได้รับการยินยอมจากราชการส่วนท้องถิ่น ตั้งอยู่ในพื้นที่เหมาะสมกับการเลี้ยงสุกร และมีแหล่งน้ำสะอาดเพียงพอต่อการเลี้ยงสุกร อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไม่เสี่ยงต่อการปนเปื้อนจากอันตรายทางกายภาพ เคมี และชีวภาพ มีพื้นที่ขนาดเพียงพอเหมาะสมในการเลี้ยงสุกรไม่ก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมและสุขภาพสุกร มีรั้วหรือแนวกันธรรมชาติที่สามารถควบคุมการเข้าออกของคน และสัตว์ต่าง ๆ จากภายนอกได้ แยกพื้นที่ปฏิบัติงานเป็นส่วน ส่วน เช่น พื้นที่เลี้ยงสัตว์ ที่เก็บอาหารสัตว์ พื้นที่สำหรับสุกรป่วย พื้นที่ทำลายซาก และพื้นที่จำหน่ายสุกร (แนวปฏิบัติในการใช้มาตรฐานสินค้าเกษตร, 2558) ซึ่งในฟาร์มสุกรขนาดกลางส่วนใหญ่ก็ได้มีการทำข้อตามข้อบังคับของกรมปศุสัตว์ ทำให้ได้รับการรับรองมาตรฐานฟาร์มสุกรจากกรมปศุสัตว์ นอกจากนั้นยังมีการขอรับรองคุณภาพมาตรฐานสินค้าในเรื่องของฟาร์มปลอดโรคหวัดแอฟริกันในสุกร ความแตกต่างนี้จะสร้างคุณค่าให้กับฟาร์มสุกรขนาดกลางได้คือ สามารถเคลื่อนย้ายสัตว์ไปขายในท้องที่ต่างจังหวัดหรือสามารถส่งสุกรออกขายนอกประเทศได้ ความแตกต่างนี้จึงสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันในด้านการขายให้กับฟาร์มขนาดกลางได้เป็นอย่างมาก ดังรายละเอียดคำให้สัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

“ฟาร์มปัจจุบันการก่อสร้างมันยากมาก ต้องขออนุญาตเยอะแยะมากมาย ทั้งหลวงทั้งชาวบ้าน เพราะฉะนั้นสร้างแล้วมันต้องทำให้จบ ผมเลยขอมาตรฐานฟาร์ม ผมมีใบนี้แล้ว มันได้เปรียบตรงการเคลื่อนย้ายหมู ไปต่างจังหวัดหรือส่งออกได้” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ M5, 2563: สัมภาษณ์)

“ความแตกต่างที่กำลังฮิตและดังในตอนนี้เลย ผมส่งเลือดตรวจขอใบรอง เป็นฟาร์มปลอดโรค ASF (โรคหวัดแอฟริกันในสุกร) ทำให้ผมมีแต้มต่อในการเคลื่อนย้ายหมูไปขายต่างพื้นที่ได้ ที่ไหนได้ราคาดีกว่าผมก็ส่งไปขาย” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ M1, 2563: สัมภาษณ์)

ในฟาร์มขนาดใหญ่ พบว่า มีการทำการรับรองคุณภาพและมาตรฐานสินค้า เช่นเดียวกันกับฟาร์มขนาดกลาง แต่ฟาร์มสุกรขนาดใหญ่ในรายที่มีโรงเชือดเป็นของตนเองจะมีการยื่น

มาตรฐานของเนื้อสุกรที่มีการแปรรูปเพิ่มเติม ทำให้มีมาตรฐานการรับรองสินค้าจากฟาร์มไปโรงเชือด และมีมาตรฐานการรับรองเนื้อสะอาดถูกสุขอนามัยเป็นการเพิ่มความมั่นใจให้กับลูกค้าและผู้บริโภคเนื้อสุกร ดังรายละเอียดคำให้สัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

“มาตรฐานโรงเชือดคืออีกหนึ่งอย่างที่เราทำเพิ่มมาจากมาตรฐานฟาร์ม เพราะจะต้องใช้ในการประกอบการจดทะเบียนโรงฆ่าสัตว์” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ L1, 2563: สัมภาษณ์)

“ผมมีมาตรฐานฟาร์มครบ และก็ส่งปัสสาวะและเลือดไปตรวจเพื่อขอใบรับรองปลอดโรค มีเอกสารพวกนี้จะขายไปไหนก็ง่าย ไม่ต้องแอบวิ่งรถไปส่งเวลาขายหมูโดนจับมา มันไม่คุ้ม” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ L2, 2563: สัมภาษณ์)

จึงสรุปได้ว่า ความแตกต่างด้านคุณภาพมาตรฐานในฟาร์มนั้นพบเพียง ในฟาร์มขนาดกลางและขนาดใหญ่เท่านั้นคือ การสร้างฟาร์มสุกรต้องได้รับการยินยอมจากราชการส่วนท้องถิ่น ตั้งอยู่ในพื้นที่เหมาะสมกับการเลี้ยงสุกร ทำให้ได้รับการรับรองมาตรฐานฟาร์มสุกรจากกรมปศุสัตว์ นอกจากนั้นยังมีการขอรับรองคุณภาพมาตรฐานสินค้าในเรื่องของฟาร์มปลอดโรคอหิวาต์แอฟริกัน ทำให้สามารถเคลื่อนย้ายสัตว์ไปขายในท้องที่ต่างจังหวัดหรือสามารถส่งสุกรออกขายนอกประเทศได้ โดยที่ฟาร์มขนาดใหญ่มีโรงเชือดเป็นของตนเองจะมีการยื่นมาตรฐานของเนื้อสุกรที่มีการแปรรูปเพิ่มเติมทำให้มีมาตรฐานการรับรองสินค้าจากฟาร์มไปโรงเชือด และมีมาตรฐานการรับรองเนื้อสะอาดถูกสุขอนามัยเป็นการเพิ่มความมั่นใจให้กับลูกค้าและผู้บริโภค

4) ความแตกต่างด้านช่องทางการจำหน่าย

ในฟาร์มขนาดเล็กและขนาดกลางไม่ได้มีผลการดำเนินงานที่เด่นชัด

ในฟาร์มขนาดใหญ่ พบว่า ในการจำหน่ายสุกรตามวัฏจักรการจำหน่ายสุกรนั้นเราสามารถจำหน่ายสุกรได้ 2 ประเภท คือ จำหน่ายลูกสุกรและจำหน่ายสุกรขุน โดยที่การจำหน่ายสุกรขุนนั้นจะเป็นการจำหน่ายเป็นผลิตภัณฑ์สุดท้ายของการเลี้ยง คือจำหน่ายเป็นสุกรมีชีวิตทั้งตัวแล้วให้ลูกค้าดำเนินการเชือดเอง หรือส่งเข้าโรงเชือดของตนเอง แล้วทำการเชือดสุกรเป็นชำสุกรชำแหละหรือชิ้นส่วนสุกรส่งจำหน่ายให้กับลูกค้าที่เป็นพ่อค้าคนกลาง หรือจำหน่ายผ่านผู้จำหน่ายเนื้อสุกรตามเขียงเนื้อสุกรตามตลาดทั่วไปไปจำหน่ายต่อ รวมไปถึงมีการจัดจำหน่ายเนื้อสุกรผ่านร้านจัดจำหน่ายของฟาร์มให้ผู้บริโภคมาซื้อได้เองโดยตรง ดังนั้นการที่ฟาร์มขนาดใหญ่ที่มีโรงเชือดเป็นของตนเอง จะเป็นการเพิ่มช่องทางการจำหน่ายให้กับฟาร์มของตนเองที่จะสามารถส่งถึงมือผู้บริโภคได้โดยตรง ไม่ต้องผ่านพ่อค้าคนกลางหรือจำหน่ายผ่านผู้จำหน่ายเนื้อสุกรตามเขียงเนื้อสุกรตามตลาดทั่วไป ความแตกต่างในด้านช่องทางการจำหน่ายที่มีโรงเชือดและสามารถจัดจำหน่ายเนื้อสุกรผ่านร้านจำหน่ายเนื้อสุกรของตนเองได้โดยตรง จะเป็นอีกหนึ่งอย่างที่เราสร้างผลกำไรให้กับฟาร์ม ดังรายละเอียดคำให้สัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

“เราทำโรงเชือดเองดังนั้นตรงนี้เป็นจุดได้เปรียบคู่แข่ง เพราะเรามีร้านจำหน่ายชิ้นส่วนสุกรเองภายในพื้นที่ ทำให้ต่อให้ราคาสุกรจะสูงหรือต่ำ เราก็สามารถบริหารสต็อกหมูของเราได้ อีกส่วนที่สำคัญเมื่อเรามีที่จำหน่ายสุกรเอง ทำให้เราไม่ต้องพึ่งพาพ่อค้าคนกลาง หรือแม่ค้าเขียงหมู” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ L1, 2563: สัมภาษณ์)

จึงสรุปได้ว่า ความแตกต่างด้านช่องทางจำหน่ายในฟาร์มขนาดเล็กและขนาดกลางไม่ได้มีผลการดำเนินงานที่เด่นชัด แต่ฟาร์มขนาดใหญ่พบว่าการมีโรงเชือดเป็นของตนเอง เป็นการเพิ่มช่องทางการจำหน่ายให้กับฟาร์มของตนเองที่จะสามารถส่งถึงมือผู้บริโภคได้โดยตรงผ่านร้านค้าของตนเอง ไม่ต้องผ่านพ่อค้าคนกลางหรือจำหน่ายผ่านผู้จำหน่ายเนื้อสุกรตามเขียงเนื้อสุกรตามตลาดทั่วไป

4.2.2 กลยุทธ์ด้านสังคม

ในกลยุทธ์ด้านสังคมนั้นสามารถแบ่งกิจกรรมหลักออกเป็น 3 กิจกรรม ได้แก่ 1) การประกอบธุรกิจอย่างมีความรับผิดชอบต่อสังคม 2) การบริจาคเพื่อการกุศล และ 3) การอาสาช่วยเหลือชุมชน ซึ่งแต่ละกิจกรรมมีรายละเอียดดังนี้

4.2.2.1 การประกอบธุรกิจอย่างมีความรับผิดชอบต่อสังคม

การประกอบกิจการอย่างมีความรับผิดชอบต่อสังคมของฟาร์มสุกร ต้องประกอบกิจการด้วยความดูแลใส่ใจต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมอย่างมีคุณธรรม จริยธรรม และมีจรรยาบรรณ ตลอดจนมีธรรมาภิบาลเป็นเครื่องกำกับให้การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ และการประกอบกิจการด้วยความเป็นธรรม มีความตระหนักถึงผลกระทบทางลบต่อเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม โดยพร้อมจะแก้ไขเพื่อลดผลกระทบดังกล่าว รวมถึงสร้างภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงใด ๆ ที่จะช่วยให้การดำเนินกิจการเป็นการสร้างความสำเร็จและประโยชน์สุข ซึ่งจะเป็นผลดีต่อความยั่งยืนของกิจการฟาร์มสุกร ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมอย่างแท้จริง

จากผลการศึกษา การประกอบธุรกิจอย่างมีความรับผิดชอบต่อสังคมของฟาร์มสุกรในเขตจังหวัดอุบลราชธานี ผู้ให้ข้อมูลหลักได้ให้ข้อมูลโดยแยกเป็นรายละเอียดตามหัวข้อดังต่อไปนี้

1) การลดการใช้ยาปฏิชีวนะ

ในฟาร์มขนาดเล็ก พบว่า มีการลดการใช้ยาปฏิชีวนะการในดูแลและรักษาอาการป่วยของสุกร เนื่องจากการที่ฟาร์มขนาดเล็กมีประชากรสุกรจำนวนน้อย ทำให้การดูแลสุกรมีความทั่วถึงสามารถเข้าถึงและเห็นสุกรทุกตัวในทุกวัน ดังนั้นด้วยการดูแลที่ดีจะเป็นส่วนสำคัญทำให้สุขภาพของสุกรภายในฟาร์มมีสุขภาพที่ดี ไม่เจ็บป่วยง่าย เมื่อสุกรไม่เจ็บป่วยจึงไม่มีความจำเป็นต้องใช้ยาปฏิชีวนะในการรักษาสุกร อย่างไรก็ตาม หากสุกรเจ็บป่วยการใช้ยาที่มีความจำเป็นในช่วงเวลาของการผลิตเพราะถ้าไม่ใช้จะทำให้ความรุนแรงของโรคเพิ่มขึ้นและการเจริญเติบโตลดลง แต่สามารถลดการตกค้างของยาปฏิชีวนะก่อนที่จะมีการส่งต่อไปยังผู้บริโภคได้ ด้วยการงดใช้ยาตามกำหนดก่อนการขายสุกร ดังรายละเอียดคำให้สัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

“ลดการใช้อันนี้ลดต้นทุนได้ด้วย คนซื้อหมูเราไปกินก็สบายใจ คนในพื้นที่จะทราบกันดีว่าที่ฟาร์มผมแทบไม่ใช้ยารักษาหมูเลย หมูผมเลยขายง่าย” (สัมภาษณ์คนที่ S3, 2563: สัมภาษณ์)

“สำคัญนะเรื่องนี้ถ้าเราไม่มีความรับผิดชอบต่อสังคมมันก็อยู่กันยากที่ฟาร์มจะพยายามไม่ใช้ยาในการรักษาแต่จะเน้นการดูแลสุขภาพและสิ่งแวดล้อมให้ดี พอหมูอยู่ดีสะอาด

มันก็ไม่ป่วย ไม่ต้องใช้ยา แต่มันก็มีบ้างที่มันป่วยแต่ก็รักษาตามอาการและไม่ใช้ยาก่อนจะขายหมู เดียวมันตกค้ำ ถ้ามันโตแล้วป่วยจะคัดขายเลย ไม่ฉีดยา” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ S4, 2563: สัมภาษณ์)

ในฟาร์มขนาดกลางและขนาดใหญ่ไม่ได้มีการกล่าวถึงการลดการใช้ยาปฏิชีวนะ จึงสรุปได้ว่า การลดการใช้ยาปฏิชีวนะพบเฉพาะในฟาร์มขนาดเล็กที่ใช้ในครัวเรือนเท่านั้น ทั้งนี้ก่อนการส่งสุกรจำหน่ายไปยังผู้บริโภคนั้นผู้ประกอบการจะงดการใช้ยาตามกำหนดเพื่อให้ผู้บริโภคเกิดความมั่นใจในความปลอดภัยของเนื้อสุกร

2) การงดใช้สารเร่งเนื้อแดง

ตามที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้มีนโยบายเน้นความสำคัญในด้านความปลอดภัยของสินค้าเกษตรและอาหาร โดยจะต้องดำเนินการผลิตสินค้าทางการเกษตรและอาหารให้ได้มาตรฐาน และมีความปลอดภัยเพื่อเป็นการคุ้มครองผู้บริโภค จากนโยบายข้างต้นกรมปศุสัตว์ได้ดำเนินการตามพระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2542 โดยกรมปศุสัตว์มีอำนาจบังคับครอบคลุมทั้งผู้ผลิต ผู้ขาย ผู้นำเข้าอาหารสัตว์ ตลอดจนถึงฟาร์มเลี้ยงสุกร (กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2552) และจากการที่ผู้เลี้ยงสุกรส่วนหนึ่งมีการลักลอบใช้สารเร่งเนื้อแดง ผสมในอาหารสัตว์เพื่อปรับปรุงคุณภาพซากสุกรให้มีเนื้อแดงเพิ่มขึ้นและไขมันลดลงซึ่งทำให้เกิดการตกค้ำในเนื้อสุกร เพื่อตอบสนองค่านิยมในการบริโภคเนื้อสุกรของคนไทยที่มีความเชื่อว่าเนื้อสุกรที่สีแดงสดใสมีความน่ารับประทาน ทำให้ร้านขายเนื้อสุกรต้องการสุกรขุนที่นำมาฆ่าชำแหละแล้วเนื้อที่ได้ต้องมีสีแดงและไขมันบาง แต่สารเร่งเนื้อแดงก่อให้เกิดผลข้างเคียงต่อตัวสัตว์ทำให้สัตว์เกิดอาการหัวใจเต้นเร็วขึ้นในสัตว์บางชนิดอาจพบการตายของกล้ามเนื้อหัวใจ นอกจากนี้การสร้างความร้อนในตัวสัตว์ที่เพิ่มขึ้น มีผลทำให้สัตว์ทนต่อความร้อนได้ลดน้อยลงและอาจเกิดภาวะเครียดจากความร้อน (Heat stress) ได้ สำหรับในคนผลข้างเคียงคือ ทำให้กล้ามเนื้อโครงร่างสั่น กระตุก ขนลุก หัวใจเต้นเร็ว ปวดศีรษะ ถ้าหากได้รับในปริมาณสูงจะมีอาการคลื่นไส้ อาเจียน (ฉันทิลา จันทพัฒน์, 2559; อ้างอิงจาก Renoid and Prasad, 1982) ทำให้ฟาร์มสุกรได้ตระหนักถึงข้อบังคับในการห้ามใช้สารเร่งเนื้อแดง

ฟาร์มทุกขนาดได้ให้ความสำคัญในการงดใช้สารเร่งเนื้อแดงในการเลี้ยงสุกร เพื่อแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมและไม่ทำให้เกิดโทษต่อผู้บริโภค ดังรายละเอียดคำให้สัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

“สารเร่งเนื้อแดง ปศุสัตว์เขาห้ามใช้มันไม่ดีต่อหมูเราและคนกิน ฟาร์มอื่นผมไม่รู้ว่าเขายังใช้กันไหม แต่ฟาร์มผมไม่ใช้สารเร่งเนื้อแดงเลยในการเลี้ยง” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ S1, 2563: สัมภาษณ์)

“คงจะเป็นการรับผิดชอบต่อความเสี่ยงที่ไม่ใช้สารเร่งเนื้อแดง เมื่อก่อนผมก็เคยใช้นะ แต่พอเลี้ยงไปแล้วหมูมันตายง่าย ผมก็เลิกใช้ และเลิกมานานแล้ว” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ S2, 2563: สัมภาษณ์)

“ที่ฟาร์มจะงดใช้สารเร่งเนื้อแดง มันอันตรายต่อหมูและคน เพราะฉะนั้นเราจะไม่ใช้อาหารที่มีส่วนผสมของสารเร่งเนื้อแดงโดยเด็ดขาด” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ M2, 2563: สัมภาษณ์)

“คงจะเป็นเรื่องสารเร่งเนื้อแดง อันตรายมากฟาร์มไหนใช้หรือเปล่าไม่รู้ แต่ผมไม่ใช่เลย คนกินเข้าไปนี้มีผลตกค้างในร่างกายเลย” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ M4, 2563: สัมภาษณ์)

“ความรับผิดชอบต่อสังคมเป็นมาตรฐานที่ฟาร์มต้องทำ สิ่งที่เขาไม่ได้เลย เพราะมันกระทบคนหมู่มากคือ ต้องไม่ใช่สารเร่งเนื้อแดง ถ้าไม่ทำข้อนี้ผิดทั้งกฎหมาย ผิดทั้งจรรยาบรรณในการทำฟาร์มหมู” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ L2, 2563: สัมภาษณ์)

“เราอยากได้หมูที่สวย เนื้อแดงดีนะ แต่เราจะไม่ใช้สารเร่งเนื้อแดงแน่นอน ถ้าซื้อหมูจากฟาร์มเรามั่นใจเรื่องสารตกค้างได้ว่าไม่มีแน่นอน” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ L1, 2563: สัมภาษณ์)

จึงสรุปได้ว่า ฟาร์มทุกขนาดให้ความสำคัญกับการงดการใช้สารเร่งเนื้อแดงในสุกรซึ่งเป็นสารที่ผิดกฎหมายและส่งผลกระทบต่อตัวสุกร รวมไปถึงผู้ที่บริโภคเนื้อสุกรอันเป็นการแสดงถึงความรับผิดชอบต่อสังคมของฟาร์ม

3) การมีความรับผิดชอบต่อพนักงานภายในฟาร์ม

พนักงานภายในฟาร์มคือทรัพยากรบุคคลที่มีค่า ดังนั้นการยกระดับศักยภาพและคุณภาพชีวิตของพนักงานอย่างต่อเนื่องจะเป็นแรงจูงใจและขวัญกำลังใจในการทำงาน มีการกำหนดโครงสร้างค่าตอบแทนที่เหมาะสมและเป็นธรรมสอดคล้องตามความรู้ความสามารถ รับผิดชอบต่อหน้าที่การงาน และปรับปรุงและจัดหาสวัสดิการที่ดีเพื่อให้เกิดความรับผิดชอบซึ่งกันและกัน

ในฟาร์มขนาดเล็กไม่ได้มีผลการดำเนินงานที่เด่นชัด

ในฟาร์มขนาดกลางและฟาร์มขนาดใหญ่พบว่า พนักงานในฟาร์มทุกคนซึ่งประกอบด้วยผู้จัดการฟาร์ม สัตวบาล พนักงานธุรการ พนักงานบัญชี แม่บ้าน คนงานเลี้ยงสุกร ได้รับค่าตอบแทนที่เป็นธรรมและมีสวัสดิการที่เหมาะสม โดยฟาร์มทั้งสองขนาดมีการกำหนดหลักเกณฑ์ค่าตอบแทนตามกฎหมายค่าแรงงานขั้นต่ำและตามตำแหน่งหน้าที่ที่ฟาร์มได้กำหนดไว้ ดังรายละเอียดคำให้สัมภาษณ์ต่อไปนี้

“คนงานในฟาร์มเราต้องเลี้ยงให้ดี เงินเดือนก็ให้ตามกฎหมายนะตอนนี้ก็รับเดือนละ 10,000 บาท ยังไม่รวมโบนัสตามความสามารถที่เลี้ยงได้ หมูตายน้อยก็ได้เงินเพิ่ม เรามีบ้านพักให้คนงานด้วยเราจ้างคู่ครัวเมียมาทำงานก็ให้พักห้องเดียวกัน” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ M3, 2563: สัมภาษณ์)

“ลูกน้องในฟาร์ม ต้องได้รับเงินที่เพียงพอ อยู่ได้เขาอยู่ได้ฟาร์มก็รอด เรามีสวัสดิการและโบนัสให้กับทุกคน โดยให้ตามหน้าที่งานแต่ละคน มีบ้านพักให้แล้วแต่บางคนก็อยู่ บางคนที่กลับบ้านเราไม่ห้ามแต่ถือว่าเราให้สวัสดิการแล้ว นอกนั้นเราก็มีอาหารกลางวันเลี้ยงลูกน้องนะ ทำงานฟาร์มออกนอกฟาร์มมันลำบาก ต้องหาไว้ให้เขา” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ L4, 2563: สัมภาษณ์)

จึงสรุปได้ว่า การกำหนดโครงสร้างค่าแรงงานนั้นปรากฏอยู่เพียงในฟาร์ม ขนาดกลางและขนาดใหญ่ ที่กำหนดให้พนักงานภายในฟาร์มได้รับค่าตอบแทนที่เป็นธรรมเหมาะสม มีสวัสดิการตามที่กฎหมายกำหนดและตามโครงสร้างตำแหน่งงานที่ฟาร์มได้กำหนด

4) การมีความรับผิดชอบต่อสังคมภายนอก

ฟาร์มสุกรเป็นธุรกิจที่หลีกเลี่ยงปัญหาที่อาจกระทบกับสังคมได้ยาก โดยการพิจารณาตั้งแต่กระบวนการเลี้ยง การปล่อยกลืน ของเสีย ดังนั้นถ้าจะทำให้ธุรกิจอยู่ร่วมกับสังคมได้ ต้องอาศัยความรับผิดชอบต่อสังคมในการประกอบธุรกิจสูงมาก

ฟาร์มทุกขนาดพยายามลดผลกระทบเชิงลบต่อชุมชนด้วยการจัดทำประชาพิจารณ์ก่อนการก่อสร้างฟาร์ม และรับฟังความคิดเห็นจากชุมชนตามที่กรมปศุสัตว์ได้กำหนดก่อนการลงทุนสร้างฟาร์มสุกร อีกทั้งหลังจากเมื่อสร้างฟาร์มเสร็จและขณะที่ยังเลี้ยงอยู่ก็มีการติดตามความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ ตลอดจนความต้องการของชุมชนอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ยังเปิดโอกาสให้สมาชิกในชุมชนที่อยู่ใกล้เคียงสามารถมาทำงานภายในฟาร์มเพื่อเป็นการสร้างรายได้ โดยสนับสนุนการจ้างงานด้วยการบรรจุให้เป็นคนงานประจำและ/หรือคนงานชั่วคราว โดยพิจารณาจากความสามารถและความถนัด

นอกจากนี้ฟาร์มขนาดใหญ่ยังรับผิดชอบต่อลูกค้าด้วยการจำหน่ายสุกรที่ได้มาตรฐาน เพราะมีกระบวนการควบคุมคุณภาพอย่างเข้มงวดและต่อเนื่องอยู่เสมอ อีกทั้งยังมีการกำหนดราคาจำหน่ายสุกรที่เหมาะสมตามคุณภาพและมาตรฐานของสุกร ตลอดจนมีการกำหนดเงื่อนไขทางการค้าที่เป็นธรรมและยืดหยุ่นตามความจำเป็นของลูกค้าเพื่อให้เกิดประโยชน์ร่วมทั้งสองฝ่าย เช่น ระยะเวลาการให้เครดิต การให้ส่วนลดทางการค้า

และสุดท้ายฟาร์มขนาดใหญ่ยังรับผิดชอบต่อหน่วยงานภาครัฐ ด้วยการปฏิบัติตามข้อกำหนดของภาครัฐตามข้อกำหนดที่เกี่ยวข้อง เช่น การขออนุญาตประกอบธุรกิจอันเป็นอันตรายต่อสุขภาพ การทำใบอนุญาตเคลื่อนย้ายสัตว์ การจ่ายภาษีประจำปี การดำเนินการเกี่ยวกับระบบสาธารณสุขภายในฟาร์ม ต้องไม่แจ้งฝ่าฝืนละเลย ดังรายละเอียดคำให้สัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

“ก่อนทำฟาร์มผมจะถามชาวบ้านใกล้เคียงก่อนว่าให้ทำฟาร์มได้ไหม ถึงหมูน้อยแต่ก็ต้องทำ” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ S4, 2563: สัมภาษณ์)

“เริ่มต้นเลยเราต้องแสดงความโปร่งใสที่จะรับผิดชอบต่อสังคมรอบข้างก่อน เราต้องทำประชาพิจารณ์ในการก่อสร้างฟาร์มให้ถูกต้องตามกฎหมาย อีกทั้งมันเหมือนประกาศให้ชาวบ้านได้ว่าเราจะทำฟาร์ม ถ้าเขาค้นเราก็ดำเนินการ สิ่งนี้ต้องทำเป็นเรื่องแรก พอเราสร้างเสร็จก็ยังคงต้องฟังความเห็นชาวบ้าน ว่าเขาอยากได้อะไร เขาต้องการอะไร เราไปทำอะไรให้เขาเดือดร้อนไหม ถ้าเราผิดก็กลับมาแก้ไข” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ M1, 2563: สัมภาษณ์)

“คนงานที่ฟาร์มทั้งหมดเป็นคนในหมู่บ้านเลย เราอยากให้เขาได้มีงานทำ อยากให้คนในหมู่บ้านมีรายได้ เรามาสร้างฟาร์มใกล้มันคงกระทบไม่มากนักน้อย การให้เขามาทำงานกับเรา ก็คงสร้างประโยชน์ให้ชุมชนด้วย” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ M1, 2563: สัมภาษณ์)

“ฟาร์มเราขนาดมันใหญ่จะทำอะไรชุมชนต้องรับรู้ ไม่สร้างปัญหาให้เขา เราแสดงความรับผิดชอบต่อชุมชน ตั้งแต่สร้างฟาร์ม ทำประชาพิจารณ์ ขออนุญาตเทศบาล กอง

สิ่งแวดล้อม เราขอหมด ถ้ามีปัญหาเราก็ให้ชุมชนมาตรวจสอบร่วมกัน ชุมชนอยู่ได้ฟาร์มก็อยู่ได้ ต้องรับผิดชอบช่วยกัน” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ L3, 2563: สัมภาษณ์)

“นอกจากชุมชนแล้วสิ่งที่ขาดไม่ได้เลยคือ ลูกค้า เราเลี้ยงหมูแล้วก็ต้องขาย ถ้าเราทำฟาร์มที่เอาเปรียบลูกค้า ในเรื่องราคาและคุณภาพ ก็ไม่มีใครซื้อหมูเรา เราจึงโฟกัสกับส่วนนี้ด้วย ลูกค้าต้องได้ของดี พอใจในราคา สามารถเคลมหมูได้เมื่อของมีปัญหา เรามีฝ่ายขายคอยดูแลเรื่องนี้” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ L3, 2563: สัมภาษณ์)

“หน่วยงานหลวงก็ต้องไม่ไปทำให้เขาเดือดร้อนนะ กติกาเขาเขียนว่ายังไง เราต้องทำตาม ถ้าเราไม่ทำตาม มันก็ฝ่าฝืนกฎหมาย มันก็จะไปกระทบชาวบ้านด้วย ถ้าเราฝ่าฝืนกฎหมาย เช่น พรบ.การประกอบการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ ถ้าเราทำไม่ได้ ก็ไม่รับผิดชอบต่อภาครัฐ ซึ่งมันก็จะกระทบกับชุมชนด้วย” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ L1, 2563: สัมภาษณ์)

จึงสรุปได้ว่า ฟาร์มทุกขนาดให้ความสำคัญกับการจัดทำประชาพิจารณ์ก่อนการก่อสร้างฟาร์มและรับฟังความคิดเห็นจากชุมชนทั้งก่อนและหลังก่อสร้างฟาร์มเสร็จ ทั้งนี้ยังเปิดโอกาสให้สมาชิกในชุมชนที่อยู่ใกล้เคียงสามารถมาทำงานภายในฟาร์มเพื่อเป็นการสร้างรายได้ โดยสนับสนุนการจ้างงานด้วยการบรรจุให้เป็นคนงานประจำและ/หรือคนงานชั่วคราว นอกจากนี้ฟาร์มขนาดใหญ่ยังรับผิดชอบต่อลูกค้าด้วยการจำหน่ายสุกรที่ได้มาตรฐาน มีการกำหนดราคาจำหน่ายสุกรที่เหมาะสมตามคุณภาพและมาตรฐานของสุกร ตลอดจนมีการกำหนดเงื่อนไขทางการค้าที่เป็นธรรม ยึดหยุ่นตามความจำเป็นของลูกค้าเพื่อให้เกิดประโยชน์ร่วมทั้งสองฝ่าย และฟาร์มยังรับผิดชอบต่อหน่วยงานภาครัฐด้วยการปฏิบัติตามข้อกำหนดของภาครัฐ ตลอดจนข้อกำหนดอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องทุกประการ

4.2.2.2 การบริจาคเพื่อการกุศล

การบริจาคเพื่อการกุศลทำได้หลายรูปแบบ เช่น การเสนอเงินสดให้กับวัด โรงเรียน ชุมชน หรือการบริจาคให้เป็นสิ่งของ เช่น เสื้อผ้า อาหารและการก่อสร้างที่พักอาศัย เป็นต้น จากผลการศึกษาพบ การบริจาคเพื่อการกุศลที่ฟาร์มสุกรในเขตจังหวัดอุบลราชธานีให้ความช่วยเหลือวัด ชุมชน โรงเรียน ดังรายละเอียดดังต่อไปนี้

ในฟาร์มทุกขนาด พบว่า การบริจาคช่วยเหลือวัด การบริจาคให้กับชุมชนและการบริจาคให้กับโรงเรียน โดยการบริจาคช่วยเหลือวัดเป็นผลจากประทับใจและความศรัทธารวมไปถึงเพื่อให้ฟาร์มของตนเองสามารถอยู่ร่วมกับชุมชนได้ ฟาร์มสุกรทุกขนาดส่วนใหญ่ได้ให้ความสำคัญกับการบริจาคเงินให้กับวัดโดยจะร่วมทำบุญผ่านการทำผ้าป่าหรือทอดกฐินในทุกปี ส่วนจำนวนเงินที่บริจาคก็มีตั้งแต่หลักพันบาทไปจนถึงหลักหมื่นบาท ตามสถานภาพทางการเงินของแต่ละฟาร์มโดยทางผู้ให้ข้อมูลมีความเชื่อว่าการบริจาคทรัพย์สินให้กับวัดจะช่วยให้การประกอบกิจการฟาร์มเจริญรุ่งเรืองขึ้น

ส่วนการบริจาคให้กับชุมชน สามารถแยกออกได้เป็นการบริจาค 2 รูปแบบ คือ การบริจาคเป็นเงินและการบริจาคเป็นส่วนลดในการซื้อสุกร ซึ่งจาก 2 รูปแบบนี้จะมีวิธีการบริจาคแตกต่างกันดังนี้

1) การบริจาคเงิน ผู้ประกอบการจะบริจาคในส่วนที่เป็นกิจกรรมร่วมกับชุมชน เช่น การจัดกีฬาสัมพันธ์ภายในชุมชน การจัดกิจกรรมหมู่บ้านเช่น งานลอยกระทง งานสงกรานต์ งาน

ปีใหม่ งานพัฒนาชุมชน หรือกิจกรรมอื่น ๆ ของหมู่บ้าน กิจกรรมแบบนี้ทางฟาร์มจะบริจาคให้ในรูปแบบของเงิน

2) การบริจาคเป็นส่วนลดในการซื้อสุกร เช่น งานบุญหมู่บ้าน งานบวช งานแต่งงาน งานขึ้นบ้านใหม่ งานศพ เมื่อภายในชุมชนมีการกิจกรรมแบบนี้ ทางฟาร์มก็จะช่วยเหลือในรูปแบบของการให้ส่วนลดในการซื้อสุกร จะเป็นการลดครึ่งราคาหรือบริจาคให้ทั้งตัวแล้วแต่ความสำคัญและการรู้จักสัมพันธ์กันของคนในชุมชนกับฟาร์ม และสุดท้ายคือการบริจาคให้กับโรงเรียน ผู้ประกอบการจะบริจาคเงินเป็นทุนการศึกษาและบริจาคอุปกรณ์การเรียน สื่อการสอนให้กับโรงเรียนในชุมชนที่ตั้งฟาร์ม โดยจะบริจาคในช่วงเปิดเทอมในทุกปีการศึกษา แต่เงินและอุปกรณ์ที่บริจาค่นั้นจะแล้วแต่ผลประกอบการธุรกิจในแต่ละปี ดังรายละเอียดคำให้สัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

“หมูเรามีไม่เยอะ รายได้ก็พอเลี้ยงครอบครัว ก็ไม่ได้บริจาคอะไรเต็มที่ก็มีทำบุญที่วัด ตามโอกาสหรือเทศกาลต่าง ๆ” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ S1, 2563: สัมภาษณ์)

“อยากบริจาคช่วยทุกทีนะ แต่กำลังทรัพย์ไม่เยอะ ถ้าจะบอกว่าบริจาคก็คงเป็นการช่วยทำบุญที่วัดและร่วมบริจาคช่วยงานหมู่บ้านมากกว่า” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ S4, 2563: สัมภาษณ์)

“บริจาคให้วัดทุกปีครับ ตามงานบุญวัดทั่วไป บุญกฐิน ผ้าป่า ผมจะเป็นตัวแทนชุมชนในการทำบุญและก็บริจาคเองด้วย” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ M2, 2563: สัมภาษณ์)

“ก็มีบริจาคเพิ่มเติมให้หมู่บ้านเวลาจัดกิจกรรมภายในชุมชน เช่นงานกีฬา งานปีใหม่ เขาจัดกิจกรรม มาขอบริจาคเราก็ให้เป็นเงินไป” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ M4, 2563: สัมภาษณ์)

“ส่วนมากจะบริจาคหมู หรือส่วนลดราคาหมู เพราะผมจะไม่เน้นบริจาคเป็นตัวเงิน แต่ให้ในรูปแบบหมูไปเลย ชาวบ้านจะได้ใช้ประโยชน์ลดเงินเวลาจัดงาน” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ M1, 2563: สัมภาษณ์)

“งานบวช งานศพ งานแต่ง ผมช่วยหมดเลย แต่จะให้เป็นส่วนลดหมูนะครับ ขายให้ครึ่งราคา ถือว่าช่วยชาวบ้านด้วยกัน ปีหนึ่งมันก็ไม่เยอะหรอก แต่ก็แล้วแต่นะ ถ้าคนสนิทมากหรือบ้านอยู่ใกล้ฟาร์มก็ลดให้เยอะหน่อย” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ M5, 2563: สัมภาษณ์)

“ที่ไม่ลืมเลยต้องให้วัด งานบุญกฐิน บุญผ้าป่า ทำทุกปี ไม่มีพลาด บางครั้งทำที่วัดใกล้ฟาร์มแล้ว ก็ยังมีไปทำวัดอื่นที่ผมศรัทธาอีก” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ L1, 2563: สัมภาษณ์)

“ทุกปีจะทำให้วัด กับ โรงเรียนในชุมชนนั้น เรามาทำธุรกิจใกล้บ้านเขา เราต้องตอบแทนเขาคืน ให้มากไม่ได้ก็ให้น้อย อย่างวัดงานบุญก็ช่วยตลอด อย่างโรงเรียนก็ให้ทุน ให้สื่อการสอน ตอนเปิดเทอมทุกปี ทำแล้วมันก็สุขใจ” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ L4, 2563: สัมภาษณ์)

จึงสรุปได้ว่า ฟาร์มทุกขนาดให้ความสำคัญการบริจาคช่วยเหลือองค์กรต่าง ๆ ภายในชุมชน เช่น วัด ชุมชน โรงเรียน โดยอาจบริจาคในรูปแบบตัวเงิน และมีใช้ตัวเงิน เช่น สิ่งของ

4.2.2.3 การอาสาช่วยเหลือชุมชน

การอาสาช่วยเหลือชุมชนเป็นการทำประโยชน์ต่อชุมชนด้วยความเต็มใจ และทำเพื่อผู้อื่นโดยไม่คำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนตนไม่ว่าจะเป็นเวลา กำลังกายกำลังใจและกำลังกาย เช่น การสอนหนังสือให้แก่เด็กการปรับปรุงทัศนียภาพของชุมชน การปลูกป่าต้นไม้นเฉลิมพระเกียรติ การช่วยเหลือกิจกรรมที่วัด การเป็นอาสาสมัครของชุมชนในการช่วยเหลือชุมชน การสร้างบ้านให้คนชราที่ยากจน การช่วยเหลือคนที่ไม่มีโอกาสทางการศึกษาให้มีทุนเรียน เป็นต้น ซึ่งนอกจากทำให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมแล้วยังเป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้ให้และผู้รับ เป็นการกระตุ้นให้เกิดการช่วยเหลือต่อกันไปเป็นห่วงโซ่ก่อให้เกิดการพัฒนาตนเองได้ทั้งสองฝ่ายรวมทั้งยังเสริมสร้างสิ่งแวดล้อมที่ดีในการดำเนินชีวิตอีกด้วย

จากผลการศึกษาพบว่า การอาสาช่วยเหลือชุมชนฟาร์มสุกรในเขตจังหวัดอุบลราชธานีมี 2 ลักษณะคือ 1) การอาสาช่วยเหลือที่เป็นการทำประโยชน์ให้ชุมชน 2) กิจกรรมอาสาที่เป็นการช่วยเหลือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) การอาสาช่วยเหลือที่เป็นการทำประโยชน์ให้ชุมชน

กิจกรรมอาสาของฟาร์มทุกขนาดนั้น ได้แก่ การปรับปรุงทัศนียภาพของชุมชน การปลูกป่าต้นไม้นเฉลิมพระเกียรติ การช่วยเหลือกิจกรรมที่วัด การเป็นอาสาสมัครของชุมชนในการช่วยเหลือชุมชน โดยที่ในการอาสาช่วยเหลือชุมชนนั้นผู้ลงมือทำกิจกรรมดังกล่าวนี้เป็นเจ้าของฟาร์มและพนักงาน ซึ่งจะเป็นผู้ดำเนินการร่วมมือกับชาวบ้านในชุมชนในการอาสาทำกิจกรรม ดังรายละเอียดคำให้สัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

“ก็มีช่วยบ้าง เราลงแค่นี้แรงแค่นี้สบาย จริง ๆ เราอยู่ในชุมชนเดียวกันอะไรทำได้ก็ช่วยกัน ส่วนใหญ่ก็เป็นการทำความสะอาดหมู่บ้าน หรือโครงการปลูกป่าถวายในหลวง เวลามีงานพวกเราก็ไปช่วยกันครับ” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ S2, 2563: สัมภาษณ์)

“ปกติในหมู่บ้านก็เป็นผู้แทนทำงานอาสาอยู่แล้ว งานวัด งานโรงเรียน งานหมู่บ้านถ้ามีกิจกรรมอะไรให้ช่วย ไม่ติดปัญหาช่วยเหลือตลอดถ้าไม่ติดธุระจริง ๆ” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ S5, 2563: สัมภาษณ์)

“ไปตลอดนะครับ เวลาว่างจากการทำงานฟาร์มในชุมชนเขามีอะไรให้ช่วยก็ไปหมดนะ ดิฉันก็ได้อีกได้มีเพื่อน ๆ พุดคุยในขณะที่ทำงานด้วย งานวัด งานหมู่บ้าน ช่วยเหลือตลอด” (สัมภาษณ์คนที่ S3, 2563: สัมภาษณ์)

“ส่วนมากจะให้ลูกน้องในฟาร์มไป แต่เราก็ส่งคนไปช่วยตลอดนะเวลาที่มีกิจกรรมของชุมชน หรือวัดก็ตาม” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ M5, 2563: สัมภาษณ์)

“เราไม่ได้ไปนะส่วนใหญ่ จะส่งตัวแทนไปงานวัดจะเป็นส่วนใหญ่ ชุมชนเรามันชุมชนเล็ก ๆ ไม่ได้มีงานมากมายนัก” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ M3, 2563: สัมภาษณ์)

จึงสรุปได้ว่า ฟาร์มทุกขนาดให้ความสำคัญการอาสาช่วยเหลือที่เป็นการทำประโยชน์ให้ชุมชน ซึ่งเป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นจากความมุ่งมั่นในการที่จะพัฒนาชุมชนที่ตนเองอาศัยให้ดีขึ้น

2) กิจกรรมอาสาที่เป็นการช่วยเหลือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

ในฟาร์มขนาดเล็กและขนาดกลางไม่ได้มีผลการดำเนินงานที่เด่นชัด

ในฟาร์มขนาดใหญ่ พบว่า มีการช่วยเหลือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในหลายด้าน เช่น ด้านการศึกษา ด้านการใช้ชีวิตที่ต้องอยู่อย่างลำบากซึ่งช่วยเหลือให้เขาได้สามารถสร้างโอกาสต่อตัวเองได้ กิจกรรมที่ฟาร์มขนาดใหญ่ได้มีโอกาสไปทำนั้นได้แก่ การสร้างบ้านให้คนชราที่ยากจน การช่วยเหลือคนที่ไม่มีโอกาสทางการศึกษาให้มีทุนเรียนจากการเป็นตัวแทนในการหาแหล่งทุนให้การให้ความรู้ด้านการเลี้ยงสุกรกับนักศึกษาฝึกงาน ดังรายละเอียดคำให้สัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

“ด้วยสเกลของฟาร์มที่มันใหญ่ เราจึงไม่อยากให้คนของเราออกไปทำกิจกรรมด้านนอกฟาร์มเพราะต้องป้องกันโรคระบาด จากการสัมผัสของคนด้วยกัน แต่ทางฟาร์มก็อาสาให้กับสถานศึกษาที่อยากจะส่งนักศึกษาฝึกงานเลี้ยงหมู ซึ่งเป็นโครงการที่ทำตลอดแต่ต้องขออนุญาตมา” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ L4, 2563: สัมภาษณ์)

“มีอาสาทำนะ แต่ไม่ได้ทำตลอดมันเสี่ยงเรื่องโรคระบาดช่วงนี้ ASF ยิ่งระบาดหนักแล้ว ส่วนที่เคยทำก็จะเป็นการสร้างบ้านหลังเล็ก ๆ ให้คนแก่ แต่ไม่แพงมากนัก” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ L1, 2563: สัมภาษณ์)

จึงสรุปได้ว่า ฟาร์มขนาดใหญ่มีศักยภาพในการช่วยเหลือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในด้านการศึกษา ด้านการใช้ชีวิตที่ต้องอยู่อย่างลำบากซึ่งช่วยเหลือให้เขาได้สามารถสร้างโอกาสต่อตัวเองได้ กิจกรรมที่ฟาร์มขนาดใหญ่ได้มีโอกาสไปทำนั้นได้แก่ การสร้างบ้านให้คนชราที่ยากจนและการให้ความรู้ด้านการเลี้ยงสุกรกับนักศึกษาฝึกงาน

4.2.3 กลยุทธ์ด้านสิ่งแวดล้อม

ในกลยุทธ์ด้านสิ่งแวดล้อมนั้นสามารถแบ่งกิจกรรมหลักออกเป็น 3 กิจกรรม มีรายละเอียดดังนี้

4.2.3.1 การจัดการน้ำเสีย

การจัดการน้ำเสียคือ การกำจัดหรือทำลายสิ่งปนเปื้อนน้ำเสียในฟาร์มสุกรอันเกิดมาจากมูลสุกร น้ำเสียที่ใช้ในการเลี้ยงรวมไปไปถึงสิ่งปฏิกูลที่ไปรวมในน้ำแล้วทำให้เกิดเป็นน้ำเสียภายในฟาร์ม ต้องกำจัดให้หมดไปหรือเหลือน้อยที่สุดให้ได้มาตรฐานที่กำหนดและไม่ทำให้เกิดมลพิษต่อสิ่งแวดล้อม น้ำเสียจากฟาร์มสุกรแหล่งต่างกันจะมีวิธีการจัดการไม่เหมือนกัน ดังนั้นกระบวนการบำบัดน้ำจึงมีหลายวิธี จากผลการศึกษา การจัดการน้ำเสียของฟาร์มสุกรในเขตจังหวัดอุบลราชธานีสามารถแบ่งเป็นหัวข้อ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ได้ดังต่อไปนี้

1) การจัดการที่แหล่งกำเนิด

ในฟาร์มขนาดเล็ก พบว่า ความสกปรกของน้ำเสียขึ้นอยู่กับวิธีการทำความสะอาดโรงเรือนและชนิดของสุกรที่เลี้ยง โดยในการทำความสะอาดโรงเรือนจะเก็บกวาดมูลสุกรออกจากพื้นก่อนเพื่อลดความสกปรกที่จะเกิดภายในโรงเรือน การจัดการน้ำเสียอย่างง่ายควรมีหลักการ คือ ต้องแยกมูลสุกรออกจากน้ำเสีย เพื่อลดการติดเชื้อของบ่อพักน้ำเสียและลดความสกปรก

ของน้ำเสียที่ไหลเข้าสู่บ่อพัก และฟาร์มขนาดเล็กเลือกวิธีการล้างคอกเลี้ยงด้วยสายยางที่มีหัวฉีดแรงดันสูงเพราะจะทำให้ประหยัดน้ำได้มากกว่าการล้างด้วยสายยางธรรมดา เพื่อเป็นการลดปริมาณน้ำเสียที่จะบำบัดและเพื่อป้องกันปัญหาน้ำล้นบ่อพัก ในขณะเดียวกันบ่อพักที่สร้างไว้ภายในฟาร์มนั้นต้องเพียงพอที่จะรองรับปริมาณน้ำเสียด้วยเพื่อไม่ให้ล้นไปสู่ ที่ของบุคคลอื่นหรือที่สาธารณะ เพราะในฟาร์มขนาดเล็กไม่ได้มีการทำระบบบำบัดน้ำเสียเนื่องจากมีต้นทุนในการดำเนินการที่สูง ดังนั้นน้ำเสียทั้งหมดจะอยู่ในเขตพื้นที่ฟาร์มของตนเอง และน้ำเสียบางส่วนก็สามารถนำไปใช้ประโยชน์อย่างอื่นได้อีก ดังรายละเอียดคำให้สัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

“ในน้ำเสียจะมีอยู่ 2 ส่วน ส่วนแรกเลยคือขี้หมู ส่วนที่สองคือน้ำที่ใช้ในฟาร์ม ดังนั้นที่ฟาร์มเราจะแยกขี้หมูโดยการตักใส่รถเข็น ออกมาตาก แล้วค่อยล้างน้ำ ไล่สิ่งสกปรกออกมา นำมันก็จะไปรวมที่บ่อพักน้ำ หลังจากนั้นก็รอให้มันตกตะกอน แล้วก็เอาน้ำเสียทำเป็นปุ๋ย ส่วนบ่อพักน้ำเราต้องสร้างให้พอ ไม่งั้นเดี๋ยวมันล้นไปที่คนอื่น จะเดือดร้อนเอา” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ S1, 2563: สัมภาษณ์)

“น้ำเสียในฟาร์ม เราจะมีบ่อรองรับ หมูเรามันไม่เยอะ ชุตไว้ 3 บ่อ ก็ไม่เคยล้นออกเลย น้ำเสียในฟาร์มบางครั้งก็มีการเอาพวกแหนแดงมาใส่บ้างเพื่อลดกลิ่น แต่ส่วนใหญ่กลิ่นจะน้อยมาก เพราะเราแยกขี้หมูออกตั้งแต่ตอนก่อนล้างคอกแล้ว” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ S2, 2563: สัมภาษณ์)

“ก่อนอื่นต้องบอกก่อนว่าที่ฟาร์มเราไม่มีบ่อโอโอแก๊สนะ มันแพงเราไม่ได้ทำ แต่ฟาร์มก็ทำบ่อให้มันพอกับน้ำที่ใช้ไม่ให้ล้นไปที่คนอื่น ผมชุตไว้ 2 บ่อ ก็ไม่มีปัญหาน้ำเสียไปรบกวนชาวบ้านนะ แต่ก็เคยมีเหตุการณ์ตอนน้ำท่วมใหญ่ ที่มันล้นออก อันนี้ก็ไม่รู้จะทำยังไง เพราะมันเกินความรับมือเรา” (สัมภาษณ์คนที่ S3, 2563: สัมภาษณ์)

“ส่วนใหญ่แล้วมันเกิดจากน้ำล้างคอกในฟาร์ม วันหนึ่ง ๆ เราใช้น้ำเยอะมาก แต่ฟาร์มจะใช้เครื่องล้างแรงดันสูงในการล้าง มันประหยัดน้ำ ล้างง่าย เมื่อล้างเสร็จ น้ำเสียก็จะไปที่บ่อพัก เราทำไว้ 2 บ่อ บ่อแรกเต็ม ก็ล้นไปบ่อที่ 2 น้ำเสียส่วนมากเวลามันโดนแดดมันก็แห้งไปเอง” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ S5, 2563: สัมภาษณ์)

“เราไม่ได้ทำระบบอะไรนะ น้ำเสียที่ฟาร์มกลิ่นไม่แรง และก็ไม่เยอะหรอก เพราะเราเก็บขี้หมูแยกออกมา ทำให้พื้นมันสกปรกน้อย เลยใช้น้ำน้อย เราชุตบ่อน้ำไว้ 1 บ่อใหญ่ แต่ก็ไม่เคยล้นนะ มีแต่แห้งในช่วงหน้าแล้ง” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ S4, 2563: สัมภาษณ์)

ในฟาร์มขนาดกลางและขนาดใหญ่ไม่ได้มีการกล่าวถึงการจัดการที่แหล่งกำเนิด

จึงสรุปได้ว่า ฟาร์มขนาดเล็ก ใช้วิธีการจัดการน้ำเสียจากแหล่งกำเนิดคือแยกมูลสุกรออกจากน้ำเสีย เพื่อลดการตื่นเงินของบ่อพักน้ำเสียและลดความสกปรกของน้ำเสียที่ไหลเข้าสู่บ่อพัก และฟาร์มขนาดเล็กเลือกวิธีการล้างคอกเลี้ยงด้วยสายยางที่มีหัวฉีดแรงดันสูงเพราะจะทำให้ประหยัดน้ำได้มากกว่าการล้างด้วยสายยางธรรมดา เพื่อเป็นการลดปริมาณน้ำเสียที่จะบำบัดและเพื่อ

ป้องกันปัญหาน้ำล้นบ่อพัก ในขณะที่เดียวกันบ่อพักที่สร้างไว้ภายในฟาร์มนั้นต้องเพียงพอที่จะรองรับปริมาณน้ำเสียด้วยเพื่อไม่ให้ล้นไปสู่ ที่ของบุคคลอื่นหรือที่สาธารณะ ในขณะที่ฟาร์มขนาดกลางและขนาดใหญ่ไม่ได้มีวิธีการจัดการนำเสียจากแหล่งกำเนิดแต่อย่างใด

2) การใช้ระบบผลิตก๊าซชีวภาพในการบำบัดน้ำเสีย

ในฟาร์มขนาดเล็กไม่ได้มีการกล่าวถึง

ในฟาร์มขนาดกลางและฟาร์มขนาดใหญ่ พบว่า ปัญหาน้ำเสียจากฟาร์มสุกร เกิดจากน้ำปัสสาวะของสุกร น้ำที่สุกรกินแล้วไหลลงสู่พื้นคอกไปรวมกับมูลสุกรและน้ำเสียที่เกิดจากกระบวนการเลี้ยงสัตว์ ซึ่งของเสียเหล่านี้ก่อให้เกิดปัญหาที่นับวันจะทวีความรุนแรงมากขึ้น เช่น กลิ่นเหม็น เกิดก๊าซพิษที่เกิดจากการหมักของมูลสัตว์และยังเป็นแหล่งเพาะเชื้อโรคทำให้เกิดหนอง แผลลงวันและยุง ส่งผลต่อสุขภาพของคนที่อยู่ในชุมชนใกล้เคียง สิ่งแวดล้อมในฟาร์มและบริเวณใกล้เคียง น้ำเสียจากฟาร์มสุกรเป็นน้ำเสียอินทรีย์ที่มีค่าความสกปรกสูง ดังนั้นจึงต้องหาวิธีในการกำจัดน้ำเสียไม่ให้กระทบกับชุมชนและสิ่งแวดล้อม รวมไปถึงทางฟาร์มเองก็ต้องได้ประโยชน์จากการกำจัดน้ำเสียด้วย จึงได้มีการนำระบบผลิตก๊าซชีวภาพเป็นระบบบำบัดที่น้ำเสียและมูลสุกรมาบำบัดร่วมกัน (Biogas) และมีผลพลอยได้เป็นการผลิตก๊าซชีวภาพซึ่งสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในรูปแบบของพลังงานทดแทน เช่น ผลิตเป็นไฟฟ้าใช้ทดแทนการใช้ไฟจากการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค

ระบบผลิตก๊าซชีวภาพ(Biogas) มีหลายระบบซึ่งมักจะแบ่งตามอัตราเร็วของการย่อยสลายได้แก่ ระบบบ่อหมักไร้ออกซิเจนแบบช้า (Low rate anaerobic reactor) เช่น ระบบบ่อคลุม (Covered lagoon) ระบบบ่อหมักแบบราง (Plug flow digester) ระบบบ่อหมักไร้ออกซิเจนแบบเร็ว (High rate anaerobic reactor) เช่น ระบบ UASB (กรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน, 2554) โดยทั่วไปฟาร์มขนาดกลางนิยมใช้ระบบบ่อคลุม (Covered lagoon)

ระบบบ่อคลุม (Covered lagoon) เป็นระบบก๊าซชีวภาพที่อาศัยหลักการง่าย ๆ ในการหมักย่อยโดยจุลินทรีย์ที่ไม่ใช้อากาศ คือเป็นระบบปิดที่มีโครงสร้างเป็นคอนกรีตเสริมเหล็กหรือใช้ดินถมผ้าคลุมบ่อให้ลึกเพื่อป้องกันการปนเปื้อนของน้ำเสียสู่หน้าดิน และเพื่อความแข็งแรงด้านบนคลุมด้วยพลาสติก PVC เคลือบป้องกันแสง UV เพื่อเก็บก๊าซชีวภาพ กระบวนการทำงานเพื่อกำจัดน้ำเสียจะเริ่มจาก การที่เกษตรกรปล่อยน้ำเสียและมูลสุกรลงไปในบ่อคลุม เมื่อน้ำเสียและมูลสุกรอยู่ในบ่อคลุมนั้นก็จะเกิดการหมักของก๊าซโดยไม่ใช้อากาศทำให้ส่วนที่เป็นตะกอนมูลสุกรอยู่ชั้นล่างสุด น้ำเสียอยู่ชั้นกลาง ส่วนก๊าซจะลอยอยู่ด้านบนสุดชนกับผ้าคลุมบ่อ เมื่อเป็นแบบนี้แล้วถ้ามีน้ำเสียที่เข้ามาในบ่อมีปริมาณเยอะจนล้นบ่อ น้ำเสียก็จะล้นไปยังบ่อพักน้ำเสีย บ่อที่ 2 บ่อ 3 จนเป็นน้ำเสียที่ได้รับการบำบัดสามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์ได้อีกครั้ง ในขณะเดียวกันมูลสุกรที่ตกตะกอนลงด้านล่างของบ่อการสามารถสูบน้ำออกมาจากบ่อแล้วตากที่ลานตากมูลสุกรสามารถนำไปทำเป็นปุ๋ยใช้ภายในฟาร์ม หรือนำไปจำหน่ายเป็นรายได้เพิ่มเติมได้ พร้อมทั้งก๊าซที่เกิดจากกระบวนการหมักของมูลสุกรในบ่อคลุมนั้นก็นำไปทำเป็นตัวกำเนิดไฟฟ้าใช้ภายในฟาร์มเพื่อลดค่าไฟฟ้าภายในฟาร์มได้ แต่ต้องมีการติดตั้งเครื่องกำเนิดไฟฟ้าเพิ่มเติมเพื่อนำมาใช้เปลี่ยนก๊าซที่มีให้เปลี่ยนเป็นพลังงานไฟฟ้า

โดยที่ในการจัดการน้ำเสียที่กล่าวมานั้น ยังมีการสร้างบ่อกักเก็บน้ำเสียขณะที่ทำการบำบัดได้เพียงพอ ไม่ล้นไปสร้างความเดือดร้อนให้กับชุมชนและสิ่งแวดล้อม ดังรายละเอียดคำให้สัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

“ต้องบอกก่อนเลยว่าเมื่อก่อนน้ำเสียเป็นอุปสรรค ในการทำฟาร์มมาก เพราะน้ำเวลารวมกับขี้หมูแล้วกลิ่นมันแรง รบกวนชาวบ้าน แต่ในทุกวันนี้ ที่ฟาร์มได้ทำระบบไบโอแก๊ส ซึ่งช่วยทั้งในการกำจัดและบำบัดน้ำเสียจนทำให้เป็นน้ำที่นำกลับมาใช้ประโยชน์ ยังเป็นโอกาสในการลดต้นทุนค่าไฟฟ้าได้อย่างมหาศาล จริงอยู่ที่ในตอนแรกการลงทุนระบบไบโอแก๊สและเครื่องปั่นไฟ มันอาจใช้ทุนสูงหลักแสน แต่ผลตอบแทนแค่ 2-3 ปีก็คุ้มทุนจากการประหยัดค่าไฟแล้ว เราจึงบอกได้ว่าไบโอแก๊สมันช่วยกำจัดและบำบัดน้ำเสียในฟาร์ม แล้วมันยังเป็นแหล่งลดรายจ่ายค่าไฟในระยะยาว ได้อย่างมหาศาลเลย” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ M1, 2563: สัมภาษณ์)

“ในส่วนของน้ำเสียเราต้องคำนวณก่อนว่าฟาร์มเราเลี้ยงหมูกี่ตัว เพื่อนำมาคำนวณหาปริมาณในการขุดบ่อกักเก็บน้ำให้เหมาะสมกับขนาดของหมูในฟาร์ม และก็สร้างบ่อไบโอแก๊สให้เหมาะสมกับขนาดของหมูด้วยเช่นกัน เมื่อได้ขนาดเราก็นำมาขุดบ่อไบโอแก๊สเพื่อบำบัดน้ำเสีย และขุดบ่อพัก ให้พอกับน้ำที่ใช้ในแต่ละปี ที่ฟาร์มจึงไม่มีปัญหาน้ำเสียส่งกลิ่นรบกวน หรือล้นไปข้างนอก เพราะเราใช้บ่อไบโอแก๊สทดกลิ่นและมีบ่อพักน้ำเสียที่เพียงพอ” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ M2, 2563: สัมภาษณ์)

“ที่ฟาร์มผมทำไบโอแก๊สเพื่อบำบัดน้ำเสียและกลิ่นเหม็นที่เกิดจากน้ำเสีย และขี้หมู และก็ขุดบ่อพักน้ำเสียให้เพียงพอ แต่ตอนแรกก็ติดปัญหาที่คิดว่าบ่อพักจะพอแต่มันก็มีล้นออกไปช่วงหน้าฝน ก็คุยกับชาวบ้านขุดบ่อเพิ่ม หาทางป้องกันไม่ให้เกิดขึ้นอีก ตอนนั้นก็บ่อบำบัดน้ำเสียพอแล้ว น้ำเสียก็ให้ไบโอแก๊สมันบำบัดไป มีเติมสารพวกจุลินทรีย์ลงไปบ้างให้มันหมักดีขึ้น จะได้แก๊สเยอะ ๆ เอามาปั่นไฟ ลดค่าไฟได้เยอะมากเลย ผมทำมา 2-3 ปี ก็คิดว่าคุ้มทุนแล้วนะ” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ M3, 2563: สัมภาษณ์)

“สำคัญเลยน้ำเสีย ทำผมเกือบต้องโดนปิดฟาร์ม ในช่วงแรกฟาร์มผมยังไม่ทำไบโอแก๊ส มันก็เหม็นกลิ่นน้ำขี้หมู ชาวบ้านเขาก็แจ้ง อบต. ผมก็ต้องรีบแก้ปัญหาทั้งรับคลุมบ่อไบโอแก๊ส และขุดบ่อรองรับน้ำเสียเพิ่มเติม กลัวมันล้นออก พอทำเสร็จก็ไม่ติดปัญหา แต่กว่าจะแก้ได้ก็ใช้เวลาเหมือนกัน ต้องให้ความสำคัญบ่อบำบัดต้องพอ ไบโอแก๊สก็ต้องทำ” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ M4, 2563: สัมภาษณ์)

“พื้นที่ฟาร์มเพียงพอครับ ผมขุดบ่อไว้ 4 บ่อ และบ่อแก๊สอีก 1 บ่อ เพื่อบำบัดน้ำเสีย ก็มันมีไบโอแก๊ส เวลาจะทำให้ น้ำเสียกลับมาใช้ได้ก็ผ่านไบโอแก๊สนี้แหละ และก็มาพักที่บ่อบำบัด พอเริ่มกลับมาใช้ได้ ก็เอากลับมาใช้ในฟาร์ม แต่ก็จะมีบางครั้งที่น้ำล้นออกนอกเขตฟาร์มนะ ช่วงหน้าฝน บางปีฝนหนักจริงก็ห้ามไม่ได้ไม่รู้จะแก้อย่างไร ก็กำลังหาทางแก้ อยู่เหมือนกัน” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ M5, 2563: สัมภาษณ์)

“ด้วยสเกลของฟาร์มที่ใหญ่มากนะ กลิ่นมันจะแรงมากถ้า น้ำเสียไม่ได้รับการบำบัดหรือลดกลิ่น ที่ฟาร์มใช้ไบโอแก๊สมาช่วยในเรื่องน้ำเสีย มันมีผลพลอยได้คือ ขี้หมูที่ไม่กลิ่น เพราะมันหมักมาเรียบร้อยแล้ว มันมีแก๊สด้วยจากแก๊สที่หมักเอาไปปั่นไฟ ลดค่าไฟได้เยอะเลย ทำแค่เรื่องจัดการน้ำเสีย ที่ฟาร์มได้ทั้งขี้หมูที่ไม่เหม็นและลดค่าไฟด้วย ถือว่าลงทุนที่เดียวแล้วคุ้ม ในส่วน

ของบ่อพักน้ำเสีย ที่ฟาร์มทำไว้พอนะ ไม่ล้นออกหอรก ส่วนใหญ่จะมีแต่แห้งก่อนเพราะขุดไว้เผื่อเยอะมาก” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ L4, 2563: สัมภาษณ์)

“บ่อพักน้ำเสียในฟาร์มพอนะ ก่อนสร้างฟาร์มเราคำนวณแล้ว ซื้อที่ดินเผื่อไว้ด้วยทำให้พื้นที่เก็บน้ำเราพอแน่นอน อีกอย่างเราปลูกมันสำปะหลังในฟาร์มเยอะมาก ถ้ามันจะล้นจริงก็เอามารดมันเราก่อน ในส่วนของการบำบัด ที่ฟาร์มใช้ไบโอแก๊สบำบัดน้ำ กลิ่นมันก็ต้องยอมรับว่าคงมี แต่คงไม่แรงละ ส่วนของน้ำที่บำบัดแล้วถ้าสักบ่อที่ 3 ก็นำกลับมาใช้ แต่บ่อ1-2 ยังไม่กล้ารอให้มันพักนาน ๆ ก่อน” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ L1, 2563: สัมภาษณ์)

“ด้านแรกของการจัดน้ำเสียนะ ไบโอแก๊สเลย ได้กำจัดกลิ่นด้วยที่ฟาร์มทำมานานแล้วตั้งแต่ช่วงแรกที่ทำไบโอแก๊สแบบหลุม จนทุกวันนี้ทำแบบ coveredlagoon แก้ปัญหาการบำบัดเสียน้ำได้เยอะเลย ในส่วนของบ่อพักน้ำตอนนี้ก็เพียงพอแล้ว ถ้าไม่พอก็ขุดเพิ่ม แต่ตอนนี้โอเคเลยไม่ต้องไปขุด” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ L3, 2563: สัมภาษณ์)

“น้ำเสียนี้น้ำมันจะรวมกันมากับขี้หมูนะ ดังนั้นถ้าปล่อยมาเฉย ๆ ไม่ทำอะไร มันจะส่งกลิ่นแรงมาก ทางแก้คือคลุมบ่อ ได้ทั้งแก้น้ำเสีย ได้ขี้หมูไปขาย และได้ไฟไปใช้ด้วย ส่วนบ่อพักตอนนี้ที่ฟาร์มมีเหลือเพื่อ ไม่ล้นแน่นอน” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ L3, 2563: สัมภาษณ์)

“ข้อเท็จจริงข้อแรกเลยคือ ที่ฟาร์มยังมีปัญหาน้ำล้นอยู่บ้าง แต่ตอนนี้กำลังขอซื้อที่ดินข้างฟาร์มเพิ่มเติมเพื่อขุดบ่อเพิ่ม น่าแก้ปัญหาได้เร็ว ๆ นี้ เพราะก็เป็นที่ดินของคนที่รู้จักกัน ส่วนการจัดการน้ำเสียผมใช้ระบบไบโอแก๊สบำบัด ก่อนที่น้ำเสียจะไหลไปบ่อพักต่อไป ลดกลิ่นได้เยอะมาก น้ำบ่อท้าย ๆ ก็นำกลับมาใช้ในฟาร์มบ้าง ในช่วงหน้าแล้ง” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ L2, 2563: สัมภาษณ์)

จึงสรุปได้ว่า ฟาร์มขนาดกลางและขนาดใหญ่ ใช้วิธีกำจัดน้ำเสียโดยใช้ระบบผลิตก๊าซชีวภาพเป็นระบบบำบัด ที่นำน้ำเสียและมูลสุกรมาบำบัดร่วมกัน(Biogas) และมีผลพลอยได้เป็นการผลิตก๊าซชีวภาพ ซึ่งสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในรูปแบบของพลังงานทดแทน เช่น ผลิตเป็นไฟฟ้าใช้ทดแทนการใช้ไฟฟ้าของรัฐ

ระบบผลิตก๊าซชีวภาพ(Biogas) ที่ฟาร์มขนาดกลางและขนาดใหญ่นิยมใช้คือระบบบ่อคลุม (Coveredlagoon) เป็นระบบก๊าซชีวภาพที่อาศัยหลักการง่าย ๆ ในการหมักย่อยโดยจุลินทรีย์ที่ไม่ใช้อากาศ คือเป็นระบบปิดที่มีโครงสร้างเป็นคอนกรีตเสริมเหล็กหรือใช้ดินถมผ้าคลุมบ่อให้ลึกเพื่อป้องกันการปนเปื้อนของน้ำเสียสู่ น้ำใต้ดิน และเพื่อความแข็งแรง ด้านบนคลุมด้วยพลาสติก PVC เคลือบป้องกันแสง UV เพื่อเก็บก๊าซชีวภาพ กระบวนการทำงานเพื่อกำจัดน้ำเสียจะเริ่มจากการที่เกษตรกรปล่อยน้ำเสียและมูลสุกรลงไปในบ่อคลุม เมื่อน้ำเสียและมูลสุกรอยู่ในบ่อคลุมก็จะเกิดการหมักของก๊าซโดยไม่ใช้อากาศทำให้ส่วนที่เป็นตะกอนมูลสุกรอยู่ชั้นล่างสุด น้ำเสียอยู่ชั้นกลาง ส่วนก๊าซจะลอยอยู่ด้านบนสุดชนกับผ้าคลุมบ่อ เมื่อเป็นแบบนี้แล้วถ้ามีน้ำเสียที่เข้ามาในบ่อมีปริมาณเยอะจนล้นบ่อ น้ำเสียก็จะล้นไปยังบ่อพักน้ำเสีย บ่อที่ 2 บ่อ 3 จนเป็นน้ำเสียที่ได้รับการบำบัดสามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์ได้อีก พร้อมทั้งก๊าซที่เกิดจากกระบวนการหมักของมูลสุกรในบ่อคลุมก็ยังสามารถนำไปทำเป็นตัวกำเนิดไฟฟ้าใช้ภายในฟาร์มเพื่อลดค่าไฟฟ้าภายในฟาร์มได้ แต่ต้องมีการติดตั้ง

เครื่องกำเนิดไฟฟ้าเพิ่มเติม เพื่อนำมาใช้เปลี่ยนก๊าซที่มีให้เปลี่ยนเป็นพลังงานไฟฟ้า โดยที่ในการจัดการน้ำเสียที่กล่าวมานั้น ก็ยังมีการสร้างบ่อกักเก็บน้ำเสียขณะที่ทำการบำบัดได้เพียงพอ ไม่ล้นไปสร้างความเดือดร้อนให้กับชุมชนและสิ่งแวดล้อม

4.2.3.2 การหมุนเวียนทรัพยากรกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่

การหมุนเวียนทรัพยากรกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ เป็นการนำเอาของเสียที่ผ่านการใช้แล้วกลับมาใช้ใหม่ที่อาจเหมือนเดิม หรือไม่เหมือนเดิมก็ได้ของใช้แล้วจากขั้นตอนในการเลี้ยงสุกรแล้วหมุนเวียนนำกลับมาใช้ใหม่ ได้แก่ กระสอบอาหาร อาหารที่หกเลอะพื้น และน้ำเสียที่ผ่านการบำบัด เป็นหนึ่งในวิธีการลดขยะ ลดมลพิษให้กับสภาพแวดล้อม การหมุนเวียนทรัพยากรกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ จึงเป็นวิธีการที่ช่วยเพิ่มคุณภาพให้กับชีวิตและเพิ่มคุณค่าให้กับสิ่งแวดล้อม

จากผลการศึกษาพบว่า การหมุนเวียนทรัพยากรกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ของฟาร์มสุกรในเขตจังหวัดอุบลราชธานีแบ่งออกเป็น 2 หัวข้อ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) การใช้ซ้ำ

ในฟาร์มทุกขนาด พบว่า กระสอบอาหารและเศษอาหารที่ตกในพื้นคอกสามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ได้ กระสอบอาหารสามารถนำไปบรรจุมูลสุกรปุ๋ยหมัก หรือเอาไว้ใช้ใส่ของเวลาที่จะทิ้งภายในฟาร์มได้ ส่วนเศษอาหารที่ลงในพื้นคอกนั้นสามารถนำไปให้อาหารกบและปลาที่เลี้ยงภายในฟาร์มได้ ดังรายละเอียดคำให้สัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

“ฟาร์มเลี้ยงกบกับปลาดุกเวลาอาหารมันหก ก็เอาไปเลี้ยงกบกับปลา จะกวาดทิ้งก็เสียดาย มันแพง” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ S4, 2563: สัมภาษณ์)

“ก็มีเอากะสอบไปใส่ขี้หมูเอา ไข่ขายให้คนที่เขามาซื้อ เราไม่ต้องไปซื้อกระสอบมาใหม่ ก็เอาที่มีในฟาร์มนี้แหละมาใช้” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ S2, 2563: สัมภาษณ์)

“คงเป็นกระสอบอาหารที่เอาไว้ใส่ขี้หมู นอกนั้นก็ไม่ได้มีอะไรที่เอามาใช้ต่อเลย มีแต่ใช้แล้วก็ทิ้งหมด ยกเว้นกระสอบอาหารนี้แหละ” (สัมภาษณ์คนที่ S3, 2563: สัมภาษณ์)

“เอากะสอบอาหารไปใส่ปุ๋ยขี้มูลที่ตากไว้ครับ แล้วก็เอาน้ำดีที่บำบัดเสร็จแล้วไปล้างคอกหมูได้นะ ยิ่งช่วงหน้าแล้งนี้ได้อ่าน้ำพวกนี้ประจำเลย” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ M4, 2563: สัมภาษณ์)

“ที่บ้านนอกจากทำฟาร์มหมู ก็มีปลูกมันสำปะหลังครับ ผมเอาน้ำขี้หมูนี้แหละไปใส่มันที่ไร่ผม ประหยัดค่าปุ๋ยด้วย มันก็โตสวยด้วย” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ M5, 2563: สัมภาษณ์)

“ผมใช้กระสอบไปใส่ขี้หมูเอาไข่ขาย แล้วก็เหลือก็คงเป็นเอาน้ำดีไปใช้ภายในฟาร์มตอนล้างคอกแล้ว และล้างหมู” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ M1, 2563: สัมภาษณ์)

“อาหารที่หกเลอะครับ วันหนึ่ง ๆ ก็ประมาณ 5 กิโลกรัมนะ เอาไปเลี้ยงปลาภายในบ่อที่เลี้ยงไว้ในฟาร์ม และก็มีกระสอบอาหารที่เอาไปใส่พวกขยะในฟาร์ม ไม่ต้องไปซื้อถุงดำ” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ M2, 2563: สัมภาษณ์)

“ปกติก็ไม่ค่อยเอากลับมาใช้ใหม่ของในฟาร์มแต่ถ้าใช้ที่เห็นก็คงเป็น กระสอบอาหาร ที่ให้ลูกน้องเก็บไว้ใส่ปุ๋ยขี้หมูเอาไว้ขาย นอกนั้นก็ไม่มีอะไร” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ L1, 2563: สัมภาษณ์)

“กระสอบอาหารครับ ที่เอากลับมาใช้ทุกครั้ง เป็นการเช็คสต็อกการใช้ อาหารลูกน้องไปในตัว และก็เอามาใส่ปุ๋ยขี้หมูไว้ขาย” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ L22563: สัมภาษณ์)

จึงสรุปได้ว่า ฟาร์มทุกขนาดมีการใช้กระสอบอาหารในบรรจุมูลสุกร ปุ๋ย หมักและเอาไว้ใส่ของเวลาที่ทิ้งภายในฟาร์มได้ ส่วนเศษอาหารที่ลงในพื้นคอกนั้นนำไปให้อาหาร กบและปลาที่เลี้ยงภายในฟาร์มได้

2) การหมุนเวียนน้ำเสียที่ผ่านการบำบัดมาใช้ในการฟาร์ม ในฟาร์มขนาดเล็ก ไม่ได้กล่าวถึง

ในฟาร์มขนาดกลางและขนาดใหญ่ พบว่า การหมุนเวียนน้ำเสียที่ผ่านการ บำบัดแล้วสามารถหมุนเวียนกลับมาใช้ภายในฟาร์มได้อีกโดยนำไปเป็นน้ำล้างโรงเรือนสุกรได้ และน้ำ เสียที่ออกจากบ่อไบโอแก๊สบ่อแรก สามารถเอาน้ำเสียพวกนี้ไปรดเป็นปุ๋ยให้พืช เช่น อ้อย มัน สำปะหลัง ยางพาราได้ โดยน้ำส่วนนี้นอกจากจะใช้รดพืชภายในฟาร์มแล้วยังมีการอนุญาตให้ บุคคลภายนอกมาเอาไปใช้ประโยชน์ได้เช่นกัน เพื่อเป็นการสร้างสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนอีกด้วย ดัง รายละเอียดคำให้สัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

“ก็มีนะครับ ผมใช้น้ำเสียที่ฟุ้งออกจากบ่อไบโอแก๊สเรานี้แหละ สารอาหาร ยังอยู่ครบเลยไปใส่สวนยางและอ้อยของผม ประหยัดค่าปุ๋ยได้เยอะเลย” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ M3, 2563: สัมภาษณ์)

“ที่บ้านนอกจากทำฟาร์มหมู ก็มีปลูกมันสำปะหลังครับ ผมเอาน้ำขี้หมูนี้ แหละไปใส่มันที่ไร่ผม ประหยัดค่าปุ๋ยด้วย มันก็โตสวยด้วย” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ M5, 2563: สัมภาษณ์)

“น้ำดีนี้ได้ใช้ประโยชน์เลย เอามาใช้ตลอด น้ำในฟาร์มนี้สำคัญมากนะ ประหยัดได้ต้องทำ เอากลับมาใช้ได้ต้องใช้ เพราะถ้าน้ำมันหมด ก็ต้องหาเจาะบ่อใหม่ ดังนั้นน้ำดีที่ บำบัดแล้วเราเอามาใช้ล้างคอกได้เลย” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ L3, 2563: สัมภาษณ์)

“ส่วนใหญ่ที่ฟาร์มจะเป็นการเอาน้ำเสียที่มีปุ๋ย มารดน้ำให้กับพืชในฟาร์ม ที่ปลูกไว้พวกมันสำปะหลัง ยางพารา ก็พอได้ประโยชน์จากน้ำพวกนี้อยู่ อีกอย่างก็ให้ชาวบ้านมาเอาน้ำ ได้นะ แต่ต้องเอางัดและเอาเครื่องมาสูบเอาเอง เราไม่หวง” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ L42563: สัมภาษณ์)

จึงสรุปได้ว่า ในฟาร์มขนาดกลางและขนาดใหญ่ มีการหมุนเวียนน้ำเสียที่ ผ่านการบำบัดแล้ว กลับมาใช้ภายในฟาร์ม โดยนำไปเป็นน้ำล้างโรงเรือนสุกรและน้ำเสียที่ออกจาก บ่อไบโอแก๊สบ่อแรกเอาไปรดเป็นปุ๋ยให้พืช เช่น อ้อย มันสำปะหลัง ยางพาราได้ นอกจากจะใช้รดพืช ภายในฟาร์มแล้วยังมีการอนุญาตให้บุคคลภายนอกมาเอาไปใช้ประโยชน์ได้เช่นกัน เพื่อเป็นการสร้าง สัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนอีกด้วย

4.2.3.3 การจัดการสุขาภิบาล

การจัดการสุขาภิบาลคือ การจัดการเพื่อให้สุกรอยู่อย่างสบาย ปลอดภัยจากเชื้อโรคต่าง ๆ การทำโรงเรือนสุกรให้สะอาด การให้อาหารที่ดี การจัดการที่เป็นประโยชน์ต่อการผลิตสุกร การจัดการขยะภายในฟาร์มและโรงเรือนสุกรที่เกิดจากการเลี้ยงเช่น กระสอบอาหาร ขวดยาและเข็มฉีดยา เพื่อป้องกันกลิ่นของเสียภายในฟาร์มและของเสียที่เกิดจากมูลสุกรไปรบกวนชุมชน

จากผลการศึกษาพบว่า การจัดการสุขาภิบาลของฟาร์มสุกรในเขตจังหวัดอุบลราชธานี แบ่งออกเป็น 2 หัวข้อ ซึ่งในแต่ละหัวข้อผู้ให้ข้อมูลหลักได้ให้ข้อมูล ดังรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) การทำความสะอาดภายในโรงเรือน

ในฟาร์มทุกขนาด พบว่า สามารถทำความสะอาดได้หลากหลายวิธีตามความเหมาะสมของความสกปรกมากหรือน้อยในแต่ละวัน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.1) การทำความสะอาดคอกเลี้ยงสัตว์ เนื่องจากการหมักหมมของมูลสัตว์ ปัสสาวะและเศษอาหารมีผลต่อการเกิดกลิ่นเป็นอย่างมาก โดยเก็บกวาด ขูด และรวบรวมมูลสุกรและเศษอาหารที่หกหล่นในคอกโดยเฉพาะบริเวณที่เป็นที่นอนของสุกรและบริเวณที่สุกรขึ้นจากส้วมน้ำอย่างน้อยวันละ 1-2 ครั้งเพื่อป้องกันการเหยียบย่ำหรือนอนทับจนยากต่อการทำความสะอาด

1.2) การล้างคอกสุกรอย่างน้อยทุก 2-3 วัน โดยการเก็บกวาดมูลสุกรก่อนการฉีดล้าง

1.3) การทำความสะอาดโครงสร้างภายในอาคารอย่างสม่ำเสมอ การเลี้ยงสุกรในปัจจุบันส่วนใหญ่จะเป็นระบบการนำสุกรเข้าและออกจากฟาร์มพร้อมกัน (all-in all-out) กล่าวคือ สุกรที่ช่วงอายุหนึ่งหรือสุกรในระยะผสมพันธุ์จะถูกเลี้ยงในที่เดียวกันและถูกย้ายไปสถานที่ใหม่หรือนำไปจำหน่ายในระยะเวลาเดียวกัน โดยในช่วงเวลาที่เตรียมคอกสำหรับสุกรชุดใหม่ ต้องทำความสะอาดโครงสร้างและพัดลม ล้างทำความสะอาดพื้นผิวภายในและทำการฉีดฆ่าเชื้อก่อนนำสุกรชุดใหม่เข้ามา

1.4) การดูแลรางระบายน้ำ (ส้วมน้ำ) จะมีการปล่อยน้ำเสียที่อยู่ในรางระบายและทำความสะอาดเอามูลสุกรออกทุกวัน พร้อมกับเปลี่ยนน้ำในรางระบายน้ำใหม่ทุกวันเพื่อป้องกันการหมักหมมอันอาจก่อให้เกิดกลิ่นรบกวนและกลายเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ของแมลงวันและยุงได้ ดังรายละเอียดคำให้สัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

“เราจะทำความสะอาดคอกหมู โดยการกวาดขี้หมูวันละครั้งในช่วงเช้าถ้าหมูมันยังอายุน้อย แต่ถ้าหมูอายุมันเยอะขึ้นเราก็จะทำความสะอาดโดยการกวาดขี้หมู 2 ครั้งต่อวัน เช้า-เย็น” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ S1, 2563: สัมภาษณ์)

“ก็จะเก็บขี้หมูวันละ 1-2 ครั้ง และล้างคอกทุก ๆ 2-3 วัน โดยจะมีการดูแลพิเศษในส่วนที่มีเศษอาหารหกเลอะด้วย เพราะถ้าไม่ทำความสะอาดออก มันจะทับกันส่งกลิ่นเหม็นมาก แล้วยิ่งทับนานก็จะยิ่งทำความสะอาดได้ยาก” (สัมภาษณ์คนที่ S3, 2563: สัมภาษณ์)

“ส่วนใหญ่ก็ใช้ไม้กวาดทางมะพร้าวกวาดเอา ก็จะมีล้างหมูบ้าง แต่ก็ไม่น้อย หมูมันไม่เยอะซีไยน้อย” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ S5, 2563: สัมภาษณ์)

“ที่ฟาร์มจะกวาดขี้หมูทุกเช้า-เย็น เลย และจะล้างคอกก็ต่อเมื่อมันเลอะมาก เราเน้นเลี้ยงแบบแห้ง เลยไม่ค่อยชอบใช้น้ำเท่าไร แต่ถ้าสกปรกมากก็ค่อยว่ากัน ของเสียอื่น ๆ ก็จะมีพวกฝุ่นอาหาร ฝุ่นที่เกิดจากละอองขี้หมู เราจะล้าง 2-3 เดือนต่อครั้ง แต่ถ้าไม่สกปรกมากก็จะล้างตอนพักเล้าหมู” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ M2, 2563: สัมภาษณ์)

“จะเคลียร์ขี้หมูออกทุกวัน เช้า-เย็น โดยจะขูดขี้ไปลงที่ส้วมน้ำ และปล่อยส้วมน้ำออกในเช้าของทุกวัน พร้อมกับเปลี่ยนน้ำส้วมน้ำใหม่” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ L1, 2563: สัมภาษณ์)

“ก็จะกวาดทุกวัน เช้า-เย็นแล้วแต่อายุหมู แต่ถ้าหมูน้อยขึ้นน้อยบางวันก็กวาดครั้งเดียว โดยจะกวาดทั้งขี้และเศษอาหารรวมกัน และก็ให้ไปรวมกันที่ส้วมน้ำและปล่อยลงบ่อไบโอแก๊ส ส่วนถ้ามันสกปรกมาก ก็จะใช้เครื่องฉีดน้ำแรงดันสูงล้าง ประมาณ 2 วันต่อครั้ง แต่ถ้าหมูขี้เยอะก็จะล้างทุกวัน และก็จะมีการล้างทำความสะอาดเล้า ในตอนขายหมูหมด เพื่อให้เล้าสะอาดพร้อมลงหมูชุดใหม่ พร้อมพ่นยาฆ่าเชื้อด้วย” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ L4, 2563: สัมภาษณ์)

จึงสรุปได้ว่า ในฟาร์มทุกขนาด ใช้วิธีการทำความสะอาดภายในโรงเรือนโดยการทำความสะอาดคอกเลี้ยงสัตว์ โดยเก็บกวาด ขูด รวบรวมมูลสุกรและเศษอาหารที่หกหล่นในคอกบริเวณที่เป็นพื้นดินของสุกร และบริเวณที่สุกรขึ้นจากส้วมน้ำ อย่างน้อยวันละ 1-2 ครั้ง มีการล้างคอกสุกรอย่างน้อยทุก 2-3 วัน ครั้ง หมั่นทำความสะอาดโครงสร้างภายในอาคารอย่างสม่ำเสมอ มีการปล่อยน้ำเสียที่อยู่ในรางระบายและทำความสะอาดเอามูลสุกรออกทุกวัน พร้อมกับเปลี่ยนน้ำในรางระบายน้ำใหม่ทุกวันเพื่อป้องกันการก่อให้เกิดกลิ่นรบกวนและกลายเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ของแมลงวันและยุงได้

2) การจัดเก็บขี้มูลสัตว์ ขวดยา และถูงอาหาร

ในฟาร์มทุกขนาด พบว่า มีการจัดเก็บขี้มูลสัตว์ ขวดยา และกระสอบอาหาร ซึ่งในส่วนของการเก็บมูลสัตว์จะทำการฝังกลบดินในพื้นที่ท้ายฟาร์ม หรือนำไปทิ้งที่จุดทิ้งขี้มูลที่โรงพยาบาลแต่ต้องมีการชำระค่าบริการรายเดือน ขวดยาจะแยกเป็นขยะรวมกันเพื่อนำไปกำจัดทิ้งภายนอกฟาร์มหรือเผาภายในพื้นที่ฟาร์ม และกระสอบอาหารจะนำกลับมาใช้ใหม่ในการใส่ปุ๋ยมูลสุกรดังรายละเอียดคำให้สัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

“ขยะที่เกิดในฟาร์มส่วนใหญ่จะไม่มีนะ เพราะยาเราก็ไม่ค่อยได้ใช้ ก็จะมีแค่กระสอบอาหารที่เราเอากลับมาใช้ใหม่ไว้ใส่ขี้หมู” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ S1, 2563: สัมภาษณ์)

“พวกขี้มูลสัตว์ ขวดยา กระสอบ ก็เก็บไปทิ้งทำลายข้างนอกให้รถขยะมาเอา ยกเว้นกระสอบก็จะเอาไว้ใส่ขี้หมู” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ S2, 2563: สัมภาษณ์)

“ส่วนพวกขยะส่วนใหญ่จะเผาที่ฟาร์ม ยกเว้นขี้มูลจะฝังทำลาย” (สัมภาษณ์คนที่ S3, 2563: สัมภาษณ์)

“ขยะขวดยา จะเอาไปทิ้งรวมกันกับขยะที่ใช้ทั่วไปให้รถขยะมาเก็บ เข็มก็จะฝัง ส่วนกระสอบเอามาใส่ชี้หนู” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ M5, 2563: สัมภาษณ์)

“ขยะพวกกระสอบก็เอามาใส่ปุ๋ย ขวดยาเก็บรวมขายของเก่า ส่วนเข็มเอาไปทิ้งที่จุดทิ้งเข็มที่โรงพยาบาลแต่ต้องจ่ายค่าจัดเก็บรายเดือน” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ L1, 2563: สัมภาษณ์)

จึงสรุปได้ว่า ฟาร์มทุกขนาด จัดการเข็มฉีดยาโดยทำการฝังกลบดินในพื้นที่ท้ายฟาร์ม หรือนำไปทิ้งที่จุดทิ้งเข็มที่โรงพยาบาลแต่ต้องมีการชำระค่าบริการรายเดือน ขวดยาจะแยกเป็นขยะรวมกันเพื่อนำไปกำจัดทิ้งภายนอกฟาร์มหรือเผาภายในพื้นที่ฟาร์ม และกระสอบอาหารจะนำกลับมาใช้ใหม่ในการใส่ปุ๋ยมูลสุกร

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

งานวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาถึงกลยุทธ์เพื่อความยั่งยืนสำหรับธุรกิจฟาร์มสุกรของผู้เลี้ยงสุกร ในเขตจังหวัดอุบลราชธานี โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In Depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลหลัก ผู้วิจัยได้นำเสนอสรุปผลการศึกษา อภิปรายผลและข้อเสนอแนะดังรายละเอียดต่อไปนี้

- 5.1 สรุปผลการศึกษา
- 5.2 อภิปรายผล
- 5.3 ข้อค้นพบจากงานวิจัย
- 5.4 ข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการศึกษา

กลยุทธ์เพื่อความยั่งยืนสำหรับธุรกิจฟาร์มสุกรของผู้เลี้ยงสุกร ในเขตจังหวัดอุบลราชธานี ในการศึกษาประกอบไปด้วยกลยุทธ์ด้านเศรษฐกิจ กลยุทธ์ด้านสังคมและกลยุทธ์ด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีผู้ให้ข้อมูลหลักทั้งหมดจำนวน 14 คน ที่เป็นเจ้าของฟาร์ม ผู้จัดการฟาร์ม หรือผู้มีอำนาจหลักในการควบคุมดูแลฟาร์ม โดยแบ่งเป็นฟาร์มขนาดเล็ก 5 คน ฟาร์มขนาดกลาง 5 คน ฟาร์มขนาดใหญ่ 4 คน จากการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถนำมาสรุปผลการศึกษาได้ดังต่อไปนี้

5.1.1 กลยุทธ์ด้านเศรษฐกิจ

ผลการศึกษากลยุทธ์ด้านเศรษฐกิจของธุรกิจฟาร์มสุกรในเขตจังหวัดอุบลราชธานีสรุปได้ว่าการดำเนินการใน 3 ด้าน โดยมีรายละเอียดดังนี้

5.1.1.1 กระบวนการจัดการธุรกิจฟาร์มสุกรพบว่า ฟาร์มสุกรทุกขนาดให้ความสำคัญกับการสรรหาที่ดินเพื่อเป็นที่ตั้งฟาร์มที่อยู่ห่างไกลจากชุมชนและมีแหล่งน้ำที่เพียงพอสำหรับการประกอบธุรกิจในระยะยาว สำหรับการเตรียมโรงเรือนและการจัดหาวัตถุดิบเพื่อการเลี้ยงสุกรนั้น ผลการศึกษาพบว่าฟาร์มขนาดเล็กก่อสร้างโรงเรือนด้วยการเน้นใช้วัสดุราคาถูกและซื้อสายพันธุ์สุกรจากพื้นที่ใกล้เคียง ส่วนฟาร์มขนาดกลางและขนาดใหญ่เน้นการก่อสร้างโรงเรือนระบบปิดและสายพันธุ์จากฟาร์มใหญ่หรือบริษัทที่เชื่อถือได้ สำหรับในกิจกรรมการผลิตนั้น พบว่าการเลี้ยงสุกรใช้เวลา 3-5 เดือนและฟาร์มทุกขนาดเลี้ยงสุกรด้วยอาหารสำเร็จรูป มีเพียงฟาร์มขนาดกลางและขนาดใหญ่ที่จ้างแรงงานและเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการผลิต ส่วนฟาร์มขนาดเล็กใช้แรงงานภายในครัวเรือน และในการดำเนินกิจกรรมทางการตลาดพบว่า ในฟาร์มขนาดเล็กเน้นจำหน่ายสุกรขุนที่หน้าฟาร์ม โดยมีพ่อค้ามารับซื้อ ส่วนฟาร์มขนาดกลางจำหน่ายสุกรขุนให้แก่ผู้ค้าคนกลางที่หน้าฟาร์มเช่นเดียวกัน แต่มีบริการขนส่งแก่ลูกค้าถึงโรงเชือดหรือเขียงจำหน่ายสุกรเพิ่มเติมเพราะมีใบอนุญาตเคลื่อนย้ายสุกรไปยังพื้นที่ต่างจังหวัดได้ ในขณะที่ฟาร์มขนาดใหญ่ดำเนินกิจกรรมทางการตลาดเช่นเดียวกันกับฟาร์มขนาดกลาง แต่มีการจำหน่ายให้แก่ผู้บริโภคโดยตรงผ่านร้านค้าที่สร้างขึ้นรวมถึงร้านสะดวกซื้อและโมเดิร์นเทรดในพื้นที่ในลักษณะของขึ้นส่วนสุกรชำแหละ

5.1.1.2 การเป็นผู้นำด้านต้นทุนพบว่า ฟาร์มทุกขนาดมีความพยายามในการลดต้นทุนตามศักยภาพที่มี กล่าวคือ ฟาร์มขนาดเล็กลดต้นทุนค่าอาหารสุกรด้วยการใช้อาหารผงสำเร็จรูปและลดต้นทุนค่าไฟฟ้าด้วยการใช้เฉพาะเท่าที่จำเป็น ในขณะที่ฟาร์มขนาดกลางและขนาดใหญ่เน้นลดต้นทุนด้วยการเน้นการจัดการประสิทธิภาพทั้งการใช้อาหารและการผลิต ลดต้นทุนค่าไฟฟ้าด้วยการใช้ไบโอแก๊สผลิตไฟฟ้าและใช้เทคโนโลยีเข้ามาทดแทนแรงงาน

5.1.1.3 การสร้างความแตกต่างให้แก่สินค้าพบว่า ฟาร์มขนาดเล็กเน้นสร้างความแตกต่างด้วยการเลี้ยง ในขณะที่ฟาร์มขนาดกลางเน้นการบริการจัดส่งและการรับรองมาตรฐานสินค้าปศุสัตว์ ฟาร์มขนาดใหญ่เพิ่มบริการด้านการจัดจำหน่ายชิ้นส่วนสุกรชำแหละนอกเหนือจากกิจกรรมการสร้าง ความแตกต่างที่ฟาร์มขนาดเล็กและขนาดกลางได้กระทำ

ทั้งนี้ กลยุทธ์ด้านเศรษฐกิจเพื่อความยั่งยืนสำหรับธุรกิจฟาร์มสุกร ของผู้เลี้ยงสุกรในเขตจังหวัดอุบลราชธานีนั้น ผู้เขียนได้สรุปไว้ในตารางที่ 5.1 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 5.1 สรุปกลยุทธ์ด้านเศรษฐกิจเพื่อความยั่งยืนสำหรับธุรกิจฟาร์มสุกร ของผู้เลี้ยงสุกรในเขตจังหวัดอุบลราชธานี

กลยุทธ์ด้านเศรษฐกิจ	ฟาร์มขนาดเล็ก	ฟาร์มขนาดกลาง	ฟาร์มขนาดใหญ่
กระบวนการจัดการธุรกิจฟาร์มสุกร	- เน้นความพอเพียงของแหล่งน้ำ - สร้างตามประเภทของสุกรที่จะเลี้ยงและใช้วัสดุราคาถูก - ใช้สายพันธุ์จากพื้นที่ใกล้เคียง เลี้ยงด้วยอาหารสำเร็จรูป - ใช้แรงงานคนในครอบครัว - จำหน่ายสุกรหน้าฟาร์ม พ่อค้ามารับซื้อ	- เน้นความพอเพียงของแหล่งน้ำและพื้นที่สำหรับทำฟาร์มระบบปิด - สร้างโรงเรือนระบบปิด เน้นความคุ้มค่าและระยะเวลาในการใช้งานยาว - ใช้สายพันธุ์จากฟาร์มใหญ่ เลี้ยงด้วยอาหารสำเร็จรูป - จ้างแรงงานจากภายนอก - จำหน่ายสุกรหน้าฟาร์ม และขนส่งถึงโรงเชือดหรือเขียงจำหน่ายสุกร	- เน้นความพอเพียงของแหล่งน้ำการบริหารจัดการน้ำและขนาดของพื้นที่ - สร้างโรงเรือนระบบปิด เน้นความคุ้มค่าและระยะเวลาในการใช้งานยาว - ใช้สายพันธุ์จากฟาร์มบริษัทที่น่าเชื่อถือ เลี้ยงด้วยอาหารสำเร็จรูป - จ้างแรงงานจากภายนอก - จำหน่ายสุกรหน้าฟาร์ม บริการส่งสุกรถึงโรงเชือดหรือเขียงจำหน่ายสุกร และจำหน่ายชิ้นส่วนสุกรชำแหละ

ตารางที่ 5.1 สรุปกลยุทธ์ด้านเศรษฐกิจเพื่อความยั่งยืนสำหรับธุรกิจฟาร์มสุกร ของผู้เลี้ยงสุกรใน
เขตจังหวัดอุบลราชธานี (ต่อ)

กลยุทธ์ด้านเศรษฐกิจ	ฟาร์มขนาดเล็ก	ฟาร์มขนาดกลาง	ฟาร์มขนาดใหญ่
การเป็นผู้นำด้านต้นทุน	- ลดค่าอาหารสุกร ใช้อาหารผงสำเร็จรูป - ลดค่าไฟฟ้าใช้เฉพาะที่จำเป็น เช่น ไฟแสงสว่าง	- เน้นประสิทธิภาพการใช้อาหาร - ใช้ไบโอแก๊สผลิตไฟฟ้า - การจัดการประสิทธิภาพการผลิตที่ดี - การใช้เทคโนโลยีเข้ามาทดแทนแรงงาน	- เน้นประสิทธิภาพการใช้อาหาร - ใช้ไบโอแก๊สผลิตไฟฟ้า - การจัดการประสิทธิภาพการผลิตที่ดี - การใช้เทคโนโลยีเข้ามาทดแทนแรงงาน
การสร้างความแตกต่างให้สินค้า	- เน้นความเอาใจในขั้นตอนการเลี้ยงสุกร	- บริการส่งสุกรถึงลูกค้า - รับรองมาตรฐานสินค้าปศุสัตว์	- บริการส่งสุกรถึงลูกค้า - รับรองมาตรฐานสินค้าปศุสัตว์ - มีร้านค้าจำหน่ายชิ้นส่วนสุกรชำแหละ

5.1.2 กลยุทธ์ด้านสังคม

ผลการศึกษากลยุทธ์ด้านสังคมของธุรกิจฟาร์มสุกรในเขตจังหวัดอุบลราชธานีสรุปได้ว่าการดำเนินการใน 3 ด้าน โดยมีรายละเอียดดังนี้

5.1.2.1 การประกอบธุรกิจอย่างมีความรับผิดชอบต่อสังคมพบว่า การลดใช้ยาปฏิชีวนะพบเพียงในฟาร์มขนาดเล็กเท่านั้น ในส่วนของการงดใช้สารเร่งเนื้อแดงในการเลี้ยงนั้นฟาร์มทุกขนาดให้ความสำคัญกับการงดใช้สารเร่งเนื้อแดงในการเลี้ยงเพราะนอกจากเป็นเรื่องข้อกฎหมายที่กำหนดแล้ว ยังเป็นความรับผิดชอบต่อผู้บริโภคเนื้อสุกรที่จะได้บริโภคเนื้อสุกรที่ปลอดจากสารที่ก่อให้เกิดอันตรายอย่างรุนแรงกับร่างกาย สำหรับการมีความรับผิดชอบต่อพนักงานภายในฟาร์มฟาร์มขนาดกลางและฟาร์มขนาดใหญ่ได้มีการให้ค่าตอบแทนที่เป็นธรรมและเหมาะสมกับพนักงานส่วนฟาร์มขนาดเล็กไม่ได้มีการกล่าวถึงส่วนนี้ สำหรับการมีความรับผิดชอบต่อสังคมภายนอกฟาร์มทุกขนาดแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมภายนอก โดยก่อนสร้างฟาร์มมีการขออนุญาตก่อสร้างฟาร์มและรับฟังความคิดเห็นจากชุมชนทั้งก่อนและหลังก่อสร้างฟาร์มเสร็จจะเป็นหลักฐานเชิงประจักษ์พยานที่สำคัญหากเกิดปัญหาข้อร้องเรียนจากชุมชน รวมถึงทำระบบมาตรฐานภายในฟาร์ม อีกทั้งฟาร์มขนาดใหญ่ได้แสดงความรับผิดชอบต่อลูกค้าด้วยการจำหน่ายสุกรที่ได้มาตรฐานในราคาที่เหมาะสม มีการกำหนดเงื่อนไขทางการค้าที่เป็นธรรม ยืดหยุ่น เพื่อให้เกิดประโยชน์ร่วมกันทั้งฟาร์มและลูกค้า รวมถึงรับผิดชอบต่อหน่วยงานของรัฐด้วยการปฏิบัติตามข้อกำหนดของภาครัฐตามข้อกำหนดที่เกี่ยวข้อง

5.1.2.2 การบริจาคเพื่อการกุศลพบว่า ฟาร์มทุกขนาดให้ความสำคัญและมีความตั้งใจจริงกับการบริจาคช่วยเหลือองค์กรต่าง ๆ ภายในชุมชน เช่น วัด ชุมชน โรงเรียน โดยอาจบริจาคในรูปตัวเงินและมีใช้ตัวเงิน

5.1.2.3 การอาสาช่วยเหลือชุมชนพบว่า ฟาร์มทุกขนาดให้ความสำคัญกับกิจกรรมอาสาช่วยเหลือสังคม การอาสาช่วยเหลือที่เป็นการทำประโยชน์ให้ชุมชน มุ่งมั่นในการที่จะพัฒนาชุมชนที่ตนเองอาศัยให้ดีขึ้น โดยที่ฟาร์มขนาดใหญ่ได้ทำกิจกรรมช่วยเหลือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น สร้างบ้านพักคนชรา ให้โอกาสนักศึกษาฝึกงาน นอกเหนือจากที่ฟาร์มขนาดเล็กและขนาดกลางได้กระทำ

ทั้งนี้ กลยุทธ์ด้านสังคมเพื่อความยั่งยืนสำหรับธุรกิจฟาร์มสุกรของผู้เลี้ยงสุกรในเขตจังหวัดอุบลราชธานีนั้น ผู้เขียนได้สรุปไว้ในตารางที่ 5.2 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 5.2 สรุปกลยุทธ์ด้านสังคมเพื่อความยั่งยืนสำหรับธุรกิจฟาร์มสุกร ของผู้เลี้ยงสุกรในเขตจังหวัดอุบลราชธานี

กลยุทธ์ด้านสังคม	ฟาร์มขนาดเล็ก	ฟาร์มขนาดกลาง	ฟาร์มขนาดใหญ่
การประกอบธุรกิจอย่างมีความรับผิดชอบต่อสังคม	- การลดการใช้ยาปฏิชีวนะ - การงดใช้สารเร่งเนื้อแดง - การมีความรับผิดชอบต่อสังคมภายนอก เช่น ก่อนสร้างฟาร์มมีการขออนุญาตก่อสร้าง	- การงดใช้สารเร่งเนื้อแดง - การมีความรับผิดชอบต่อพนักงาน ภายในฟาร์ม เช่น การให้ผลตอบแทนที่เป็นธรรมเหมาะสม - การมีความรับผิดชอบต่อสังคมภายนอก เช่น ก่อนสร้างฟาร์มมีการขออนุญาตก่อสร้าง ทำระบบมาตรฐาน	- การงดใช้สารเร่งเนื้อแดง - การมีความรับผิดชอบต่อพนักงานภายในฟาร์มการให้ผลตอบแทนที่เป็นธรรมเหมาะสม - การมีความรับผิดชอบต่อสังคมภายนอก เช่น ก่อนสร้างฟาร์มมีการขออนุญาตก่อสร้าง ทำระบบมาตรฐาน รวมถึงรับผิดชอบต่อลูกค้าและหน่วยงานของรัฐ
การบริจาคเพื่อการกุศล	- การบริจาคเงิน สิ่งของช่วยเหลือ วัด ชุมชน โรงเรียน	- การบริจาคเงิน สิ่งของช่วยเหลือ วัด ชุมชน โรงเรียน	- การบริจาคเงิน สิ่งของช่วยเหลือ วัด ชุมชน โรงเรียน
การอาสาช่วยเหลือชุมชน	- การอาสาช่วยเหลือที่เป็นการทำประโยชน์ให้ชุมชน มุ่งมั่นในการที่จะพัฒนาชุมชนที่ตนเองอาศัยให้ดีขึ้น	- การอาสาช่วยเหลือที่เป็นการทำประโยชน์ให้ชุมชน มุ่งมั่นในการที่จะพัฒนาชุมชนที่ตนเองอาศัยให้ดีขึ้น	- การอาสาช่วยเหลือที่เป็นการทำประโยชน์ให้ชุมชน มุ่งมั่นในการที่จะพัฒนาชุมชนที่ตนเองอาศัยให้ดีขึ้น - กิจกรรมอาสาที่เป็นการช่วยเหลือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น สร้างบ้านพักคนชรา ให้โอกาสนักศึกษาฝึกงาน

5.1.3 กลยุทธ์ด้านสิ่งแวดล้อม

ผลการศึกษากลยุทธ์ด้านสิ่งแวดล้อมของธุรกิจฟาร์มสุกรในเขตจังหวัดอุบลราชธานีสรุปได้ว่า มีการดำเนินการใน 3 ด้าน โดยมีรายละเอียดดังนี้

5.1.3.1 การจัดการน้ำเสียพบว่า ฟาร์มขนาดเล็กมีการจัดการที่แหล่งกำเนิด คือ แยกมูลสุกรออกจากน้ำเสีย โดยการเก็บกวาดมูลสุกรและทำความสะอาดภายในโรงเรือนอย่างสม่ำเสมอ เป็นการลดกลิ่นที่เป็นสิ่งรบกวนชุมชนและสิ่งแวดล้อมได้เป็นอย่างดี ในขณะที่ฟาร์มขนาดกลางและขนาดใหญ่จัดการน้ำเสียโดยใช้ระบบผลิตก๊าซชีวภาพ (Biogas) ในการบำบัดน้ำเสียและสร้างบ่อบำบัดน้ำเสียให้เพียงพอ เป็นการลดกลิ่นจากการคละน้ำเสียเอาไว้พร้อมทั้งบำบัดของเสียจากน้ำเสียที่เกิดจากมูลสุกรไม่ให้ส่งกลิ่นกระทบกับชุมชนและสิ่งแวดล้อม รวมไปถึงน้ำเสียจะไม่ล้นออกจากฟาร์มไปสร้างความเสียหายกับชุมชนและสิ่งแวดล้อม

5.1.3.2 การหมุนเวียนทรัพยากรกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่พบว่า ฟาร์มทุกขนาดมีการใช้กระสอบอาหารเข้าในการบรรจุมูลสุกร ปุ๋ยหมัก หรือเอาไว้ใช้ใส่ของเวลาที่จะทิ้งภายในฟาร์ม เศษอาหารนำไปให้อาหารกบและปลาที่เลี้ยงภายในฟาร์ม อีกทั้งในฟาร์มขนาดกลางและขนาดใหญ่ได้หมุนเวียนน้ำเสียที่ผ่านการบำบัดแล้ว นำไปล้างโรงเรือนสุกร และน้ำเสียที่ออกจากบ่อบำบัดไอแก๊สบ่อแรกเอาไปรดเป็นปุ๋ยให้พืช เช่น อ้อย มันสำหรั่ง ยางพารา รวมทั้งยังมีการอนุญาตให้บุคคลภายนอกมาเอาไปใช้ประโยชน์ได้

5.1.3.3 การจัดการสุขาภิบาลพบว่า ฟาร์มทุกขนาดได้ทำความสะอาดและล้างภายในโรงเรือนด้วยน้ำสะอาดอย่างสม่ำเสมอ ในขณะที่การจัดเก็บเข้มนิยามทำได้ด้วยการฝังกลบหรือนำไปทิ้งที่จุดทิ้งเข้มนิยามที่โรงพยาบาล ส่วนขวดยาแยกทิ้งภายนอกฟาร์มหรือเผาภายในฟาร์ม และถูงอาหารนำกลับมาใช้บรรจุมูลสุกรได้อีกครั้ง

ทั้งนี้ กลยุทธ์ด้านสังคมเพื่อความยั่งยืนสำหรับธุรกิจฟาร์มสุกรของผู้เลี้ยงสุกรในเขตจังหวัดอุบลราชธานีนั้น ผู้เขียนได้สรุปไว้ในตารางที่ 5.3 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 5.3 สรุปกลยุทธ์ด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อความยั่งยืนสำหรับธุรกิจฟาร์มสุกร ของผู้เลี้ยงสุกร ในเขตจังหวัดอุบลราชธานี

กลยุทธ์ด้านสิ่งแวดล้อม	ฟาร์มขนาดเล็ก	ฟาร์มขนาดกลาง	ฟาร์มขนาดใหญ่
การจัดการน้ำเสีย	- การจัดการที่แหล่งกำเนิด คือ แยกมูลสุกรออกจากน้ำเสีย	- ใช้ระบบผลิตก๊าซชีวภาพในการบำบัดน้ำเสีย	- ใช้ระบบผลิตก๊าซชีวภาพในการบำบัดน้ำเสีย
การหมุนเวียนทรัพยากรกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่	- การใช้ซ้ำ มีการใช้กระสอบอาหารบรรจุมูลสุกร เศษอาหารใช้เลี้ยงปลา	- การใช้ซ้ำ มีการใช้กระสอบอาหารบรรจุมูลสุกร เศษอาหารใช้เลี้ยงปลา - การหมุนเวียนน้ำเสียที่ผ่านการบำบัดมาใช้ในฟาร์ม โดยนำไปเป็นน้ำล้างโรงเรือนสุกร เอาไปรดเป็นปุ๋ยและบุคคลภายนอกมาเอาไปใช้ประโยชน์	- การใช้ซ้ำ มีการใช้กระสอบอาหารบรรจุมูลสุกร เศษอาหารใช้เลี้ยงปลา - การหมุนเวียนน้ำเสียที่ผ่านการบำบัดมาใช้ในฟาร์ม โดยนำไปเป็นน้ำล้างโรงเรือนสุกร เอาไปรดเป็นปุ๋ยและบุคคลภายนอกมาเอาไปใช้ประโยชน์

5.2 อภิปรายผล

จากการสรุปผลการศึกษา พบว่า กลยุทธ์เพื่อความยั่งยืนสำหรับธุรกิจฟาร์มสุกรของผู้เลี้ยงสุกรในเขตจังหวัดอุบลราชธานี ตามกลยุทธ์ในด้านเศรษฐกิจ กลยุทธ์ด้านสังคมและกลยุทธ์ด้านสิ่งแวดล้อมสามารถนำมาอภิปรายผลการวิจัย ได้ดังนี้

5.2.1 กลยุทธ์ด้านเศรษฐกิจ

จากการสรุปผลการวิจัย กลยุทธ์ด้านเศรษฐกิจของธุรกิจฟาร์มสุกรในเขตจังหวัดอุบลราชธานีสรุปได้ว่า มีการดำเนินการใน 3 ด้าน สามารถอภิปรายผลการศึกษาดังรายละเอียดต่อไปนี้

5.2.1.1 กระบวนการจัดการธุรกิจฟาร์มสุกร

ฟาร์มสุกรทุกขนาดให้ความสำคัญกับการสรรหาที่ดินเพื่อเป็นที่ตั้งฟาร์มที่อยู่ห่างไกลจากชุมชนและมีแหล่งน้ำที่เพียงพอสำหรับการประกอบธุรกิจในระยะยาว ซึ่งเป็นไปตามแนวปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มสุกร ที่ระบุว่า ฟาร์มสุกรควรตั้งอยู่ในพื้นที่เหมาะสมกับการเลี้ยงสุกรและมีแหล่งน้ำสะอาดเพียงพอต่อการเลี้ยงสุกร และสอดคล้องกับผลการศึกษารวโรจน์ พิสิทธิ์อัศร (2558) ที่ระบุว่า ทำเลที่ตั้งการทำฟาร์มสุกรต้องถูกต้องตามมาตรฐานฟาร์มและทำให้ชุมชนเกิดความพึงพอใจ ควรเริ่มจากการเลือกพื้นที่และทำเลที่ตั้งจะต้องมีระยะห่างจากชุมชนมากเพียงพอ

สำหรับการเตรียมโรงเรือนและการจัดหาวัตถุดิบเพื่อการเลี้ยงสุกรนั้น ฟาร์มขนาดเล็กเน้นใช้วัสดุราคาถูกและซื้อสายพันธุ์สุกรจากพื้นที่ใกล้เคียงเนื่องด้วยข้อจำกัดทางด้านการเงิน ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าฟาร์มขนาดเล็กเน้นประสิทธิภาพการผลิตในเชิงต้นทุน ส่วนฟาร์มขนาดกลางและขนาดใหญ่จะก่อสร้างโรงเรือนระบบปิด เน้นประสิทธิภาพการผลิตที่ดีเพื่อให้คุ้มกับเงินที่ลงทุนไป ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ศรีสุวรรณ สมชัย (2543) ที่ระบุว่า ปัจจุบันฟาร์มสุกรบางส่วนได้เริ่มมีการใช้โรงเรือนระบบปิด ทุกช่วงการผลิตคือตั้งแต่การเลี้ยงสุกรพ่อแม่พันธุ์ ไปจนถึงสุกรขุน ซึ่งการเลี้ยงในระบบปิดมีแนวโน้มการผลิตที่ดีกว่าการเลี้ยงในระบบเปิด และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ วาทีตต์ ทรวดทรง (2557) สภาพการเลี้ยงสุกรมีความสัมพันธ์ต่อประสิทธิภาพ เพราะการที่ผู้ประกอบการการสร้างโรงเรือนในระบบปิด สามารถควบคุมอุณหภูมิและความชื้นให้คงที่ตามที่ตั้งไว้ให้เหมาะสมกับสิ่งต่าง ๆ ได้ อีกทั้งยังป้องกันโรคระบาดจากภายนอกได้อีกด้วย จึงทำให้ผลผลิตในฟาร์มเสียหายน้อย ซึ่งการดำเนินการเหล่านี้นำมาซึ่งประสิทธิภาพการผลิตที่ดีนั่นเอง

ในส่วนของกิจกรรมการผลิต พบว่าฟาร์มทุกขนาดมีระยะเวลาเลี้ยงสุกรใช้เวลา 3-5 เดือน และฟาร์มทุกขนาดเลี้ยงสุกรดักอาหารสำเร็จรูป ซึ่งเป็นไปตามหลักการเลี้ยงสุกรในเชิงพาณิชย์ของบริษัท ซีพีเอฟ จำกัด (มหาชน) (2563: เว็บไซต์) และคู่มือการเลี้ยงสุกรของกรมปศุสัตว์ (กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2548) ที่จะใช้ระยะเวลาในการเลี้ยงสุกรขุนเฉลี่ย 3 -5 เดือน สำหรับด้านจัดการบุคลากรฟาร์มขนาดกลางและขนาดใหญ่จ้างแรงงานและเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการผลิต ในขณะที่ฟาร์มขนาดเล็กใช้แรงงานภายในครัวเรือน และเป็นไปตามแนวปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มสุกร) ที่ระบุว่า ควรมีจำนวนบุคลากรเหมาะสมกับจำนวนสุกรที่เลี้ยง จัดแบ่งหน้าที่และความรับผิดชอบอย่างชัดเจนมีจำนวนบุคลากรเพียงพอเหมาะสมกับจำนวนสุกรที่เลี้ยง

ด้านการดำเนินกิจกรรมทางการตลาดพบว่า ในฟาร์มขนาดเล็กไม่มีความสามารถทางการตลาดเน้นจำหน่ายสุกรให้กับพ่อค้าคนกลางเท่านั้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ วินัย แก้วละมุน และคนอื่น ๆ (2561) ที่ระบุว่า การตลาดเป็นอุปสรรคที่สำคัญของเกษตรกรผู้เลี้ยงสุกร ทั้งนี้เมื่อเกษตรกรสามารถผลิตได้แล้วไม่สามารถหาตลาดหรือไม่มีช่องทางในการจัดจำหน่ายได้

ส่วนฟาร์มขนาดกลางจำหน่ายสุกรขุนให้แก่พ่อค้าคนกลาง แต่มีบริการขนส่งแก่ลูกค้าถึงโรงเชือดหรือเขียงจำหน่ายสุกร ในขณะที่ฟาร์มขนาดใหญ่ดำเนินกิจกรรมทางการตลาดเช่นเดียวกันกับฟาร์มขนาดกลางและมีการจำหน่ายให้แก่ผู้บริโภคโดยตรงผ่านร้านค้าที่สร้างขึ้น รวมถึงร้านสะดวกซื้อและโมเดิร์นเทรดในพื้นที่ในลักษณะของชิ้นส่วนสุกรชำแหละ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ประเมศร์ อัสวเรืองพิภพ และคนอื่น ๆ (2563) ที่ระบุว่า ผู้ประกอบการที่ดำเนินการอย่างครบวงจรจะมีกิจกรรมการดำเนินงานที่มากกว่า แต่สามารถใช้ประโยชน์จากชิ้นส่วนได้มากกว่าโซ่อุปทานของโรงฆ่าชำแหละที่ไม่ได้มาตรฐานและเขียงรายย่อยที่บริหารชิ้นส่วนได้ไม่ดีพอจนเกิดความสูญเสียระหว่างกระบวนการ ต้นทุนโดยรวมไม่แตกต่างกันมากนักนอกจากนี้ยังพบว่าผลทางด้านประสิทธิภาพในการเพิ่มมูลค่าชิ้นส่วนสุกรของผู้ประกอบการที่ดำเนินการอย่างครบวงจรยังมีมูลค่าสูงกว่าเช่นเดียวกัน และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ นวลจันทร์ พารักษา และคนอื่น ๆ (2551) ที่ระบุว่า ฟาร์มสุกรเพิ่มมูลค่าสุกรโดยการจำหน่ายเองบางส่วนและแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ เพื่อเพิ่มช่องทางการจำหน่าย

5.2.1.2 การเป็นผู้นำด้านต้นทุนพบว่า ฟาร์มทุกขนาดมีความพยายามเน้นการลดต้นทุนตามศักยภาพที่มี เพราะทุกฟาร์มต้องสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันให้เกิดขึ้นได้ด้วยการมุ่งเน้นการสร้างการประหยัด ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันของ (Michael E. Porter, 1985) ที่ระบุว่า กลยุทธ์การเป็นผู้นำทางด้านต้นทุน (Cost Leadership) เป็นแนวทางในการลดต้นทุนทางการจัดการขององค์กร กล่าวคือองค์กรสามารถสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันให้เกิดขึ้นได้ด้วยการมุ่งเน้นการสร้างการประหยัดจากขอบเขต (Economies of Scope) และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ปาริชาติ มณีมัย และคนอื่น ๆ (2558) ที่ระบุว่า ต้นทุนของการเลี้ยงสุกรขุนของฟาร์มขนาดกลางและขนาดเล็ก มีต้นทุนที่ตามการจัดการภายในฟาร์ม ที่ผู้เลี้ยงสุกรพยายามหาแนวทางในการลดต้นทุน อาทิ การหาสายพันธุ์ที่มีคุณภาพอาหารที่ได้มาตรฐานต้นทุนต่ำ และลดต้นทุนด้านพลังงาน

5.2.1.3 การสร้างความแตกต่างให้แก่สินค้าพบว่า ฟาร์มขนาดเล็กไม่สามารถสร้างความแตกต่างได้ ในขณะที่ฟาร์มขนาดกลางเน้นการสร้าง ความแตกต่างโดยการบริการจัดส่งและการรับรองมาตรฐานสินค้าปศุสัตว์ ส่วนฟาร์มขนาดใหญ่เน้นการสร้าง ความแตกต่างด้วยการเพิ่มบริการด้านการจัดจำหน่ายชิ้นส่วนสุกรชำแหละนอกเหนือจากกิจกรรมการสร้าง ความแตกต่างที่ฟาร์มขนาดกลางได้กระทำ ทั้งนี้จะเห็นว่าฟาร์มสุกรพยายามสร้างความแตกต่างเพื่อให้เกิดคุณค่าเพิ่มขึ้นแก่ลูกค้า ด้วยการพยายามผลิตเนื้อสุกรให้เป็นไปตามมาตรฐานของกรมปศุสัตว์ เพื่อความปลอดภัยของผู้บริโภค สร้างความน่าเชื่อถือและการยอมรับเพื่อให้ได้มาตรฐานระดับสูง ทั้งนี้กิจกรรมการสร้าง ความแตกต่างเหล่านี้ถือเป็นการพยายามในการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันของ (Michael E. Porter, 1985) ซึ่งฟาร์มขนาดใหญ่พยายามสร้างบริการที่ไม่เหมือนคู่แข่ง เพื่อให้เกิดคุณค่าในมุมมองของลูกค้า ทั้งในเชิงความปลอดภัย ความน่าเชื่อถือและความพึงพอใจ

กล่าวโดยสรุป กลยุทธ์เพื่อความยั่งยืนด้านเศรษฐกิจสำหรับธุรกิจฟาร์มสุกรของผู้เลี้ยงสุกรในเขตจังหวัดอุบลราชธานี เป็นการดำเนินไปตามขอบเขตความรับผิดชอบด้านเศรษฐกิจ (Carroll, 1979) ที่ธุรกิจฟาร์มสุกรรับผิดชอบต่อเจ้าของฟาร์ม ผู้ถือหุ้นและพนักงาน โดยที่ฟาร์มขนาดเล็กดำเนินกลยุทธ์เน้นกำไรเพื่อความอยู่รอดของตนเอง เน้นการใช้วัสดุและอาหารที่มีราคาถูกในกระบวนการจัดการธุรกิจ อีกทั้งยังไม่มีภาระงานในการดำเนินงานเพื่อลดต้นทุน ในขณะที่ฟาร์มขนาดกลางและขนาดใหญ่ดำเนินกลยุทธ์ในด้านเศรษฐกิจ ด้วยการเน้นพัฒนาประสิทธิภาพการผลิตให้ดีและคุ้มค่าที่สุด เมื่อเทียบกับต้นทุนที่จ่ายไปและเน้นการสร้าง ความแตกต่างด้วยการรับรองมาตรฐานสินค้าปศุสัตว์ของตนเอง รวมไปถึงการสร้าง ความแตกต่างด้วยการเพิ่มช่องทางการจัดจำหน่ายชิ้นส่วนสุกรชำแหละซึ่งถือเป็นความรับผิดชอบต่อผู้บริโภคอีกด้วย

5.2.2 กลยุทธ์ด้านสังคม

จากการสรุปผลการวิจัย กลยุทธ์ด้านสังคมของธุรกิจฟาร์มสุกรในเขตจังหวัดอุบลราชธานี สรุปได้ว่า มีการดำเนินการใน 3 ด้าน สามารถอภิปรายผลการศึกษาดังรายละเอียดต่อไปนี้

5.2.2.1 การประกอบธุรกิจอย่างมีความรับผิดชอบต่อสังคมพบว่า ฟาร์มทุกขนาดมีความรับผิดชอบต่อสังคมด้วยการปฏิบัติตามกฎหมายดังต่อไปนี้

1) การงดใช้สารเร่งเนื้อแดงในการเลี้ยงที่ข้อกำหนดระบุว่า สารเร่งเนื้อแดงถือเป็นสารต้องห้ามตามกฎหมาย ทั้งห้ามใช้ผสมอาหารสัตว์และห้ามปนเปื้อนในเนื้อสัตว์ จากการที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้มีประกาศห้ามใช้เป็นส่วนผสมในการผลิตและนำเข้าซึ่งอาหารสัตว์ พระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ พ.ศ. 2525 และพระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2542 เพื่อความปลอดภัยผู้บริโภคเนื้อสุกร

2) การมีความรับผิดชอบต่องานภายในฟาร์ม ฟาร์มขนาดกลางและฟาร์มขนาดใหญ่ได้ให้ค่าตอบแทนและสวัสดิการที่เป็นธรรมกับพนักงาน

3) การมีความรับผิดชอบต่อสังคมภายนอก ฟาร์มทุกขนาดเน้นปฏิบัติตามขั้นตอนของกฎหมาย โดยก่อนสร้างฟาร์มมีการขออนุญาตก่อสร้างฟาร์มและรับฟังความคิดเห็นจากชุมชนทั้งก่อนและหลังก่อสร้างฟาร์ม อีกทั้งในฟาร์มขนาดใหญ่ได้แสดงความรับผิดชอบต่อลูกค้าด้วยการจำหน่ายสุกรที่ได้มาตรฐานในราคาที่เหมาะสม รวมไปถึงหน่วยงานของรัฐด้วยการปฏิบัติตามข้อกำหนดของภาครัฐตามข้อกำหนดที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดและทฤษฎีความรับผิดชอบต่อสังคม ที่ระบุว่า ความรับผิดชอบต่อด้านกฎหมาย (Legal responsibility) เป็นหน้าที่รับผิดชอบต่อ การปฏิบัติตามกฎหมายและข้อบังคับอื่น ๆ โดยต้องเน้นการสร้างประโยชน์ ไม่เกิดปัญหา มีความมุ่งมั่นในการอยู่ร่วมกันในสังคมที่ดี (Carroll, 1979)

5.2.2.2 การบริจาคเพื่อการกุศลพบว่า ฟาร์มทุกขนาดช่วยเหลือไปที่ประเด็นทางสังคม โดยตรงในรูปแบบการบริจาคเงินหรือสิ่งของ เช่น วัด โรงเรียน เป็นต้น อีกทั้งกลยุทธ์การบริจาคเพื่อการกุศล นอกจากจะเป็นการแสดงถึงความเอื้อเฟื้อ ต้องการสังคมรอบฟาร์มดีขึ้นแล้ว ยังเป็นการสร้างมิตรไมตรีที่ดีกับคนในชุมชน ทำให้ช่วยลดแรงเสียดทานที่จะมีผลในอนาคตของผู้ประกอบการธุรกิจฟาร์มสุกรและคนที่อยู่ในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ นันทพร ไม่ทองดี และ นาดยา แพ่งศรีสาร (2562) ที่ระบุว่า การบริจาคเงินให้วัด ให้มูลนิธิเพื่อการศึกษาและมูลนิธิของโรงพยาบาล เป็นความสุขใจอันเกิดจากอันสงฆ์บุญจากการให้ และการช่วยเหลือผู้อื่นให้มีชีวิตที่ดีขึ้น ซึ่งการกระทำดังกล่าวถือเป็นความรับผิดชอบต่อด้านจริยธรรม (Carroll, 1979)

5.2.2.3 การอาสาช่วยเหลือชุมชนพบว่า ฟาร์มทุกขนาดนำโดยเจ้าของฟาร์ม ผู้บริหารฟาร์ม มีการสนับสนุนให้พนักงาน สละเวลาและแรงกายให้กับชุมชนรอบข้าง เพื่อทำกิจกรรมที่ประโยชน์ให้ชุมชน โดยมุ่งมั่นในการที่จะพัฒนาชุมชนที่ตนเองอาศัยให้ดีขึ้น และทำกิจกรรมที่ประโยชน์ให้ชุมชนช่วยเหลือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น สร้างบ้านพักคนชรา ให้โอกาสนักศึกษาฝึกงาน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ วิชัย วงษ์ใหญ่ (2559) ได้กล่าวถึงความสำคัญของจิตอาสาไว้ว่าบุคคลที่มีจิตอาสาย่อมเป็นที่รักใคร่ของบุคคลรอบข้าง อีกทั้งยังทำให้ สังคมได้มีการแบ่งปันกัน ทำให้สังคมน่าอยู่และเป็นสังคมที่พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ซึ่งการกระทำดังกล่าวถือเป็นความรับผิดชอบต่อด้านจริยธรรม (Carroll, 1979) เช่นเดียวกันกับการบริจาคเพื่อการกุศล

ทั้งนี้การบริจาคเพื่อการกุศลและการอาสาช่วยเหลือชุมชน เป็นกลยุทธ์ด้านสังคม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดและทฤษฎีความรับผิดชอบต่อสังคมที่ระบุว่า ความรับผิดชอบต่อสังคมคือ คำมั่นสัญญาที่จะพัฒนาชุมชนให้มีความเป็นอยู่ที่ดีด้วยการดำเนินธุรกิจอย่างระมัดระวังและบริจาคทรัพยากรต่าง ๆ ที่องค์กรมีในการพัฒนาให้ชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ดี แนวคิดนั้นมุ่งให้องค์กร

ธุรกิจมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ด้วยการประกอบธุรกิจอย่างรอบคอบและช่วยเหลือด้วยทรัพยากรที่องค์กรธุรกิจมีอยู่ (Phillip Kotler and Nancy Lee, 2005)

กล่าวโดยสรุป กลยุทธ์เพื่อความยั่งยืนด้านสังคมสำหรับธุรกิจฟาร์มสุกรของผู้เลี้ยงสุกรในเขตจังหวัดอุบลราชธานี ฟาร์มทุกขนาดมีการดำเนินการที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมตามกฎหมายด้านความปลอดภัยในอาหารจากการงดใช้สารเร่งเนื้อแดง การจ่ายค่าจ้างและสวัสดิการที่เป็นธรรมต่อพนักงาน การขออนุญาตก่อสร้างฟาร์ม การทำระบบมาตรฐานภายในฟาร์ม รวมไปถึงความรับผิดชอบต่อลูกค้าและหน่วยงานของรัฐ อีกทั้งฟาร์มทุกขนาดมีการดำเนินการที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมด้านจริยธรรม ด้วยการบริจาคเพื่อการกุศลและการอาสาช่วยเหลือชุมชน ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดและทฤษฎีความรับผิดชอบต่อสังคมของ (Phillip Kotler and Nancy Lee, 2005)

5.2.3 กลยุทธ์ในด้านสิ่งแวดล้อม

จากการสรุปผลการวิจัย กลยุทธ์ด้านสิ่งแวดล้อมของธุรกิจฟาร์มสุกรในเขตจังหวัดอุบลราชธานีสรุปได้ว่า มีการดำเนินการใน 3 ด้าน สามารถอภิปรายผลการศึกษาดังรายละเอียดต่อไปนี้

5.2.3.1 การจัดการน้ำเสียพบว่า ฟาร์มขนาดเล็กมีการจัดการที่แหล่งกำเนิด คือ แยกมูลสุกรออกจากน้ำเสีย เป็นการลดกลิ่น ที่เป็นสิ่งรบกวนชุมชนและสิ่งแวดล้อมได้เป็นอย่างดี ในขณะที่ฟาร์มขนาดกลางและขนาดใหญ่ จัดการน้ำเสียโดยใช้ระบบผลิตก๊าซชีวภาพ (Biogas) ในการบำบัดน้ำเสียซึ่งเป็นการลดการใช้พลังงานและเป็นการลดต้นทุนจากการนำมาเป็นพลังงานทดแทนการใช้ไฟฟ้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ไชยวัฒน์ เผือกคง และคณะ (2561) ที่ระบุว่า ผู้เลี้ยงสุกรควรแยกมูลสุกรและนำไปใช้ในการบำรุงดิน ส่วนสิ่งปฏิกูลและน้ำเสียจากฟาร์มสุกรอาศัยการใช้เทคโนโลยีที่ช่วยในการบำบัดน้ำเสียประยุกต์เข้ากับความรู้ทางด้านปฏิกิริยาชีวเคมีสู่การสร้างระบบบำบัดน้ำเสียที่สามารถผลิตก๊าซชีวภาพสำหรับใช้เป็นพลังงานทดแทนพลังงานไฟฟ้าและพลังงานเชื้อเพลิงใช้ประโยชน์ภายในโรงเรือนเลี้ยงสุกร

5.2.3.2 การหมุนเวียนทรัพยากรกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่พบว่า ฟาร์มทุกขนาดมีการใช้กระสอบอาหารซ้ำ สำหรับใช้ประโยชน์ภายในฟาร์ม เศษอาหารนำไปให้อาหารกบและปลาที่เลี้ยงภายในฟาร์ม อีกทั้งในฟาร์มขนาดกลางและขนาดใหญ่ได้หมุนเวียนน้ำเสียที่ผ่านการบำบัดแล้วนำไปล้างโรงเรือนสุกร และน้ำเสียที่ออกจากบ่อโอแก๊สบ่อแรกเอาไปรดเป็นปุ๋ยให้พืช เช่น อ้อย มันสำปะหลัง ยางพารา รวมทั้งยังมีการอนุญาตให้บุคคลภายนอกมาเอาไปใช้ประโยชน์ได้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ สุนีย์ สุทธิปธรรม และพิทักษ์ ศิริวงศ์ (2556) ที่ระบุว่า กระบวนการจัดการสิ่งแวดล้อมภายในฟาร์มสุกรที่มุ่งเน้นการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ลดการใช้พลังงาน ลดของเสียจากกระบวนการผลิตรวมถึงพัฒนาผลิตภัณฑ์อย่างต่อเนื่องเพื่อไม่ให้สร้างผลกระทบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม

5.2.3.3 การจัดการสุขาภิบาลพบว่า ฟาร์มทุกขนาดได้ทำความสะอาดและล้างภายในโรงเรือนด้วยน้ำสะอาด อย่างสม่ำเสมอ ในขณะที่การจัดเก็บเข้มนิดยาทำได้ด้วยการฝังกลบหรือนำไปทิ้งที่จุดทิ้งเข้มน้ำที่โรงพยาบาล ส่วนขวดยาแยกทิ้งภายนอกฟาร์มหรือเผาภายในฟาร์ม และถูงอาหารนำกลับมาใช้บรรจุมูลสุกรได้อีกครั้ง ซึ่งเป็นไปตามแนวปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มสุกร (2558) ที่ระบุว่า ควรทำความสะอาดมูลสุกรไม่ให้หมักหมมภายในและบริเวณรอบโรงเรือน รวบรวมมูลสุกร

และนำออกจากคอกเลี้ยงทุกวัน ไม่ให้ปนเปื้อนไปยังระบบการเลี้ยงสุกร จัดเก็บขยะมูลฝอยในภาชนะ ซึ่งมีฝาปิดมิดชิด และนำไปกำจัดอย่างเหมาะสมและถูก เช่น เข้มฉีดยา ซึ่งเป็นอันตรายต่อสัตว์ ผู้ปฏิบัติงานภายในฟาร์ม

และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ จารุวรรณ วงศ์เทนตร และลักขณา มุ่งวัฒนา (2557) ที่ระบุว่า การดำเนินการเก็บกวาดมูลโคบนพื้นคอกในช่วงเช้าและนำมูลโคไปเทตากบนลานตากทั้งหมดไม่ให้เหลือค้าง ภายในคอก ซึ่งไม่นับรวมกับมูลโคที่เกิดขึ้นหลังจากการเก็บมูลช่วงเช้า ส่งผลให้พื้นคอก/โรงเรือน มีมูลโคตกค้างน้อยและลดปริมาณมูลโคที่ปนเปื้อนกับน้ำเสียที่ลงสู่ระบบบำบัดน้ำเสีย สามารถลดการสะสมตะกอนดินในบ่อบำบัดน้ำเสียด้วยเพื่อแก้ไขปัญหาการกอง มูลโคสะสมบนพื้นคอกในแต่ละวันเกิดคราบความสกปรกติดแน่นบนพื้นและทำความสะอาดได้ยาก นอกจากนี้ยังเพิ่มความถี่ในการทำความสะอาดรางระบายน้ำเป็นสัปดาห์ละครั้งแทนการดำเนินการ แบบเดิมซึ่งเป็นการทำความสะอาดรางระบายน้ำเพียงครั้งเดียวเพื่อช่วยให้การไหลของน้ำเสียบนรางระบายน้ำลงสู่ระบบบำบัดน้ำเสียได้อย่างสม่ำเสมอ และช่วยลดความสกปรกของน้ำเสียลงด้วย

อนึ่งกลยุทธ์ด้านสิ่งแวดล้อม ในด้านการจัดการน้ำเสีย การหมุนเวียนทรัพยากรกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ การจัดการสุขาภิบาล มีความสอดคล้องกับแนวคิด Triple bottom line ของ John Elkington (1997) ที่ระบุว่า การดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม ที่จะต้องใช้ความพยายามในการลดการใช้ทรัพยากร มีการหมุนเวียนนำกลับมาใช้ใหม่ และลดผลกระทบที่เกิดขึ้นให้เหลือน้อยที่สุด

กล่าวโดยสรุป กลยุทธ์เพื่อความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อมสำหรับธุรกิจฟาร์มสุกรของผู้เลี้ยงสุกรในเขตจังหวัดอุบลราชธานี ฟาร์มทุกขนาดมีการจัดการน้ำเสียที่เป็นระบบ ซึ่งฟาร์มขนาดเล็กเลือกใช้การกำจัดน้ำเสียทางกายภาพ ในขณะที่ฟาร์มขนาดกลางและขนาดใหญ่จัดการน้ำเสียโดยใช้ระบบผลิตก๊าซชีวภาพ (Biogas) ในการบำบัดน้ำเสียซึ่งแนวโน้มที่จะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยกว่าและมีโอกาสที่จะยั่งยืนในระยะยาว ในส่วนของการหมุนเวียนทรัพยากรกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่นั้น ฟาร์มทุกขนาดมีการใช้กระสอบอาหารซ้ำ นำเศษอาหารไปใช้ประโยชน์ในการเลี้ยงกบและปลา อีกทั้งในฟาร์มขนาดกลางและขนาดใหญ่ได้หมุนเวียนน้ำเสียที่ผ่านการบำบัดแล้วไปใช้ประโยชน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้ลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมได้เป็นอย่างมาก และการจัดการสุขาภิบาล ฟาร์มทุกขนาดมีการนำเอาแนวปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มสุกร มาใช้ในฟาร์มทำให้ลดการทำลายระบบนิเวศรอบฟาร์ม ซึ่งก็เป็นแนวโน้มที่ดีในการอนุรักษ์หรือสงวนทรัพยากรสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นไปตามแนวคิด Triple bottom line ของ John Elkington (1997)

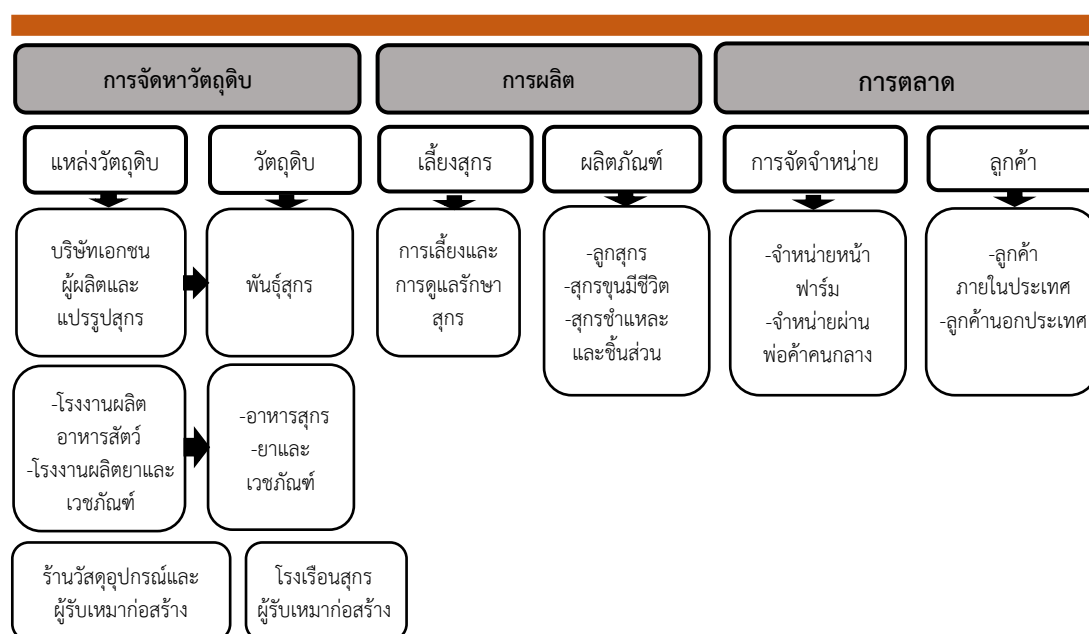
หากมองในภาพรวมแล้ว กลยุทธ์เพื่อความยั่งยืนของธุรกิจฟาร์มสุกรในเขตจังหวัดอุบลราชธานี โดยพิจารณาถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นใน 3 มิติร่วมกัน คือ มิติทางด้านเศรษฐกิจ มิติทางด้านสังคมและมิติทางด้านสิ่งแวดล้อม พบว่ามีความเกี่ยวโยงกัน เช่น การใส่ใจในสิ่งแวดล้อมด้วยการจัดการน้ำเสียโดยใช้ระบบผลิตก๊าซชีวภาพ (Biogas) นอกจากจะเป็นความรับผิดชอบต่อสังคมและส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมแล้ว ยังนำมาซึ่งการประหยัดต้นทุนส่งผลให้มีผลประกอบการที่ดีขึ้น และยังทำให้สังคมอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข

อีกทั้งหากวิเคราะห์กลยุทธ์ตามความสัมพันธ์ จากผลการวิจัยสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ 1) กลยุทธ์เชิงรุก ได้มาจากการนำข้อมูลการประเมินสภาพแวดล้อมที่เป็นจุดแข็งและโอกาสมาพิจารณาร่วมกัน ซึ่งกลยุทธ์ที่แสดงให้เห็นถึงการทำกลยุทธ์เชิงรุก คือ กลยุทธ์ด้าน

เศรษฐกิจ เพราะหากผู้ประกอบการฟาร์มสุกรมีการใช้กลยุทธ์ด้านเศรษฐกิจได้ดี จะส่งผลให้มีผลตอบแทนหรือกำไรที่เพิ่มขึ้น 2) กลยุทธ์เชิงรับ ได้มาจากการนำข้อมูลการประเมินสภาพแวดล้อมที่เป็นจุดอ่อนและข้อจำกัดมาพิจารณาร่วมกัน ซึ่งกลยุทธ์ที่แสดงให้เห็นถึงการทำกลยุทธ์เชิงรับ คือ กลยุทธ์ด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม เพราะในเชิงสังคมและสิ่งแวดล้อมนั้นผู้ประกอบการฟาร์มสุกรทุกขนาดได้ประกอบธุรกิจตามข้อกำหนดที่กำหนด เพื่อไม่ให้เกิดข้อร้องเรียนหรือปัญหาที่จะส่งผลกับชุมชนและหน่วยงานราชการ อันจะเป็นการกระทำความผิดและส่งผลเสียกับฟาร์ม

5.3 ข้อค้นพบจากงานวิจัย

จากผลการวิจัย กระบวนการจัดการธุรกิจฟาร์มสุกรจากมุมมองห่วงโซ่อุปทาน (Supply chain) สามารถสรุปเป็นข้อค้นพบจากงานวิจัยสำหรับกระบวนการจัดการธุรกิจฟาร์มสุกรในเขตจังหวัดอุบลราชธานี โดยแบ่งกิจกรรมตั้งแต่ต้นน้ำไปถึงปลายน้ำออกเป็น 3 กิจกรรม คือ 1) การจัดหาวัตถุดิบ 2) กิจกรรมการผลิต 3) กิจกรรมการตลาด ได้ดังรูปภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 5.1 กระบวนการจัดการธุรกิจฟาร์มสุกรในเขตจังหวัดอุบลราชธานี

5.4 ข้อเสนอแนะ

5.4.1 ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย

5.4.1.1 ข้อเสนอแนะสำหรับฟาร์มขนาดเล็ก

1) จากผลการศึกษาพบว่า ฟาร์มขนาดเล็กไม่ได้ให้ความสำคัญกับการทำระบบบ่อไบโอแก๊ส เนื่องจากปริมาณน้ำเสียยังมีน้อย แต่โอกาสที่จะเกิดปัญหาเรื่องกลิ่นและข้อร้องเรียนชุมชนจากการดำเนินงานของฟาร์มขนาดย่อมมีโอกาสเกิดขึ้นได้ในระยะยาว ดังนั้นเพื่อเป็นการป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นกับ ผู้ประกอบการฟาร์มจึงควรมีการจัดทำบ่อไบโอแก๊สขนาดเล็กที่มีต้นทุนต่ำ เพื่อช่วยกำจัดปัญหาเรื่องกลิ่นและข้อร้องเรียนชุมชน

2) จากผลการศึกษาพบว่า ฟาร์มขนาดเล็กเน้นในเรื่องการดำเนินธุรกิจด้วยต้นทุนที่ต่ำและใช้วิธีการจำหน่ายสุกรโดยการให้พ่อค้าคนกลางมารับซื้อที่หน้าฟาร์มทำให้ ไม่มีการตรวจวัดมาตรฐานเนื้อสัตว์ปลอดโรค ในขณะที่ฟาร์มขนาดกลางและขนาดใหญ่ส่วนใหญ่จะใช้การจำหน่ายสุกรด้วยการขนส่งไปถึงโรงเชือดของลูกค้าทำให้มีกระบวนการตรวจวัดมาตรฐานเนื้อสัตว์ปลอดโรคก่อนเคลื่อนย้ายทุกครั้ง ดังนั้นเพื่อเป็นการสร้างความเชื่อมั่นและความปลอดภัยต่อผู้บริโภค ผู้ประกอบการฟาร์มขนาดเล็กควรให้ความสำคัญกับการตรวจวัดมาตรฐานเนื้อสัตว์ปลอดโรคก่อนการจำหน่ายทุกครั้ง ทั้งนี้ในขั้นตอนการตรวจวัดมาตรฐานเนื้อสัตว์ปลอดโรคนั้นจะเป็นการวางรากฐานของความปลอดภัยด้านอาหารในอนาคต โดยจะมีเจ้าหน้าที่ของกรมปศุสัตว์คอยดูแลและอำนวยความสะดวกให้กับผู้ประกอบการที่ต้องการตรวจตามวันและเวลาของทางราชการเสมอ

5.4.1.2 ข้อเสนอแนะสำหรับฟาร์มขนาดกลางและขนาดใหญ่

1) จากผลการศึกษาพบว่า ฟาร์มขนาดกลางและขนาดใหญ่เลี้ยงสุกรในระบบโรงเรือนปิด Evaporative Cooling System (EVAP) ซึ่งถือเป็นมาตรฐานระบบการเลี้ยงที่ดี อย่างไรก็ตามควรเพิ่มเติมกระบวนการเลี้ยงสุกรสมัยใหม่ที่ส่งเสริมแนวคิดการสร้างมาตรฐานสินค้าที่ดีของกรมปศุสัตว์ ด้วยการเพิ่มระบบ Biosecurity ซึ่งเป็นระบบการป้องกันเชื้อโรคตั้งแต่ก่อนเข้าสู่ฟาร์ม เช่น มีระบบฆ่าเชื้อรถขนส่ง และทุกคนที่เข้า-ออก ฟาร์ม รวมถึงกำหนดจุดส่งมอบสินค้าแยกจากฟาร์ม เป็นต้น นอกจากนี้ยังควรถ่ายทอดความรู้เรื่องระบบ Biosecurity ให้กับพนักงานในฟาร์มได้ตระหนักและนำไปปฏิบัติเพื่อให้ได้มาตรฐานสากล

2) จากผลการศึกษาพบว่า ฟาร์มขนาดใหญ่บางแห่งไม่ได้มีโรงเชือดเป็นของตนเอง ซึ่งการที่จะทำให้ได้เปรียบทางแข่งขันฟาร์มขนาดใหญ่ควรมีโรงเชือดและโรงตัดแต่งซากของตนเอง เพื่อที่จะสามารถสร้างความแตกต่างทางช่องทางการจัดจำหน่ายและไม่ถูกกดราคาจากพ่อค้าคนกลางหรือพ่อค้าแม่ค้าเชิงหมูในตลาดสด

3) จากผลการศึกษาพบว่า ฟาร์มขนาดกลางและขนาดใหญ่นำเทคโนโลยีมาสนับสนุนการเลี้ยง ตั้งแต่การเลี้ยงสุกรในโรงเรือนระบบปิด (EVAP) การใช้ระบบไบโอแก๊ส (Biogas) เครื่องให้อาหารอัตโนมัติ (Auto feed) ระบบควบคุมสภาพแวดล้อมอัตโนมัติ (Inverter) เพื่อเป็นการอยู่ร่วมกับชุมชนอย่างยั่งยืน ผู้ประกอบการฟาร์มควรให้ความสำคัญเรื่องการกำจัดกลิ่นโดยเพิ่มระบบการฟอกอากาศท้ายโรงเรือน เพื่อกำจัดกลิ่นและแมลงวันที่จะไปรบกวนชุมชน รวมไปถึงการปรับปรุงฟาร์มให้มีภาพลักษณ์ที่สวยงาม นอกจากนี้ฟาร์มควรเน้นแบ่งปันน้ำที่ผ่านการบำบัดจากระบบผลิตก๊าซชีวภาพส่งให้ชุมชนโดยรอบ เพื่อนำไปใช้ในการเกษตรเป็นการช่วยเหลือสังคม บรรเทาผลกระทบจากชุมชนและผู้ประกอบการฟาร์มสามารถอยู่ร่วมกับชุมชนได้กันได้อย่างยั่งยืน

5.4.2 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

5.4.2.1 จากการศึกษพบว่า ฟาร์มทุกขนาดยังจำเป็นที่จะต้องได้รับการพัฒนาในเรื่องมาตรฐานอาหารปลอดภัย ดังนั้นองค์กรภาครัฐที่เกี่ยวข้อง เช่น ปศุสัตว์อำเภอ ปศุสัตว์จังหวัดและหน่วยงานด้านสาธารณสุข ควรที่จะให้ความสำคัญโดยการเข้าตรวจสอบมาตรฐานอาหารปลอดภัยของผู้ประกอบการฟาร์ม เพื่อความปลอดภัยต่อประชาชนผู้บริโภคเนื้อสุกร

5.4.2.2 ผู้ประกอบการฟาร์มควรได้รับโอกาสการเข้าถึงแหล่งทุน หน่วยงานภาครัฐหรือสถาบันการเงินที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการเกษตร เช่น ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

ควรเปิดโอกาสในการเข้าถึงแหล่งทุนเพื่อให้ฟาร์มสามารถยกระดับและพัฒนาตัวเองให้มีความสามารถในการแข่งขันกับคู่แข่งได้

5.4.2.3 สำหรับฟาร์มขนาดใหญ่ควรได้รับการส่งเสริมให้สามารถแข่งขันได้ในระดับสากล กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ ควรให้การให้ความรู้และแนะนำวิธีการที่จะทำให้ขึ้นส่วนสุกรของผู้ประกอบการฟาร์มขนาดใหญ่ที่มีโรงเชือดและโรงตัดแต่งซากที่ได้รับมาตรฐานจากกรมปศุสัตว์สามารถส่งออกชิ้นส่วนสุกรไปจำหน่ายยังต่างประเทศได้

5.4.2.4 น้ำเสียที่เกิดจากกระบวนการผลิต เป็นปัญหาที่สำคัญที่ส่งผลกระทบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็น (1) กระทรวงอุตสาหกรรม มีหน้าที่ควบคุมการจัดการและการบำบัดน้ำเสียตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ (2) กระทรวงมหาดไทย รวมถึงหน่วยงานระดับท้องถิ่น เช่น เทศบาลตำบล และองค์การบริหารส่วนจังหวัด รับผิดชอบการจัดการน้ำเสียภายในชุมชน (3) กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมประกอบด้วยหน่วยงานย่อย ได้แก่ องค์การจัดการน้ำเสีย มีหน้าที่บริหารนโยบายการจัดการน้ำเสียในชุมชน และให้คำแนะนำทางเทคนิคแก่หน่วยงานระดับท้องถิ่น (4) กรมควบคุมมลพิษ รับผิดชอบการควบคุมคุณภาพน้ำในแหล่งน้ำธรรมชาติ ควรเข้ามาร่วมให้คำแนะนำและวางแผนในการจัดการน้ำเสียกับผู้ประกอบการฟาร์มก่อน ทั้งในการออกแบบ สำรวจ ปรับปรุง และก่อสร้างระบบบำบัดน้ำเสีย การบริหารจัดการและบำรุงรักษาระบบบำบัดน้ำเสีย สิ่งเหล่านี้ถ้าผู้ประกอบการฟาร์มได้รับความช่วยเหลือและให้ความร่วมมือกับภาครัฐจะเป็นการวางรากฐานของการจัดการน้ำเสียที่ดีได้ในระยะยาว

5.4.3 ข้อเสนอในการทำงานวิจัยครั้งต่อไป

5.4.3.1 จากผลการศึกษาพบว่า ฟาร์มทุกขนาดมีการนำเอาแนวปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มสุกร ซึ่งเป็นเอกสารของกรมปศุสัตว์ที่จัดทำขึ้นเพื่ออธิบายสาระสำคัญของข้อกำหนดในมาตรฐาน สำหรับกระบวนการผลิตและการเลี้ยงสุกรมาใช้เป็นคู่มือในการกระบวนการเลี้ยง ทั้งนี้นอกจากจะเป็นการปฏิบัติตามคำแนะนำในการดำเนินธุรกิจฟาร์มสุกรของกรมปศุสัตว์แล้วยังมีแนวโน้มที่จะสร้างความยั่งยืนสำหรับธุรกิจฟาร์มสุกรได้ ดังนั้นควรมีการทำการวิจัยเพิ่มเติมเกี่ยวกับการนำเอาแนวปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มสุกรมาใช้เพื่อสร้างความยั่งยืนสำหรับธุรกิจฟาร์มสุกร

5.4.3.2 การศึกษาในครั้งนี้ เป็นการศึกษากลยุทธ์เพื่อความยั่งยืนสำหรับธุรกิจฟาร์มสุกรของผู้เลี้ยงสุกรในเขตจังหวัดอุบลราชธานีในเพียงแค่ 3 มิติ คือมิติด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม ซึ่งในการศึกษาครั้งต่อไปควรมีการศึกษากลยุทธ์เพื่อความยั่งยืนในมิติอื่น ๆ ที่เจาะลึกลงไป เช่น มิติสังคมเชิงลึกที่มีการเจาะลึกด้านวัฒนธรรมและศาสนาที่จะสร้างความยั่งยืนสำหรับธุรกิจฟาร์มสุกร เป็นต้น

5.4.3.3 การศึกษาในครั้งนี้ ศึกษาในมุมมองของผู้ประกอบการธุรกิจฟาร์มสุกรเป็นหลัก โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In Depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลหลักที่เป็นเจ้าของฟาร์ม ผู้จัดการฟาร์ม หรือผู้มีอำนาจหลักในการควบคุมดูแลฟาร์ม และพบว่ากลยุทธ์หลายอย่างที่ได้กระทำมีพื้นฐานมาจากมุมมองด้านเศรษฐกิจเป็นหลัก ซึ่งควรมีการศึกษาในมุมมองของผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียเพิ่มเติม โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In Depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลหลัก เช่น พนักงานในฟาร์ม ตัวแทนของ

ชุมชนที่อยู่ใกล้ฟาร์ม ลูกค้า เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น เพื่อให้ได้กลยุทธ์ที่เกิดจากผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียและนำมาปรับใช้ในการนำไปสู่การสร้างคามยั่งยืนสำหรับธุรกิจฟาร์มสุกรที่เริ่มต้นจากมุมมองของสังคมเป็นหลัก

เอกสารอ้างอิง

เอกสารอ้างอิง (ต่อ)

- กรมควบคุมมลพิษ. **คู่มือวิธีการหรือเทคโนโลยีที่เหมาะสมสำหรับการเลี้ยงสุกร**. กรุงเทพฯ: สำนักงานจัดการน้ำ กรมควบคุมมลพิษ, 2556.
- กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. **คู่มือการเลี้ยงสุกร**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: สำนักพัฒนาการปศุสัตว์และถ่ายทอดเทคโนโลยี กลุ่มเผยแพร่และประชาสัมพันธ์, 2548.
- กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. **ความรู้เบื้องต้น เกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืน**. กรุงเทพฯ: กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2556.
- กลุ่มสารสนเทศและข้อมูลสถิติศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารกรมปศุสัตว์. (2560). “ข้อมูลจำนวนปศุสัตว์ประเทศไทย ปี 2560”, **องค์ความรู้**. www.oic.go.th/fileweb/cabinfocenter28/drawer090/.../00000061.pdf. 20 ธันวาคม, 2563.
- กาญจนา ศิริวงศ์. **การบริหารเชิงกลยุทธ์ในโรงเรียนเถินวิทยา อำเภอเถิน จังหวัดลำปาง**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2552.
- แก้วตา เข้มแข็ง. **ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการทำงานของครูกับประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอบางละมุง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 3**. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต: มหาวิทยาลัยบูรพา, 2555.
- กัญญารัตน์ ชีระวานิชพล. **ความสัมพันธ์ระหว่างความรับผิดชอบต่อสังคม กลยุทธ์กิจการและผลประกอบการของรัฐวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในประเทศไทย**. วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551.
- จารุวรรณ วงศ์เทนตร และลักขณา มุ่งวัฒนา. “เทคโนโลยีสะอาดของการจัดการของเสียในฟาร์มโคนม จังหวัดราชบุรี”, **วารสารเทคโนโลยีอุตสาหกรรม**. 10(1): 38-39; มกราคม – เมษายน, 2557.
- จณิน เอี่ยมสะอาด. **รูปแบบและการสื่อสารการดำเนินธุรกิจอย่างรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรธุรกิจไทย**. วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2550.
- ชาย โพธิ์สีดา. **ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: อัมรินทร์พรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, 2554.
- ไชยวัฒน์ เผือกคง และคณะ. **รายงานวิจัยแนวทางการจัดการสิ่งปฏิกูลจากฟาร์มสุกรของเทศบาลตำบลช้างขวา อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี**. สุราษฎร์ธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี, 2561.
- ไชยา อัยสุนเนิน. **คู่มือสุกร 1**. กรุงเทพฯ: ฐานเกษตรกรรม, 2548.
- ศูนย์พัฒนาความรับผิดชอบต่อสังคมตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย และสถาบันพัฒนาธุรกิจอย่างยั่งยืน. (2557). “แนวคิดด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน”, **ไขความหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน**. https://www.set.or.th/yfs/main/download/YFS2018_ExamReading02.pdf. 20 ธันวาคม, 2563.

เอกสารอ้างอิง (ต่อ)

- ชัยยศ อิ่มสุวรรณ์. การพัฒนารูปแบบการศึกษาชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน. วิทยานิพนธ์
ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.
- ณัฐยา สินตระการผล. การตลาดสำหรับภาครัฐ. กรุงเทพฯ: ธรรมการพิมพ์, 2553.
- นพพร วายุโชติ. “วิกฤต โอกาส ธุรกิจสุกร และผลิตภัณฑ์ภายใต้ AEC”, วารสารสุกรสมาคมผู้เลี้ยง
สุกรแห่งชาติ. 16(63): 47-48; ตุลาคม-ธันวาคม, 2556.
- นวลจันทร์ พารักษา. รายงานวิจัยระบบตลาดข้อตกลงสินค้าปศุสัตว์ (สุกร) ในประเทศไทย.
กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2551.
- นันทพร ไม้ทองดี และนิตยา แสงศรีสาร. “พฤติกรรมทางการเงินเพื่อการกุศลของผู้สูงอายุ ใน
อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์”, วารสารวิทยาการจัดการปริทัศน์. 21(2):
107-117; พฤษภาคม, 2562.
- บริษัท ซีพีเอฟ (ประเทศไทย) จำกัด (มหาชน). (2555). “การสร้างฟาร์ม”, คู่มือการเลี้ยงสุกร.
[https://www.cpfed.com/wp-content/uploads/2020/03/คู่มือการเลี้ยงสุกร](https://www.cpfed.com/wp-content/uploads/2020/03/คู่มือการเลี้ยงสุกรVer2012.pdf)
Ver2012.pdf. 20 ธันวาคม, 2563.
- บุญยง สรวงท่าไม้. รายงานวิจัยการศึกษาโครงสร้างอุตสาหกรรมการผลิตสุกรและแนวโน้มความ
เป็นไปได้ในการพัฒนาโครงการกลไกที่สะอาดสำหรับผู้เลี้ยงสุกรรายกลางและรายเล็ก.
กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2554.
- ปรกรณ์ ปรียากร. การวางแผนกลยุทธ์: แนวคิดและแนวทางเชิงประยุกต์. กรุงเทพฯ: เสมาธรรม,
2552.
- ประพัฒน์ ปัญญาชาติรักษ์. “การพัฒนาที่ยั่งยืน ต้องอยู่บนฐานทรัพยากรของตนเอง”, วารสาร
เศรษฐกิจและสังคม. 40(2): 9-13; พฤษภาคม-มิถุนายน, 2546.
- ปรเมศร์ อัสวเรืองพิภพ และคณะ. “การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการชิ้นส่วนสุกรในโซ่อุปทาน
ธุรกิจสุกรปลายน้ำ”, วารสารสหศาสตร์ศรีปทุม ชลบุรี. 6(2): 46-62; พฤษภาคม-
สิงหาคม, 2563.
- ปาริชาติ มณีมัย และคณะ. “ต้นทุนและผลตอบแทนการเลี้ยงสุกรขุนของฟาร์มขนาดกลางและ
ขนาดย่อม กรณีการเลี้ยงสุกรแบบอิสระและแบบรับจ้างในจังหวัดพัทลุง”, วารสาร
จัดการสมัยใหม่. 13(1): 94-106; มกราคม-มิถุนายน, 2558.
- พระมหาศิริชัย สิริธนาโณ (ศรีรัมย์). การจัดการทรัพยากรมนุษย์เชิงกลยุทธ์ขององค์การบริหาร
ส่วนตำบล อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตร
มหาบัณฑิต: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, 2556.
- พิริยะ ผลพิรุฬห์. การวางแผนกลยุทธ์และการวิเคราะห์โครงการ. กรุงเทพฯ: โครงการส่งเสริมและ
พัฒนาเอกสารวิชาการ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2552.
- ภาณุ สิมมานนท์. กลยุทธ์การบริหารลูกค้าสัมพันธ์. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: นิวไวด์, 2549.

เอกสารอ้างอิง (ต่อ)

- ภณชิตา จันทพัฒน์. แนวทางต้นแบบเชิงนิเวศเศรษฐกิจในการพัฒนาฟาร์มสุกรอย่างยั่งยืนด้วย
การเทียบเคียงสมรรถนะ. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต: มหาวิทยาลัย
สงขลานครินทร์, 2559.
- รวีโรจน์ พิสิทธิ์อัศร. ความพึงพอใจของประชาชนรอบฟาร์มสุกรมาตรฐานต่อการจัดการมลพิษ
ทางกลิ่นของฟาร์มสุกรมาตรฐานในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม. การค้นคว้า
อิสระปริญญาพัฒนาชุมชนมหาบัณฑิต: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2558.
- วสุธร ต้นวัฒนกุล. สุขภาพกับคุณภาพชีวิต: เส้นทางที่ต้องร่วมกันพัฒนา. ชลบุรี: คณะสาธารณสุข
ศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, 2549.
- วาทีตต์ ทรวดทรง. ความเป็นไปได้ในการลงทุนธุรกิจฟาร์มสุกรแบบเบ็ดเสร็จครบวงจร.
วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต: มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2557.
- วินัย แก้วละมุน และคณะ. “การพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่ายเนื้อสุกรของกลุ่มเกษตรกร
บ้านทุ่งขาม จังหวัดน่าน”, วารสารวิจัยเพื่อพัฒนาเชิงพื้นที่. 10(6): 453-470;
มีนาคม-เมษายน, 2561.
- วันชัย มีชาติ. การบริหารองค์การ. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2559.
- ศรีสุวรรณ สมชัย. “โรงเรือนปิดควบคุมโดยระบบระเหยไอน้ำเย็น”, วารสารสุกรสาราน. 27(108):
24-30; เมษายน-มิถุนายน, 2543.
- ศูนย์วิจัยกสิกรรมไทย. “การแข่งขันในอุตสาหกรรมการผลิตสุกรใน AEC”, วารสารปศุสัตว์
เกษตรศาสตร์. 39(154): 6-16; ตุลาคม-ธันวาคม, 2555.
- สถาบันไทยพัฒน์. 6 ทิศทาง CSR 2553. กรุงเทพฯ: มูลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทย
ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2553.
- สถาบันธุรกิจเพื่อสังคม. ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ: สถาบันธุรกิจเพื่อสังคม,
2553.
- สุนีย์ สุทธิธรรม และพิทักษ์ ศิริวงศ์. “เส้นทางสู่ฟาร์มสีเขียว: รูปแบบกระบวนการจัดการ
สิ่งแวดล้อมและความรับผิดชอบต่อสังคม ภายในฟาร์มสุกรกาญจนบุรี ในเครือบริษัท
เจริญโภคภัณฑ์อาหาร จำกัด (มหาชน)”, วารสารวิชาการ Veridian E-Journal. 6(3):
794-804; กันยายน-ธันวาคม, 2556.
- สุภาธิณี สุขเกษม. การศึกษาแนวทางการพัฒนาเกษตรแบบยั่งยืนกรณีศึกษาโครงการเมืองเกษตร
สีเขียวของกลุ่มเกษตรกร ตำบลบ้านสิงห์ จังหวัดราชบุรี. การค้นคว้าอิสระปริญญา
เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2559.
- สุภาวดี จันทร์โถม. รายงานวิจัยความสัมพันธ์ระหว่างขนาดองค์กรกับระดับการเปิดเผยความ
รับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรของบริษัทกลุ่มสินค้าอุตสาหกรรมที่จดทะเบียนในตลาด
หลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2553.
- สุวิทย์ เทียรทอง. หลักการเลี้ยงสัตว์. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์, 2530.
- สุทธิศักดิ์ ไกรสรสุธาสิณี. ความรับผิดชอบต่อธุรกิจต่อสังคม. กรุงเทพฯ: แพลน พรินท์ติ้ง, 2553.

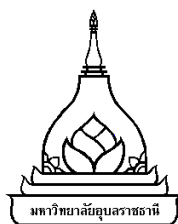
เอกสารอ้างอิง (ต่อ)

- สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์. **การพัฒนาธุรกิจอย่างยั่งยืน**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์, 2552.
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. **สถานการณ์สินค้าเกษตรที่สำคัญและแนวโน้ม ปี 2562**. กรุงเทพฯ: สำนักวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร, 2561.
- Abraham, S. C. **Strategic Planning: A Practical Guide for Competitive**. Success, Ohio: Thomson South-Western, 2006.
- Boddy, C. R. “Sample size for qualitative research”, **Qualitative Market Research: An International Journal**. 19(4): 426-432; September, 2016.
- Bowen, H. R. **Social Responsibilities of the Businessman**. New York: Harper and Row, 1953.
- Brundtland Commission, **Report of the World Commission on Environment and Development**. Bern, Switzerland: Federal Office for Spatial Development ARE, 1987.
- Coulter, A. **Strategic management in action**. Upper Saddle River, New Jersey: Pearson Prentice Hall, 2005.
- Carleton, L. K. “Framing Sustainable Performance with The Six-P”, **Performance Investment**. 48(8): 37-44; September, 2009.
- Carroll, A. B. “A three-dimensional conceptual model of corporate performance”, **The Academy of Management Review**. 4(4): 497-505; October, 1979.
- Carroll, A. B. “Corporate social responsibility: Evolution of a definitional construct”, **Business and Society**. 38(3): 268-295; September, 1999.
- Certo, S. C. and Peter, J. P. **Strategic Management Concepts. Application**. New York: McGraw-Hill, Inc., 1991.
- Cvelbar, K. L. and Dwyer, L. “An importance-performance analysis of sustainability factors for long-term strategy planning in Slovenian hotels”, **Journal of Sustainable Tourism**. 21(3): 487-504; January – June, 2013.
- David, S. **Consumer House of Quality Matrix for Shopping Decision Making Process**. Brno, Czech Republic: Brno University of Technology. 2012.
- Elkington, J. **Cannibals with forks - the triple bottom line of twenty-first century Business**. Mankato, Minnesota: Capstone, 1997.
- European Commission. **2010 Pre-Accession Economic Programmes of Candidate Countries: EU Commission Assessments**. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2010.

เอกสารอ้างอิง (ต่อ)

- Goel, P. “Triple bottom line reporting: An analytical approach for corporate sustainability”, **Journal of Finance Accounting and Management**. 1(1): 27-42; July, 2010.
- Gordon, Judith R. and associates. **Management and Organizational Behavior**. Needham Heights, Massachusetts: Allyn and Bacon, 1990.
- Gray, R. and Milne, M. **Toward reporting on the triple bottom line: Mirages, methods and myths**. London: Earthscan Hair, 2007.
- Newport, D., Chesnes, T. and Lidner, A. “The environmental sustainability problem ensuring that sustainability stands on three legs”, **International Journal of Sustainability in Higher Education**. 4(4): 357-63; December, 2003.
- Kotler, P. and Lee, N. **Corporate Social Responsibility: Doing the Most Good for Your Company and Cause**. New Jersey: John Wiley & Sons Inc., 2005.
- Porter, M. E. **Competitive Advantage**. New York: The Free Press, 1985.
- Raiborn, C. A., Kinney, M. R. and Prather-Kinsey, J. **Cost accounting**. Mason, Ohio: Thomson/South-Western, 2006.
- Schermerhorn J. R. **Management**. 7thed. New York: John Wiley & Sons, Inc., 2002.
- Wright, P. M. and et al. **Management of Organizations**. Chicago: Irwin, 1992.
- Yomi, N. **Environmental education for sustainable development: Synthesis of world environment day**. Glasgow, Scotland: Jordanhill College, 1991.

ภาคผนวก

แบบสัมภาษณ์

เรื่อง กลยุทธ์เพื่อความยั่งยืนสำหรับธุรกิจฟาร์มสุกรในเขตจังหวัดอุบลราชธานี

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัว

1. เพศ

☐ ชาย

☐ หญิง

2. อายุ

☐ ต่ำกว่า 30 ปี

☐ 31 – 40 ปี

☐ 41 – 50 ปี

☐ 50 ปีขึ้นไป

3. ระดับการศึกษา

☐ ต่ำกว่าปริญญาตรี

☐ ปริญญาตรี

☐ สูงกว่าปริญญาตรี

4. ระยะเวลาดำเนินงานในการทำธุรกิจฟาร์มสุกร

☐ น้อยกว่า 1 ปี

☐ 1 – 2 ปี

☐ 2 – 3 ปี

☐ มากกว่า 3 ปี

5. ที่ตั้งฟาร์ม

6. จำนวนสุกรที่เลี้ยงทั้งหมด

7. ลักษณะโรงเรือน

☐ โรงเรือนเปิด

☐ โรงเรือนปิด

ส่วนที่ 2 กลยุทธ์เพื่อความยั่งยืนสำหรับธุรกิจฟาร์มสุกร

1. ท่านคิดว่าในสถานการณ์ ณ ปัจจุบัน ที่มีความผันผวนของเศรษฐกิจ ท่ามกลางพื้นที่เมืองและชุมชนที่เริ่มขยายขยายเข้าใกล้ฟาร์มสุกรในหลายๆพื้นที่ การดำเนินธุรกิจฟาร์มสุกรของท่านมีการเตรียมการรับมือในปัจจุบันอย่างไร และในระยะยาวมีการวางแผนไว้อย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. ขอความกรุณาท่านได้อธิบายถึง กระบวนการจัดการในด้านโครงสร้างโรงเรือนและผังฟาร์ม อาหาร น้ำ การจัดการบุคลากรในฟาร์ม การจัดการผลผลิตภายในฟาร์มสุกรของท่าน ว่ามีข้อดีอะไรบ้างที่ทำให้การดำเนินธุรกิจฟาร์มสุกรของท่านประสบผลสำเร็จได้มาถึง ณ ปัจจุบัน

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. จากกระบวนการจัดการฟาร์มในข้อที่ 2 มีกระบวนการหรือขั้นตอนใดบ้าง ที่ท่านคิดว่าเป็นจุดเด่น ทำให้ต้นทุนการผลิตของฟาร์มสุกรท่านต่ำ จนอยู่ในระดับที่น่าพอใจหรือสร้างผลกำไรให้กับท่านได้เป็นอย่างมาก

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. นอกเหนือจากต้นทุนการผลิตของฟาร์มสุกรท่านต่ำแล้ว มีการจัดการ หรือวิธีการเลี้ยงสุกรในฟาร์มของท่านที่ท่านคิดว่าการจัดการ หรือวิธีการเลี้ยงที่แตกต่างออกไป แล้วทำให้เกิดผลกำไรกับท่านได้หรือไม่

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5. การทำธุรกิจฟาร์มสุกร เป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะต้องอยู่ร่วมกันกับชุมชนรอบข้าง โดยเฉพาะชุมชนที่อยู่ใกล้เคียงกับฟาร์มของท่าน ท่านคิดว่าสิ่งที่ทางฟาร์มของท่านได้ดำเนินการอยู่ ณ ปัจจุบันมีสิ่งใดบ้างที่แสดงถึงการดำเนินธุรกิจฟาร์มสุกรอย่างมีความรับผิดชอบต่อสังคมกับชุมชนที่อยู่ใกล้เคียงบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

6. นอกเหนือจากการที่ดำเนินธุรกิจฟาร์มสุกรอย่างมีความรับผิดชอบต่อสังคมกับชุมชนที่อยู่ใกล้เคียงแล้ว ท่านได้ให้ความสำคัญที่เป็นการแสดงถึงการดูแลสวัสดิภาพของบุคลากรภายในฟาร์มไม่ว่าจะเป็น สัตวแพทย์ประจำฟาร์ม สัตวบาลประจำฟาร์ม หรือพนักงานเลี้ยงสุกรอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

7. ท่านได้มีการบริจาคเงิน สิ่งของ หรือปัจจัยที่มีความจำเป็นในการดำเนินชีวิต ให้กับวัด โรงเรียน ชุมชนที่อยู่ใกล้เคียงหรือไม่

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

8. นอกจากการบริจาคแล้ว ในสถานการณ์ที่เป็นปกติท่านและบุคลากรภายในฟาร์มของท่าน ได้มีการอาสาในการช่วยเหลือวัด โรงเรียน ชุมชน อย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

9. พื้นที่ขอบเขตฟาร์มของท่าน มีขนาดสอดคล้องกับการกักเก็บน้ำเสียหรือไม่อย่างไร แล้วในฟาร์มของท่านมีการจัดการกับระบบน้ำเสียที่เกิดขึ้นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

10. การใช้ทรัพยากรน้ำที่เกิดขึ้นจำนวนมหาศาลในแต่ละวัน ในฟาร์มสุกรของท่านได้มีการหมุนเวียนนำน้ำ ไม่ว่าจะเป็นน้ำดีหรือน้ำเสีย กลับมาใช้ประโยชน์ใหม่อย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

11. อยากให้ท่านได้อธิบายถึงการจัดการมูลสุกร ที่จะเป็นต้นเหตุของการปล่อยกลิ่นเหม็นสู่สาธารณะ
ว่าในฟาร์มท่านมีการจัดการอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

12. ในฟาร์มของท่านได้มีการจัดการขยะที่เกิดจากการทำงานในฟาร์ม ไม่ว่าจะเป็นเข็มฉีดยา ขวดยา
ถุงอาหารและสิ่งปฏิกูลอื่นๆที่เกิดจากการปฏิบัติงานในฟาร์ม ที่จะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมหากไม่มี
การดูแลจัดการที่ดี ดังนั้นจึงอยากให้ท่านได้อธิบายถึงการจัดการสุขาภิบาลกับสิ่งเหล่านี้ ว่ามีการ
จัดการอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

13. จากประสบการณ์การดำเนินธุรกิจฟาร์มสุกรของท่าน ท่านคิดว่าอะไรเป็นเหตุผลสำคัญที่ทำให้
ธุรกิจฟาร์มสุกรของท่านสามารถอยู่ได้มาจนถึง ณ ปัจจุบัน และคิดว่าแนวทางที่จะทำให้สามารถอยู่
รอดปลอดภัยในสายธุรกิจฟาร์มสุกรได้อย่างยั่งยืนต้องทำอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นายธนาสีทธิ์ คำหอม
ประวัติการศึกษา	พ.ศ. 2549 – 2553 วิทยาศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาสัตวศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ประวัติการทำงาน	พ.ศ. 2553 สัตวบาลควบคุมฟาร์ม บริษัท ซีพีเอฟ ประเทศไทย พ.ศ. 2556 ผู้จัดการฟาร์ม บริษัท ซีพีเอฟ ประเทศไทย พ.ศ. 2559 ผู้จัดการฝ่ายขาย บริษัท ซีพีเอฟ ประเทศไทย พ.ศ. 2560 กรรมการผู้จัดการ ห้างหุ้นส่วนจำกัด ทีพี ธุรกิจการเกษตร
ตำแหน่งปัจจุบัน	กรรมการผู้จัดการ ห้างหุ้นส่วนจำกัด ทีพี ธุรกิจการเกษตร
สถานที่งานปัจจุบัน	หจก.ทีพี ธุรกิจการเกษตร 888/175 ถนนเลี้ยวเมือง หมู่ที่ 1 ตำบลแสนสุข อำเภอมหาราช จันทบุรี 34190 โทรศัพท์ 045-900219